ÇAĞDAŞ DÜNYA EDEBİYATI

Gerald Messadié

Gül ve Zambak

ithaki

Gerald Messadié

Gül ve Zambak

YILDIZLARIN JEANNE'I | BİRİNCİ KİTAP

Epitaphe Iudic Villon

Freres humains qui apres nous viues,
Nayez les cueurs contre nous endurcis
Car se pitie de nous pouures auez
Dieu en aura plustost de vous mercis
Vous nous voyez cy attachez cinq ſus
Quant de la chair ſi trop auons nourrie
Elle eſt piecza deuouree et pourrie
et nous les os deuenons cendres et poulsdre
De nostre mal perſonne ne ſoyt rie
Mais prions Dieu que tous nous vueille
le abſoulldre g iii.

ithaki

Gerald Messadié

1931'de Kahire'de doğdu. Pek çok din ve mezhebin, farklı milliyetlerin yaşadığı, kozmopolit bir coğrafyada yetişti. Bu kültürel zenginliğin etkileri eserlerine bütün renkliliğiyle yansımıştır. Paris'e yerleşmesinin ardından, ilk romanını 1955'te yayımladı. 1988'de yayımlanan *L'homme qui devint Dieu* adlı inceleme kitabı büyük yankı uyandırdı.

Messadié'nin eserleri pek çok dile tercüme edildi, dünya çapında büyük ilgiyle karşılandı. *Musa* (1999), *Davut* (2000), *Sokrates'in Karısı* (2001) ve *Süleyman Paşa Sokağı Numara 25* (2003) eserleri arasındadır. Messadié, *Yıldızların Jeanne'ı* üçlemesinde VII. Charles'ın zaferlerinden, Amerika'nın keşfine kadar, tarihin yarım asırdan uzun bir dönemini kucaklıyor.

İthaki Yayınları - 243
Çağdaş Dünya Edebiyatı - 3
ISBN 975-8725-93-9

Gerald Messadié
Yıldızların Jeanne'ı 1. Kitap: Gül ve Zambak
Jeanne De L'estoille 1: La rose et le lys

Fransızcadan çeviren: Hakan Tansel

Redaksiyon: Ali Ece

1. Baskı İstanbul, 2004

© L'Archipel, 2003
© İthaki Yayınları, 2004
Yayıncının yazılı izni olmaksızın herhangi bir alıntı yapılamaz.
Bu kitabın telif hakları Kesim Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Yayın Koordinatörü: Füsun Taş
Kapak Tasarımı: Murat Özgül
Düzelti: Esin Coşkun
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: Cemile Öz
Kapak ve İç Baskı: Kitap Matbaacılık
Cilt: Yıldız Mücellit

İthaki Yayınları
Mühürdar Cad. İlter Ertüzün Sok. 4/6 81300 Kadıköy İstanbul
Tel: (0216) 330 93 08 – 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
www.ithaki.com.tr
ithaki@ithaki.com.tr

Yıldızların Jeanne'ı Birinci Kitap

GÜL VE ZAMBAK

*

Gerald Messadié

Çeviren: Hakan Tansel

ithaki

Birinci Bölüm

*

KARIŞMIŞ TAROT KARTLARI

1
BEDDUA

*

Mantar aramaya dalıp gecikmişti, ama bundan pişmanlık duymuyordu. Ne de olsa o kadar geç olmamıştı; akşam duası çanı çalmamıştı henüz. Annesi, topladıklarını görünce onu azarlamayı unuturdu. Bir sepet dolusu taşmantarı! Ve sarımantar! Çorba leziz olacaktı ve Jeanne çorbanın sarmısaklı kokusunu şimdiden alıyordu. Neden bahçede mantar yetiştirilemiyordu ki sanki? Babasının verdiği cevabı hatırladı:

Mantarlar serseridir. Sebze bahçesinde yetişmezler. Gemici çocukları gibi rasgele doğarlar.

Gemici çocuklarının neden rasgele doğduğuysa bir sırdı. Ama babası eskiden gemici olduğu için nedenini biliyor olmalıydı.

Topladıklarına bakıp gülümsedi: Taşmantarlarının niye ona demircinin karısı Guillemette'i ve sarımantarların da küçük kızları hatırlattığını bilmiyordu. Küçük erkek kardeşi Denis için, bir taşmantarı ve onun etrafında dans eden üç sarımantarla komik bir gösteri hazırlamayı hayal etti.

Tepeden aşağı inen patikadan, gözleriyle evi aradı içgüdüsel olarak ve koruluktan rasgele yemlendiği son böğürtlenlerin dudaklarında kalan özünü yaladı. Birkaç adım sonra kaşlarını çattı: Nasıl oluyordu da bacadan duman çıkmıyordu? Adımlarını hızlandırdı ve biraz sonra da iyice telaşlandı: Zahire sandığı yo-

lun ortasında ne arıyordu ki öyle? Pekala kendi sandıklarıydı işte, diğer bütün sandıklar içinde bile tanırdı onu. Niye devrilmişti ki üstelik?"

Eve on adım kala bağırdı:

"Anne? Anne?"

Alakargalar cevap verdi ona.

Eşikte, kan kokusunu ve ayrılmış ayakların görüntüsünü aynı anda algıladı.

"Baba!"

Keskin bir çığlık attı ve sepeti düşürdü elinden.

Gırtlağı kesilmiş. Ağzı, artık ebediyen sürecek bir çığlık atmak için açılmış. Gözleri yuvalarında ters dönmüş. Elleri arkadan bağlanmış.

Kendi ağzından çıkan boğuk sesi tanımadı.

"Anne?"

Ocağın köşesinde, boş ve devrilmiş kazanın iki adım ötesinde, başı hâlâ ılık olan küllerin içinde.

"Anne..."

Onun da boynu pıhtılaşıp kararan kana boyanmış. Ama gözleri kapalı.

"Denis?"

Hıçkırıklara boğuldu. Çığlıklar attı. Gözyaşları salyalarına karıştı. Deli gibi. Dünya döndü ve Jeanne kan ve dehşet dolu bir kara deliğe gömüldü.

Kendine gelince, saman saplarından yapılmış damı destekleyen kirişleri görerek şaşırdı.

O da ölmemiş miydi? Belki de ölüler, canlılarla aynı şeyleri görüyorlardı.

Kokular gerçekliğe çağırdı onu. Gün batıyordu. Yere, döşeme taşlarının üzerine oturdu.

Başını çevirince annesini gördü yine. Güçlükle ayağa kalktı ve kafasını ocaktan çıkarmak için çekti onu. Arkasındaki bütün saçları yanmıştı.

Kulübenin içinde bir duvardan ötekine dolaşıp durdu. Babasının mantosu? Kayıp. Ekmek de elbette, sandık boş olduğuna göre. Ve yarım topak tereyağı. Ve elma reçeli. Bütün üzüm ve elma şarapları. Haydutlar. Çorbayı yemişlerdi. Gidip testiden su içti, az daha kusuyordu.

Dışarı çıktı ve bağırdı:

"Denis?"

Ağır adımlarıyla geldiğini görmeyi umut ederek etrafa bakındı. Kendisi gibi o da dolaşmaya gitmiş ve akşam yemeğine dönecek olabilir miydi acaba?... Nereye götürmüşlerdi onu? Başka bir yerde mi öldürmüşlerdi?

Ulu ağaçlı orman titredi. Korkudan deli olarak, dikkatle baktı oraya Jeanne ve büyük bıçağı aramak için eve doğru koştu. Bıçağı bulamadı. En alçak kirişe tırmanmayı düşündü.

Tuhaf bir sesle donakaldı.

Bir anırma.

"Donky!"

Sessiz adımlarla kapıya doğru yöneldi.

"Donky!"

Eşek kafasını salladı. Sırtında iki boş sepetle tek başına duruyordu orada.

Donky: Ona bu adı, gırtlağı kesilmiş olan adam vermişti.

Ona doğru atıldı ve narin kollarını boynuna doladı. Ağladı. Eşeğin ayaklarının dibine çöktü. Gözyaşından başka bir şey değildi artık. Ve hıçkırık. Salya sümük. Sonsuz bir üzüntü. Eşek anlıyordu sanki. Kocaman, iyilik ve hüzün dolu gözleriyle ona bakıyordu. Bütün gece kesik kesik ağladı Jeanne. Ölülerin sesi-

ni bir kez daha duymak için hayatını verirdi. Ama haydutlar onların sesini kesmişlerdi işte. Ve onların gırtlağını kesen aynı bıçak onu da geçmişinden kesip koparmıştı. Geleceğinden. Kendinden, diye düşündü.

Acı içinde kıvranan Jeanne, ölüme bırakır gibi bıraktı kendini geceye ve gerçekliği kabullenmeyi beceremeden hayvani bir uyuşukluğa gömüldü. Gündoğumu, yerinden kımıldamamış olan ama aniden anırmaya başlayan eşeğin ayakları dibinde, şaşkın bir halde buldu onu. Başını kaldırıp hayvanı inceledi. Ne biliyordu? Haydutlardan mı kaçmıştı? Ama koşarak uzaklaşan bir tilki gördü, kuşkusuz ölülerin kokusu onu buraya sürüklemişti.

Ve sonra, çekiç darbesi kadar sert bir düşünce: Ölüleri ne yapmalı? Bunu yapmaya gücü yetse bile, çukur kazacak bir küreği dahi yoktu. Peder Godefroy'ya akıl danışmak gerekiyordu. Kapıyı kapatıp eşeğe atladı. Yolda giderken köyden yardım istemenin daha iyi olacağını düşündü.

La Coudraye tam bir kaynaşma halindeydi, öyle ki genç kıza pek dikkat eden olmadı. Bu karışıklığın kaynağını anlamak için kulak kabartması gerekti ve dehşete kapıldı yeniden. Şafak vakti, çiftçi Jeanin ölüm döşeğindeki yaşlı babasının günahlarını çıkartmak için papaza gitmişti. Küçük kilisenin çanı köyden üçte bir fersah uzaklıkta yükseliyordu. Ama Jeanin, boğazı kesilmiş olarak, sunağın dibinde yatar halde bulmuştu papazı. Dolap kırılmış ve kutsal eşyalar, haç ve gümüş kase çalınmıştı. Her tarafa işemişlerdi. Hatta daha kötüsü... Ve papaz evi olarak kullanılan yerde, betimlenemez bir dağınıklığın içinde, "kadın papaz" diye anılan Marinette'i bulmuştu Jeanin, onun da boğazı kesilmişti.

Jeanne sallandı, ayakları üzerinde zor duruyordu. Godefroy, latince *Pater Noster* ve *Ave Maria*'yı ona öğreten kişi...

Biri bağırdı:

"İngiliz köpekleri bunlar! Ormanda onlardan geriye kalanlar var! Kurtlar gibi!"

Başka bağırtılar yükseldi.

İngilizler her zaman "köpek" diye nitelenmemişlerdi: La Coudraye ve çevre köylerde, Jeanne'ın babası gibi bir çok kişi onların kanındandı.

Ama üç ay kadar önce, çoğu Manş'ın öte tarafındaki Brötanya'dan –adı üstünde: Büyük Britanya[1]– yeni gelmiş İngiliz askerlerini görünce, başıboş askerlerin kırıp geçirdiği köylülerde her zaman olduğu gibi bir hınç vücut buldu.

Bu sarışın ve kızıl saçlı savaşçılar Rouen'dan gelip, Fransız tehdidi altındaki müstahkem mevkilerinin imdadına yetişmek için batıya doğru yöneliyorlardı. Çeteler halinde köylere geliyor, et ve şarap istiyor, erkeklere sataşıp, kadın ve kızları zorlamaya yelteniyorlardı. Konuşmuyor, Galya ya da Aşağı Saksonya dillerine benzeyen, genellikle anlaşılmaz bir dilde havlıyorlardı. Onlara hizmette kusur edilirse, doğruca kümese veya ahıra gidiyor ve bağıra çağıra şarkılar söyleyerek alem yapmak için ellerine geçen ilk hayvanı boğazlayıp şişe geçiriyorlardı.

Davranışlarından ötürü komutanlarına şikayet edildiler: İki üç gün rahat durdular ve intikam almak üzere geri geldiler.

Böyle olunca da "köpek" diye nitelenir oldular.

Neyse ki fazla uzun zaman kalmadılar, bir güzel dayak yiyecekleri mevzilerine gidene kadar, bir hafta sürdü bu.

La Coudraye sakinleri, içler acısı durumdaki ilk mülteci sürülerinin gelmesiyle, oradan elli fersah uzakta bir savaş olduğunu öğrendiler. Denklerin yüklendiği arabaları, erkek ve kadınla-

1) Bretagne (Brötanya), Fransa'da bir bölgedir. Grande Bretagne (Büyük Britanya), Fransa'da İngiltere'ye verilen isimdir. (Ç. N.)

rın kendileri çekiyorlardı, zira İngilizler eşeklere de el koymuşlardı. Saint-Lô'dan, Saint-Martin-des-Besaces'tan, Villers-Bocage'dan ve savaşın harap ettiği başka bir çok yerden geliyorlardı. Fransızların İngilizlerle savaştığını ve onların vahşiler gibi hareket ettiklerini anlatıyorlardı.

"Her şeyi aldılar! Her şeyi yaktılar! Her şeyi! Tarlaları bile!"

Hiçbir şeyleri kalmadığı için çarpışmalardan uzağa, doğuya doğru gidiyordu zavallılar.

Daha sonra İngilizlerin kaybettiğini öğrendiler. Kral VII. Charles'ın birlikleri onları sopadan geçirip denize kadar kovalamışlardı.

Normandiya'nın artık İngiliz egemenliğinde olmaması umurlarında bile değildi. Fransız ya da İngiliz olsun, bir derebeyi her zaman derebeyiydi: Vergi toplayan ve hasattan aslan payını alan bir adam. Halkın en büyük endişesi, yakıp yıkılan köyler ve Normandiya ormanlarında başıboş dolaşan İngiliz askerleriydi. İyi bir şey yapmaları beklenemeyecek, aç ve umutsuz asker kaçakları. İspatı ortadaydı işte.

Beti benzi solmuş olan Jeanne, köylülerden oluşmuş çemberin içinde ilerledi. Boğum boğum bedenler, çıkıntılı ya da yamsık suratlar, çalı gibi saçlar arasında, sarmaşıkların arasındaki bir keten çiçeği gibiydi. Koyu renk elbiseleri içinde daha da narin görünüyordu, saçları da daha sarı.

"Annem ve babamda da," dedi, "boğazlandı. Yardım istemeye geldim."

Bakışlar onun üzerine çevrildi. Üzüntüsü, solgun ve çökmüş yüzünden belli oluyordu.

Omzuna bir el kondu. Guillemette'in eliydi bu, demirci Thibaut'nun karısı. Eskiden adı Thybald'dı. "İngiliz köpekleri" hakkında konuşulamazdı artık: Jeanne'ın babası, İngiliz Matthieu de

katledilmişti.

"Ne diyorsun sen, Jeanne Parrish?" diye sordu, köyde şef olarak addedilen ve ateşten yüzü tabaklanmış, bodur bir adam olan Thibaut.

"Annemle babamın boğazını kestiler. Kardeşim Denis kayıp."

"Ne zaman?"

"Dün öğleden sonra, ama tam olarak ne zaman olduğunu bilmiyorum. Ben mantar toplamaya gitmiştim. Döndüğümde akşam duası çanı çalmamıştı..."

"Akşam çanı çalınadı dün" dedi, baltayla yontulmuş gibi haşin bir yüzü olan Guitaut. "Papazın sarhoş olup uyuya kaldığını düşündük biz de"

Gerçekten de, çanı duymamış olduğunu anımsadı Jeanne. Başına gelen felakete rağmen ve belki de bu nedenle çalmış olsaydı duyardı, bu kesin.

Thibaut düşündü. Elleri, ateşten kararmış deri önlüğünün üzerinde duruyordu. Demiri çekiçsiz dövebilecek gibi görünen kocaman elleri.

"Bütün bunlar, aynı saatte gerçekleşmiş olmalı," dedi, "Ormandan geçen La Malebraye yolundan gelmiş olmalılar. Bu yüzden kimse görmedi onları. Insanlar diğer taraftaki tarlalardaydılar. Ben de demirhanedeydim. Ormandan çıkıp geldiler."

"Öyleyse ormana gidip, arayalım onları!" diye bağırdı Guitaut.

"Silahımız yok, ve yapacak daha acil işler var Guitaut," dedi Guillemette.

"Evet," diye başladı ortakçı Bourry Efendi, "onların ok ve kılıçları varsa, dirgenlerle olmaz bu iş..."

Her şeyden önce, kaç kişiydi bu haydutlar? Hiç kimsenin en ufak bir fikri yoktu. Köye saldırmayı göze alamadıklarına göre

çok kalabalık değillerdi kuşkusuz. Yarım düzine, diye tahmin etti Thibaut. Geçen seneki İngiliz ordusunun kaçakları.

"Gömecek beş kişi etti," diye sözlerini tamamladı Jeanin.

Jeanne bir kez daha sendeledi. Guillemette onu tuttu. Güvercin etiyle bir tas sıcak bulgur yemeye evine götürdü. Dışarıda insanlar, işlerini güçlerini bırakıp Clermont Kontu'nun temsilcisi Mortbise şövalyesine, bizzat kontun kendisine, piskoposa gideceklerini bağırıyorlardı. Hatta krala! Guillemette dışarı çıktı ve, "Önce ölülerle ilgileniyoruz!" diye bağırdı.

Bourry Efendi, arabasına hayvan koştu. Guillemette ve iki kadın daha ölüleri hazırlamaya gitmek üzere arabaya bindiler; yayan geri döneceklerdi. Jeanne, eşeğin üzerinde onları takip etti, ve iki adam da yürüyerek gittiler. Yarım saat sonra Bouc-de-Chêne denen yere vardılar.

İki tane karga evin eşiğine kadar gelmeye cesaret etmişti.

Jeanne kapıyı açınca bir kez daha bayılır gibi oldu.

Kadınlar haç çıkardı. Erkekler başlıklarını ellerine aldılar. Ev mırıltılarla doldu.

Guillemette ve kasap Griset'nin karısı Denise, ölüleri yıkamak için su almaya gitti.

Jeanne annesinin yanına diz çöktü, sonra da babasının yanına. Dua etmek istedi. Peder Godefroy'nın ona öğretmiş olduğu kelimeleri tam olarak hatırlayamıyor, hepsi birbirine karışıyordu kafasında. Tanrı, latinceden başka bir dil konuşmuyor muydu gerçekten?

Erkekler onun iki yanına diz çöktüler. Onun acısını paylaşıyordu herkes.

"Böyle şeylerin olmasına nasıl izin verilir!" diye homurdandı ikisinden biri.

Ama hayatın gerçekleri olduğu gibi duruyordu ve Tek Gözlü

Jacquet, ahıra geri getirmek üzere iki sığırı aramaya çayıra gitti.

En zor iş ölülerin mezarlığa taşınması oldu. Boyunları o kadar derin kesilmişti ki, araba sarsıldıkça kafalar bedenden ayrılacak gibi oluyordu. Jeanne'ın, babasının başını tutması gerekti, Guillemette de annesininkini tuttu.

Bütün köy halkı beş çukurun arasına dağılmış halde onları bekliyordu, sabır versin diye erkekler elma şarabı içiyorlardı. Herkes için kaybedilmiş bir gündü o gün.

Papaz, Jeanin'in babası ve kadın papaz Marinette, çivilerinin çakılması bitmek üzere olan tabutlara yatırılmışlardı bile. Sonra Matthieu ve Joséphine'i tabutlarına yerleştirdiler.

Thibaut, "Alyanslarını istiyor musun?" diye sordu Jeanne'a.

Boğumlu parmaklara neredeyse mıhlanmış olan gümüş halkalara baktı Jeanne. Kafasını salladı.

"Onlar ebediyen evliler," dedi, "Yüzüklerini alırsam, onları ayırıyormuşum gibi olacaktır..."

Çukura indirilen ilk beden, insanların içgüdüsel hiyerarşileri uyarınca papazınki oldu.

İkinci Jeanin'in babasıydı zira o daha önce ölmüştü. Sonra Jeanne'ın babası, daha sonra da annesi. Ve en son olarak papaz kadın. Papaz olmadığı için ayin de olmayacaktı. Çukurların kenarında rasgele dualar okundu. Yas çanını kimin çaldığı bilinmiyor. Ama tam da gerektiği gibi çaldı neredeyse: Her otuz kalp atışında bir kere.

Jeanne'ın çukurun kenarında yüksek sesle dua okumasını bekliyordu herkes. Ama o bunu beceremeyeceğinin farkındaydı. İncecik, net ve tiz sesi sabahın sakin havasında yükseldi.

"İsa Peygamberimiz ve onun Babası olan sen Yüce Tanrım, benim babam ve annem masumdular. Onların intikamını almazsan, sen de yoksun demektir. Şayet varsan, cennette merhame-

tini esirgeme onlardan, günahlarını affet. Ve küçük kardeşim Denis'yi bana geri ver."

Erkek ve kadınların gözleri faltaşı gibi açıldı. Bu dua, Tanrıya küfür gibi bir şeydi neredeyse. Ama Guillemette, sert bir ifadeyle başını salladı ve herkeste saygı uyandırdı. Demircinin karısı değil miydi o? Papaz ve Marinette için de bir dua okumak gerekince, Guillemette'in kardeşi Elisabeth –şüphesiz Jeanne örneğinden cesaret alarak– iki çukur arasında ilerledi.

"İsa Peygamberimiz, Yüce Tanrımız ve Kutsal Ruh, savunmasız hizmetkarlarınızı haydutlar tarafından boğazlanmaya bıraktınız. Dün zafer kazanan Şeytan oldu. Size olan inancımız adına, onların intikamını almanızı diliyoruz sizden. Ve çabuk bizi yukarıya almadan önce olsun. Onlar namuslu insanlardı. Böyle bir yazgıyı hak etmediler. Amin."

İnsanlar, hayretten ağızları bir karış açık vaziyette dinlediler.

Sonra küreklerle toprak atmaya başlandı.

Normandiya'nın solgun gökyüzü, Yüz Yıl Savaşı'nın sondan bir önceki çarpışmasından bir ay sonra, 1450 senesinin 18 Mayısı'nda, bu acıların karşısında soğukkanlılığını yitirmemiş, direngen kalmıştı. Daha beterini görmüştü. Daha başkalarını da duymuştu.

Bununla birlikte çukurlar dolduğu ve erkekler haçları nemli toprağa diktikleri sırada, gözyaşları dökme inceliğini gösterdi. O mevsim için alışılmadık olan ince bir yağmur, ağaçların yapraklarını çıtırdatarak yağmaya başladı.

2
FRANSA'NIN TOPLARININ RÜZGARI VE BİR ÇAKI

*

Formigny? Birkaç ay önce babasının ağzından duymuştu bu adı Jeanne. Bir çarpışma. Ama genç köylüler, şu esrarengiz, derebeyi denen takımın yürüttüğü çarpışmalar hakkında ne bilirler ki? Bir ay önce, 15 Nisan 1450'de, onun evinden oldukça uzakta, Caen ve Tréguier arasında bulunan Formigny adındaki bir yerde iki tane topun neden olduğu kızgınlığın, bir anlamda kaderini değiştirdiğinden haberi yoktu Jeanne'ın.

Jeanne'ın babası olan Matthew, Matthiou ve daha sonra Matthieu, "İngilizce" ve "Fransızca" diye birşeylerden bahsetmişti, ama bunlar küçük Jeanne için soyut şeylerdi. Her şeyden önce, babası Norman lehçesini kötü konuşuyordu ve annesi tarafından o lehçeyle yetiştirilmiş olan Jeanne da İngilizceyi iyi anlamıyordu; bu yüzden de babasının söylemek istediklerini tam olarak kavrayamıyordu. Üstelik, "İngilizce" ve "Fransızca" kelimeleri, ona annesinden geçen köylü sağduyusuna ters geliyordu: Sonuçta aynı özellikleri olan varlıklar değiller miydi yani? İnsan değil miydi hepsi? İngilizlerin de Fransızlar gibi göğüsleri yok muydu? Fransızlar da İngilizler gibi ekmek yemiyorlar mıydı? Hepsi aynı Yüce Tanrı'ya yakarmıyor muydu?

Öyleyse bu kavramlara hiç önem vermiyordu artık.

İnsanların tarihinden haberi yoktu...

Normandiya, o güne kadar İngilizlere aitti ve bu 1419'dan beri böyleydi. Bu durum, "Bourges Kralı" diye alay edilen, deli bir hükümdar ve onu tahtından mahrum etmek için haksız yere piç ilan eden Isabeau de Bavière'in oğlu olan kral VII. Charles'ın canını sıkıyordu. Isabeau, zayıflamak için altın esaslı ilaçlar içen, şişko ve entrikacı bir şehvet düşkünüydü! Charles'tan ne beklenebilirdi ki? Ama o, Chinon'da, daha sonra İngilizler ve domuz isimli bir piskopos tarafından Rouen'da yakılacak olan tuhaf bir kıza, bir başka Jeanne'a rastlamıştı. Kendine güven kazanmasını sağlamıştı kız. Hayır, piç değildi. Evet, Fransa Kralı'ydı. Ve o zaman Normandiya'yı ele geçirmeye karar vermişti.

Güzel bir sabah, Normandiya derebeyi olan ve Caen'de üslenen Somerset Dükü, VII. Charles'ın komutasındaki dev gibi bir Fransız ordusu tarafından kuşatıldığını gördü aniden. Yollar kesilmiş. Yiyecek yok. Londra'yı imdada çağırdı; meşhur Sir Thomas Kyriel'in başında bulunduğu, dört bin beş yüz adamdan az olmayan bir kuvvet yollandı yardıma. Caen kuşatmasını kırmaya çalıştı Kyriel. Ama Formigny'de, Clermont Kontu'nun kumanda ettiği üç bin mızraklı asker ve iki bin piyadeyle savaşmak zorunda kaldı. Özellikle de kontun getirdiği iki topla karşı karşıya geldi. O güne kadar savaşlar okçular, mızraklı askerler ve süvarilerle yapılıyordu sadece; okçular sahayı biraz temizlemek için oklarını fırlatıyorlar, mızraklı askerler yayan olarak saldırıyorlar ve en son süvariler geliyorlardı. Ve birbiriyle yarışırcasına insan ve atların doğrandığı, kanlı, eski usul göğüs göğüse çarpışmayla devam ediyordu. Ama toplar?

Her şeyden önce, saçma bir düşünceydi

İngiltere'nin III. Edouard'ı bir sene önce, 1346'da, Crécy-en-Ponthieu'de, "demir çömlek" denen ve kara barutla çalışan bir silah denemişti. Bir boruyla birleşen bir çeşit büyük küptü bu si-

lah; bu küpe benzeyen şey, Çinlilerin icat ettiği söylenen ve güherçile, kükürt ve kömürün şeytani bir karışımı olan kara barutla dolduruluyordu. Sonra borunun ağzına büyük ve yuvarlak bir taş tıkılıyor ve barut ateşleniyordu. Atış başarılı olduğunda patlama, taşı üç yüz adım öteye fırlatıyordu. Ama hiç de güvenli değildi: Bu kullanışsız silahlar dövme demirden imal edilmişlerdi; sanki küpün ve borunun demiri türdeşlikten yoksundu ve patlayan demir çömleğin kendisi oluyordu çoğu zaman.

Üstelik bir küpün içindeki barutu bir delikten yakmaya çalışmak kadar elverişsiz bir şey olamazdı –hele rüzgar veya yağmur olduğunda.

Yine de demir çömlek tasarısı, kıta üzerinde, Cenevizliler ve Fransızlar tarafından tekrar ele alınıp geliştirilmiş ve sonuçta iki yeni tip ateşli silah ortaya çıkmıştı: Büyük bir havan topu olan "taş gülletopu" ve borusunun oyuk bir kamışa, tesbihağacına olan benzerliği nedeniyle böyle adlandırılan ve daha kesin atışlar yapma avantajı olan top. Zira Fransızlar patlayıp dağılma ihtimali çok daha az olan, tek parçadan oluşmuş toplar dökmeyi öğrenmişlerdi.

İşte Clermont Kontu'nun Formigny'de denediği, zararsız icatların insanların kaderlerini değiştirebileceğini bir kez daha kanıtlayan yeni tip silahlar bunlardı.

Kyriel'in hiçbir şeyden haberi yoktu. Nehir kenarındaki bir meyve bahçesinde mevzilendi. Klasik savaş kuralları uyarınca hendek kazdırdı, onun arkasına kazıklardan oluşmuş, dışbükey yay biçiminde bir duvar dikti ve okçularını elverişli siperlere yolladı. VII. Charles'ın askerlerinin üzerine yağacak ok yağmurunun, tıpkı Yüz Yıl Savaşı'nın başında, Crécy-en-Ponthieu'de olduğu gibi, onların yiğitliğinin hakkından çabucak geleceğini hesaplıyordu. Bu okçuların ellerinde, oku uzağa atan ve

anakaranın küçük yaylarından daha korkunç diye bilinen meşhur büyük yayları bulunuyordu üstelik.

Clermont, önce çerez olarak sağda solda çıkarttığı çatışmalarla oyalayarak kandırdı İngilizleri. Böylece sinir harbini icat etti belki de. İngilizler, şayet savaş olursa sonuçta daha öncekilere benzeyeceğine inanarak bu çarpışmaların tuzağına düştüler. Ama Clermont'un başka planları vardı; baş emir süvarisi Giraud'ya, iki topu getirme ve arkasında kendilerini ele geçirilemez sanan okçuların bulunduğu kazıklı duvarlara ateş açma emri verdi.

Gülleler duvarları yerle bir etti ve okçular arasında tarif edilemez bir dağınıklığa, büyük bir kargaşaya yol açtı. Öfke ve yüreklilikten deliye dönen okçular, yerlerini terk edip toplara karşı saldırıya geçtiler. Fransızlar, topları ele geçirmelerine izin verdiler ve böylece onları arkadan çevirdiler. Bu durumda okçular yaylarını kullanamadılar ve göğüs göğüse çarpışmaya zorlandılar. Kolayca kırılıp geçirildiler. Sonra Richemont ve Laval Kontlarının taze kuvvetleri geldiler ve Kyriel'in birliklerinden geriye kalanları parça parça doğradılar.

İngilizler üç bin yedi yüz elli adam kaybetti, VII. Charles'ın askerleriyse bunun üçte birinden az. Crécy-en-Ponthieu'de olanların neredeyse tam tersi olmuştu.

İngiltere tahtı Normandiya Düklüğünü kaybetmiş, Fransa geri kazanmıştı. Bir çoban kızın kendine getirdiği kral VII. Charles, büyük dedesi Philippe VI de Valois'nın intikamını alıyordu.

Top, savaş sanatına giriş yapmıştı ve onun beklenmedik baskını İngilizlerde acı ve üzüntüye neden olmuştu.

Bozguna uğradılar ve esir düşmeyenler denize kadar kaçıp, kullanılabilen bütün teknelerle İngiltere'ye geçtiler. Mamafih hepsi bunu başaramadı. Fransız kalleşliğinden ve toplarından

intikam almaya karar veren birkaç düzine kaçak, ormanlara sığındı. Orada köklerle beslenerek, çapulculuk ve cinayetlerle hayatta kaldılar.

Normandiya, 1419'da V. Henry tarafından fethedildiğinden beri, yani otuz bir yıldır İngilizlerin elindeydi. Bir çok İngiliz yerleşmişti oraya: Balıkçılar, çiftçiler ve çeşitli loncalardan zanaatkarlar. Aileler kurdular, çünkü irsi kavgalar ve sınırlar cinsel çekime vız gelir tırıs gider. Kaçakların, o bölgede önemli sayıda memleketlilerinin bulunduğundan haberi yoktu.

Böylece kendi memleketlileri, Matthew ve onun karısı Normandiyalı Joséphine'i öldürüp, geride öksüz bir kız bıraktılar. Küçük Denis'yi de köle olarak yanlarında götürdüler.

Ve bu yüzden Jeanne, bir köy mezarlığında, yüzü gözyaşları ve ince yağmurla yıkanır halde buldu kendini.

Derin düşüncelere dalıyordu.

Birkaç hafta önce annesi, "Sen doğalı on beş Noel yortusu geçti," demişti ona.

Yirmi altı yaşındaki, Poole doğumlu Matthew Parrish'in, toprak için denizi terk etmesinden bir yıl sonra doğmuştu.

Bir kış gecesi anlatmıştı kızına: Somerset Dükü'nün kardeşine ait balıkçı teknelerinden birinde tayfalık yaparken, 1435 yılında, Manş Denizi'ndeki korkunç bir fırtınadan zor kurtulmuş ve kendini canlıdan ziyade ölü ve çıplak bir halde Fécamp kumsalında bulmuştu. Bütün arkadaşları boğularak ölmüştü. Tekne imalatında çalışan bir dülger tarafından bulunmuş, iyileştirilmiş, beslenip giydirilmişti. Bir süre dülgere yardımcı olmuş, borcunu ödedikten sonra da deniz denen o cadaloza elveda demişti. Toprak işlerine dalmış ve şiddetli bir ağaç sevdasına kapılmıştı. Bir ağacın alabora olduğu görülmemiştir. Bir yarıcı onu işe almış ve

sonra da ona bir parça toprak verilmesi için Somerset'nin temsilcisi Montcléry şövalyesine aracı olmuştu. Böylece La Coudraye Köyü'ne üçte bir fersah uzaklıkta, Bouc-de-Chêne denen yerdeki bakımsız topraklar, bir ev ve bir kuyuyla birlikte ona bırakılmıştı. İkinci yıldan itibaren ödemek kaydıyla, elli sola kiraladı orayı. Pahalı gözükmüyordu ama toprak ilk yıl hiç mahsul vermeyecekti. O sene Parrish, havuç ve lahana yiyerek yaşadı ve tattığı tek et çıplak elle yakaladığı toy kuşlarınki oldu.

Aynı zamanda, dört hektar toprağın işlenmesi için iki tane de kiralık sığır verdi ona Montcléry. Özel bir şartı vardı: Hayvanlar derebeyinin mülkü olmaya devam edecek ve kış sonu tarıma açmayı tasarladığı iki hektar koruluğun işlenmesine de hizmet edeceklerdi. Matthieu kızına bu şekilde açıklamıştı, daha sonra toprakların üçte biri her zaman ekili oluyordu ve üçte ikisi de âdet olduğu üzere iki sene boyunca nadasa bırakılıyordu.

İki sığır bir servet değerindeydi: Toprakların değerinin iki katı. Bol bol beslenmelerine rağmen hep cılız göründüler gözüne.

Saban demiri için çiçeği burnunda çiftçinin demirci Thibaut'ya borçlanması gerekti. Bir saban, bir sığırın altıda biri ediyordu. Borcunu üç senede ödedi Parrish. Ödemelerindeki titiz düzenlilik, yılda iki defa sabanın ağzını bileyen demirci Thibaut ile olan dostluğunun temelini oluşturdu.

Matthew Parrish yakışıklı ve yiğit bir adamdı; yarıcının büyük kızı Joséphine ona tutulmuştu ve babası evlenmelerine razı oldu. Babasının rızasını alır almaz onun yanına gitti Joséphine.

Böylece Jeanne doğmuştu ilk olarak. Ve üç yıl sonra Denis dünyaya gelmişti.

Bir oğlan daha olmuştu iki sene sonra, ama neredeyse doğar doğmaz korkunç bir boğaz iltihabından boğularak ölmüştü zavallı.

Hepsinden önce bu mezarlığa, çocuklar köşesi denilen yere gömülmüş olan küçük Matthieu'nün mezarına çevirdi gözlerini Jeanne...

"Iki oğlum varmış gibi geliyor bana," diyordu bazen annesi, "Erkek çocuğuna benziyorsun."

Gülerdi Jeanne.

Gerçekten de oğlan çocuklarına özgü alışkanlıklar ediniyordu; kuş yumurtaları bulmak için ağaçlara tırmanıyor, çalı çırpı kesmek için babasının elinden aydemiri kapıyordu.

Aydemir...

Kabaran yüreğinden bir iç çekme yayıldı. O kadar çok hatıra vardı ki!

Aydemir bir buluştu: Eski koruluk arazisini ilk defa işlerken, toprağın içinde sert bir şeye çarpmıştı Matthieu; kuşkusuz nesillerdir orada gömülü duran bir balta demiriydi bu. Akıl danışılan demirci, yeniden bir balta haline getirmek için fazla paslı olduğunu belirtmişti, ama buna karşılık bir aydemir yapılabilirdi bundan. Öyle de yapıldı.

Zira madeni aletler az bulunan şeylerdi.

Evet, bir erkek çocuğunu andırıyordu, her ne kadar geçen sene ilk aybaşlarının şokunu yaşamış olsa da... Ölmek üzere olduğunu sanmıştı. Ve yalnızca annesinin gülümsemesi rahatlatmıştı onu.

"Kızların içinin temizlenmesidir bu," diye açıklamıştı.

Pek fazla bir şey açıklamıyordu aslında bu laf. Niye kızlar içlerini temizlemek zorundaydı da erkekler değildi?

Bu durum dış görünüşünde hiçbir şey değiştirmemişti: Bir porsuk ağacı gibi dimdik bir duruş ve evin büyük, iyice keskin bıçağı yardımıyla, gümüşi sarısınlığı yanı sıra sağlam vücut yapısını da aldığı babasına olan benzerliğini iyice belirginleştiren, tas

biçiminde kesilmiş[1] saçlar; Jeanne'a annesinden geçen özellikler, maviye çalan gri gözler ve tarla işlerinin hafifçe esmerleştirmekten başka bir şey yapmadığı bir tendi sadece. Öte yandan, kahverengi-gri erkek ayakkabıları ve hiç de kadınsı olmayan, yukarıdan düğmeli, uzun bir ceket giymekte inat ediyordu. Ve babasının dülger eğesi yardımıyla kare biçiminde kestiği tırnaklarıyla, ellerinin daha güçlü ve canlı olduğunda karar kılmış olmalıydı...

"Sen de Jeanne d'Arc gibi olursun belki," diyordu ona annesi, "Görenler, onun da bir erkek çocuğuna benzediğini söylüyorlar."

Duyduğu kadarıyla öteki Jeanne'ın hikayesini anlattı ona, Matthieu'nün bundan haberi olmamasına dikkat ederek. Zira –onun memleketlileri, kötü bir piskoposun suç ortaklığıyla, hileli bir mahkemenin sonunda Jeanne d'Arc'ı yakmış olsalar da– her şeye rağmen İngilizdi o ve köklerinden gurur duyuyordu.

Ama ne kadar kulak kabartırsa kabartsın, olağandışı sesler duymadı Jeanne. Kışın alakargaların çığlıkları ve ilkbaharda da karatavukların seslerinden başka. Bir de kışın dalları çatırdatan kırağı ve ilkbaharda saman saplarından yapılmış damdaki yağmur tıkırtısı.

Zaten bir yıl sonra düşmandan kurtaracak hiçbir yer kalmamıştı artık.

Olsun, Jeanne'ın efsanesini taklit etmek için Denis ile savaşıyordu yine de. Her ikisi de fındık ağacından sopalarla silahlanmış bir halde, sevinç ve savaş çığlıkları atarak gelincik ve atkuyruğu çiçeklerini kırıp geçiriyorlardı.

Jeanne ona, Piskopos Cauchon'un[2] Bakire'ye niçin o kadar kötü davrandığını sorunca, şimdi artık tabutunda yatan Peder

1) Başın üzerine bir tas geçirerek, tasın dışına taşan saçların kesilmesi. (Ç. N.)
2) Cauchon, 'cochon' olarak yazılırsa, domuz anlamına gelir. Her iki sözcüğün okunuşu da aynıdır. (Ç. N.)

Godefroy, hayatında ilk ve son defa kızmıştı: "Kızlar, erkek işlerine burnunu sokmazlar!"

Kızlar! Sanki Jeanne d'Arc bir kız değilmiş gibi.

Jeanne...

Guillemette'in sesi ve omzuna koyduğu eli, genç kızı gerçek dünyaya geri çağırdı.

Jeanne titredi. "Yağmurda durmamalısın, Jeanne. Güvenli bir yere gitmek gerek."

Guillemette onu kendi evine götürdü. Haydutlar geri gelebilirlerdi ve ne olursa olsun, gencecik bir kızı ıssız ve üzüntülü bir evde tek başına bırakmak olmazdı.

Ama, Thibaut ve Guillemette'in evinde hiç uyumadı. Onu çocukların ot döşeğine yatırmışlardı. On altı ve on dört yaşlarında kocaman iki delikanlıydılar ve büyük olanı bir demirhane gibi sesler çıkararak horluyordu. Herkes gibi onlar da başlarında bir takkeyle çıplak uyuyorlardı ve küçük olanın gece tekmeleri, yanında yatan kızın göğsüne bir direk gibi gömdüğü kolunu saymasak bile hiç de uyumaya teşvik etmiyordu insanı. Gecenin içinde maceracı bir şekilde yayılan çıplak bedenlerden rahatsız olan Jeanne, poturunu ve gömleğini çıkarmamış olduğuna şükretti. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, en küçükleri olan on iki yaşındaki kız kardeşleri Francine de uykusunda konuşuyordu.

Gün doğmadan kalktı Jeanne, tozluklarını ayağına geçirdi ve ayakkabılarını giymek için dışarı çıktı. Ahır niyetine kullanılan yan odada Donky, her zaman alaycı bakan gözleri ve keten sarısı yelesi olan bir Bröton atının yanında sabırla bekliyordu; onu halkadan çözdü, sonra da evin yolunu tuttu.

Yolculuğu boyunca etrafa bakmamaya zorladı kendini. O tanıdık ve güzel manzara birdenbire iğrenç bir hal almıştı onun

gözünde. Olsa olsa, haydutların hâlâ orada gizlenme ihtimaline karşı yolun kenarında uzayıp giden Thury Ormanı'na doğru birkaç temkinli bakış attı. Ve hayatta kalmak istiyorsa, bundan böyle bir bıçak taşıması gerektiğini düşündü. Zira canını pahalıya satmaya karar vermişti.

Eskiden yuvası olan yere vardığında hava hâlâ karanlıktı. Önceki günden beri bir tas bulgurdan başka bir şey yememiş olduğu için açlıktan zayıf düşmüştü. Eşikten geçmeden önce kesin bir karara vardı: Oradan gitmesi gerekiyordu. Ama nereye? Bir şehre. Hiç şehir görmemişti ama orada gelip geçen haydutlar tarafından boğazlanma tehlikesinin olmadığını düşünüyordu saf saf. Ona lazım olabilecek her şeyi yanında götürecekti. Ve her şeyden önce de bir bıçak alacaktı yanına.

Evin büyük bıçağını aradı, bulamadı; onu da alıp götürmüşlerdi demek ki. Daha sonra onu bulamadığına şükretti: Annesinin, babasının boğazlarını kestikleri bıçak oydu mutlaka.

O sırada babasının kuru ot demetlerinin bağlarını kestiği küçük çakıyı aramaya koyuldu. Aramaları, haydutların arkalarında bıraktıkları karışıklığı biraz düzeltme fırsatı verdi ona. Zahire sandığını yerine koydu, kazanı ocak çengeline, tavayı da duvara astı. Her tarafa dağılmış olan samanları süpürdü. Artık geçmişte kaybolmuş gibi görünen bir varoluşta, Denis ile son kez yatmış olduğu yatağa saman doldurdu. Zaman zaman ara verip, ölmüş annesini, babasını düşünüyordu. Ve kardeşini. Ağlıyor olmalıydı zavallı. Merdiveni tavan arasının döşemesine dayadı ve çıkıp baktı: Boştu. Aşağı indi ve mahzene açılan küçük taban kapısının halkasını çekti, sonra mahzene inmek için merdivenin yerini değiştirdi. İlk bakışta içinde buğday ve çavdar karışımı bulunan torbaları gördü. Babası, tavan arasını bitki bitlerinden te-

mizleyene ve farelerin içeri sızdığı delikleri tıkayana kadar geçici olarak oraya yığmıştı onları. Her biri altı kiloluk iki torba ve onların yanında, yerde bir çakı. Biraz ilerde de fazlasıyla kıymetli küçük bir torba tuz ve el değmemiş bir topak tereyağı. Ne olmuştu? Niye onu orada bırakmıştı ki babası? Haydutlar ortaya çıktıklarında elindeki işi yarım mı bırakmıştı? Üzerinde bulunan samandan dolayı haydutların taban kapısını görmemiş olduklarını düşündü.

Torbaları yukarı taşıdı ve taban kapısını kapadı, bir an önce gitmek için acele ediyordu.

Böğürmeler onu, acelesini yatıştırmaya zorladı: Sığırlar! Ahırın kapısını açtı, gidip kuyudan su çekti ve yalağa boşalttı ve hayvanlar su içtikten sonra onları yandaki çayıra götürdü. Artık çalışmadıklarına göre semirebilirlerdi. Fırsattan istifade, kümesteki tavuklara da yem attı.

Bıçağı kapattı ve ceketinin cebine koydu.

Boş bir torba buldu, kararmaya başlayan mantarları, cevizleri, tuz torbasını, tereyağı topağını ve tavayı koydu içine. Yatağın altından örtüyü çekip çıkardı, tereyağı topağını bir çaputa ve sonra da örtüye sardı. Ve son olarak gidip çantayı Donky'nin sepetlerinden birine yerleştirdi.

Yaşadıklarına inanamıyordu.

Korkunç bir düşünceye kapıldı. Kuyuya koştu ve kovayı yukarı çekmek için çıkrığın kolunu çevirdi deli gibi. Hayır, içinde hiçbir şey, Denis'den hiçbir iz yoktu. Gitgide daha da emin oluyordu, yanlarında götürmüşlerdi onu.

Suyu görünce yıkanma ihtiyacı hissetti. Kovayı eve, kapının önündeki büyük taşın üzerine taşıdı. Soyundu. Yıkanarak, yüzünü gözyaşlarından ve vücudunu yürek sıkıntısından kaynaklanan ter ve şehrin tozundan temizledi. Titredi. Zayıf ve beyaz

siluetinde sedefli yansımalar akıyordu. Göğüsleri sertleşti, şaşırıp heyecanlandı. Giyindi.

Üzüntü ve dehşet içinde unutmuş olduğu gizli yeri hatırladı birden.

"Yatağın başında, yerden sekizinci sıranın dördüncü taşı," diye tekrarladı, annesinin ona öğretmiş olduğu gibi.

Bıçak yardımıyla taşı yerinden çıkardı.

Oyukta bir kese, kesenin içinde de dört eski Fransız eküsü ve birkaç sol vardı.

İki can bedeli.

3
VEDA
*

Köy ahalisine haber vermeye gidecekti.

Doğruca Guillemette'in evine gitti. Demircinin karısı yüklenmiş eşeğe baktı ve Jeanne'a doğru dönerek, gözleriyle sorguladı onu.

"Ben gidiyorum, Guillemette."

"Nereye?"

"Bir şehre."

"Caen'e mı gidiyorsun?"

"Belki, ama Bouc-de-Chêne'de kalamam artık."

Guillemette içini çekti. Gençlik isteklerinin ne denli inatçı olduğunu biliyordu.

"Bizde bir koca bulabilirdin kendine. Memleket değiştirmek zordur, biliyor musun..."

Büyük oğlu Quentin'le seve seve birleştirirdi onu. Jeanne başını salladı ve gözlerinin grisi çeliğe dönmüş gibi geldi Guillemette'e.

"Tek başına mı düşeceksin yollara? Korkmuyor musun?"

"Kendimi savunabilirim."

"Ya Denis geri gelirse?"

"Yaşıyorsa bile, geri gelmeyecektir. Bu onların ölüm fermanı olurdu. Guillemette, evi bırakıyorum. Temizledim onu. İçinde ne varsa bırakıyorum. Saban demirini de... Sığırlarıysa sat-

mak istiyorum."

Bu sığır sorunundan herkesin haberi vardı; eskiden İngiliz Montcléry'ye aittiler, ama şimdi İngilizler gittiğine göre artık kimsenin değillerdi ve Clermont Kontu da geri istememişti onları; Jeanne, sığırları ne kendisinin ne de ailesinin katılmadığı bir savaşın ganimeti olarak görmekte özgürdü. Ama onları satmak, başka bir meseleydi yine de.

Guillemette tekrar içini çekti.

"Dinle, Thibaut'ya sormalıyım. Eşeği bağla ve benimle gel."

Yola çıktılar; demirhanenin önünde toplaşan bir kalabalık vardı. Hepsi de şövalyenin huzuruna çıkmak istiyorlardı.

"Bu mantıklı değil," diye karşı çıktı Thibaut, "köyü haydutlara teslim etmekle aynı şey. Hem şövalye, hepimizi birden asla kabul etmeyecektir. Ne de piskopos. Üç adam seçelim."

Jeanne'ı fark etti.

"Ve Jeanne Parrish de onlarla gitsin," diye ilave etti.

"Jeanne buradan gidiyor," dedi Guillemette.

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu Thibaut, "Nereye gidersen git, Caen'den geçmek zorundasın. Öyleyse bizimle geliyorsun."

Demircinin sağduyu ve otoritesi Jeanne'ı susturdu, ağzını bile açmadı kız. Onun suskunluğundaki kararsızlığı sezen demircinin bakışları Jeanne'ın üzerinde yoğunlaştı: "Ve öyle hiçbir şey yapmadan çekip gidersen, annene babana bunları yapanları cezasız bırakmak istiyormuşsun gibi olur. Bizimle birlikte şikayetçi olman gerek."

İşte bu, onlarla gitmesi için karşı çıkılamaz bir nedendi.

Tartışmalardan sonra Thibaut, Bourry Efendi ve köyün en zengin adamı olan yarıcı Humbert de Vire seçildi; bu işten en korkunç zararı gören kişiye, yani Jeanne'a eşlik etmeyi boyunlarının borcu olarak görüyorlardı.

Geri gelmemek için eşeği de götürmek istedi Jeanne; Guillemette ona, yüklü vaziyetteki Dorky ile şehre giderse giriş vergisi ödemek zorunda kalacağını açıkladı. Ve böylece eşeği ona emanet etmeye ikna etti.

"Jeanne, ben senin annen sayılırım artık. Onlarla birlikte, iyi bir şekilde korunarak sağ salim geri geleceksin ve daha sonra nereye istersen gidersin. Eşeğin burada, Bouc-de-Chêne'de olduğundan daha emniyette."

Sarılıp öpüştüler. Ve ağladılar. Guillemette evine koştu, bir bezin içine ekmek ve sucuk koydu, bir şişe de bira ekleyip düğümledi ve ona uzattı. Heyet kapıda bekliyordu.

Az sonra araba Orne kıyısı boyunca ilerliyordu ve La Coudraye'in derelerinden başkasını görmemiş olan Jeanne, bir ırmağın bu kadar büyük olabilmesine şaşırdı. İki saat sonra kendinden geçerek Caen'in dış mahalleleri ve duvarlarına baktı. Bu kadar çok ev... Hem de çok büyük evler! Ve arduaz taşından yapılmış damlar, şu bacalar, şu yollar! Ve şu surlar! Ve kiliseler! Gökyüzüne kadar uzanıyorlardı gerçekten ve Jeanne'ın kalbi de havalandı birden. Thibaut, onun hayran kaldığını fark etti.

"Soldaki büyük kilise Saint-Pierre Katedrali. Sağdaki de Saint-Etienne."

Anayol gitgide daha fazla tıkanıyordu, şehrin kapısına doğru adım adım ilerlediler, hatta zaman zaman arabaların, atların, eşek ve katırların, öküzlerin ve domuz sürülerinin sıkışıklığı içinde durmak zorunda kaldılar. Sonunda şövalyenin sarayına yöneldiler. Hiç bu kadar büyük bir ev görmemişti Jeanne, hatta hayal bile etmemişti. Otuz arşın kadar yukarıda, devriye yollarında muhafızlar tembel tembel devriye geziyordu. Ya o taşlar! Her biri en az yüz elli kilo geliyor olmalıydı! Arabayı kena-

ra çektiler ve yolcuların dördü de indi. Thibaut, nöbetçilerin beklediği yere doğru ilerledi. Kemerlerine sıkıştırılmış kısa kılıçları olan üniformalı üç subay geliyordu karşı yönden. Muhafızlardan birine, şövalyeyi görmek istediklerini söyledi. Nöbetçi, onu ve arkadaşlarını tepeden tırnağa süzdü; toprak köleleri –ya da daha beteri– köylülerdi bunlar. Hem de para ödemeden geçmek istiyorlardı –ne en ufak bir horoz, ne de bir şişe vardı görünürde.

"Ne hakkında görüşmek istiyorsunuz? Mortbise hazretleri görüşme kabul etmiyor bugün."

Thibaut, ateşte dövülmüş gibi bir sesle, "Dört cinayet hakkında," diye cevap verdi .

Heyecanlanmış gibi göründü nöbetçi. Dört cinayet ha! Gözlerini faltaşı gibi açtı.

Şatonun avlusunda, sağda bulunan bir kapıyı işaret ederek onlara, "Gidip mabeyinciyi görün," dedi.

Çokbilmiş bir yüz ifadesi olan tombul bir papaz çömezi, onları merdivenlerin tepesinde karşıladı. Jeanne'ın hayranlığı geçiyordu yavaş yavaş. İktidarın etrafını saran kibiri dikkate almamak için fazla hassastı. Şehirlerdeki zenginliğin keşfine, aşağılanma ve aldatılmanın acısı karışıyordu. Köylülerin, yani iktidardan yoksun insanların eşliğindeki bir köylü kızından başka bir şey olmadığının bilincine vardı.

Papaz çömezi, bir sorgulamanın söz konusu olduğunu açıkça vurgulayan bir ses tonuyla birşeyler söyledi, ama dört ziyaretçiden hiçbiri anlamadı.

"Quod possumus per vos facere, hospiti rurae nostrae?"

Bir an soğukkanlılığını yitiren Humbert de Vire, sert bir ses tonuyla aldı sözü: "Biz Latince bilmiyoruz arkadaş. Burada, dört cinayet nedeniyle bulunuyoruz. Siz Fransızca biliyor mu-

sunuz?"

Papaz çömezinin neşeli ve kendini beğenmiş yüz ifadesi yok oldu birden. Şaşkın bir halde, "Dört cinayet mi?" diye Fransızca tekrarladı.

"Doğru anladınız. Şövalyeyi görmeye geldik. Bugün görüşme kabul etmediğini söylediler ve mabeyinciye havale ettiler bizi. Mabeyinci siz misiniz?"

Papaz çömezi yutkundu.

"Hayır. Ona haber vereyim. Burada bekleyin beni."

Böylesini hiç görmediği pencerelerin aydınlattığı, taştan yapılmış geniş salonu bakışlarıyla baştan başa inceledi Jeanne. İçerisi sade bir şekilde döşenmişti; geniş bir masanın önünde duran iki bank, iki tane tabure ve yaldızlarla süslü, yüksek arkalıklı bir koltuk... Salonun öbür ucundaki şöminede ateş yanıyordu.

Birkaç dakika sonra üzerinde nakışlı bir pelerin, başında yine nakışlı bir başlık ve ayaklarında Jeanne'a anlamsız gelen uzun ve sivri uçlu ayakkabılar bulunan bir kişi girdi odaya. Arkasında aynı papaz çömezi vardı.

"Görmek istediğiniz, mabeyinci Jean de Clécy benim," dedi, "cinayet mi söz konusu?"

"Dört cinayet," diye cevapladı Humbert de Vire.

Onu izlemelerini ve birinci banka oturmalarını işaret etti mabeyinci ve sonra da gidip masanın arkasındaki görkemli koltukta yerini aldı. Papaz çömezi masanın ucuna oturdu, kocaman bir kitap açtı, önüne bir mürekkep hokkası koydu ve eline bir kuştüyü kalem aldı.

Humbert de Vire olayları anlattı. Bu insanlara alışıktı belki de, zira tek bir kişi ve yer adını atlamamıştı –ne de herhangi bir aydınlatıcı bilgiyi. Mabeyinci onun sözünü bir kere bile kesme-

di. Papazın kuştüyü kalemi kağıdı kazıyıp duruyordu. Olayların anlatımı bitince Jean de Clécy eğildi ve Jeanne'a sordu:

"Jeanne Parrish sen misin?"

"Benim."

"Seni oğlan çocuğu sanmıştım."

Sonra papaz çömezine döndü:

"Bir muhafız yollayın... Yok, hayır, kendiniz gidin ve Mortbise hazretlerine, bu meseleyi incelemeyi arzu edip etmediğini sorun. Bu konu benim yetkilerimi aşıyor gibi görünüyor. Ve bize şarap gönderin."

Az sonra bir hizmetkar, üzerinde küçük bir sürahi şarap ve bardakların bulunduğu bir tepsi getirdi. Öğlen çanı, Saint-Etienne ve Saint-Pierre Katedrallerinde aynı anda çaldı. Hava, uçuşan altın kırıntılarıyla dolu gibiydi. Hizmetçi, mabeyinciye bardağını uzattı, sonra da ziyaretçilerin hizmetini gördü. Şarabı tattılar: şu zavallı Godefroy'nın ayin şarabı gibi koruk suyu değildi elbette. Jean de Clécy tek kelime etmiyordu hâlâ. Öğlen çanının üçüncü bölümü duyuldu. İşte o sırada kapı açıldı ve uzun kollu, mavi bir ceket giymiş, başlığı yana yatık bir adam girdi içeri.

Jean de Clécy, efendisini karşılamak için koltuğundan kalkarak ziyaretçilere, "Ayağa kalkın," diye buyurdu. Yüzlerine bakmak için şikayetçilere doğru dönen adama kısık sesle birşeyler söyledi.

Mortbise şövalyesiydi o, Normandiya Düklüğü'nün geçici valisi olan Clermont Kontu'nun temsilcisi. Jeanne, mabeyincisiyle konuşan şövalyeyi inceledi. Kendinden emin, muzaffer, belki kurnaz, ama özellikle mevkisinden kaynaklanan güçlü bir görünüşü vardı. Teninin solukluğu doğal mıydı acaba? Erkeklerin bu kadar açık bir teni olabileceğini bilmiyordu.

Masanın öteki ucundaki çömezinin karşısına oturmaya giden Clécy'nin daha önce işgal etmiş olduğu koltuğa yerleşti şövalye. Çömez kalkıp kitabı onun önüne koydu. Mortbise sağ elinin eldivenini çıkardı ve Jeanne elbette dünyada onun görmediği çok şey bulunduğunu düşündü; ne olursa olsun bu kadar uzun ve açık renk bir eldiven görmemişti. Humbert de Vire'in ifade tutanağı olması gereken yere çabucak şöyle bir göz attı şövalye.

Yüksek, net ve hoş bir sesle, "Bu mesele mahkemenin yetkisi dahilinde gibi görünüyor bana," dedi okumasını bitirdikten sonra, "ama katillerin kim olduğunu bilmediğimize göre mahkemeye müracaat etmemiş olmanızı anlıyorum. Bu durumda yapılacak üç şey var. Birincisi, haydutların sığındıklarını düşündüğünüz ormanda bir sürek avı düzenleteceğim. Bu iş için okçu ve piyadelerden oluşan üç yüz kişilik bir birlik görevlendireceğim. İkincisi, kilisenize yeni bir papaz yollaması için piskoposluğa haber göndereceğim... Üçüncüsü... Fakat, Jeanne Parrish kim burada?"

"Benim."

Onu incelemek için dirseğinin üzerinde öne eğildi Mortbise.

"Sizin oğlan çocuğu olduğunuza yemin edebilirdim," dedi gülümseyerek, "Pekala, üçüncü olarak, öksüz kaldığınıza göre, Fransa Kralı gözbebeğimiz VII. Charles ve Normandiya Valisi Clermont Kontu adına, yabancı düşmanlardan zarar gören kimselere tahsis edilmiş beş altın ekülük bir *pretium doloris* veriyorum size."

Hemen kalkan ve şüphesiz bir kese almaya giden mabeyinciye bir işaret yaptı ve Jeanne'a baktı.

"Teşekkür ederim, efendim" dedi Jeanne.

Papaz çömezi toplantıda alınan kararları kaydediyordu.

"Jeanne Parrish, ayağa kalk," dedi geri gelen Clécy, "Mortbise hazretlerine yaklaş."

Jeanne masaya doğru ilerledi. Şövalye uzun uzun baktı ona. Biraz fazla uzun baktığını düşündü Jeanne. Sonra ona bir kese uzattı.

"Efendimiz," dedi, "adamlarınız sürek avı yaparken haydutların yanında bir oğlan çocuğu bulurlar belki. Kardeşim Denis'dir o. Onu kaçırdılar."

Mortbise başını salladı.

"Bu konuda ihtiyatlı olunmasını yazın," dedi papaz çömezine, "karargaha bildireceğim."

Gidip yerine oturdu Jeanne. O sırada, Thibaut'nun sesi yankılandı: "Efendimiz, toprak, adalet, kilise, alışveriş vergileri ve daha başka vergiler ödüyoruz. Onlar geri dönecek ya da başka haydutlar gelecek olurlarsa, savunmasız mı kalacağız yani?"

Mortbise, "Normandiya'nın bütün evlerine muhafız yerleştiremem," diye cevap verdi. "Bütün köylere karargah da kuramam. Masrafların bedeli sonunda size yansır ve o kadar aşırı olur ki isyan edersiniz."

"Ne yapmamız lazım?"

"Eğer doğru anladıysam kilise ve Jeanne Parrish'in evi, La Coudraye Köyü'nden bir ormanla tecrit edilmiş durumda bulunuyor."

"Thury Ormanı," diye belirtti Humbert de Vire.

"Tarıma açın onu."

"Yeterli kol gücümüz yok."

Bir an düşündü Mortbise. Sonra papaz çömezine bir işaret yaptı.

"Yazın: Piskoposluğa, La Coudraye kilisesinin güvenliği

için, masraflarını kendi karşılayarak ormanı tarıma açtırmasını tavsiye ediyoruz. Ormandan elde edilecek gelir ona kalacaktır."

Jeanne, orman tarıma açılana kadar Bouc-de Chêne'i kimsenin devralmayacağını anladı. Fazlasıyla ıssız bir yerdi. Gitmekle iyi ediyordu. Borçlu ilan edilmekten korktuğu için, ailesinin kiralık çiftliğinden bahsetmekten kaçındı.

Öğle sonrasının birinci saati çaldı.

"İşte bu kadar. Benim görevim burada bitiyor," dedi Mortbise, "memnun kaldığınıza inanmak isterim. Tanrı sizi kutsasın."

O, mabeyinci ve çömezi ayağa kalktılar. Ziyaretçiler de onları izlediler. Mortbise, açık renk deriden uzun eldivenini taktı ve başıyla selam verdikten sonra kapıya yöneldi. Mabeyinci kapıyı açmaya koştu hemen. Ve Mortbise çıktıktan sonra da açık tutmaya devam ederek ziyaretçileri geçirdi. Arabanın yanına vardılar. Bu gidişle, akşam çanı çalmadan çok önce La Coudraye'e ulaşmaları gerekirdi.

Dönüş yolunda uzun bir süre düşünceli kaldı Jeanne. Ama doğru kararı verdiği sonucuna vardı. Bourry Efendi ile kümes hayvanları ve sığırların fiyatı üzerine bir tartışma başlattı. Hepsi için yüz yirmi beş lirada anlaştılar. Kötü bir pazarlık olmuştu, çünkü sığırlar çok daha fazla ediyordu, ama öte yandan düşmandan ele geçirilmiş mal olarak beyan edilmiş de değillerdi. Bir gün kaybetmiş, ama beş ekü ve yüz yirmi beş lira kazanmıştı.

La Coudraye'den Donky'yi alıp, sığırları ahıra geri sokmak için eve döndü. Şu iki çıplak oğlanla bir gece daha uyumak istemiyordu.

Çalı çırpı topladı ve kolay olmasa da ocağın arkasında bulduğu çakmak taşı ve kıtıkla onları tutuşturmayı başardı. Sonra

kapının arkasına destek koyup, barikat kurdu ve ekmek, sucuk ve biradan arta kalanlardan oluşan akşam yemeğini yedi. Zihni, ona hayaller kurduran görüntülerle doluydu. Büyük şehir, güçlülerin kibiri Mortbise'in bakışları, eldivenleri... Parayı unutuyordu neredeyse.

Acısının yanı sıra nedenini bilmediği bir huzursuzluk duyuyordu. Zengin sayılırdı. Ama bu hiç kimseyi geri getirmiyordu.

4
İLK YANSIMA
*

Hayır, Caen'e gitmeyecekti. Guillemette bundan emin olabilirdi. Paris'e gidecekti.

"Paris mi!" diye bağırdı Guillemette, "ama beş yüz fersahtan daha uzak orası!"

"Belli olunca nerede olduğumu bildiririm sana," dedi Jeanne. Onun için bir pusula yazacak biri bulunurdu elbet, çünkü yazmayı bilmiyordu; Guillemette de onu okutacak birini bulurdu artık, zira o da okumayı bilmiyordu.

Niye Paris? Bir akşam, taze şarapla dili çözülen annesi, "kralın oturduğu şehir" Paris'i çok görmek istediğiyle ilgili yüksek sesli hayaller kurmuştu. Matthieu Parrish alayla gülmüştü ona.

"Ya Mélusine'in oturduğu Ay!"

Hafif sarhoş bir halde ikisi beraber gülmüşlerdi.

Humbert de Vire arabasıyla gelip inekler ve kümes hayvanlarının parasını ödedikten hemen sonra, Jeanne yola çıktı.

"Argentan'a varmaya bak," demişti ona Humbert de Vire, "oradan Paris'e kadar hemen hemen dümdüz gider yol."

Paris'e gitmişti o, laf olsun diye konuşmuyordu. La Coudraye'e en yakın kasaba olan Thury-Harcourt yönüne doğru gitti; öğlene oradaydı ve günler uzadığı için yola devam etmeye karar verdi. Gündüz yolculuk edip gece bir yere sığınmayı kararlaştırmıştı, ama alacakaranlıktan önce başka bir kasaba bulama-

maktan korktu. İstenmeyen bir duruma karşı, Donky'nin sepetinin kayışına soktuğu kocaman bir sopa almıştı yanına. Batan güneşin taşları altın rengine boyadığı saatte Falaise'de durdu. Yorgunluk ve tozdan bitkin düşmüştü zaten. Bir hancıya, geceyi geçirecek bir saman ambarı sordu. Bir sol karşılığında kendisininkini önerdi hancı. Jeanne tereddüt etti.

Kararsızlığını sezen hancı, "İki atımdan başka bir şey yok orada, oğlum," dedi.

İnsanların açgözlülüklerini tahrik etmemek için büyük paraları Mortbise'in kesesine koyup ceketinin altına saklamıştı ve küçük paraları da başka keseye koymuştu. Pelerininin kıvrımları arasından ikinci keseyi çıkardı ve içinden bir sol alıp hancıya uzattı cimrice. Ve bir sol da Guillemette'in vermiş olduğu boş bira şişesine bal şerbeti doldurmak için ödedi.

"Sabah, atlarımı dışarı çıkarırım," dedi hancı.

Hiç ekmeği kalmamıştı ve açlıktan kıvranıyordu; üçüncü bir sol karşılığında bir somun aldı. Ambarı çok büyük buldu ve alacakaranlıkta bir kirişe asılı duran domuz yağı ve jambonları fark etti; açlığı depreşti. Rahatlasın diye Donky'nin yükünü boşalttı, çakıyla ekmeğini kesti ve Guillemette'in sucuğundan bir parça aldı. Daha sonra işemek için tarlalara çıktı ve geri dönüp samanların üzerine yattı.

Bir anırma sesiyle uyandı. Donky bir bekçi eşeğiydi. Üzerine eğilmiş olan hancının kırmızı suratını tanıdı ve heyecanlandı.

"Sabah oldu oğlum. Kütük gibi uyuyorsun."

Ambarın kapısı açıktı ve güneş parlıyordu dışarıda.

Kafasını salladı, gülümsemeye çalıştı ve hancının meraklı bakışları altında ayağa kalktı.

"Tanrı'nın izniyle," dedi yorgun bir şekilde Donky'yi yeni-

den yüklerken.

"Tanrı yardımcın olsun."

Argentan yolunu tarif ettiler ona.

Yolda okçularla, süvarilerle, tüccarlarla, kafalarının üzerinde küçük balyalar taşıyan kadınlarla ve biçimsiz pelerinlerinin altında sefalet ve delilikle dokunmuş suçlar saklıyor gibi görünen, büyük şapkalarının altında neredeyse görünmez olan suratlarıyla paçavralar içindeki serserilerle karşılaştı. O ise sarışınlığını saklamak için başlığını iyice aşağı indirmişti. Hayatında hiç ayna görmemişti; başkalarının bakışları ona yetiyordu.

Argentan'a vardığında pazar kurulmuştu.

Her şey satılıyordu orada: aAtlar, katırlar, eşekler, sığırlar, koyunlar, keçiler, domuzlar, köpekler, kazlar, ördekler, kümes hayvanları, balık, kanaryalar, lahana, sucuk... Fare yakalamak için kocaman kediler. Örtüler, çeşitli bezler, keten, işlenmiş ipek, kurdeleler, başlıklar, ayakkabılar ve daha önce hiç görmediği yüz çeşit incik boncuk satılıyordu. Poturlar, ceketler, pelerinler, yirmi çeşit başlık. Hanımların yüzleri için ince nişasta. Mücevherler. Ve insanlar. Günlüğü on sola vasıfsız işçiler. Ama ilkbahar buğdayı için mevsim çok erkendi henüz; çok kalabalıklardı ve surat asıyorlardı.

Hasır küfeler ve tezgahlar arasında sokaklarda dolaştı. Pazarın bittiği yerde, bir çok tüccarın bir masanın önünde durduğunu fark etti. Masanın arkasında, siyah kadifeden bir başlık takmış, göbekli ve oldukça iyi giyimli bir adam oturuyordu, elinde küçük bir terazi vardı. Bellerinde kısa kılıçlar bulunan iki özel muhafız bekliyordu arkasında. Jeanne masaya yaklaştı. Adamın önünde yükselen altın, gümüş ve bakır para yığınlarının miktarına şaşırdı.

Kulak kabarttı ve seyretti. Göbekli, para değiş tokuşu yapı-

yordu. Fransa'nın güneşli ekülerine ve eski ekülerine karşılık alfonsenler, Gueldre brölengleri, Flaman paraları, Lorraine testonları, eküler ve İngiliz paraları –ki en çok onlardan vardı. Birkaç Venedik altın dükası, Papa'nın ekületi ve imparatorluk guldenleri bile bulunuyordu. Altın paralarda, her işlem için yirmide bir payını alıyordu. Gümüş paralardaysa yirmi beşte birini. Yanında bulunan esmer yüzlü, zayıf ve genç bir adam olan yardımcısı paraları tartıyor ve göbekli de sonuçları bir deftere işliyordu.

Bir imparatorluk tüccarı ona bir mektup uzattı; göbekli gözlüklerini düzeltti ve dikkatle okudu. O ve tüccar Latince birşeyler konuştular. Jeanne, imparatorluk tüccarına baktı ve yelpaze gibi kesilmiş, ipek gibi parlatılmış geniş ve sarı sakalına, kıpkırmızı çizgili siyah kadifeden başlığına, gümüş şeritli uzun ve siyah pelerinine hayran kaldı...

Ne güç! Ne zenginlik! Başı dönecekti neredeyse. Çok etkilendi. Kardeşinin eksikliğini hissetti birden. Bütün bunları Denis'ye gösterebilmek, onunla beraber keşfetmek isterdi...

"Kim bu adam?" diye sordu saksağan gözlü, kara kuru bir kız olan kanarya tüccarına.

"Sarraf mı? Üstat Borbolan o, bölgenin en zengin adamıdır. Piskopostan bile daha zengindir. Panayırdan panayıra dolaşır ve her seferinde benim altı ayda kazandığımdan daha fazla para kazanır!"

Ama kanarya satışı, kazanç konusunda Jeanne'a bir şey ifade etmiyordu.

Göbekliyse, karşıda, bir altın para yığınını düzeltiyordu.

"Niye ki? Piskopos zengin midir?" diye sordu Jeanne, zavallı Peder Godefroy'nın sürdürdüğü cimri yaşam biçimini düşünerek. Isırgan otu ya da lahana çorbası, bakla ve bahçesindeki

tuzağa yakalanan tavşanlarla ve arada sırada Thibaut'nun büyük oğlunun okla vurduğu genç kargalarla beslenerek yaşamıştı o.

Tüccar kadın gülmekten yerlere yattı, öyle ki en dipteki kırık dişleri bile göründü.

"Şu işe bak! Sen nereden geliyorsun oğlum? Niye? Senin memleketinde piskopos yok mu yani?"

Yuvarlak ve kara gözleriyle Jeanne'a baktı.

"Evladım, Argentan Piskoposu bu memleketin bütün iyi topraklarının sahibidir! Buğday, çavdar, arpa tarlalarının! Ve üzüm bağlarının. Ve büyük tabakhanenin! Ve çiftliklerin! Ve evlerin! Sarayını bir görsen! Ve hizmetçileri! Ve taşbebeğini!"

Jeanne'ın ağzı açık kaldı.

"Sarayı mı? Taşbebeği mi?"

"Nereden geliyorsun sen, çocuk? Bu insanların parası yok mu sanıyorsun? Kutsanmış ekmekle mi yaşıyorlar?"

Bacağına vurdu ve kanaryalar sanki bu kararlaştırılmış bir işaretmiş gibi ötmeye başladılar. Duyduklarına çok şaşıran Jeanne, böyle şeylerin bu kadar kaygısızca dile getirilmesine gülmemek için kendini tuttu. Şaşkın bir halde yoluna devam etti.

Daha ilerde, ama daha kenarda ve kırık dökük bir sundurmanın altında saklanır gibi duran ve sıkımevinde unutulmuş bir elma gibi kırışık ve kavruk bir yüzü olan bir kadın, genç bir köylü kadının karşısında oturmuştu. Ne konuşuyorlardı?

İhtiyatla yaklaştı onlara.

İki kadın, dizleri üzerinde duran bir tahtanın üzerine eğilmişlerdi. Ve tahtanın üzerinde renkli resimler çizilmiş küçük dikdörtgenler vardı.

"...Baş aşağı bir soytarı... Âşık da baş aşağı... Aman Tanrım! Bu adamdan sakının. Büyük bir aldatmaca bekliyor sizi. Sonra

da bir felaket. Bir tarot çekin. Bir keşiş! Kızım, sizi bu dar geçitten tek bir adam çekip çıkarabilir... Bu dünyadan uzakta yaşayan, bilge bir adam... Belki de bir keşiş. Her ne olursa olsun iyi öğütler verecek size."

Bir falcı kadın ve müşterisi. Üzüntü ifade eden bir hareketle ellerini başına götürdü köylü kadın.

"O kadar da heyecanlanmayın. Tarot falı gelecek konusunda uyarır insanı. Ama her zaman kesin şeyler söylemez. Siz de uyarılmış oldunuz işte."

"Tanrım!" diye haykırdı müşteri, "Ben de onu çok dürüst zannediyordum! Ama annem beni uyarmıştı!"

"Burnu iyi koku alıyormuş."

Eğlenerek dinledi onları Jeanne. Üç solun el değiştirdiğini gördü. Falcı kartlarını topladı ve tahtayı kenara koydu, müşteri gözyaşları içinde ayağa kalktı ve kalabalığın içinde kayboldu. Falcının gözüne Jeanne ilişti.

"Evet, oğlum, geleceğinden kaygılanıyor musun?"

Falcının kendisi kaygılanıyor muydu acaba? Yine de güldü ve başını salladı.

"Param yok."

"Olsun, otursana. Bu kadar taze bir delikanlı geleceğin elinde olduğunu sanır, öyle değil mi?" dedi kadın alaycı bir ses tonuyla.

"Hayır. Sadece param yok."

"Dinle, iyi iş yaptım bugün. Benden olsun. Temiz yüzünün hatırına. İster misin?"

Jeanne tereddüt etti.

"Bedava yani, öyle mi?"

"Bedava."

Falcının nefesi şarap kokuyordu. Tarot kartlarını karıştırdı.

"Dinle, kaderin işaretlerden oluşur, anlıyor musun?"

Jeanne, kadının Norman dilinden çok farklı olan lehçesini zor anlıyordu zaten. Ama cümle de esrarlıydı. Evet ya da hayır demeden baktı ona.

"Beş tane kart çekiyorsun," dedi kadın, ters çevrilmiş kağıtları uzatarak.

Ilk kart kapalı halde önüne kondu. Diğer dördü de birincinin çevresinde haç oluşturacak şekilde yine kapalı olarak yerleştirildi.

"Yukarıdakini aç. Harika! Dünya! Bu bile yeter. Dünya düz açıldı. Büyük bir başarı. Insanlar sana yardım edecek. Aşağıdaki. Talih Tekerleği, ters... Mmm... Çok yön değiştireceksin. Soldaki. Güzel. Güç. Düz. Sağdaki. Araba! Şuraya bak, kartların kendi aralarında şaşılacak kadar uyumlu! Çok hareket söz konusu. Yolculuk edeceksin. Gittiğin yerde sevileceksin. Dediklerimi anlıyor musun?"

Anlamlarını anlamaktan ziyade sezdiği o kadar çok sözcük ve geleceğe yönelik tahmini açıklamalarla sersemleşen Jeanne kafasını salladı, her şeye rağmen heyecanlanmıştı.

"Güzel, şimdi ortadaki kartı aç bakalım."

Sekiz farklı yıldızın altında, su kenarında çömelmiş çıplak bir kadın açtı Jeanne. Tuhaftı ama kadın göle su döküyordu.

"Yıldızlar. Düz."

Falcı kadın, Jeanne'a baktı.

"Iyi bir oğlansın sen. Biraz hayalci. Seni aşk yönlendiriyor. Daha fazla şey öğrenmek istiyor musun?"

"Neden olmasın?" der gibi bir hareket yaptı omuzlarıyla Jeanne. Bir kart daha seçti.

İşte o zaman, rüzgar oyunu dağıttı ve iki tane kağıt uçtu. Kadın bir çığlık attı. Jeanne uçan kağıtları toplamak için döndü,

ama rüzgar hep daha ileriye atıyordu onları.

Kartları geri getirdi Jeanne. Kadın heyecanlanmış gibi görünüyordu. Kağıtları onun elinden aldı.

"Dünya. Araba," diye mırıldandı.

Ve gözlerini Jeanne'a doğru kaldırdı.

Boynunu ona doğru uzatarak, "Rüzgarın kartları dağıtmasının ne anlama geldiğini biliyor musun?" diye sordu. "Dünya güçleri senin etrafında kavga ediyor demektir bu! Baksana, bu iki kart da bunu söylüyor. Asla huzur bulmayacaksın."

Apışıp kalan Jeanne tek kelime etmiyordu. Bu falcının söylediklerine büyük bir anlam atfettiği yoktu, ama kadının heyecanı ona da bulaşıyordu.

"Git," dedi kadın, "senden para almamakla iyi ettim. Belki de bir büyücüsün sen!"

Jeanne gülmemek için kendini tuttu. Fazla içmiş olmalıydı bu falcı. Teşekkür edip kalktı. Mesleklerini açık havada icra eden aşçıların önünde biraz daha uzun kalarak sokaklarda dolaşmaya devam etti. Kimileri taslarla çorba, kimileri galeta satıyor, bazıları da şişe geçirdikleri kümes hayvanlarını ateşte çeviriyorlardı. Sağdan soldan iştah açıcı kokular geliyordu.

Bir galeta satın aldı sonunda ve cimrice kemirdi onu. Donky peşinden geliyordu.

Komşu tezgahlardan daha zengin görünüşlü bir çadır ilişti gözüne ve Donky'nin ipini bırakmadan oraya doğru yöneldi. Geçtiği yere kokular saçan, acayip süslü bir kadın çıktı çadırdan.

İlk bakışta, yıkıcı bir lüks duygusu kapladı içini: Masaların üzerine yarı açılıp yayılmış, cennette bulunabileceğini hayal ettiklerinden daha görkemli ipekli kumaşlar vardı ve masalar da gözlerini zor ayırdığı parlak bir halının üzerine yerleştirilmişti.

Gözlerini kaldırınca, ona dayanılmaz bir ihtişam taşıyor gibi gelen, kırmızı bir nakışlı kumaş parçası gördü. Sonra da dip tarafta oturan, kırmızı işlemeli siyah bir pelerin ve kürklü bir başlık takmış, ayaklarında pas rengi deriden yumuşak botlar olan zayıf bir adam; pelerininin kıvrımları arasından, sarı ipekten uzun bir gömlek görünüyordu. Görkemli giyinişinin yanı sıra adamın bakışları da malları kadar etkileyiciydi. Kömür karası kaşlarının altındaki esrarlı bakışları, sivri bir burnun böldüğü solgun yüzünde alevler saçıyordu. İnce ve siyah bir bıyıkla bütünleşen özenle kesilmiş bir keçi sakal, ince ve kırmızı dudaklı, obur bir ağzı çevreliyordu. Böyle bir ağızdan, insanın kalbini kamçılayıp, zihnini kızgın demirle damgalayacak, buz kesmiş ateş yüklü söylemler beklenebilirdi ancak.

Bezgin ve alaylı bir edayla süzüyordu Jeanne'ı.

Jeanne donup kaldı, ürkmüştü.

Adam başlığını hafifçe geriye atarak, elini alnından geçirdi.

Jeanne onu tehlikeli derecede çekici buldu. Sonra sapı mavi bir taşla süslü, gümüş çerçeveli ve yuvarlak bir el aynasına takıldı bakışları. Ayna öyle bir şekilde yerleştirilmişti ki ne bir yansıma gördü ne de ne işe yaradığını anladı, zira hayatında hiç ayna görmemişti.

"Bu nedir?" diye sordu.

"Bir Venedik aynası," diye cevap verdi adam.

Jeanne bu sözcüklerin ne anlam ifade ettiklerini bilmiyordu, şaşkın bir hali vardı.

"Eline alabilirsin onu. Ama düşürmemeye dikkat et, çünkü yedi sene mutsuzluk çekersin."

Daha önce böyle bir ses tonu da duymamıştı. O sıcacık ses, konuşmaktan çok şarkı söylemeye yatkın gibiydi. O nesne kadar adamdan da büyülenmiş olan ve sihri bozmayı göze alama-

yan Jeanne, elini nesneye uzatmaya cesaret etti en sonunda. Onu kendine çevirdi.

Ve hayatının en büyük korkusunu duydu.

Çığlığını zor tuttu. Kalbi yerinden fırlayacakmış gibi çarpıyordu. Bacaklarının gücü zayıfladı. Gözlerini başka yöne çevirip, derin bir nefes aldı.

Bir yüz görünmüştü ona, gümüş çerçevenin içinde yaşayan bir yüz. Dikkatle kendisine bakan bir yüz.

Onu düşürmekten ve yedi sene mutsuzluk çekmekten korkarak aynayı yerine bıraktı.

Adam ona bakıyordu hâlâ. Gülümsemesi daha belirginleşmişti.

Büyük bir iradi güç sarf ederek nesneyi tekrar eline aldı Jeanne. Mavi taş avucunun içinde parıldadı. Kalbi çarparak gözlerini yukarı kaldırdı. Kendisi kadar korkmuş olan aynı yüzdü karşısındaki.

Gözlerini, o yüzün gözlerine ve alnına düşen sarı perçeme dikti, ve mistik bir aydınlanma yaşar gibi karşısındakinin kendisi olduğunu anladı birdenbire.

O! Ben! Ben, Jeanne!

Bu sefer bir çığlık kaçtı dudaklarının arasından.

Tüccar da kendini tutamadı ve hafifçe güldü.

"Gayet berrak bir sudan yapılmış, öyle değil mi?" dedi.

Bakışlarını tüccara çevirdi Jeanne. Okudu... ama geceyi ve mum alevlerini kavramakta daha yetkin gibi gözüken o gözlerde okuduklarının ne olduğunu bilemedi. Yılların zengin tecrübesi. Biraz şefkat. Biraz alay. Ve belki biraz arzu.

Aynayı yerine bıraktı ve kendini toparlamaya çalıştı. Bunun delilik olacağının bilincinde olsa da artık o nesnesiz yaşayamayacağını düşündü.

"Peki... her zaman şeyi... gördüğünü yansıtacak mı?"

Tekrar güldü tüccar.

"Gümüş sırlı bir ayna bu. Hayatın boyunca hatta daha da uzun dayanacaktır. Sadece Venedikliler biliyor bunu yapmayı."

"Pahalı olsa gerek," demeye cesaret etti Jeanne.

"Bu sabah on beş liraya üstat Borbolan'a sattım aynısını, kızına aldı."

"Meblağın telaffuzu bile Jeanne'da yeni bir heyecana yol açtı. Adam bunu anlamıştı kuşkusuz, zira en özel sırlara bile nüfuz edebilirmiş gibi görünüyordu."

"Bir delikanlının aynalarla ilgilendiğini görmemiştim hiç," diye belirtti, "ya da belki sen farklı bir delikanlısın?"

Jeanne, cinsiyetini açıklamanın konumunu zayıflatıp zayıflatmayacağını bilmediği için cevap vermedi. Ama hemen oradan kaçma isteği duydu.

"Bu aynayı ister misin?" diye sordu adam.

Donup kalan Jeanne konuşmayı başardı yine de: "O kadar yüksek bir fiyatı ödeyemem ben."

"Ama bu aynayı istiyor musun?" diye tekrarladı satıcı.

Jeanne'ın şaşkınlığı, ana babasının cesetlerini bulduğu zaman yaşadığı şok kadar yoğundu. Titrediğini, hayır, heyecandan sarsıldığını hissetti. Kaçacak kadar bile gücü yoktu artık. Ama onu bu kadar heyecanlandıran şey, acaba ayna için duyduğu istek miydi yoksa bu adamla karşı karşıya kalmak mı? Bunu anlayabilecek kadar zamanı olmadı.

"Öyleyse, bu akşam Saint-Jacques Dostları Hanı'na gel. Praglı Isaac'ı sor. Senin ödeyebileceğin fiyatı konuşuruz."

Zengin bir müşteri geldi maiyetiyle beraber ve büyüyü yarıda kesti. Ama bozulup yok olmadı büyü.

Öğle sonrasının ikinci saati çaldı şehirde.

Jeanne panayırda dolaştı. Sonra bir kenara, komşu çayırın kıyısına oturdu; bir parça ekmek ve sucuk kesti ve Falaise'de bal şerbeti doldurmuş olduğu şişeden geri kalanı içti.

Aynadan ve Praglı Isaac'tan başka şeyler düşünmeye çalıştı. Ama içini çekerek başını eğdi: Hayır, beceremiyordu bunu.

5
AYNA-ADAM
*

Güneş alçaldıkça Jeanne'ın sıkıntısı da artıyordu. Midesi düğümleniyor, beyni karanlıklara boğuluyordu. Şeytanla randevusu olsaydı daha fazla ızdırap çekmezdi.

Ve Praglı Isaac şeytanın ta kendisiydi belki de? Ve ayna da bir büyü?

Ama ayna isteğiyle yanıp tutuşuyordu... Kendini, bir kez daha görmek –sadece bir kerecik bile olsa– görmek! O olağanüstü nesneye sahip olmak değildi söz konusu olan.

O sırada yağmur yağmaya başladı. Pazar meydanı ıssızlaştı. Rüzgar çöpleri, lahana yapraklarını ve hayvan pisliklerine dikilecek tüyleri savurdu. Gökyüzünü kaplayan arduaz rengi, kadifemsi bulutlar uzun süre dinmeyecek bir yağmurun habercileriydiler. Jeanne'ın bir yere sığınması gerekiyordu.

Bir çok kilisede birden akşam duası çanı çaldı. Donky başını öne eğdi.

Acelesi olan bir keşişe doğru koştu Jeanne ve ona, Saint-Jacques Dostları Hanı'nın nerede bulunduğunu sordu.

"Anayolun sonunda!"

Donky tırıs gitmekten memnundu.

Oraya varınca, "Gerçekten de bir han mı burası?" diye düşündü Jeanne. Çevreyi kuşatan büyük duvar daha ziyade bir manastırı andırıyordu. Ama hanlar hakkında ne biliyordu ki!

Dış kapıyı geçmekte acele etti ve sağ tarafta, at, katır ve eşekleri yağmurdan koruyan kapalı ahırları gördü. Donky'yi oraya götürdü ama sepetlerdeki yük için kaygılandı. O sırada bir at bakıcısı ona doğru ilerledi, endişesini tahmin etmişti kuşkusuz ve ahırların korunduğunu, gece kapıların kapatıldığını ama bir sol koruma parası ödemesi gerektiğini söyledi. Ona bir sol verdi ve hızlı adımlarla avluyu geçti.

Ana binanın kapısından girince ışıklar, kahkahalar ve sıcaklıkla dolu bir tavernada buldu kendini. Bütün bir meşe kütüğünü alabilecek kadar büyük bir şöminede ateş yanıyordu. Duvarlara takılmış ve kirişlere asılmış demir aydınlatma araçlarına dikili olan çok sayıda mumdan, hava cereyanlarına uyarak dans eden bir aydınlık yayılıyordu.

Neredeyse sadece erkekler ve birkaç tane de geveze karı vardı içeride. Ayakların üzerine yerleştirilen uzun kalaslardan oluşmuş masalarda oturuyorlardı. Kendini kaybolmuş hissetti Jeanne. Onunla alay edeceği korkusuyla garsona, Praglı Isaac'ın nerede olduğunu sormaya bile cesaret edemiyordu.

Böyle bir yere gelme tehlikesine atılarak delilik etmişti!

O sırada, masaların arasında Isaac belirdi.

Jeanne'ı büyülemiş olan aynı ses tonuyla, "Seni tekrar gördüğüme sevindim. Dipteki bölmedeyim, beni takip et lütfen," dedi şarkı söyler gibi.

Bazı bakışlar bölmeye kadar onlara eşlik etti. Çevre ışıkları ve demir şamdanlara yerleştirilmiş iki mumun aydınlattığı bir yerdi burası. Isaac, Jeanne'ı karşısına oturttu ve kendi içtiği şişeden bir bardak ikram etti. Üşüyordu Jeanne, teklifini kabul etti ve ona fındık ve dut kokuyormuş gibi gelen bir şarap tattı.

Utanıp sıkılmasına yol açmış olan o sevimli ve meraklı bakışlarla sardı onu Isaac.

"Ilk kez mi bir hana geliyorsun?"

Elinde olmadan gülümsedi Jeanne ve başını salladı. Şarap onu ısıtıyor, rahatlatıyor ve hatta hoşnut kılıyordu. Bardağını bitirmişti; Isaac yeniden doldurdu.

"Yemek yiyelim," dedi, "saati geldi. Sen acıkmadın mı?"

Tatlılıkla konuşuyordu onunla, bir çocukla konuşur gibi değil, ama bir yetişkinle olduğu gibi ve alışık olmadığı bir saygıyla. Ama yine de ona sen diye hitap ediyordu.

"Acıktım aslında," dedi Jeanne ve güldü.

"Adın ne?"

"Jeanne."

"Ben de öyle sanmıştım."

"Ne... ne sanmıştın?"

"Delikanlılar bu kadar zarif olmaz, ne de böyle ürkek. Ve aynalarla bu denli ilgilenmezler."

Ne yemek istersin?

Ne cevap vereceğini bilemedi Jeanne. Bir handa yemek yememişti hiç. Dört gün önce anne ve babasını öldürülmüş olarak bulmuş ve küçük kardeşi de ortadan kaybolmuştu. Yollara düşmüş ve bir panayırda bu esrarengiz adamla karşılaşmıştı tesadüfen. Bir buçuk bardak şarap içmişti ve şarabın verdiği ilk teselliyi de geçip kaybolmuştu farkında olmadan. Dokunaklı bir bakışla cevap verdi ona.

Şaşkınlığını anlamış mıydı acaba?

"Çorba ve horoz sipariş etmiştim. Benimle paylaşmak ister misin onları?"

Başını salladı.

Çorbayı ona özel bir kase ve bir kaşıkla getirdiler, oysa kardeşiyle birlikte çift ağızlı bir tastan içmişti çorbasını her zaman.

"Nereden geliyorsun?"

"Bouc-de-Chêne'den."

"Orası nerede?"

"La Coudraye'in yakınında."

"Iyi de, hangi şehirde?"

Çorbayı o kadar lezzetli bulmuştu ki kafasına dikmemek için kendini zor tutuyordu. Ne olduğunu bilmediği şeylerin içinde –maydanozun tadını alır gibi oldu– erimiş olan soğan mest ediyordu onu.

"Caen'a altı fersah uzaklıkta."

"Nereye gidiyorsun?"

"Paris'e."

Isaac kaşlarını kaldırdı.

"Aileden birileri mi var orada?"

"Hayır."

Isaac, sanki o kötü bir söz söylemiş gibi kaşığını masaya bıraktı, pelerininin cebinden keten bir mendil çıkarıp dudaklarını sildi. Bu davranış tuhaf geldi Jeanne'a.

"Orada tanıdığın hiç kimse olmadığı halde Paris'e gitmek için Normandiya'dan ayrıldın, öyle mi?"

Jeanne'ın gözlerinden yaşlar fışkırdı. Mendilini uzattı adam. Güzel kokuyordu mendil.

Gözlerini sildi Jeanne.

Isaac ona gülümsedi.

O da hâlâ süzülen gözyaşlarının arasından gülümseyerek karşılık verdi.

"Ne geçti başından?"

"Annem babam boğazlandı."

Ani bir hareket ve Praglı Isaac'ın ona fırlattığı bakış ürküttü Jeanne'ı.

"Ne zaman?"

"Beş gün oluyor."

Isaac ona doğru eğildi ve Jeanne'ın korkusu arttı. Elini tuttu. Ve bir sonraki hareketi, her şeyden çok heyecanlandırdı onu. Elini çevirip, avucuna bir öpücük kondurdu. Hayret ve tutkunun birbirine karıştığı gözlerle baktı Jeanne.

"İngilizler..." dedi, "Ama niye? Babam İngilizdi..."

Isaac, Formigny çarpışmasının anlamını ve ona göre İngiliz haydutların kim olduğunu kısaca açıkladı. Onun bu kadar çok şey bilmesine şaşırdı Jeanne. Isaac gülümsedi.

Hancı bir bıçak ve büyük bir çatalla beraber horozu getirdi.

Hâlâ Isaac'ın hareketinin yarattığı heyecan içinde olan Jeanne kuşkuyla baktı horoza.

Hiç bu kadar semiz, iyi kızarmış, üzerinden çeşitli otlar, biberiye ve adaçayıyla kokulandırılmış yağ akan bir kümes hayvanı görmemişti. Faltaşı gibi açtı gözlerini.

Isaac, çatalı batırarak dört parçaya ayırdı hayvanı. Jeanne'ın kasesine bir but koyup kendine de aldı. Hancı, ondaki el becerisini hayranlıkla seyretti. Isaac bir şişe şarap daha istedi.

Jeanne ona hayran kalmıştı.

Isaac, budun ön kısmını ayırması için bıçağı ona uzattı, kadehine şarap doldurdu ve örnek olmak için budu ısırdı.

Jeanne da aynısını yaptı.

"Yarısını yarına saklamak istiyorum." dedi.

Isaac güldü.

"Başkası elinden almadan ye onu şimdi."

Üçüncü bardak şaraba başladı Jeanne.

Ne zevk!

Horozun yanına bir tabak sirkeli ve zeytinyağlı pırasa getirdi hancı.

Jeanne, Isaac'a, "Niye bu kadar iyisin bana karşı?" diye sordu.

"Iyiliğin bir nedeni olabileceğine inanıyor musun?"

Bu konuyu hiç düşünmemişti Jeanne.

"Iyilikten eser yoktur belki bende," diye devam etti, "belki de sadece seni görmekten aldığım zevk nedeniyle buradasın."

Şaşkınlıktan dona kalan Jeanne yemek yemeyi kesti.

"Senin beni görmekten aldığın bir zevk yok mu?" diye sordu Isaac.

"Var. Gözlerin. Sesin. Ve iyiliğin."

"Benim zevkimden zevk aldığını söylemek istiyorsun yani," dedi Isaac gülerek.

Onun dediklerini pek anlamasa da Jeanne da güldü.

Buttaki son kırıntıyı da kemirdikten sonra, kasenin içindeki iki kemiğe baktı.

"'Praglı' ne demek?"

"Prag'dan gelen."

"Bir şehir mi yani?"

"Buradan uzakta. Çok uzakta. Bohemya'da."

"Güzel mi?"

"Çok güzel."

"Paris kadar mı güzel?"

Isaac güldü.

"Paris kadar."

"Bir kral var mı orada?"

"III. Frédéric."

"Ya senin, Isaac'tan başka bir adın yok mu?"

"Var," diye cevapladı Isaac, "Stern."

"Stern," diye tekrarladı Jeanne.

"Almancada 'yıldız' demek."

"Alman mısın sen?"

"Hayır," diye cevap verdi Isaac gülerek. "Bohemya'danım

ben. Yahudiyim."

"Yahudi", bu sözcüğü biliyordu Jeanne, Peder Godefroy'dan duymuştu. Çok uzun zaman önce İsa'yı çarmıha germişlerdi Yahudiler. Ama hiç Yahudi görmemişlerdi La Coudraye'de. Peder Godefroy için Yahudiler insanlığın yüz karasıydılar, ama Jeanne hiç de nefret edilesi bulmuyordu Isaac'ı, alakası bile yoktu. İçini çekti. Sürekli ince ayrıntılarla uğraşmak yorucu oluyordu. Anlayıp öğrenecek çok şeyin olduğu muhakkaktı. Başını geriye attı. Çakırkeyif olmuştu, fazlasıyla mutluydu.

"Nerede uyuyacaksın?"

"Bilmem. Ahırda."

"Bir kulübem var benim. Rüzgara açık ahırdan daha sıcak olur."

Öğleden sonra hissetmiş olduğu kaygıya kapıldı yeniden. Ama ahır yerine bir kulübe, hem de gerçek bir kulübe...

Isaac ödeme yaptı, Jeanne masanın tahtasının üzerine düşen gümüş paraları seyretti, kalktılar ve şamatayı iyice artıran kalabalığın arasından geçtiler. Artan rüzgar ve yağmurun dövmeye devam ettiği avluda buldular kendilerini. Kapının dört adım ilerisinde, Isaac'ın kulübem dediği yere vardılar. Şöminede ateş arsız arsız çıtırdıyordu.

Bir sandığın üzerindeki aynayı gördü.

Ona bakmaya bile çekindi. Buna kalbi dayanmazdı. Yorgunluk ve şaraptan dolayı sallanıyordu. Aynanın bir önemi kalmadığını biliyordu artık, rolünü tamamlamıştı, onun yüzünü ortaya çıkarmıştı.

Uzanmaktan başka bir şey düşünmeden, ot döşeğe baktı.

"Yatsana", dedi Isaac, "uykusuzsun."

Doğru söylüyordu. Beş günden beri sadece bir gece uyumuştu, o da Falaise'deki ambarda.

Ayakkabılarını çıkarıp uzandı. O kadar şatafatın üzerine bir de yastık yerleştirilmişti yatağın baş tarafına serin bir kumaşla kaplı bir yastık. Bir dakika sonra uykuya dalmıştı.

Vücudunu baştan ayağa kateden kösnül bir zevk duyarak gözlerini açtı. Karanlıktı.

Sağ memesi emiliyordu. Bir el de soldakini okşuyordu.

"Oh," dedi vücudunu yay gibi gererek.

O âna kadar tattığı en hoş duyguydu bu. Göğüs ucu dimdik olmuştu. Obur ağza sundu onu. Esrarengiz dudaklar sol memeyi yaladılar daha sonra. Ve emdiler.

"Oh," dedi yine, daha içten bir şekilde.

Bir rüya?

Isaac! diye düşündü kendinden geçmiş bir halde. Elini uzattı, bir baş ve ipeksi saçlara değdi eli. Boyna doğru indirdi onu. Daha da aşağı. Pürüzsüz ve sıcak bir tene dokundu. Çıplak bir omuz.

Oturdu, yatarken çıkarmamış olduğu ceketten kurtuldu, sonra da gömlekten ve kendini zevke bırakmak üzere uzandı yeniden.

O zevk, gittikçe daha çok yayılıyordu vücudunda.

"Isaac..." diye mırıldandı.

Kalçalarını, karnını, kollarını okşuyordu el; poturuna kadar indi ve poturun içine, sağ uyluğuna kayıverdi.

Jeanne o vücudu kendine doğru çekti. Kendininkine yapıştırdı ve kollarıyla sardı, Isaac da sarıldı. Öyle ateşli öpüşüyordu ki kendini tanıyamıyordu Jeanne. Ellerini, coşkusunun şiddetine şaşırmış bir halde onu öpen adamın başına bastırdı.

"Bu da ne?" diye sordu, karnına baskı yapan, Isaac'ın bedeninin bir bölümüne şaşırarak.

Isaac, "sadece benim," diye mırıldandı gülerek.

Yıkanan ya da yanında çıplak yatan kardeşininki de olsa, daha önce erkek organı görmüştü, ama bu kadar büyük olduğunu bilmiyordu. Isaac'ın cinsel organını dikkatle inceledi, okşadı. Isaac, bundan zevk alıyormuş gibi görünen Jeanne'a organını okşayacak zaman bırakarak ani bir hareketle karnına doğru eğildi. Poturunu sıyırıp, cinsel organını yaladı.

"Oh!" dedi tekrar soluk soluğa, "Oh!"

Ve bedenini daha da gerdi.

Dili ve parmağıyla okşuyordu onu Isaac, tadına bakıyordu; derin bir nefes aldı.

Ve karanlığa rağmen nasıl bir şey olduğunu tahmin ettiği, dudaklarına o kadar yakın duran şu organ...

Bedenini yakan bu esrimenin bir şekilde son bulacağını hissediyordu. Ama nasıl olacağını bilemiyordu. Elbet bir sonu olmalıydı, zira vücudunun her parmak karesini neredeyse acıtan bu gerilime uzun süre dayanamayacaktı.

Poturunu tamamen çıkarmıştı Isaac.

Dudaklarını, ona bu çılgınca zevki tattıran bedene sundu. Böyle yaparak aldığı zevkin aynısını karşısındakine verdiğini anladı birden ve daha da tutkuyla sarıldı işine. Ama arzu ettiği kadar uzun süre dayanamadı. Son yaklaşıyor ve aklını başından alıyordu. Cinsel organını eşeleyen dil onu deli ediyordu. Bacakları gerildi. Kasıldı.

Yıldırımla karşılaştırılabilecek bir kaza vuku buldu. Jeanne haykırdı. Adamın organına yapıştı. Beyni sıvılaştı. Art arda gelen iç sarsıntıları vücudunun her yanını kapladı. Isaac, dayanılmaz okşamalarını bırakmadı ve sıcacık eliyle ayaklarından birini kavradı.

Boğuk bir çığlık attı Jeanne ve adamın organını sıktı. Organ

akmaya başladı. Kendi başına gelen kazanın aynısının ona da olduğunu tahmin ederek bir elini Isaac'ın bacağına koydu.

Gecenin yankıları seyrekleşti. Karanlık, kara bir gölden başka bir şey değildi artık.

Sadece yıldızları yansıtan bir ayna.

Sonsuz bir kurtuluş hissine kapıldı, yeniden doğmuş gibiydi.

Isaac yanına, yastığa geldi. Kollarının arasında sıktı onu Jeanne ve dudaklarını aradı. Ağzını onunkinden nasıl ayırabileceğini sordu kendi kendine.

"Isaac."

Öpücüklere boğdu onu Isaac.

"Isaac."

Jeanne'ın dünyası değişmişti.

Oraya pek uzak olmayan bir çanda, gün doğumundan önce beşi çaldı saat. Jeanne uyanıktı. Isaac kalktı, şöminedeki korları karıştırdı ve bir mum yaktı.

"Jeanne, kalk, giyin ve diğerlerinden önce yola çık."

Aşığının neredeyse hayaleti andıran beyazlıktaki çıplak vücuduna baktı Jeanne. Oturdu ve sordu:

"Ama niye?"

Isaac ona doğru bir adım attı ve hüzünlü bir sesle:

"Bir Yahudinin odasından çıkarken görmemeliler seni," dedi. "Sonra hakaret ederler sana. Döverler. Veya daha kötü şeyler yaparlar."

"Ama niye?"

"Yahudinin ne olduğunu bilmiyor musun gerçekten? Tavernada ayrı bir bölümde oturduğumu fark etmedin mi? Ayrı bir odada kaldığımı? Bana hoşgörü gösteriyorlar. Ama seni bir kez daha erkek sanmadıklarını farzedersek –ki aksi halde durum daha da vahim olur– Hıristiyan bir kızın bir Yahudi ile aynı odada

uyumuş olmasını kabul etmeyeceklerdir."

Yıkılmış bir halde dinledi Jeanne.

"İnan bana. Senin iyiliğin için söylüyorum bunu. Sana kötü davranılması içimi parçalar. Ama senin için hiçbir şey yapamam. Bana da kötülük ederler."

Jeanne ağlamaya başladı.

"Ama Isaac... sensiz yaşayamam ben! Nasıl tekrar bulacağım seni?"

"Tekrar bulman gerekiyor mu beni gerçekten?"

"Evet!" diye haykırdı Jeanne.

"Başlangıç olarak, giyin bakalım."

Yataktan kalktı Jeanne. Poturunu aradı ve üzüntülü bir şekilde yavaş yavaş giydi onu. Sonra da gömleğini, ceketini, ayakkabılarını... Cennetten cehenneme düşmüştü bir gecede.

"Asla yapmamalıydım..." diye mırıldandı Isaac.

"Ne yapmamalıydın?" diye sordu Jeanne, ona doğru gidip, ellerini göğsüne koyarak.

Isaac saçlarını okşadı onun. Jeanne da başını kendine doğru çekip öptü Isaac'ı.

"Benim yeniden doğmamı sağladın sen, Isaac. Yeni annem ve babam sensin benim."

Jeanne'ın çözemediği kadar derine dalan karanlık bakışıyla süzdü onu Isaac.

Gözlerinden yaşlar fışkırıp yanaklarına aktı.

"Sen de mi?" diye haykırdı Jeanne şaşkınlıkla.

Isaac başını salladı.

"Ben de. Bilemezsin..." dedi Isaac, başını çevirerek.

"Isaac..."

"Hadi git artık. Çabuk."

Kurşunlu camlardan geçen gün doğumu odayı mavileştiri-

yordu.

Aynayı Jeanne'a uzattı. Jeanne aynayı unutmuştu. Ve onu büyüleyenin her şeyden önce Isaac olduğunu anlamıştı. Onun aynasıydı Isaac. Jeanne'ı kapıya doğru itti. Ve, "Babam Paris'te oturuyor. Yahudi Sokağı'nda, Isidore Stern'i sor. Eğer bunu gerçekten istiyorsan, haberlerimi ondan alabilirsin," dedi.

Soğuk ve ıslak gün doğumu seslerle uğulduyordu, ama sesler gökyüzünden gelmiyordu bu defa. Acıyı yücelten dev bir koro gibiydi.

Donky'yi çözdü Jeanne. Dış kapı açıktı. Hayatının geri kalanı dışarıda onu bekliyordu.

6
SAINT-GERMAIN-DES-PRÉS'DE BİR GECE

*

Sağanak yağmur altında Nonant-le-Pin'e vardı Jeanne ve bir başka hanın sundurmasına sığınmak zorunda kaldı. Yollar su birikintilerine dönüşüyordu. Gökyüzü karanlıktı; niçin? Kendini Isaac'a vermiş olduğu için mi? Ya da tam tersine ondan ayrılmış olduğu için mi bu kadar acı çekiyordu?

İkindi çanı çaldı; horozun hayalini kurarak ekmeğini ve biraz da sucuk yedi yine, sonra da bir çeşmeden su içti. Havanın bir süre açmasını fırsat bilerek Merlerault'ya ulaştı, ama geceyi geçirmek üzere orada durması gerekti. Bir ambarda bedavaya kalmasına izin verdiler. Oraya önceden gelmiş iki serseri vardı, ona doğru kaçamak bakışlar atıyorlardı; hiç uyumadı. Ertesi gün, adının hakkını verdi ve güneş açtı. Sainte-Gauburge üzerinden L'Aigle'e vardı kolayca. Bir gün sonra da Verneuil ve Tillières'e. Gün doğumunda yola çıkmıştı, öğleden sonra üçüncü saatte Dreux'deydi; panayır kurulmuştu orada; yeterince domuz, kümes hayvanı, lahana ve altın görmüştü ve dünyada ikinci bir Isaac bulunmazdı asla. Eure üzerindeki köprüyü geçip bir çiftliğe sığındı. Dreux'den Saint-Germain'e kadar yolda ısrarla onu takip eden üç topaldan başka, bir olay olmadan iki gün geçti. Kavgacılığı tuttu ve bakışlarıyla onlara meydan okuyarak yolun ortasında durdu. İnsan demeye bin şahit isteyen o üç insan müsveddesi, sıçan bakışlarını ona diktiler; elleri belinde, bekle-

di Jeanne. Onlar da durdu. Bir an karşı karşıya kaldılar. İçlerinden biri bir adım ilerledi. Jeanne elini cebine attı ve bıçağını çıkardı.

"Hayatı fazla uzun buluyorsanız," dedi, ana babasını boğazlayıp kardeşini kaçıran haydutları düşünerek, "memnuniyetle yardımcı olurum size."

Bıçağın ağzı güneşte parladı. Onun gerçekten çekirdekli bir meyve olduğuna karar kıldılar kuşkusuz ve yollarına devam ettiler. Bu sürtüşme, fazla üzüntü ve yolların tozuyla bitkin düşmüş olan Jeanne'ı canlandırdı.

Onuncu gün, artık sonuna yaklaşan yolda işsiz güçsüzlerin saldırısına uğrayabileceğini düşündü. Hemen hemen ıssız olan birkaç küçük tepeciğin bulunduğu bataklıklar boyunca ilerledi. Ve adını bilmediği ormanlardan geçti: Boulogne, Chaville, Meudon... Biraz sonra hızlı adımlarla ilerleyen on beş okçudan oluşmuş bir muhafız birliği görünce sevindi. Geçmeleri için kenara çekilmesi gerekti.

"Bu yol nereye gidiyor?" diye bağırdı en arkadakine.

"Paris'e!"

Ve sonra iki atın çektiği üzeri örtülü bir arabanın tekerlek gürültüsünü duydu ve bir kez daha kenara çekildi. O yörede saldırıya uğraması söz konusu değildi. Önce bir kenar mahallenin girişindeki evleri fark etti, sonra da çan kulelerini. Acaba orada, sabahın pırıltıları içinde duran şeyler, Notre-Dame'ın kuleleri değil miydi? Arkadan yükselen homurtular onu geri dönmeye zorladı: Bir domuz sürüsü. Seine Nehri ne kadar da büyüktü böyle! Kendi kendine soruyordu Jeanne: Doğru yolda olduğu kesindi, ama şehre yaklaştıkça nehrin öbür kıyısında yükseldiğini anlıyordu onun. Önünde, sebze yüklü iki eşek güden bostancılar gidiyordu.

"Karşıya nereden geçiliyor?" diye sordu onlara.

"Nehri takip et. Louviers ve Saint-Louis Adalarını geç, Cité Adası'nda köprüler göreceksin."

Böylece şehre giriş vergisi ödenen Bois Kulesi'ne ulaştı. Kümes hayvanı, balık ve sebze taşıyan araba, katır ve eşeklerden oluşmuş bir kuyruk vardı.

"Bunlar manastır için," diye açıkladı nöbetçi çavuşa, kendinden emin bir şekilde; din adamlarına ait olan zahire için giriş vergisi ödenmediğini biliyordu.

Mallarla giriş yapan herkes parasını ödüyordu.

Çavuş bir köylü delikanlısı sandığı Jeanne'ı tepeden tırnağa süzerek, "Hangi manastır?" diye sordu.

Kendinden emin bir şekilde, "Saint-Germain," dedi Jeanne, yolda duymuş olduğu bir ismi tekrar ederek.

Çavuş şaşırmış göründü, ama izlemesi gereken karışık yoldan bihaber olan Jeanne, onun neden şaşırdığını anlamadı. Ama sonuçta geçmesine izin vermişti ve önemli olan da buydu. Sözde vergisini getirdiği toprakların adını bile aklından geçirmemişti oysa.

Bir tarafta çayırlar ve bostanlarla ayrılmış birkaç ev yükseliyordu; öteki yaka ıssızdı; kent çok daha doğuda ve güneydeydi. Otlu ve gölgeli kıyı boyunca yoluna devam etti. Görünüşe bakılırsa rahatlıkla yatacak ambar bulunacak bir şehir değildi burası. Bir köprü gördü nihayet, nehrin üzerinden geçen ve evlerle kaplı olan taş kemerler yani. Change Köprüsü'ydü orası, ama adını ancak daha sonra öğrenecekti. Köprüye doğru yürüdü.

Daracık bir sokaktan biraz daha geniş bir geçitle ayrılmış yapıların arasındaki kalabalık o kadar yoğundu ki, öbür uca asla varamayacağını sandı Jeanne. Donky'nin iki sepeti, geçidi tıkamaya yetiyordu bazen ve çift yönlü gidiş geliş olduğu için, yu-

karı gidenlerin aşağı gidenlerle yan yana hareketsiz kaldığı oluyordu. Yolcular homurdanıyor ve "o eşekli alçağa" sövüp sayıyorlardı. Jeanne, geldiği bu yeni dünya hakkında elinden geldiği kadar çok şey öğrenmek için kendini zorlayarak hararetle konuşmaları dinliyordu. Oranın aksanının kendi memleketininkinden çok farklı olduğunu fark etti: Parisliler hızlı ve hırçın konuşuyorlardı. Söylediklerinin hepsini anlamıyordu. Neyse tıkanıklıktan kurtuldu ve öbür kıyıyı gördüğü için ona bir adaymış gibi gelen yere vardı; orası kuşkusuz tarif ettikleri Cité Adası'ydı. Gerçekten Paris'te miydi yani şimdi?

Evet: Notre-Dame'ı gördü uzaktan. Hakkında hiçbir şey bilinmeyen La Coudraye'de bile, Paris'in Notre-Dame olduğu söylenirdi. Onu mıknatıs gibi çeken anıt yüzünden kalacak bir yer aramayı bile unuttu. Sanki Kutsal Bakire onu çağırıyormuş gibi ilerliyordu hâlâ. Ne yöne gideceğini bilemediği için kalabalığın akışına bırakmışken kendini katedralin önünde buldu birden. Gözlerini yukarı kaldırdı. Görkemli bir düzen ve ahenk rüyası yükseliyordu önünde, gri ve pembe bir rüya. O taşlardan yayılan eşsiz ihtişamla gözleri kamaştı. Katedralin dış cephesinde yer alan, düşünceli ve iyi niyetli bir taş topluluğu, toprakla gök arasında ölümlüleri gözlüyordu. "Evet," diye düşündü, "bu güç anıtının yanında değil de nerede oturmak isteyecekti yani kral?"

Sözle anlatılamayacak bir his duydu, iktidarın merkezinde kendini iyi hissediyordu.

Bir kez daha annesini babasını düşündü. Ve Denis'yi. Onunla birlikte Denis'nin de bütün bunları görmesini çok isterdi! Güzelliğe şükretmek için bir dua aradı. Ama dua etmek için bu cepheye bakmak yeterliydi.

Saat ilerliyordu ve geceyi geçirmek için bir barınak bulmak zorundaydı. Geri döndü ve birincinin devamı olan köprüyü geç-

ti –Saint-Michel Köprüsü'ydü o.

Talih ona Saint-Germain Manastırı'nı işaret etmiş olduğuna göre, oraya gidebileceğini düşündü birden. Din adamları o kadar güçlü olduğuna göre onlara sığınmak gerekirdi.

Bir çeşmenin önünden geçerken tereyağ topağı geldi aklına, örtüden çıkardı ve onu saran çaputu suyla ıslattı.

Bir teyze ona manastırı tarif etti, ama oraya gitmek için surların dışına çıkmak gerekiyordu ve Jeanne, Bois Kulesi'ndeki çavuşun şaşkınlığının nedenini anladı o zaman. Olabilecek en karışık yolu izlemişti. Ve bu sayede manastırın tam adının Saint-Germain-des-Prés olduğunu da öğrendi. Saint-Michel Kapısı'ndan çıktı ve mütevazı ruhların sabır ve inadıyla, manastıra giden yola düştü yiğitçe.

Gözlerini kırpıştırdı birden. Gözleri onu yanıltıyor muydu ne?

Sağ tarafında, daha önce hiç görmemiş olduğu on beş metrelik bir iskele yükseliyordu. Etrafında bir sürü karga ve atmaca, kanat ve gaga şaklamaları içinde dört dönüyordu.

Rüzgarda hafifçe sallanan yedi nesne asılıydı. Saçları rüzgarla karmakarışık olmuş insan kalıntıları.

Bir çığlık attı. Ama gözlerini onlardan ayıramıyordu.

Bu asılmışların, zira "asılmışlar"dı işte bunlar –neydiler ki başka?– çoğunun bedeni tam değildi. Kiminde bir el, kiminde bir ayak ya da bacağın tamamı eksikti. Kafaları, lanetli beyinlerini henüz tazeyken tatmak için sabırsızlanan kuşların kızgın gaga darbeleri altında patlamıştı. Ve hepsi de gözlerini yitirmişlerdi. Bu vahşetin açıklaması, yırtıcı kuşların öldürücü ve canavarca uçuşmalarındaydı.

Darağaçlarının altında başka bir kaynaşma fark etti. Tilkiler. Belki de kurtlar. Aslında bir çok ceset yere düşmüştü. Direkler-

de bağlı vaziyette sallanıp dönen boş düğümler bunu gösteriyordu.

Jeanne daha önce de ölüler görmüştü. Ama bunlar gibisini hiç görmemişti. Onursuz ölüler... Sanki bunlar, benzerleri tarafından dışlanmış, aşağılık ölülerdi.

Kaskatı kesilip adımlarını hızlandırdı. Neredeyse gelmişti. Öyle sanıyordu yani. Gerçekten de zaman zaman tepesinden yeşillikler görünen, yüksek ve sonu gelmeyen bir duvar boyunca ilerliyordu. Kapalı duran geniş ana kapıdaki gişeye vardı sonunda. Küçük ve kalın bir kitaba dalmış olan bir kapıcı keşiş oturuyordu pencerenin arkasında; okurken dudaklarını oynatıyordu. Gözlerini kaldırdı.

"Senin için ne yapabilirim?"

Ne cevap vereceğini bilemedi Jeanne. Ne istediğini ve yardıma, yönlendirilmeye, bir barınağa ihtiyacı olduğunu nasıl ifade edeceğini bilmiyordu. Din adamlarına başvurmuştu, çünkü onlar güçlüydüler ve tecrübeleri vardı. Ve işleri hayırseverlikti. Ağzını açtı ama hiçbir ses çıkmadı.

Aziz Benaît tarikatinden olan keşiş Jeanne'a doğru eğildi –eşeği de gördü böylece. Ziyaretçinin sağır olduğunu düşündü belki de, zira sorusunu tekrarlamak için sesini yükseltti. Ve bu kez, "Oğlum," sözcüğünü de ekledi cümlesine. Hep aynı yanılgı...

"Yardıma ihtiyacım var," dedi Jeanne sonunda.

Aksanına takılan ve kiminle muhatap olduğunu anlamaya çalışan keşiş bir an süzdü onu.

"Ne tür bir yardım?"

Jeanne gişenin, sıcak nedeniyle açık duran arka kapısından bir kilisenin üç kulesini fark etti

"Annem, babam boğazlandığı için Normandiya'yı terk ettim,"

diye açıklamaya karar verdi, "küçük erkek kardeşim kaçırıldı. Kimseyi tanımıyorum. Bu gece barınacak bir ambar da görmedim."

"Anneni, babanı kim öldürdü?"

"İngiliz askerler diyorlar..."

Cevabını sindirdi keşiş.

"Bizim manastırdan tanıdığın kimse var mı?"

Jeanne kafasını salladı.

"Kim yolladı seni buraya?"

"Hiç kimse."

Şaşkın keşiş gözlerini kırpıştırdı.

"Hıristiyan mısın?"

Başıyla onayladı Jeanne.

"Annen, baban ne zaman katledildi?"

"Katledildi," sözcüğüne takıldı, ama anlamını tahmin etti.

"Normandiya'dan ayrılmadan bir gün önce. O zamandan beri de yoldayım."

"Paris'te hiç kimseyi tanımıyor musun?"

Kafasını salladı Jeanne. Isaac'ın Yahudi sokağında oturan babası Isidore Stern'in adını bildiğini anımsadı, ama Isaac'ın kendisinin Yahudilerin nasıl karşılandıkları hakkında ona söylediklerinden sonra babasından bahsetmenin ihtiyatsızlık olacağını hissetti. Aziz Benaît tarikatinden olan keşişin, şaşkınlığını gizlemek gibi bir kaygısı yoktu hiç.

"Burada hiç kimseyi tanımadan Normandiya'dan Paris'e kadar geldin, öyle mi?"

Bunun katıksız delilik olduğunu anladı o zaman Jeanne. Hafızasında sonsuza kadar kana bulanmış olarak kalacak olan bir memleketten kaçmak istediğini nasıl anlatmalıydı?

"Burada bekle beni," dedi keşiş.

Jeanne, soldaki bir binaya doğru gittiğini gördü onun.

Orada oyalandı. Öğleden sonra ikinci saatin ilk çeyreği çaldı. Ya onu barındırmayı reddederlerse ne olacaktı? İkinci çeyrek çaldı. İçinden çekip gitmek geliyordu, bu eğilimine karşı direndi. Sonunda keşiş, daha gösterişli Aziz Berait tarikatinden başka bir keşişin eşliğinde geri döndü. Kapıyı açtı ve ona içeri girmesini işaret etti. Jeanne kararsız kaldı bir an; ya Donky ne olacaktı?

"Eşeğini de sokabilirsin içeri," dedi kapıcı, "Dom Lucas seninle bir görüşme yapmayı kabul etti."

Dom Lucas'ya baktı Jeanne, Dikkatle onu inceleyen gözleriyle: tüysüz ve kocaman bir yüz.

"Beni takip et. Eşeği bırak, burada güvende olur," dedi Dom Lucas.

Dom Lucas önde, o arkada, ana duvarının gerisinde dikey bir kanat bulunan ve üç katlı, sade bir yapı olan soldaki binaya doğru yürüdüler. Başka keşişler gidip geliyorlardı. İki kat tırmandı Don Lucas ve bir koridora varınca bir kapıyı açtı; Jeanne'ı içeri aldı ve kapıyı tekrar kapattı. Oda kireç badana yapılmıştı ve zemin taştı. Mobilyaların tamamı; ağır bir masa, üç sandalye, bir dolap, dar bir yatak, kitaplar ve elyazmalarıyla dolu raflardan ibaretti. Masanın üzerinde gümüşten yapılmış, İsa'nın çarmıha gerildiği büyük bir haç ve üç kollu bir şamdan vardı.

Dom Lucas masanın arkasına oturdu ve Jeanne'ı da önündeki sandalyelerden birine oturttu. Hikayesini anlattırdı ona kısaca. Şövalyenin ona verdiği beş altından ve elbette ki Praglı İsaac'tan bahsetmeyi es geçti Jeanne.

"Normandiya'dan buraya tek başına mı geldin?"

Başıyla onayladı Jeanne.

"Korkmadın mı?"

Başını salladı ve bıçağını çıkardı. Dom Lucas gülümsedi ve o da belli belirsiz başını salladı. Kocaman gövdesi, omuz silkişiyle sarsıldı.

"Bu manastır papazlara has bir yerdir ve evsizlere sığınak olamaz. Bu işle ilgilenen başka yerler var Paris'te, ama yaşın dolayısıyla seni oralara da yollayamam. Yine de istisnai olarak bu gecelik ve belki bir gün daha buraya sığınmanı kabul etmeye hazırım. Sonra, iş karşılığında sana bir dam ve yiyecek vermeyi kabul edecek Hıristiyan bir ev bulmaya çalışacağım. Senin yaşındaki bir delikanlı çalışabilir."

"Delikanlı değilim ben," dedi Jeanne.

Dom Lucas'nın şaşırmış bir hali vardı. Bakışları misafirinin gövdesi üzerinde yoğunlaştı.

"Sakat mısın?"

"Sakat mı?"

"Doğduğundan beri kız mısın?"

"Evet," dedi Jeanne şaşkın bir halde, "adımın Jeanne olduğunu söylememiş miydim size?"

"Aksanından dolayı 'John' diye anlamıştım. Niye oğlan kıyafeti giyiyorsun?"

"Oğlan kıyafeti giymiyorum. Bizim memlekette süse ayıracak paramız yoktur."

Bir an için ona şaşkın şaşkın baktı Dom Lucas.

"Ne iş yaparsın? Haçın Kızları veya Cordelières Rahibeleri'ne yollayabilirim seni."

Onu aya göndermeyi önerseydi, keyfini daha fazla kaçıramazdı. Bu duydukları, dama tahtasında kayıp bir pul olduğu ve ne yapılması gerektiğinin bilinmediği duygusu veriyordu Jeanne'a. Kafası karışık da olsa, Caen'da keşfettiği şeyin iktidar dünyası olduğunu seziyordu: Bireyler o dünyaya ait değillerdi ve bir

dam için Hıristiyan hayırseverliğine başvurmak söz konusu bile değildi. Iktidar sahiplerinin uygun gördükleri şekilde yerleştirilmeliydiler. İçgüdüsel olarak, isyan etti.

Jeanne'ın sezgilerini doğrulamak ister gibi, "Manastır, senin için daha uygun bir yer olacaktır," dedi, "senin yaşındaki bir kızın sokaklarda kalması uygun olmaz."

Ayağa kalktı Dom Lucas.

"Ve biraz daha gerçek cinsiyetine uygun bir görünüşe bürünsen iyi olur. Tanrı, karşı cinsin kılığına girilmesinden hoşlanmaz. Gel, bu gece uyuyabileceğin yeri göstereyim sana."

"Ama o, Tanrı'nın tercihlerini nereden biliyor ki?" diye sordu kendi kendine Jeanne. Onun kız olduğunu fark eden Isaac kadar açıkgöz değil miydi yani Tanrı?

Üzerinde Latince yazılar olan başka bir sürü anahtar demetinin asılı durduğu, duvara sabitlenmiş geniş bir tahta panodan iki anahtar aldı Dom Lucas ve aşağı indiler.

"Git eşeğini getir. Ona yüklediğin şeyler senin eşyaların mı?"

Başını salladı Jeanne ve sepetteki buğday-çavdar karışımından bahsetmedi. Donky'yi getirmek için gişeye gitti ve onunla birlikte geri döndü. Dış duvarın altından köşe binanın çevresini dolaştılar ve bir sebze bahçesi boyunca yürüdüler. Bir keşiş, bahar lahanası sıraları arasındaki toprağı tırmıkla düzeltiyordu. Yolda giderken eşek iki dışkı topağı bıraktı. Yere düşünce çıkardıkları gürültü Dom Lucas'nın dikkatini çekti. Durdu ve gidip bahçıvanın elinden tırmığı aldı, sonra da dışkıları gübreye doğru çekti ve orada dağıttı.

"İşte böylece, bu eşek bir işe yaramış olacak," dedi bilgiççe.

Ondan sonra sebzeliğin ötesindeki alçak bir yapıya doğru yoluna devam etti. Geniş bir kapı kanadını açtı ve Jeanne, cinsini bilmediği üç at gördü; Berberi atıydı onlar, bunu daha sonra öğ-

renecekti. İkisi canlı doru rengiydi, diğeriyse kahverengi. Yeni gelenleri, özellikle de eşeği incelemek için kafalarını çevirdiler. Donky boynunu yukarı kaldırdı. Jeanne, atlarla eşek arasında olası bir düşmanlıktan kaygılandı, fakat endişesi kısa sürdü, çünkü Dom Lucas ahırı baştan başa geçerek öbür uçtaki boş bir bölmenin kapı sürgüsünü açtı gürültüyle. Ot ve saman deposuydu orası herhalde, tazeliğini yitirmiş birkaç demet, duvara dayanmış duruyordu.

"İşte," dedi keşiş, "senin ve eşeğinin bu akşamki damınız burası."

Kafasını salladı Jeanne. Bu yer, hava ve ışık gelsin diye açılmış bir delikle aydınlanıyordu sadece.

"Manastırda bir kadının dolaşması meşru değil," dedi Dom Lucas ciddi bir ses tonuyla, "yani geri dönmeyeceksin."

"Kapatılıyor muyum?"

"Hayır."

Başka bir kapının sürgüsünü çekti; kapı tarlalara açılıyordu.

"Hacet gidermek için dışarı çıkmakta serbestsin."

"Hacet gidermek", bu kelimeyi bilmiyordu.

"Yiyeceğin var mı?"

Üzüntü içinde kafasını salladı Jeanne.

"Birazdan kardeşlerimizden biriyle bir kase çorba, ekmek ve su yollayacağım sana. Yarın, seni hangi manastıra göndereceğime bakarız. Uyumadan önce Tanrı'ya dua et ve sana bu gece için bir dam verdiğine şükret."

Depoyla ahır arasındaki kapıya gitti, dışarıdan kapadı onu ve açtığı zamanki gibi gürültüyle sürgüledi.

Demek ki Paris buydu.

Issız tarlalarda çömelmek için dışarı çıktı, sonra geri gelip iki saman demetini silkeledi.

Uygun bir döşek yapmak için havalandırıp temizlemeye çalıştı onları.

Çan dört kez çaldı.

Gökyüzü ve tarlaları seyretmek için yeniden dışarı çıktı. La Coudraye'de hiçbir zaman kıyafetinden dolayı eleştirilmemiş, ya da kadın olduğu böyle açıkça hissettirilmemişti. Toprak ve çiftlik işleri böyle ayrımlar tanımıyordu ve şayet tarlayı süren erkeklerse bu onların dayanıklılığından dolayıydı.

Orada, bir erkekler aleminde bulunuyordu. Bu manastıra başvurduğu için pişmandı. Şansını sokakların talihinde deneseydi, daha iyi yapmış olurdu.

Akşam duası çanı, şaşkınlık ve asılsız bir umut arasında, düşleri içinde kaybolmuş halde buldu onu.

Ara kapının kilidi tıkırdadı. Bir elinde çorba kasesiyle bir parça ekmek, diğerindeyse bir testi su tutan bir keşiş kapıyı ayağıyla itti. Jeanne'a kaçamak bir bakış attı ve ekmek, kase ve testiyi yere bıraktı. Sonra da kapıyı örtüp tekrar sürgüledi. Ona bakmaya korkmuştu adeta.

Ekmek ve çorbanın hepsini yedi ve tadı acılaşmasın diye tereyağ topağını ıslatmak için biraz su ayırdı. Donky yerdeki kuru ot artıklarını silip süpürdü.

Sonunda bu iş için öngörülmüş olan ağır tahta mandalla tarlalara açılan kapıyı kapadı; Donky'nin sepetinden örtüsünü çekip aldı ve ona sarılarak uzandı. Pelerininin cebinden aynayı almıştı ve günün son ışıklarında aynada kendine baktı. Kendini yaratıyormuş gibi bir hisse kapıldı.

Isaac'ı hayal etti. Onu tekrar göreceğinden emindi. Bulması gereken iki kişi vardı: O ve Denis.

Rüyasız bir uykuya daldı...

7
İFFETTEN KAÇIŞ
*

Sabah kilit yeniden tıkırdadı. Jeanne, dinlenip rahatlamış olarak uyanmıştı zaten. Aziz Benaît tarikati keşişleri onu görmesin diye önlem almış, aynayı pelerininin cebine geri koymuştu. Aynı keşiş belirdi kapıda, elinde bir tas sıcak süt vardı ve arkasında da Dom Lucas.

"Dua okudun mu?" diye sordu.

Sert sert baktı Jeanne'a. Çekinerek başını salladı kız. Yalan söylüyordu: Tek bir Latince kelime bile etmemişti.

"Kararımı verdim, dedi Dom Lucas, Fransisken kardeşlerimiz Cordelières Rahibeleri'ne gideceksin. Evleneceğin, ya da eğer uygun görürlerse onların tarikatına katılacağın zamana kadar iffetini koruman için gereken yer orası."

Her şeye rağmen bu şekilde onun yerine karar verilmesi duyulmamış bir şeydi doğrusu.

Muhafız mıydı bu keşişler? Diğer keşiş süt kasesini uzattı, Jeanne da aldı. Dom Lucas cebinden bir pusula çıkarıp ona uzattı:

Bunu benim tarafımdan Başrahibe Elisabeth de la Providence'e verirsin, manastırın başkanına.

Jeanne kaseyi yere bırakıp pusulayı aldı. Okurnayı bilmiyordu ve okuyormuş gibi de yapmadı. Bu insanların dili Latince olmalıydı üstelik.

"Burada bulunan Baptistin kardeş sana yolu tarif edecek. Tanrı'nın inayeti seninle olsun," diye bitirdi sözünü Dom Lucas ve çıktı.

Papaz Baptistin, donuk bakışlarla Jeanne'ı süzerek öylece durdu.

"Sütünü içmeni bekliyorum," dedi.

Jeanne denileni yaptı ve papaz kaseyi elinden alıp, bir gün öncekinin üzerine koydu, en üste de boş testiyi yerleştirip Cordelières Rahibeleri'nin manastırına nasıl ulaşacağını açıkladı ona. Uzak gibi görünmüyordu ama tarlalardan gitmesi gerekiyordu, zira yine manastırın içinden geçmesi söz konusu olamazdı. Ve hemen gitmesini rica ediyordu, çünkü kapıyı sürgüleyecekti. Kısacası onu kapıya koyuyordu.

Jeanne örtüsünü katlayıp sepetlerden birine koydu, sonra tarlalarda buldu kendini, huysuzluğu üzerindeydi. Cordelières Rahibeleri'ne gidecek miydi? Bir rahibe manastırındaki karşılamanın papaz manastırından daha sıcak olması çok küçük bir ihtimaldi aslında. Ama kadınların öksüz bir kıza karşı daha merhametli olabileceklerini düşündü.

Ayinden hemen sonra oraya vardı. Kuvvetli çan seslerinin fonunda, hepsinin belleri üç düğümlü sembolik ip kuşakla bağlı bir kahverengi elbiseler topluluğu çıkıyordu manastırın kilisesinden, Jeanne başlıklarla kaplı baş ve yüzleri zor seçebiliyordu, ama elbiselerin altında yorgun bedenler olduğunu tahmin ediyordu; sandaletlerin içindeki çıplak ayaklar da bunu doğruluyordu zaten. Rahibelerden birine, içlerinden hangisinin başrahibe olduğunu sordu; söz konusu kişi sesini duyabilecek uzaklıkta bulunuyordu. Dikkatle baktı ziyaretçinin yüzüne.

"Bir oğlanın ne işi var bu manastırda?" diye kızdı başrahibe.

"Oğlan değilim ben," dedi Jeanne korkusuzca, "bir kızım, Sa-

int-Germain-des-Prés Manastırı'ndan Dom Lucas yolladı beni."

O sırada, başlık geriye düştü ve Jeanne gülmemek için kendini zor tuttu: Başrahibe Elisabeth de la Providence, bıyık dahil, demirci Thibaut'nun tıpatıp aynısıydı neredeyse. Ceketinin cebinden kendisine emanet edilmiş olan pusulayı çıkardı. Fransisken rahibesi onu yakaladı ve olduğu yerde açtı; hâlâ kızgın bir hali vardı.

"Senin memleketinde kızlar böyle gülünç mü giyiniyor?"

"Yoksul köylüleri soruyorsanız, evet."

"Evet başrahibe, denir."

Durum kötü gözüküyordu. Başrahibe Elisabeth de la Providence pusulayı okudu, çatık kaşlarıyla küçümseyerek baktı Jeanne'a ve son yediği yemeğin kalıntısını çiğnedi.

"Beni takip et."

"Ya eşeğim?"

"Senin mi o?"

Başrahibe Elisabeth de la Providence, kardeşlerinden birine, eşeği ahıra götürmesi emrini verdi. Jeanne, dış kapıya yakın bir yapının önündeki büyük bir sundurmaya doğru götürülen Donky'yi gözucuyla izledi.

Dom Lucas'nın bürosundan daha iç açıcı olmayan, hatta daha da sefil gözüken zemin kattaki bir odaya vardılar. Yatak, üzerinde döşek bulunmayan, alçak bir tahta çatmaydı. Yatağın üstünde, duvarda, çarmıha gerilmiş İsa'sı şimşirden yapılmış, siyah tahtadan bir haç bulunuyordu. Başrahibe Elisabeth ayaktaydı, dolayısıyla Jeanne da.

"Latince okuyor musun?"

Kafasını salladı Jeanne.

"Dom Lucas, çatımıza sığınmanı kabul edip seni korumamız altına almamız için tavsiyede bulunarak sonsuz bir iyilik yapıyor

sana. Ama sadece çatımızın değil, aynı zamanda inancımızın korumasına da giriyorsun, zira şeytanın iştahını kabartmak ve onun kötülüklerine alet olmak için dünyadan haberi olmayan bir genç kızdan daha müsait bir şey olamaz," diye açıkladı başrahibe, cevap beklemeyen bir ses tonuyla. "Biz, Cordelières Rahibeleri, üç şey için ant içtik: iffet, yoksulluk ve itaat. Ve bu manastırın duvarları içinde, bu üç kurala titizlikle uyulmasını bekliyoruz. Himayemize aldığımız kızlar, böyle bir ant içmemiş bile olsalar, bu kurallara sıkı sıkıya uymak zorundalar."

Tehditkar bir tonda söylenen bu uyarıdan sonra Başrahibe Elisabeth'in sabit bakışı küçük köylü kızını delip geçti. Bakış değil, çiviydi sanki!

"Kendine ait malların var mı?"

Kafasını salladı Jeanne.

"Eşeğin var ama?"

"Evet."

"O da bir mal. Üzerindeki yük ne?"

"Evden aldığım eşyalar."

"Ne gibi?"

"Bir tava... Bir topak tereyağ... Biraz tuz... Bir de örtü."

Başrahibe Elisabeth de la Providence başını salladı.

"Evimize girdiğin andan itibaren, artık topluluğun malı haline gelen mallarından vazgeçmek zorundasın. Buna karşılık, biz seni besleyeceğiz, eğiteceğiz ve ruhunu zenginleştireceğiz. Sen de vereceğimiz bütün görevlerde eksiksiz bir itaat zihniyetiyle çalışacaksın."

Jeanne titredi: Ya ayna? Kendi kadınlık hallerinden törenle ayrılmış olan bu yaratıkların ne işine yarayacaktı ki ayna? Soğuk soğuk baktı Fransiskere. O yaşamak istiyordu ve canlı canlı mezara koyuluyordu! Zaten kader, en kıymetli, en sevgili varlıkla-

rını almıştı elinden ve şimdi de dünyayla arasındaki son bağları koparıp almak istiyorlardı. Hemen hemen hiçbir şeyi yoktu ve bu yetmiyormuş gibi elinde kalanlardan da vazgeçmesini talep ediyorlardı.

"Ne dediğimi anlıyor musun?"

Başını salladı.

"Öyleyse gidip mallarını buraya getir, onları inceleyip, topluluğun ne işine yarayacaklarını görelim."

Jeanne ayağa kalktı ve kapıya doğru yöneldi.

"Jeanne Parrish," dedi Fransisken, "sessizliğinle beni kandırdığını sanma. Genç kızların sırlarını bilirim ben."

Jeanne geri döndü ve ifadesiz bir şekilde baktı ona. Sonra kapının kolunu çevirdi.

Pencereden gözlendiğinden emin olarak ağır adımlarla ahıra doğru gitti. Ama ahır, başrahibenin penceresinden görünmüyordu. Donky'yi halkadan çözüp, ana kapıya doğru çekti ve düzenli adımlarla çıktı kapıdan. Bir kere dışarı varınca, hayvanın sağrısına yularıyla vurdu ve eşek hızla tırısa kalktı. Jeanne da onun yanında koştu ve ilk köşeden döndü.

Iffetten kurtulmuştu.

Ama daha beterinden kurtulamıyordu az daha.

Bir çığlık yankılanmıştı yukarıda, ama o dikkat etmemişti buna. O kadar çok insan bağırıp çağırıyordu ki etrafta... Parisliler, bir evet ya da hayır için bile seslerini yükseltiyorlardı.

"Suya dikkaat!"

Esrarengiz çığlık, daha sesli ve daha ateşli bir şekilde tekrarlandı.

"Suya dikkaat!"

Ne ifade ediyordu acaba? Meslek birliklerine has bir çağrı mıydı? Paris lehçesinden bir sözcük mü? Kızgın olduğu açıkça

görünen bir kadın aynı çığlığı üçüncü kez tekrarladığı sırada, kafasını kaldırdı Jeanne. Ve bir anda kavradı hadiseyi. Hızla Donky'yi çekerek kenara zıpladı. Kadın elinde bir lazımlık tutuyor ve onu, ikinci kattan, kaldırımın kenarındaki kanala dökmeye hazırlanıyordu.

Bok ve sidikten oluşan bir akıntı, sefih bir ses çıkararak, kaldırım taşı döşeli yolun oyuk kısmına çarptı. İyi nişan almıştı! Çığlığın ne anlama geldiğini anladı Jeanne: "Suya dikkat!"

Kral VII. Charles'ın bir buyruğunun uyarı yapılmasını zorunlu kıldığından haberi yoktu; üç kez tekrarlanması gerekiyordu. Bir çok kentsoylu, memur veya esnaf, kafalarında dışkıyla eve dönmekten dolayı şikayetçi olmuşlardı.

İki sokak ileride, kuşkusuz daha önceleri insani bir görünümüne sahip olmuş bir kütle, daha önceleri bir el bulunması gereken yerde çıplak bir kemiği sallayarak önüne kapaklandı. Bu kütle hâlâ canlıydı ama. Yalvar yakar bir halde dileniyordu. İnceledi onu Jeanne. Yüzü kan içindeydi. Kaba ve kirden kararmış bir suratın dibinden, iki hayvani göz onu kolluyordu. Jeanne geriye doğru sıçradı.

"Merhamet! Bir metelik lütfen!"

Dikkatini çeken bir ayrıntı olmasaydı para verebilirdi ona: İçinden kemik çıkan giysi kolu haddinden fazla gelişmişti. Ve kemik ön kol hizasında değildi. Şüphesiz ki kol, giysi kolunun içinde katlanmıştı ve kemiğin ucunu tutuyordu, korku ve merhamet uyandırmak için. Özellikle de korku, zira bu kemik silah olarak da kullanılabilirdi.

Ayrıca, adamın yanağını kaplayan kanın tuhaf bir rengi vardı. Gayet iyi tanıdığı ve hatırlamak istemediği kan rengi değildi bu.

Karadut suyuna bulanmıştı dilenci.

Kanaatini cebine koyup, Donky'nin bile korkmuş göründüğü o içler acısı oyuncunun yanından geçti Jeanne.

Paris, gerçekten de mütevazı La Coudraye Köyü kadar misafirperver değildi. İktidarın merkezi olan bu şehre karşı güvensizlikle donanmıştı Jeanne. Kraliyet mensuplarıyla din adamlarını birbirinden ayırt edemiyordu, ama sonuçta eşdeğerdiler nasıl olsa. Dudağını büktü.

Çeyrek saati vuran çan duyuldu. Bir barınak bulmak için birkaç saati kalmıştı. Yürüdü.

Kader onu Montagne-Sainte-Geneviève Sokağı'na doğru götürdü. Biraz önce ikindi çanı sesleri kaplamıştı her yeri. İyi giyimli, kalabalık bir grup genç insan bir bahçe kapısını aşıp, alakargalar gibi uçuşan siyah pelerinleriyle etrafa dağıldı. Kapının yanında kirden kararmış, çıplak ayaklı bir başka dilenci yatıyordu, ama kemik ya da karadut suyu yoktu; birkaç genç ona sadaka verdiler, biri de bir parça ekmek. Gençler ondan uzaklaşınca, o evin ne olduğunu sordu Jeanne.

"Lombardiyalılar Koleji," diye cevap verdi dilenci, "eğitimli ve zengin gençler için."

"Zenginler!" diye homurdandı.

Yakıcı güneşten korunmak için kolejin çevresinden dolanıp, nereye gittiğini hiç bilmediği dar ama gölgeli bir sokağa saptı. Oradaki lağım kanalı öylesine derin ve pislikle doluydu ki, dengesini korumakta zorlandı.

Yirmi adım kadar sonra tam kapanmamış bir kapı kanadı dikkatini çekti. Bir göz attı ve oranın, çok koyu oldukları için siyah gibi gözüken duvarlarıyla, bir nevi ıssız garaj olduğunu gördü. Sıkıştırılmış toprak zeminde kırık bir araba tekerleği vardı. Bir duvara, sıpa denilen dört ayaklı destekler dayanmıştı. Terk edilmiş bir yere benziyordu. İçeri girdi ve seslendi, önce utan-

gaççа, sonra da yüksek sesle: Cevap veren olmadı. Donky'yi de içeri soktu, kapıyı kapadı ve mekanı inceledi. Rahat on beş adım uzunluğundaydı ve bir o kadar da genişti. Yan duvarlardan birinin özellikle kararmış taşları, eskiden orada bir tür ocak bulunduğunu gösteriyordu - tavandaki iki kiriş arasında bulunan bir deliğin de belirttiği gibi. Kapının orasına burasına açılmış mazgal delikleri, cimri bir gün ışığı sızdırıyorlardı. Dip taraftaki bir bölmenin raflarında birkaç tane çivi ve iki üç tane de tahta buldu.

Kalıntılara, yongalara, tahta parçalarına ve yerdeki talaşa bakılırsa, eski bir dülger atölyesiydi orası ama tek bir alet kalmamıştı. Araştırmaya devam edince, isten kapkara olmuş, delik deşik bir demir kova fark etti; dip tarafta, odun kömürü döküntüleri ve bir mangal vardı; demek ki orada yaşayan zanaatkar ateşi böyle yakıyordu. Kapının yanındaki köşede ağır bir tahta çubuk buldu, bir de duvara çakılmış çengeller... bu çubuğun ne işe yaradığını açıklıyordu: Kapıyı içten sabitlemeye. Başka bir çıkış olmadığına göre burada oturan kişi kendini de içeri kapatıyordu. Uyumak için değilse, ne yapmak için?

Ama yatak, şayet vardıysa, ortadan yok olmuştu.

Peki atölyeyi dışarıdan kapamak için ne yapıyordu? Ağır, ahşap kapının bir de kilidi vardı elbet, ama anahtarlı, nokta.

Bir su sesi dikkatini çekti ve nereden geldiğini araştırdı. Sonunda, kapının karşısındaki duvara gömülmüş bir kapı tespit etti ve onu ihtiyatla açtı. Kör duvarlarla çevrili küçücük bir avlu keşfetti; küçük ve köpüklü bir su kaynağı şıkırdıyordu orada.

Atölyeye geri döndü, zira eskiden atölye olduğu belliydi. Neden terk edilmişti ki? Ve ne zaman? Oraya yerleşebilir miydi acaba? Serin bir yerdi, yaz sıcaklarında insana hoş geliyordu ama kışın dondurucu olmalıydı.

Orada kalması muhtemel birinin dönüşünü beklemeye karar verdi: Hiç kimse gelmedi. Birşeyler yemesi ve Donky'ye kuru ot bulması gerekiyordu, ama elinden geldiğince sabretmekte kararlıydı. Böyle bir yer bulması Tanrı'nın bir lütfu olabilirdi. Geriye, öyle olup olmadığından emin olmak kalıyordu.

Birkaç tane ceviz yedi ve kaynağın suyunu tatmaya gitti: İçilebilir buldu onu. Yüzünden, günlerce süren yolun ter ve tozunu yıkadı. Vücudunun geri kalanını da yıkamak isterdi ama çıplak haldeyken bir sürprizle karşılaşmaktan korkuyordu.

Çevredeki çan kulelerinde beşi çaldı saat; dışarıda dolaşmaya başladı ve dar yolun sonuna kadar yürüdü: Kısmen taş döşeli geniş bir yolda son buluyordu. Sol tarafta, Lombardiyalılar Koleji'nin dış duvarının arkasındaki tarlalara gidiyordu bu geniş yol. Çömelmiş olan iki kadın dinleniyordu orada. O da onlar gibi yaptı. Çevrede ot azdı, ama akşam olunca Donky'nin biraz yiyecek bulmasına yetecek kadar vardı.

Orada, onu azarlayacak ya da daha kötüsü, soymaya çalışacak ve boğaz boğaza gelmek zorunda kalacağı bir adamla karşılaşmaktan kaygılanarak atölyeye döndü. Cebindeki bıçağı sıktı eliyle.

Kalbi küt küt atarak kapıyı itti: Kimse yoktu.

O gece orada uyuyabilirdi belki. Neyin üzerinde uyuyacağına aldırmıyordu. Önemli olan o mekanı elinde tutmasıydı. Küçük bir ateş yakmak iyi olurdu ama çakmak taşını getirmeyi unutmuştu Bouc-de-Chêne'den. Dahası, ne yakacaktı ki? Bir mum parçası bile yoktu.

Gözyaşlarına karşı mücadele etti Burnunu çekip kendini toparladı.

Akşam duası çanı çaldı.

Dışarıdan sesler yankılandı, burnunu dışarı çıkartıp baktı.

Şüphesiz kolejin önünden gelen bu neşeli sesler, evlerine gitmek üzere çıkan genç insanlara aitti.

Yanılıyordu, kolejin avlusunda selamlıyorlardı derslerin bitişini, ama bunu daha sonra öğrenecekti.

Güneş batıyordu, dar sokak loş bir hal aldı ve atölye de, içinde bulunan konfora göre fazla serinleşti.

Donky'yi yularından tutup bulduklarını atıştırsın diye çayıra götürdü. Orada dışkı yapma inceliğini gösterdi Donky.

Açık ve yumuşak bir haziran göğü altında yediyi çaldı saat. Jeanne atölyeye geri dönüp gece için hazırlandı.

O yeri sahiplenebilse, yapacak çok iş vardı: Bir kilit taktırmak, bir yatak bulmak, ateş yakmak için gerekenler...

Yeniden Cordelières Rahibeleri'ni düşündü ve isyan dolu, şiddetli bir şekilde iç çekti.

Onun iffetini korumak istemişlerdi. Ama, diye söylendi kendi kendine, "zorla korunmuş iffet, ırzına geçilmiş bir iffettir."

Donky'yi sepetlerinden kurtardı, ondan sonra da eşyalarını inceledi. Tahıl torbalarını satabilirdi, ama daha iyisini yapabilir gibi geldi ona. Örtüsüne sarındı ve kapıyı çubukla sabitledikten sonra, ona atölyenin en az soğuk gibi görünen köşesinde yere oturdu.

Sakin havanın içinde saatin onu çaldığını duydu, Isaac'ın hayalini kurdu ve az sonra da gevşeyip uyudu.

8
DELİCİAE ANGELORUM
*

Sabah uyandığında sersem gibiydi. Kalkmakta biraz zorlandı. Ama kuşlar şarkı söylüyorlardı inatla. Yeniden tarlalara gitti, dışarı çıktığında kapıyı kapatmanın yollarını düşünerek. Zira, ne de olsa o inden dışarı çıkmak gerekiyordu.

Tarlada bulduğu, kötü yontulmuş ama az çok küp şeklindeki büyük bir taş ona bir fikir verdi. Zar zor atölyeye götürdü onu. Bir de ipe ihtiyacı vardı şimdi. Kafasını zorladı; ne kadar köylü olursa olsun, bir ipin kolayca bulunmadığını biliyordu. Tarlalara geri gidip bir kucak dolusu uzun ot kesti ve atölyeye döndü. En az dört arış uzunluğunda bir tür ip meydana getirecek şekilde ördü sapları; dayanıklılığını kontrol edip taşın çevresine düğümledi onu, ipin boşta kalan ucunu kapı kanadından sızan gün ışığının içinden geçirdi ve düzeneğini denedi: İpi dışarıdan çekince taş kapıya dayanıyor ve böylece, kapı kapalı havası veriyordu. Donky'yi ininin bekçisi olarak bırakıp, halinden memnun bir şekilde ihtiyacı olan nesnelerin peşine düştü.

Mahallede dolaşırken tepenin eteğinde bir bakkal buldu. Üç sola bir çakmak taşı, bir sola biraz üstüpü, on sola beş mum, ekmek ve sucuk satın aldı. Tenekecilik de yapan bir nalbant, bir ibrik: on iki sol ve bir aydemir: yirmi beş sol, sattı ona. Ve karşılıksız olarak da insan kolu uzunluğunda, geniş bir çam tahtası verdi. Gözucuyla tahtaya baktı Jeanne. Küçük bir servet tutmuş-

tu tüm bunlar, ama ihtiyaç olduğunda harcayamadıktan sonra para neye yarıyordu ki?

Aldıklarının hepsini kaldığı atölyeye götürüp tekrar dışarı çıktı. Elinde aydemirle, bulabildiği en kuru çalı çırpıyı toplamak için, Dominikenlerin binalarının arkasında bulunduğunu tespit etmiş olduğu ağaçlığa gitti ve demetlerce dal kesti. Beş demet.

Onuncu saatte, sıpaları, tahtayı, su dolu ibriği ve çalı çırpı doldurduğu siyah kovayı Montagne-Sainte-Geneviève Sokağı'yla dar yolun köşesine taşıdı. Görevinin başına geçmiş olan dilenciye eşyalarını gözlemesini söyledi ve bir dinar vaat etti. Birkaç dakika sonra buğday-çavdar karışımı dolu bir torba, tereyağ topağı, tuz ve cevizle birlikte geri geldi. Bir süreden beri kafasını kurcalayan bir projeyi uygulamaya geçti. Su, buğday-çavdar unu ve bir tutam tuzla, tahtanın üzerinde hamur yoğurdu, üçgenler halinde kesti ve sırası geldikçe açıp kabuğunu soyduğu cevizlerle süsledi onları. Geriye en zor iş kalmıştı: Çalı çırpıyı ateşlemek. Üstüpü ateş almıştı ama fazla yeşil olan dallar zor yanıyor ve duman çıkarıyordu. Ama yanıyordu sonuçta. Tüm bunlar bir saatten fazla zaman aldı, zira on birinci saat çaldığında işini bitirmemişti. Bir dilim tereyağ koydu tavaya ve ocağa yerleştirdi; tereyağ eridi. Üçgenleri tavaya attı, kızarıp pişmeye başladılar yavaş yavaş. Yükselen koku dilencinin burnuna kadar ulaştı. Dilenci ayağa kalktı ve topallayarak Jeanne'ı seyretmeye geldi.

"Çok güzel kokuyor," dedi.

"Bir dinar mı istersin, bir çörek mi?"

Yaptıklarının adı buydu.

Dilenci düşündü.

"Ruhumun bedenime ilişik kalmasını istiyorsam, çöreği seçmem daha iyi olur."

Dükkanda bulmuş olduğu ince bir tahta parçasıyla çöreği ta-

vadan kaldırıp dilenciye uzattı. Ürününü tadan ilk müşterisine baktı. Adam gözlerini yumdu ve dişsiz ağzıyla, Jeanne'ın anlamakta zorlandığı birşeyler homurdandı.

"Ulu Tanrım, uzun zamandır böyle bir zamazingo yememiştim!"

Elinde tahtayla donakaldı Jeanne. Zamazingo da neydi ki? Daha ilk müşteride batacak mıydı işi?

"Güzel değil mi?"

"Gideceğim yer cennet olacak."

"Güzel mi yani?"

"Söyledim ya! Kaça satıyorsun bunu?"

"Üç dinar."

"Yeterli değil!" diye karşı çıktı dilenci, birtakım zavallı hareketler yaparak, "Yeterli değil! Dört olmalı!"

Makaraları koyuverdi Jeanne. İkindi çanı çaldı. Bir gün önceki gibi gençler dışarı çıktı. Çöreklerin kokusu sokağı kaplıyordu. Birkaç yeniyetme, boyunlarını uzatarak yeni satıcıya yaklaştılar.

"Bu nedir?"

"Cevizli çörek."

"Hayır, melekler için kurabiye!" diye bağırdı dilenci.

Yeniyetmeler gülmekten kırıldılar.

"Kaça?"

"Üç dinar."

"Bir tane istiyorum ben."

Tavadan ikinci çöreği çıkarıp ilk gerçek müşterisine verdi Jeanne. Koca burunlu, gelincik gözlü ve iri kemikli bir budalaydı. Dinarları atıp satın aldığının tadına bakmakta acele etti. Küçük çığlıklar attı.

"Deliciae angelorum quasi quam stuprum!"

Hiçbir şey anlamadı Jeanne, diğer iki oğlanın da çöreklerini almakta acele ettiklerinden başka. Paylarına düşen sıcak çörekleri yerken ayaklarının üzerinde dans ediyorlardı. Sadece iki çörek kalmıştı tavada, onlar da hemen satıldı. Tekrar hamur yoğurdu. Küçük bir kalabalık oluştu etrafında, her hareketini gözlüyorlardı: hamurun yoğruluşunu, üçgenlerin kesilip tuzlanmasını, tavanın yağlanmasını ve cevizlerin soyulmasını.

"Oğlum," dedi ilk çöreği alan bön suratlı, "şarap satmayı da düşünmelisin."

Başka bir delikanlı, anlamadığı ama aşağılık bir tınlama sezdiği kahkahalara bakılırsa açık saçık olması gereken Latince kelimeler söyledi ona.

Üçüncü bir kişi, yolu kendi varlığından temizlemesi için dilenciye birkaç metelik vermesini tavsiye etti. Jeanne'ın bu tavsiye karşısında şok olmuş gibi bir hali vardı.

"Hıristiyanlığa yakışmaz," diye karşı çıktı.

"Bu pire torbası yüzünden salgından gebermek de yakışmaz Hıristiyanlığa!" diye ısrar etti genç. "Muhafızların elinden nasıl kurtuldu bilmem ama buralarda fazla dolaşmaması için gerekeni yapacağız."

"Algın da nedir?" diye sordu Jeanne.

"Salgın!" diye düzeltti diğerlerinden daha ukala gözüken ve kocaman bir burnu olan ilk müşteri. "Bir çok kişinin, nasıl olduğu bilinmese de şüphesiz birbirlerine bulaştırdıkları aynı hastalığa yakalanmasıdır. Sen de dün doğmadın herhalde, öyle değil mi? Beş yıl önce neredeydin? Çiçek salgını olmuştu Paris'te. Bir görseydin! İnsanın her tarafı irin dolu kabarcıklarla kaplanıyor ve nefes alamadığı için ölüyordu sonunda. Daha ölmeden çürüyordu insan. Kimse evinden çıkmıyordu ve kimse de başkasının evine girmiyordu"

Jeanne titredi.

"Ondan yedi yıl önce de başka bir salgın olmuştu zaten Paris'te," diye devam etti bön suratlı, dehşetin derecesini artırarak, "elli bin ölü!" diye bağırdı. "Her tarafta cesetler vardı, mezarlıklar yetersiz kalıyordu! Ölü olup olmadıklarından emin olunmadan Seine'e atılanlar bile oldu! Hôtel-Dieu Hastanesi'nde, beş kişi aynı yatağa konuyordu. Canlı kalmaları mucizeydi ve bu uzun sürmüyordu!"

"Yeter!" diye bağırdı Jeanne.

Jeanne'da uyandırdığı dehşete gülüyordu yeniyetme. Etrafına toplanmış olan arkadaşları da gevezeliğine ve Jeanne'da yarattığı etkiye gülüyorlardı.

"Nereden geliyorsun sen?" diye sordu genç, "Pazarcı mısın?"

Kendini, işe yaramaz serseriler olarak görülen pazarcılardan ayırmayı öğrenmişti Jeanne.

"Hayır, Normandiya'dan geliyorum."

"Sana bir şey söyleyeceğim oğlum. Bu işteki başarın, sadece çöreklerin lezzetli olduğu için değil, kadife tenin için de aynı zamanda. Şu bitliden kurtul."

Bitli her şeyi duyuyor ve sesini çıkarmıyordu. Onunla göz göze gelen Jeanne, adamın bakışını, kovalanan bir hayvanınkine benzetti.

Her seferinde dehşete düşerek, ara sıra göz attığı ayna sayesinde kadife tenini biliyordu.

İkinci saat çalana kadar bu şekilde çalışmaya devam etti. Çalı çırpının hepsi, tereyağ ve cevizlerin yarısı ve un çuvalının üçte biri gitmişti.

Çöreklerinden bir tane bile yememişti ama buğday-çavdar karışımı sarı unun özellikle zengin bir tat verdiğini tahmin edebiliyordu.

İki yüz on sekiz dinar kazanmıştı, yani kırk bir sol olarak hesapladığı yatırımını geri aldıktan sonra, yirmi üç sol net kâr elde etmişti.

"Bu akşam yine geleyim mi acaba?" diye sordu dilenciye.

"Hayır," dedi dilenci. "Yarın, öğlen [illegible]asına sadece. Seni bekleyeceğim. Yarından sonra, pazar. [illegible]okuzda, ayin çıkışında olmalı. Kutsal ekmek karın doyurmaz."

Düşünceli bir halde inine geri döndü Jeanne. Bir mum yaktı. Uzun zamandır ilk defa yıkandı su kaynağında ve nasıl kurulanacağını bilemediğinden titredi ve mangalın yanına büzüldü. Çalı çırpı toplaması gerekecekti tekrar. Un, yağ, tuz ve cevizler uzun süre dayanmazdı. Satın alması gerekecekti. Kullandığı malzemeyi çeşitlendirebilirdi belki.

Terk edilmiş ve hüzünlü bir atölyede tek başına, mum ışığında, gitgide daha düşünceli bir hal alarak giyindi.

Uyumakta zorlandı.

Dolunay vardı üstelik.

İsaac.

Denis.

9
EJDERHA
*

Ertesi gün otuz bir sol kazandı. Dilenci çörek hakkını aldı. Tesadüfen onun adı da Matthieu'ydü. Soyadı Testelet'ydi ve yirmi sene kadar önce Orléans'da doğmuştu.

Jeanne'ın günde en az bir kez ibriğini doldurmak için atölyeye dönmesi gerektiğinden, tezgahın korunması görevi ona kalmıştı ister istemez.

Pazar günü kırk altı sol kazandı Jeanne ve ikinci un çuvalını açması gerekti.

Pazartesi, yirmi yedi sol. Sıkışmış topraktan daha az soğuk ve daha yumuşak bir yatakta yatmak için vakit kaybetmeden gidip üç demet saman satın aldı.

Çöreklerin ham maddesinin maliyetini, haliyle yuvarlak hesapla kırk sol kadar tahmin edince, aşağı yukarı bir o kadar da kâr ediyordu günde. Demek ki ayda bin iki yüz sol, yani altmış lira kadar kazanıyordu. Kendine bir yardımcı tutmasına rahatlıkla yeterdi bu kazanç. Un satın alma işi, çalı çırpı toplanması, tezgahın gözetimi gibi çok yapması gereken işin hepsiyle birden uğraşamıyordu.

Salı günü Matthieu'ye beş sol verdi ve halka açık banyoya gidip, sedir buharı ve kafur özüyle bitlerinden arınmasını rica etti. Bu vesileyle, bir potur, tozluklar ve bir gün önce eskiciden yirmi beş sola aldığı yeni bir gömlek de verdi ona.

"Eski elbiselerini yakmanı istiyorum," dedi cana yakın ama kesin bir ses tonuyla.

"Ama bir burjuvaya benzerim o zaman! Öyle dilenemem ki!" diye karşı çıktı dilenci.

"Matthieu, artık dilenci değilsin ve sana fikrini soran da olmadı. Ne kadar kazandığını görüyorum: Günde en fazla bir sol ve pazar ayinlerini de sayarsak, ayda otuz-otuz beş sol eder. Benim hesabıma çalışman için en az elli sol vereceğim sana. Ama ayakların korkunç vaziyette, rengi belli olmuyor."

Matthieu üzerlerinde salınarak ayaklarına baktı, çünkü topallıyor ve yürürken yalpalıyordu.

"Temiz olmaya değer!" diye homurdandı özür niyetine.

"Değip değmemesi önemli değil, asıl önemli olan senin tembelliğin. Gidip çeşmede yıkayabilirdin onları mesela."

Yüzünü buruşturarak baktı Matthieu.

"Elli sol?"

"Öyle söyledim."

"Ve günlük çöreğimi almaya devam edeceğim?"

"Elbette. Yani toplam elli altı sol eder."

Memnuniyetsiz değilse bile, hâlâ daha kararsız görünüyordu Matthieu.

"Iyi, elli beş sol ve çörekler, tamam mı?"

Alaycı bir bakış attı ona Jeanne.

"Sen önce gidip yıkan bakalım, banyoya alırlarsa tabii."

Alınan Matthieu karşılık verdi hemen:

"Neden almayacaklarmış?"

"Çünkü insanı korkutacak kadar kötü görünüyorsun. Ve bu berbat şapkayı da görmek istemiyorum bir daha."

"Senin gibi bir oğlan çocuğundan ders alacak değilim, ufaklık!"

"Oğlan çocuğu değilim ben, Matthieu. Bir kızım, anladın mı?"

Gözlerini kırpıştırarak şaşkınlıkla inceledi onu Matthieu.

"Hassiktir! Kız mısın sen yani?"

"Gerçek bir kız, Matthieu. Bir oğlan sana giysi vermezdi. Git yıkan, dedim sana."

"Peki, çıplak ayaklarla mı geri geleceğim?"

"Kir tabakası ayakkabı yerine geçer."

Matthieu güldü.

"Dilin de pek uzun hani!"

Yeni giysiler kolunda, gitti sonunda.

Akşam duasında geri geldi. Gömleğinden tanıdı onu Jeanne. Parlıyordu. Çok daha az topallıyor gibi geldi Jeanne'a; belki de kir yüzünden aksıyordu, kim bilir. Dişsiz gülümsemesi bile tatlılaşmıştı. Fena halde kafur kokuyordu, bitlerini yılmadan ayıkladıklarını gösteriyordu bu. Hâlâ daha kafasına yapışık duran saçlarını yıkamışlardı.

"Beni banyoya sokmak istemediler."

"Bunu anlayabiliyorum."

Kesesinden iki sol çıkarıp verdi Jeanne.

"Şimdi, berbere koş, sakalın haydut sakalı gibi. Saçlarını da kestir, fazla uzun."

"Çıplak ayakla mı berbere gideceğim?"

Uyarısı sağduyulu olsa da Matthieu'de ayakkabı takıntısı var gibi gözüküyordu.

"Yarın ayakkabı alırım sana. Elli sola yakın paraya maloldun bana bugün."

"Öyleyse berbere yarın giderim."

"Hayır, ancak berbere gidersen alırım ayakkabıları. Benim yatağım bile yok, Matthieu, bu durumda ayakkabıların için bir

gün bekleyebilirsin."

"Ne de olsa, bir kız çocuğundan emir almak kolay değil! Ya sen, üstündekilerin buruş buruş olduğunun farkında mısın?"

"Ben temizim, hadi git tıraş ol. Yedinci saatte buraya, seni görmeye geri geleceğim."

Matthieu, Jeanne'ın nerede kaldığını bilmiyordu. Onun dediğine uydu. Jeanne, bu arada derme çatma hanesine tecavüz eden davetsiz bir misafir var mı diye bakmaya gitti ve orada tek başına sıkılan Donky'yi dışarı çıkardı. Temiz hava solumak ve taze ot yemekten memnun oldu eşek. Ona da ot satın alacaktı yarın.

Sonra Matthieu'nün tıraş olup olmadığına bakmaya gitti. Neredeyse tanıyamıyordu onu: Yakışıklı bir adamdı. Gülümsedi, Matthieu de ona gülümsedi. Yeniden ayaklarına baktı, Jeanne da aynısını yaptı: Uzun ve güçlüydüler ve böyle temiz olunca bakılmayacak kadar rahatsız edici değillerdi. Sakatlığına neden olan yaranın ne olduğunu merak etti.

"İyi de, bütün bunlar karnımı acıktırıyor benim," dedi Matthieu.

Jeanne kahkahalarla güldü.

"Akşam yemeğine, Öküz Avlusu Tavernası'na davet ediyorum seni."

Ağzı açık kaldı Matthieu'nün.

"Kur mu yapıyorsun bana? Bir baldırı çıplakla Öküzler Avlusu'na gider miydin?"

"Sadece yarına kadar baldırı çıplaksın sen."

Gözlerini kaçırmayan Jeanne'a dikti kendininkileri, Matthieu. Gözleri, insanı korkutacak kadar soluk bir maviydi. Durmadan elini, üzerinde mavi gölgeler olan, beyaz, tıraşlı yanaklarında gezdiriyordu. Yanakları o kadar beyazdı ki sanki pudralanmış gibiydi.

Sonuçta gittiler yemeğe. Matthieu'nün toplum içinde bulunma tecrübesi Jeanne'dan bile daha azdı. Çöplerden beslenirken birdenbire, daha dün dereye atılan artıklarını karıştırdığı tavernalardan birinin masasında buluyordu kendini.

"Ne yiyoruz?" diye sordu, bankın üzerine dikkatli bir şekilde yerleşince.

"Çorba ve salatayla birlikte kızarmış sosis," dedi Jeanne.

Matthieu'nün gözleri faltaşı gibi açıldı.

"Hepsini mi?"

"Hepsini."

"Zengin misin sen?"

"Ne kazandığımı görüyorsun."

Bir şişe de şarap sipariş etti Jeanne; Matthieu gördüklerine inanamaz bir halde başını sallıyordu.

"Her akşam böyle olmaz tabii," diye uyardı Jeanne.

"Bugün neyi kutluyoruz?"

"Senin doğumunu!" dedi Jeanne gülerek, "Artık başka bir adamsın."

Matthieu de güldü.

"Artık aynı olmadığım doğru. Kafamda da yani... Nasıl olduğumu bilmiyorum."

Kaşığını nasıl kullanacağını bilmiyordu; Jeanne ona gösterdi.

"Nereden geliyorsun?" diye sordu Matthieu.

Jeanne birkaç kelimeyle hayatını özetledi ona. Papaz ve rahibe manastırlarına yaptığı ziyaretleri de.

"Ne cesaret! Olmaz böyle şey!" diye bağırdı bardağını boşaltırken.

Şarap, Paris bölgesinden bir koruk suyuydu ama biradan iyiydi işte. Üstelik Öküz Avlusu Tavernası, zengin tüccarların geldiği bir müessese değildi; müşteriler, birkaç kuruşa şarkı söy-

lemeye ya da şiir okumaya gelen ve fırsat düştüğünde gürültü patırtı çıkaran aydınlardan oluşuyordu daha çok.

Matthieu hayatını anlattı: Yirmi iki veya yirmi üç yaşındaydı. Üç sene boyunca Paris ve bölgesini kasıp kavuran soyguncularla birlikte olmuştu, eski paralı askerler, yağmacılar ve haraççılarla, Jeanne'ın yolda rastladığı serseriler gibileriyle birlikte. Sonra da mükerrer hırsızlıktan, Seine kıyısında ama duvarların arkasında, Archers Hapishanesi'nin soğuk hücrelerinde bir sene geçirmişti.

"Görüp geçirdim yani," dedi.

Cezası bittiğinde, bir muhafız, Kraliyet Süvari Birlikleri'ne kaydetmek istemişti onu; eski suç ortaklarından birçoğu katılmıştı oraya. Ama otoriteden dayanılmaz bir şekilde tiksindiği için topallama taklidi yapmış ve böylece kralın düzenli ordusuna girmekten kurtulmuştu. Savaş yapması gerekirse, diye açıkladı, kendi hesabına yapardı, bir derebeyi için değil. O zamandan beri yaşamını dilenci olarak sürdürüyordu.

"Yani gerçekten topallamıyorsun, öyle mi?"

"Hayır, ama alışkanlık yaptı."

"Hapishaneye girecek ne çalmıştın?" diye sordu Jeanne çorbasını yerken.

"Bir keresinde iki horoz ve bir sefer de bir kiliseden İsa'lı haç."

Ciddiyetle baktı Jeanne'a.

"Senden çalmam. Senden asla çalmam. Artık hiç çalmayacağım. Benim için bunları niye yapıyorsun?"

"Neyi?"

"Bu yaptıklarını."

Jeanne, ona özellikle dini bir nutuk atmaması gerektiğini sezdi içgüdüsel olarak.

"Çünkü sen ve ben, ikimiz de fakiriz," diye cevap verdi, "fakirler birbirlerinin halinden anlarlar. Ve, çünkü sana ihtiyacım var."

"Bana ihtiyacın mı var gerçekten?"

"Yaptığım işi tek başıma sürdüremem. İşler iyi de gidiyor. Bir yardımcı lazım bana."

Matthieu'nün gözleri parladı. Belki de hayatında ilk kez faydalı olmanın bilincine varıyordu.

"Yarın zengin olacaksın."

"O zaman sen de zengin olursun."

Gülümseyerek kaldırdılar kadehlerini.

Lezzetli, kızarmış sosisleri kesmek için ortak bıçaklarını kullanmayı öğretti ona Jeanne.

Para karşılığında aletinin kolunu çeviren bir çalgıcı geldi. Jeanne, Peder Godefroy'nın pazar ayinleri için kurmaya çalıştığı köy korosunun müziğinden başkasını bilmiyordu. Matthieu başkalarını da duymuştu. Ama şarap, parçanın nakaratına duyarlı kıldı onları. Oysa bu nakarat, genç bir adamın okuyacağı şiire giriş oluşturuyordu sadece. Kulağının üzerine yatık bir üniversiteli başlığı ve pelerin takan genç adam, bankların arasında ilerledi; gırtlaktan gelen, sıcak ve parlak bir sesle şiirini okumaya başladı; mısralarının ritmi melodiye uyuyordu:

Tatlı mayıs geldiğinde
Şarkı söylemek yatakta
Hiçbir bakire çatal değil
Ama biraz yabanıl
Ki sonuçta onu
Kuyuya atabilir.
Siz de bilin o zaman

Pek kerata dikeniniz
Sadece ateşimi sokabilir
Ey tatlı çiçek
Ve o zaman
Yeni koparılmış çiçeğin altından
Sizin için ölen
Yüreğimi tutacaksınız.
Tatlı mayıs geldiğinde
Şarkı söylemek yatakta.

Dinleyicilerin alkışına boğuldu genç adam. Çalgıcının şapkası, şairle paylaşacağı paralarla doldu. Iki adam oturmaya davet edilerek yemek verildi. Matthieu'nün de ara ara yakaladığı ve bazılarının mısralar meydana getirdiği, kinayeli şakalar yükseldi masadan. Jeanne sadece genç şairin yüzünü görebiliyordu: Yirmi yaşlarındaydı. Hem ince hem de sert yüz hatları, ince işlenmiş kaba çizgiler; çıkıntılı alnını kestane rengi saç lüleleri süslüyor ve yanaklarını, içinden kor rengi bir gülün dudaklarının açtığı taze bir sakal kaplıyordu; Isaac'ın ağzını hatırladı Jeanne. Kaçak bir şekilde bakışları karşılaştı. Genç adamın kestane rengi ve parlak gözlerini geyiğinkilere benzetti Jeanne ve bir an kendisine takıldılar gibi geldi.

Ona yabancı olan karmakarışık duygular hissetti. Neredeyse mutlu ve bundan dolayı şaşkın, ama aynı zamanda o kısa şiirin kendisinde yarattığı bir çeşit melankoliye kapıldığını hissediyordu.

Bu saatte Isaac ne yapıyordu acaba?

Tavernanın kapısında Jeanne, zor ve hatta kritik bir durumun söz konusu olduğunun bilincine vardı birden. Matthieu'yü

sürüklemişti; açıkçası o kendini başka bir adam haline gelmiş olarak görüyordu; orada ondan ayrılıp eski haline geri mi itecekti onu hoyratça? Argentan'daki handa Isaac'la yaşadığına benzer bir durumdu biraz.

Ona baktı: Mayıs akşamlarının geç kalmış aydınlığı içinde, sokağın toz toprağında çıplak ayaklarla duruyordu.

"Nerede uyuyorsun?" diye sordu.

"Geceleri kolejin gişesinde kalmama izin veriyorlar. Ama gün doğumundan önce oradan sıvışmam gerekiyor."

"Benim orası da birazcık daha iyi. Yatağım bile yok. Sana bir demet ot sunabilirim sadece. Ve eşeğimin eşliğini."

"Bir demet ot ha!" diye haykırdı gülerek, "Prenslere yaraşır bir şey!"

Atölyenin kapısını iterken içini bir korku kapladı. En kıymetli sırrını, daha ikindiden önce serseri bir dilenciden başka bir şey olmayan bir adama açıyordu.

Çakmak taşıyla bir mum yakmaya çalıştı. Beceremiyordu oysa Matthieu bir defada yaktı mumu. Sonra da odayı inceledi ve eşeği sevmeye gitti. Coşkuyla kafasını sallayan Donky onu iyi karşıladı. Jeanne bir demet saman yerleştirdi kapının yanına; kendisi dip taraftaki bölmede uyuyordu.

Belki de ihtiyatsızlık ettiğini düşündü, ama yapacak başka bir şey de yoktu.

Gömleğini çıkarıp mutlu bir yüz ifadesiyle samanın üzerine uzandı Matthieu.

"Biliyor musun, çocukluğumdan beri saman üzerinde uyumadım," dedi.

"Iyi uykular," dedi Jeanne.

Ve mumu üfledi. Sükunet içinde bir saat geçti. Kolejin çanı onuncu saati çaldı.

Ve Jeanne'ın en büyük düşmanı uyandı: Kendisi. Gerçek düşmanlar gibi uyumasına engel oluyordu.

"Jeanne?" dedi ihtiyatlı bir ses.

Jeanne'ın kalbi kaygıyla çarptı.

"Uyumuyor musun sen?" diye cevapladı, uykulu kılmaya çalıştığı bir sesle.

"Uyumadığımı gayet iyi biliyorsun."

Ne küstahlık!

Jeanne sustu, uzun bir sessizlik oldu.

"Jeanne?"

Cevabını beklemedi Matthieu, onun uyumadığını biliyordu.

"Jeanne, yıllardır bir kadın bedenine dokunmadım."

Matthieu'den çok kendisine kızıyordu Jeanne.

"Matthieu, ben bakireyim ve çocuk sahibi olmak istemiyorum. Ve sana âşık da değilim."

"Bir sadaka istiyorum senden, Jeanne. Sana dokunmak, yalnızca dokunmak."

İşte bu kılıç oyunuyla, dilenci, efendi yerine geçmişti.

"Ve hepsi o kadar. Sanırım o zaman mutlu ölebilirim."

Sesin tınısından, onun ot demetinin üzerine oturmuş olduğunu anladı Jeanne.

"Matthieu, sarhoşsun sen ve gelecekteki işçimle kavga etmek istemiyorum."

"Kavga etmeyeceksin. Bir hayvan değilim ben. Başka bir adam yarattın benden, Jeanne. Serseri bir dilenci değilim artık."

"Temiz olduğun için mi?"

"İnce düşünceler!" dedi kendi kendine. Nasıl oluyordu da ayaklarına kapanmamıştı henüz?

Az sonra kapandı.

"Banyo benim ikinci vaftizim oldu," dedi.

Nefesini duyuyordu Jeanne. Kendi nefesini de... Dokunmasa da ateşini hissedebiliyordu adamın.

Elini Jeanne'ın bacağına koydu Matthieu. Saçlarına kadar titredi Jeanne. Adamın yüzünü gördü zihninde. Ama daha kötüsü ona karşı koymuyordu. Uç uca eklenmiş üç sonsuzluk boyunca durdu eli bacağında.

Ve karnına kadar çıktı. Göbek deliğine.

Memelerine.

Isaac'ı düşündü ve sonsuz bir üzüntü duydu. Az kalsın ağlıyordu.

Gömleğini çıkarıp göğüslerini okşadı Matthieu. Sonra da öptü onları.

"Em onları..." diye mırıldandı Jeanne, kendinden geçmiş bir halde.

Üzerine atıldı ve bir çocuk gibi emdi onu Matthieu. Önce birini, sonra diğerini. Jeanne elini uzatıp sırtının çıplak ve ılık derisine dokundu.

Böylece her şey yeniden başlıyordu işte! Hem ne kötülük vardı ki! Bu güdük sevişmenin zevklerine attı kendini sabırsızca. Matthieu'nün başını karnına doğru itti yavaşça.

Efendisiydi onun. Emirlerine amadeydi bu köle.

Kaba ve uysal kütlesiyle Matthieu ot döşeğe uzandı ve Jeanne onun tamamen çıplak olduğunu anladı. Elini aletine uzattı.

"Jeanne!" diye bağırdı Matthieu, bıçaklanmış gibi.

İnlemeye başladığı zaman, onun ne kadar kırılgan olduğunu anladı. Bir erkeğin ağzından böyle sesler çıkabileceğini bilmiyordu. Onu susturmak için başını kendi cinsel organına yapıştırdı. Genç adam yalayıp yutuyordu onu.

Jeanne da onun organını yedi bitirdi.

Artık ne olduğunu bildiği sarsıntı, bir kükreme nedeniyle ya-

rım kalıyordu neredeyse.

Yanında yatan hayvan hıçkırık, iç çekiş ve kasılmaların eşlik ettiği bir sarsıntıya yakalanmıştı, ve bunu o kadar şiddetli yaşıyordu ki Jeanne korktu. Aklını yitirmişti bu adam. Ayaklarını sıkıp tutkuyla öptü ve sonra hayvani bir sıçrayışla aniden geri dönüp yıkıcı bir kuvvetle dudaklarına yapıştı. Nihayet yanına uzanarak kollarına aldı ve sıktı onu.

Şaşkınlıktan donakalmıştı Jeanne. Sakinleştirmek için adamın başını okşadı. Kasılmalar gittikçe uzayan aralıklarla tamamen sakinleşene kadar devam etti.

Döl kokusunun şiddeti Jeanne'ı şaşırttı.

Aynı Isaac'ın söylediği kelimeleri tekrarladı kendi kendine: Bunu yapmamalıydım. Ama başka türlü davranamayacağının bilincindeydi.

Isaac bir kurbandı.

Matthieu bir kurbandı.

Ve kendisinin de öyle olduğunu düşündü.

Matthieu'nün kendi ot döşeğine dönmesini istedi önce, ama sonra bunu istemez oldu. Artık karanlık güçlerden kurtulmuş ve denetim altına alınmış kuvvetiyle, yanında uzanmış yatıyordu. Ejderha dedikleri şey buydu belki de. Uyuyordu. Jeanne çok daha sonra uyudu. Uyumadan önce, ne olursa olsun en kıymetli kararına sadık kalmayı başardığını düşündü: Bekaretini Isaac'tan başka birine vermeyecekti.

Bununla birlikte, kendini Matthieu'ye bağlı hissediyordu artık.

10
DAĞDAKİ ÇALKANTILAR

*

Jeanne öğleden sonra elinde ayakkabılarla geri döndü. Yağ ve tanenle beslenmiş kalın deriden yeni ayakkabılarla. Matthieu ona arka çıkan bir bakış attı ve Jeanne'ı şaşırtıp ayakkabıları giymeden önce ayaklarını yıkamaya çeşmeye gitti.

Jeanne güldü buna.

"Yıkanmaya alıştın bakıyorum..."

Onu kollarına aldı ve havada döndürdü Matthieu. Bağırdı Jeanne.

"Bana otuz sol ver," dedi Matthieu.

"Otuz sol mu! Niçin?"

"Sana bir yatak yapmak için tahta alacağım."

"Sen nasıl yapacaksın ki yatak?"

"Gençliğimde Orléans'da marangozda çalıştım. Yatak yapmasını bilirim."

"Sana başka görevlerde ihtiyacım var, Matthieu. Hiç çalı çırpı kalmadı mesela."

"Akşam çalışacağım."

"Bir testere gerek sana."

"Ödünç alırım. Ya da kiralarım."

"Çivi lazım."

"O kadar çok değil. Her şeyden önce, bir marangoz az çivi kullanır. Hem sonra burada on dokuz tane olduğunu saydım.

Rahat rahat yeter."

Ona otuz sol verip Patrikler pazarına gitti Jeanne. Yatak fikri tam olarak kafasına yatmıştı: Bu, bir tür yerleşmeydi ve o Matthieu'nün yanına yerleşmek istediğinden emin değildi. Sonunda bir gün, bekaretini isteyecekti ondan. Oysa kendini Isaac'a saklıyordu. Onu bir daha görürse şayet...

Onu fazla düşünmemeye zorluyordu kendini, zira düşününce hüzünleniyordu. Aklını işine verdi.

"İnsanlar," diye düşünüyordu, "yakında cevizli çörekten bıkacaklar." Çörek yapmaya devam edecekti ama malzemeleri çeşitlendirerek. Montagne[1] Sokağı'ndaki tavuk satıcısı kadında bir kilo tavuk sakatatı kıydırdı. Sonra da bir kavanoz bal ve iki kilo şeftali satın aldı. Ne yapacağını biliyordu.

Tatlar birbirine karışmasın diye bir tava daha edinip, bir yandan ceviz ve sakatatlı, tuzlu çörekler, diğer yandan da balın fiyatına bakarak beş dinara sattığı şeftali ve ballılarını imal etti. Tuzluları tadan aynı müşteriler tatlı çöreklerinden de alınca, satışını ikiye katladı. Müşteri başına iki çörek.

Ve müşterileri, Lombardiyalılar Koleji'nin talebeleriyle sınırlı değildi artık. Öğretmenler, methini duydukları ve yemekhanede her zaman yediklerinden değişik olan çörekleri denemeye geldiler. Bundan haberi olan ve canı sıkılan aşçı da gelip bir çörek tattı. Sonra da mahallenin diğer sakinleri...

Akşam, ertesi günün alışverişini halletmiş olan Matthieu, mum ışığında meşe ağacından iç içe geçen tahtalar kesiyor, onları takıyor, sonra tekrar söküp Jeanne'ın La Coudraye'den getirmiş olduğu dülger eğesiyle orasını burasını eğeliyordu.

Sonra, aynı ot döşekte birlikte uyudular.

Birbirlerinden gizlisi saklısı kalmamıştı vücutlarının. Ama

1) Dağ (Ç.N.)

neyse ki Matthieu'nün zevkleri ilk akşamkiler kadar yıkıcı değildi.

Atölyede ocak yoktu, çorbayı mangalda pişiriyordu Jeanne.

Haziran ayı sonunda Jeanne'ın net kazancı seksen üç lira olmuştu.

Sonra işler karıştı.

Kolejin manevi yöneticisi, Saint Bernard tarikatinden rahip, bu özel çiftle ilgilendi; onları incelemeye geldi ve şakacı bir tonda Jeanne'la konuştu.

"Pastacılığı nerede öğrendin oğlum?"

Düşman kokusu alan Jeanne dikkat kesildi.

"Brötanya'da annem öğretti, peder."

"Annen Brötanyalı mı?"

"Evet, peder."

Rahibe Elisabeth de la Providence'ın, Dom Lucas'nın ona yollamış olduğu, müstakbel bir rahibe adayının kaybolduğunu bildirmiş olmasından şüpheleniyordu Jeanne. Fransisken rahibesinin, Dom Lucas'nın pusulası ve bizzat kendi onayının Jeanne'ı otomatikman bir rahibe adayı haline getirdiğini düşündüğünden kuşku yoktu ve dolayısıyla bir kaçak olarak görüyordu onu.

"Kaç yaşındasın oğlum?"

"Yakında on dört olacağım, peder."

Suratını incelemek için Jeanne'a doğru eğilerek, "Yüzünde pek tüy yok," dedi yapmacık bir şekilde.

"Ailemizde sakal geç çıkıyor, peder."

Hiç de sevimli olmayan gözlerle ona bakan Matthieu'ye çevirdi bakışlarını.

"Bu senin arkadaşın mı?"

"Evet, peder. İş arkadaşı."

"Hangi kilisede günah çıkarıyorsun?"

"Saint-Jacques Kilisesi'nde, peder."

Saint-Jacques Kilisesi'nde günah çıkaran bir sürü insan olduğunu ve kendisinin izini bulamayacaklarını biliyordu Jeanne.

"Niye o kadar uzakta? Senin çevren değil ki orası?"

"Yanılıyorsunuz peder, orada oturuyorum ve alışverişlerimi de oradan yapıyorum."

"Çöreklerimi denemek ister miydiniz?"

"Hayır sağol, oğlum, oburluk günahından geri duruyorum."

Bereket versin ki başka müşteriler gelip din adamını kenara ittiler. Jeanne'ı beğendiğini belirten bir kutsama duası mırıldanarak çekildi rahip. Ama Jeanne onun ne olduğunu biliyordu: Şayet can sıkıcı Bernanden onun bir kız olduğunu sezseydi, erkek kılığına bürünmüş, ahlaksız bir yaratık olduğu bahanesiyle talebelerin ondan alışveriş etmesini yasaklardı. Ve sezmek değil ama artık bir erkekle aynı yerde yaşayıp yattığını keşfetseydi, iffetsizlikle suçlatırdı onu, ki bu daha da ters bir şey olurdu. Sadece kolej müşterisini değil, mahalledekileri de kaybederdi aynı zamanda.

Kadın olarak ortaya çıkmayı tasarlamıştı ama en azından bir süre daha bunu ertelemesi gerekecekti.

Akşam kaygılarını Matthieu'ye açtı.

"Olsun, burada yürümezse başka bir yere gideriz," diye bağladı Matthieu, "Şimdiden tanındın mahallede. Lombardiyalılara bağımlı değiliz."

Artık belli bir aşamaya gelmiş olan yatak imalatına geri döndü Matthieu. Bu işin tek sakıncası, sulandırmak için ara sıra azıcık şarap ispirtosu katarak ısıttığı, balık pulu esaslı iğrenç bir karışım hazırlamasıydı. Tutkaldı bu.

Bir el arabası hayal etti Jeanne. Bir mahallede fazla tanınmak güvenli değildi, ne de fazla müreffeh görünmek, zira çekeme-

yenler oluyordu.

Ama yeterince hızlı hareket etmedi: İki gün sonra, başka bir olay kaygılarını doğruladı. Üzerinde uzun bir pelerin ve kafasında kulağının üzerine yatırdığı büyük bir başlık bulunan ve soylu bir göbeği olan bir şahsiyet, yolun öbür tarafında, tam da Jeanne'ın tezgahının karşısına dikildi; gözlerini genç kızdan ayırmıyordu. Yanında, ne işe yaradığı belirsiz, büyük ve düz bir nesne taşıyan sinsi görünüşlü bir oğlan çocuğu vardı. Matthieu de fark etti onları. Bereket versin ki bu can sıkıcı şahıs onuncu saatte gelip, on birinciye kadar oyalanmıştı orada, işlerin en sakin olduğu zaman yani. Gitgide daha da kaygılanarak hiçbir şey satın almayan bu aylak adamın kim olduğunu merak etti Jeanne. Sonunda adam hizmetkarının eşliğinde yolu geçip, kendini tanıttı: Adı Honoré Boucheton'du ve adını pastacıların koruyucusu olan ermişten alan, Saint-Macaire Derneği'nin noteriydi. Yıllık meslek vergisini tahsil etmeye gelmişti, ki bu vergiyi ödemeyenlerin, dükkan ya da açık havada satış yapmasına izin yoktu.

"Bu işin sahibi kim?" diye sordu kibirli bir ses tonuyla.

Telaşlandı Jeanne; adını söylese, kız olduğunu açık edecekti ve bu, mahallenin dedikodu çevrelerinde önceden kestirilemez yansımalara yol açabilirdi.

"Burada bulunan Matthieu Testelet," diye cevap verdi, arkadaşına doğru dönüp belli etmeden göz kırparak.

Matthieu'ye, "Çıraklığınızı nerede yaptınız?" diye sordu noter.

Anasının gözü delikanlı, muhtemel tuzakları sezdi hemen.

"Çıraklık falan yapmadım ben. Brötanya'da çıraklık yapmış olan bu pastacıyı işe aldım."

Üstat Boucheton, tavada pişen çöreklere doğru hüzünlü bir

bakış attı. Brötanya'ya gidip araştırma yapma imkanı yoktu elbette. Düşündü.

"Yeminli noter olarak *de visu*[1] saptadığıma göre –kullandığı deyim, Jeanne ve Matthieu'yü şaşırtmıştı– bir saatlik kazancınızı sekiz sol olarak hesaplıyorum, bir günlük çalışma da..."

"Akşamları çalışmam," diye kesti Matthieu, sinirli bir şekilde.

"Öyle mi?" dedi Üstat Boucheton, hayal kırıklığına uğramış gibi.

"Gece yarısından sonra sekizinci saatten, öğleden sonra birinci saate kadar çalışıyorum, hepsi bu."

"Ya sonra başka yerde satış yapmaya mı gidiyorsunuz?"

"Sonra dinleniyorum," diye açıkladı Matthieu, "alışverişi bitirdikten sonra oğlan da dinleniyor. Bu bizim hakkımız, öyle değil mi?"

Saygısızlığa yanıt vermeyen Üstat Boucheton, zihninde yeniden hesap yapmak zorunda kaldı.

"Günde beş saat ediyor ve yedi gün üzerinden, zira pazarları çalışıyorsunuz, bunu biliyorum, haftada bin dokuz yüz altmış sol yapıyor. Âdet olduğu üzere üçte birini malzeme için düşüyorum, ki bu da altı yüz elli üç sol demektir..."

"Pastacının ücretini unuttunuz," diye kesti yine Matthieu.

"Ah!" dedi noter, "Ne kadardı peki?"

"Haftada on beş sol."

"On beş sol! Güzel, demek ki size haftada bin iki yüz kırk yedi sol, yani altmış iki buçuk lira ve iki sol kâr kalıyor. Bu da yılda yedi yüz kırk beş lira ve iki sol eder. Sundurmasız seyyar satıcılardan –kötü havalar için– yarısını düşüyorum. Yılda üç yüz yetmiş iki lira ve iki sol yapıyor. Buna dayanarak sizden yüzde birini ödemenizi rica edeceğim..."

---

1 Görerek. (Ç. N.)

Hem kızgın hem de ilgili bir şekilde, sabırla dinliyordu Jeanne. Hizmetkar, yağlı ve şekerli bir koku yayan şeftalili çöreklere dikmişti obur gözlerini.

Matthieu'ye doğru bakarak, "Üç lira ve onda bir, yani yuvarlak hesap üç buçuk sol. Üç lira ve üç buçuk sol," diye tekrarladı sertçe.

"Bunu ödeyince elime ne geçecek?"

"Çalışma izni... Ne zamana kadar... Bakalım. Bir aydır bu işi yapıyorsunuz, öyle değil mi?"

Iyi istihbarat toplamıştı bu noter. Ve Jeanne, ihbar kokusu alıyordu bu işten.

"Gelecek senenin mMayıs ayına kadar öyleyse."

Ceketinin altından büyük keseyi çıkardı Jeanne ve demir paraların sesi noterin başını döndürdü. Içinden üç lira alıp kesenin ağzını yeniden bağladı. Sonra da ötekini çıkardı, üç buçuk sol aldı ve hepsini birden notere uzattı. Noter hizmetkarına işaret etti o zaman. Hizmetkar da o tuhaf nesneyi açtı; katlanabilir bir masaydı bu ve sonra kemerinde taşıdığı sert deriden yapılmış düz çantadan bir mürekkep hokkası, bir kuştüyü ve iki el büyüklüğünde, kare biçiminde bir kağıt çıkardı. Noter, kuştüyünü mürekkebe batırıp masaya eğildi. Hizmetkar pudra kutusunu uzattı ona ve Üstat Boucheton yeni izin kağıdını pudralayıp, üzerine üfleyerek Matthieu'ye verdi.

Jeanne, kolejlilerin çıkışından önce noterin gittiğini görmek için acele ediyordu. Bir çörek alıp hizmetkara uzattı. O da çöreği sabırsızlıkla aldı ve sıcak sıcak yemeye başladı.

"Pekala," dedi Jeanne sonuçta, "Tanrı yanınızda olsun."

Çörek ikram etmemiş olduğu Üstat Boucheton, hakarete uğramış gibi kaşını kaldırarak bir çörek satın aldı, sonra da Jeanne'ın duasına cevap vermeden arkasını dönüp yoluna gitti.

Jeanne ve Matthieu bakıştılar, bakışlarında suç ortaklığı vardı.

"Iyi, artık her şey kurala uygun," dedi Matthieu, izin kağıdını Jeanne'a uzatarak.

Makbuzu katlayıp, göğüslerinin arasına soktu Jeanne.

"Aşağı yukarı," diye düzeltti.

Ona göre durum sakattı. Gizli bir yerde oturuyorlardı ve kendini bir başkası olarak tanıtıyordu.

İkindi çanı çaldı. Ve üçüncü terslik zamanı. Saat ikide, tezgahını toplamaya hazırlandığı sırada, çöreklerini tatmaya daha önce gelmiş olan kolej aşçısının yaklaştığını gördü; soluk benizli, kırmızı burunlu ve ördek yürüyüşlü bir adamdı. Ama yemeğini tamamlamaya gelmiyordu oraya, zira yürüyüşü saldırıya geçen bir hayvanınkine benziyordu daha ziyade. Onlara seslendi, Jeanne'a ve geçen ayın dilencisi olduğunu kesinlikle anlamadığı Matthieu'ye.

"Siz ikiniz, buraya bakın! Açık havada izinsiz pastacılık yapmaya hakkınız yok, bunu biliyor musunuz?"

Onları ihbar eden o idiyse bile Üstat Boucheton'un ziyaretinden haberdar değildi.

"İşte sana makbuz, aşçı!" diye karşılık verdi Jeanne, belgeyi burnunun dibinde sallayarak.

Bir an şaşıran aşçı, ellerini dayayarak tezgahı sallamaya başladı.

"Kolejin önünde durmaya da hakkınız yok! Bir kahve açmadığınız kaldı buraya!"

"Duvarın dışındaki kamuya açık yol, krala ve onun uyruklarına aittir!" diye karşılık verdi birden sinirlenen Jeanne.

Ama Matthieu aşçının tezgahı sallamasından hiç hoşlanmamıştı; omuzlarından yakalayıp geriye doğru itti onu.

"İndir ellerini köylü!" diye bağırdı aşçı ona dönerek, "Yoksa, seni ve yanındaki namussuzu kodese atmaları için muhafızları çağırırım!"

Bu kadarı da fazlaydı. Soluk benzine aniden renk veren bir tokat patlattı ona Matthieu. Bu tokat, Matthieu'nün kuvvetine bir örnek oluşturuyordu. Aşçı yanağını ovuşturdu, Matthieu'ye kin dolu bir bakış fırlattı ve çekip gitti.

"İki lira ver bana," dedi Matthieu.

"Niçin?"

"İki lira ver, diyorum sana."

Matthieu'nün dediğini yaptı Jeanne. Bu kadar çok parayı nerede kullanacaktı ki?

Öğleden sonranın büyük bir bölümünde kayıptı Matthieu. Oysa Jeanne'ın bir değirmenci bulmaya yollamak için ihtiyacı vardı ona; acilen un takviyesi gerekiyordu. Eşit miktarda arpa, çavdar ve buğdaydan oluşan, ama hamura yumuşaklığını veren buğdayın hafifçe üstün tutulduğu bir karışım.

Döndüğünde hoşnut görünüyordu Matthieu, hatta alaycıydı ve Jeanne tecrübelerinden biliyordu ki onu sorgulamaktansa kendi haline bırakıp konuşmasını beklemek daha iyiydi. Bekledi.

Ertesi gün tezgaha hücum eden öğrenci ve öğretmen sayısındaki artışı ve çoğunun hem etli hem de meyveli, özellikle de çilekli çörek aldığını görünce meseleyi anladı Jeanne.

"Ne oldu?" diye sordu siyah cüppeli bir öğretmene.

"Aşçımız hırpalanmış dün," dedi öğretmen, "Yatağa düşmüş."

"Dayak yemiş!" diye belirtti bir öğrenci.

"Kötü yemek yaptığı içindir kuşkusuz!" diye ekledi bir başkası.

"Hıristiyan iyiliğinize ne oldu?" diye müdahale etti bir öğretmen.

"Yaptığı karavananın iğrenç olduğu doğru ama," diye hak verdi başka bir öğretmen, "kullandığı tereyağ acı olurdu her zaman."

Jeanne devam eden konuşmalardan, öğretmen ve öğrencilerin aşçıya masrafa katkı payı ödediklerini ve haftalardır söz konusu aşçının başının Jeanne'ın rekabetiyle dertte olduğunu anladı. Onu Saint-Macaire Derneği'ne ihbar eden de oydu demek ki. Matthieu de aynı sonuca varmış olmalıydı ve Jeanne'ın aşçıya atılan dayağın sorumlusunun o olduğundan şüphesi yoktu. Önemli olan nasıl yaptığıydı bunu ve olaya bizzat katılmamış olduğunu umuyordu. Geçmişi nedeniyle onu muhafızların elinde düşünmek bile istemiyordu.

Oysa ceza saldırısını düzenleyenler muhafızların ta kendisiydi, bunu Matthieu'nün ağzından öğrendi aynı akşam: Eski suç ortakları vardı onların arasında. Planını onlara anlatmış ve olurlarını almıştı: Bir lira, onların aylık ücretlerinin üçte biri demekti; ve Anselme adlı aşçının, çarşamba günleri öğleden sonra Maubert Meydanı'ndaki pazara alışverişe gittiğini bildiği için onu iki muhafızla birlikte izlemiş ve onlara göstermişti. Eski bir hayduta benzetmiş gibi yaparak fena halde dövmüşlerdi adamı.

Günün kazancı Jeanne'ın keyfini yerine getirmişti, ama çevrelerinde kötü sinekler gibi dönen kıskançlık ve kuşkular canını sıkıyordu.

"Gerekirse senin Bernandeni de dövdürürüm," diye ilave etti Matthieu.

"Yine şiddet!" diye düşündü Jeanne. İğreniyordu ondan. Ama haksız bir güce karşı başka neye başvurulacaktı ki? Paris'in, Normandiya'nın ormanlarından daha uygar olacağını ummuştu; ama çatışmaların orada da başka yerlerdekiler kadar şiddetli olduklarını görüyordu, üstelik güçler daha da büyüktü.

"Bir keşişi dövmekle yukarıdakinin gözüne giremezsin," dedi kısık sesle.

"Yukarıdakinin polisi yok, Jeanne," diye cevapladı Matthieu gülümseyerek. "Ve senin Bernanden de iyilik timsali değil hani, papazlar sınıfının muhafızı sadece."

Aniden Matthieu'nün onu koruması altına almış olduğunu anladı Jeanne. Her türlü dünyevi güce karşı korurdu onu. Isaac'la arasındaki fark buydu.

Yatak bitmek üzereydi. Onu uzun uzun inceledi.

Oğlan çocuğu kişiliğinden çıkmanın bir yolunu bulması gerekecekti yine de. Kaçak bir oğlan değil, bir kız olmalıydı.

Bu olan bitenler malzeme eksiğini gidermemiş ve Maubert Meydanı'nda un bulamamıştı. Akıl danıştığı bir fırıncı hale yolladı onu. Durmadan kaybolup altı defa yol sordu, zira sokak gösterileri ve insanlara dalıyordu. Kendi kendine, eğer un bulursa atölyeye nasıl taşıyacağını sorarak, Küçük Köprü'yü ve Notre Dame Köprüsü'nü geçti.

Yolunu kaybetti, ona devasa gelen bir topluluk çelmişti dikkatini yine. Kaç kişi vardı ki orada? Bin mi? Hayır, iki bin. Ayaklarının ucunda yükselince daha da çok göründüler gözüne. Üç bin. Pekala, sonuç vermeyecek tahminler yürütmekten vazgeçti. Ama bu kadar insanı buraya çeken neydi ki ve o insanlar neye bakıyorlardı? Zira bütün bakışlar kalabalığın ortasına yönelmişti. Ve o an bulunduğu yer neresiydi? Bir adama sordu.

"Grev Meydanı'ndasın, oğlum!" diye cevapladı öteki.

İnsanların neye baktıklarını sormaya cesaret edemedi. Alevleri ayırt edebiliyordu.

Büyük bir ateşti. Korların üzerinde, içinden buharlar çıkan kocaman bir kazan vardı. Ne kaynatılıyordu ki bu kazanda? Bü-

tün bir sığır sığardı içine.

Gözlerini kaldırdı: Bütün pencereler kafalarla süslüydü. Eğlence falan mı vardı acaba?

Bu cehennem kazanının yukarısında, üzerinde acelesi olmayan insanların gelip gittiği bir idam sehpası yükseliyordu. Bir süre sonra polisler bir korteje yol açtılar. Jeanne, daha da sıkışık olan ön sıralara doğru kaydı.

Ateşin harareti yüzünü kızıllaştırdı.

Kortejin başını iki polis ve uzun, siyah cüppe giymiş önemli bir kişi çekiyordu.

Meraktan öldü Jeanne. Ve de korkudan: Bu üç adamın arkasından, üzerlerinde potur ve gömlek ve boyunlarında ip bulunan, çıplak ayaklı üç adam daha geliyordu. Hiç de eğlencedeymiş gibi görünmüyorlardı.

İskeleye tırmandılar. Asacaklar onları, diye düşündü Jeanne dehşet içinde. Hem de onun önünde! Titredi ve gitmeye hazırlandı, ama kalabalığa esir düşmüştü.

Onları asacakları kesindi. Ama kazan ne işe yarıyordu ki?

Siyahlı adam bir parşömen rulosu açıp kararı okudu. Ama kalabalığın uğultusu Jeanne'ın duymasına mani oldu. O anda, iskelenin üzerinde hazır bekleyen adamlardan ikisi, birinci hükümlüyü kazana attılar.

Adam dumanlar çıkan suda boğulmadan önce tüyler ürpertici bir uluma yükseldi.

Jeanne kendini fena hissetti.

Bir alkış koptu. İkinci adam da kazana atılmıştı.

Fokurdayan bir çığlık kurtuldu boğazından.

Çevresindeki işsiz güçsüzler tarafından bu kadar sıkıştırılmamış olsaydı, bayılırdı Jeanne.

Üçüncü adamı iskelenin kıyısına ittiler. Ayaklarıyla fren yap-

tı. Kuvvetli bir itiş, yeni bir alkış eşliğinde onu kaderine attı.

Jeanne kendinden geçti.

Bir kadın kolundan tuttu onu.

"Olamaz! Bu sığırcık bayılıyor! Hişt, oğlum?"

Yanağında şaklayan, kötü niyet taşımayan bir tokatla kendine geldi Jeanne. Ayakları üzerinde zar zor durarak ve sallanarak kalabalıktan sıyrıldı, birkaç alaylı söz eşliğinde. En yakındaki duvara yaslandı.

"Ne yaptı ki bu insanlar?" diye sordu, gösteri fırsatını kaçırmamak için özel olarak gelmiş ve atının yularını çekmekte olan bir arabacıya.

"Sahte paracılar!" diye bağırdı adam keyifle.

Değirmene vardığında beti benzi atmış haldeydi Jeanne.

Paris'te insanları kaynatıyorlardı.

Bir de yiyorlar mıydı acaba?

11
KATİL
*

Öğleden sonra Matthieu, haldeki değirmenciye sipariş edilmiş olan un çuvallarını getirmek üzere dışarı çıktı. Çünkü Jeanne tekrar oraya dönmek istemiyordu. Akşam çanından önce geri dönmeyi öngörmüştü. Ama yedinci saatte bile hâlâ dönmemişti. Kaygılanan Jeanne, hayatında Matthieu'nün tuttuğu yeri düşündü.

Onu aramaya çıktı. Delice bir girişimdi bu, çünkü o bir yoldan giderken Matthieu öbüründen gelebilirdi. Ama yerinde duramıyordu. Daha ucuz olan başka bir değirmenciyle görüşmek için daha sonra Maubert'den geçeceğini söylediğini duymuş olduğunu hatırladı. Konuşurken birkaç kadeh atıyorlardı belki de. Bir tavernaya girip baktı, sonra da bir başkasına, ama onu bulamadı.

İngiliz Sokağı'na kadar gitti ve başka birine giriyordu ki kapıdan dışarı taşan neşeli ve hatta sarhoş üniversiteliler tarafından kabaca yola itildi. Bağıra çağıra şarkı söyleyerek yolu işgal ettiler; halka oluşturup, kahkahalarla son bulan danslar yapıyorlardı. İçlerinden biri bir fener taşıyor ve arkadaşlarını gaza getiren, kışkırtan yüz şaklabanlıkları yapıyordu. Neredeyse gece olmuştu ve sokak yalnızca şaklabanlık yapan gencin feneri ve tavernanın küçük kareler şeklinde yapılmış penceresinden süzülen belli belirsiz ışıklarla aydınlanıyordu. Kendini onların içinde buldu

Jeanne ve içlerinden biri parmağıyla onu gösterip, fenerinin ışığını tutarak aniden bağırdı.

"İşte bu, eti budu yerinde genç bir adam değil mi?"

Ve onu yeniden danslarına katmaya çalıştılar. Jeanne direndi. Ama birisi onu belinden tutup ayaklarını yerden keserek döndürmeye başladı. Çelimsiz biriymiş gibi geldi Jeanne'a, ama bu bedenden beklenmeyecek kadar kuvvetliydi. Yüzünü Jeanne'ınkine yaklaştırdı.

Öküz Avlusu'ndaki şairdi bu.

O da Jeanne'ı tanımıştı kuşkusuz.

"Seni daha önce görmüştüm, öyle değil mi oğlum?" diye sordu.

Bir eliyle göğsünden itip gülümseyerek, onu yatıştırıp zararsızlaştıracağını düşündü Jeanne.

"Rüyanda oğlanlar mı görüyorsun?" diye karşılık verdi.

"Vay açıkgöz!" diye bağırdı ve Jeanne bir şey yapmasına fırsat kalmadan ağzını yabancınınkine yapışmış bir halde buldu. Dayanılmaz bir şekilde sıkıyordu genç. Şarap kokan dudakları onunkileri okşuyordu. Jeanne mücadele etti. Ama öteki galip geldi.

Arkadaşları uzaklaşmışlardı. Sokak neredeyse karanlıktı. Daha da karanlık bir sundurmanın altına sürükledi onu.

O telaşla bıçağını evde unuttuğunu düşündü Jeanne.

"Oh, iffetli delikanlının nefis tadı!" diye haykırdı, "İlkbahar gündoğumu gibi ekşi!"

İçinden gülmek gelse de, bir yandan da kaygılanıyordu Jeanne.

Yeniden kendine bastırdı onu genç. Öpücüğünün tadı hiç de itici gelmedi Jeanne'a.

Üzerine abandığı için, büyük bir organı olduğunu düşündü.

Elini gömleğin alt tarafına, tozlukların arasına götürüp yokladı. Bir şey bulamadığına inanamadı kuşkusuz.

"Hazineni iyi saklıyorsun!" diye bağırdı.

Kaçmanın tam zamanıydı; mücadeleye girişti yine, ama amansız bir bilek gücüyle sıkıyordu onu genç. Oğlanlardan hoşlandığına göre, gerçek cinsiyetini keşfedince onu rahat bırakacağını umaktan başka yapacak bir şey yoktu. Bu son umutla, kendini ona bıraktı bir an. Ama gitgide daha da ateşlenen bir istekle kurcalıyordu alt tarafını. Elini cinsel organının üzerine yapıştırdı.

"Olamaz! Lanet olsun! Olamaz!" dedi, bir parmağını içine sokarak.

Jeanne bağırdı. Onu duyan hiç kimse yok gibiydi. Mücadele etti ve her iki yumruğuyla, hırsızların en kötüsü olan o tecavüzcünün neresine gelirse vurdu. Ama sonuçta bir anda iki bileğini de arkasında hareketsizleştirerek arsızlıklarını sürdürdü genç.

Jeanne soluk soluğa kalmıştı.

"Canavar!"

Yüzüne tükürdü.

"Canavarlık neymiş gösteririm ben sana," dedi genç alayla.

Karından gövdeye doğru yükseldi el. Ve başlarını sıkarak memelerini okşadı. Jeanne bir tekme yapıştırdı. Üniversiteli, Jeanne'ı kapıya dayadı. Ve bıraktığı yerden devam etti.

"Yalvarıyorum sana..." diye fısıldadı Jeanne.

"Yalvarırsın tabii, biliyorum güzelim."

Hâlâ kollarıyla sarılı halde tuttuğu Jeanne'ı öptü. Jeanne direndi, tekrar tükürdü, ısırdı.

Ama bu isyanı adamı daha fazla tahrik ediyor gibiydi. Yeniden cinsel organından içeri kaydırdı parmağını. Onun için daha kolaydı bu artık, zira tozlukları aşağı indirmişti.

"Bakire," diye mırıldandı, "cennetin çiçeği."

Okşamaların etkisini hissetmeye başladı Jeanne. Bunu adam da sezmiş olabilirdi, zira Jeanne'ın çırpınışlarının arası açılıyor ve şiddeti azalıyordu. Hâlâ soluk soluğaydı. Genç adam tek eliyle göğüslerini, sonra da cinsel organını okşuyordu sırayla.

Kendisinde cinsel hazların uyandığının bilincine varan Jeanne hıçkırıklarla ağlamaya başladı.

"Bırak gideyim!" diye karşı çıktı.

Ama söylediğine kendi bile zor inanıyordu.

Eliyle tecavüze devam eden genç, ağzını onunkine yaklaştırdı bir kez daha. Bu defa karşı koymadı Jeanne. Tutulmuş bir inilti çıktı boğazından. Tutkuyla öpüyordu onu genç. Tecavüzcü ama ateşli. Bu kez dudaklarına, ağzının sıcaklığına, tükürüğüne ve şarap tadına razı oldu Jeanne.

Önünü açtı adam. Jeanne yıkıldı. Kurbanını arayan gergin aleti bacağında hissetti.

Bacaklarının arasına yerleşti genç ve Jeanne dehşete kapıldı. Serbest eliyle aletini yönlendiriyordu. Jeanne'ı geriye doğru eğdi ve iki organ birbirini okşadı bir an. Kurt ve tavşan çarpışıyordu.

"Sabah çiyi zamanı geldi," diye mırıldandı genç.

Ve birdenbire adamı içinde hissetti Jeanne. Yırtılan zarın acısı şehvete karıştı. Bağırdı.

Iyice bastırdı adam. Jeanne derin bir nefes aldı ve kendini bıraktı.

"İşte böyle," dedi genç, "böyle daha hoş olur."

Gövdesinin üst kısmını geriye doğru eğerek işini görmeye başladı. Önce kasılıp sonra seksin zehriyle felç olan Jeanne kıvranıyordu. Bu tür tecrübelerin hem korkunç, hem de baş döndürücü olduğundan haberi yoktu. Bu adamın elindeki bir kurbandan başka bir şey değildi artık.

"Öp beni öyleyse," dedi Jeanne.

Onu neredeyse hıçkırıklara boğacak bir yumuşaklıkla öptü delikanlı. Vahşice değil, okşar gibi öpüyordu dudaklarını artık. Sonsuzca. Uzun bir süre böyle devam etti.

Hemen hemen aynı zamanda orgazma ulaştılar.

Boğuk çığlıklar attı Jeanne.

Genç adam ellerini bırakmıştı. Sadece belinden tutuyordu. Bedenini Jeanne'ınkinden ayırdı. Jeanne duvara dayandı. Ona yaklaşıp yeniden öptü genç.

"Katil," dedi ona Jeanne.

Ama söylediğine kendi de inanmıyordu.

"Hayır, sensin katil, kalbimi katlettin," dedi genç, "Seni tekrar görmeliyim."

Kafasını salladı Jeanne.

"Yalvarırım."

Jeanne yine kafasını salladı.

"Niye?"

"Başka bir adama aitim."

"Seni bakire bırakan birine mi?" diye söylendi genç, "Ne biçim bir aşkmış bu böyle?"

"Bunu konuşmanın sırası değil."

Yüz yüze durdular öylece, birbirlerinin varlığını soluk alıp verişlerinden anlıyorlardı sadece.

Şayet eve dönmüşse Matthieu bekliyordur, diye düşündü, üzülerek.

Adam ona, önce Maubert Meydanı'na, sonra da Montagne-Sainte-Geneviève Sokağı'nın başına kadar eşlik etti.

"Çek git artık," dedi Jeanne, "Adın ne?"

"François. François Villon."

12
DARAĞACI VE İHTİŞAM

*

Zoraki rıza dahilinde gerçekleşmiş olan tecavüzden üç gün sonra yatak hazır oldu.

Jeanne, kaygıya yakın bir duyguyla Matthieu'nün döşeği neşeyle taban tahtalarının üzerine yerleştirişini izliyordu. Yatma zamanı geldi. Ve aşkın zamanı. Jeanne'ın kaygısı endişeye dönüştü o zaman.

İngiliz Sokağı'ndan dönüşte Jeanne, kurban gittiği fırtına hakkında hiçbir şey anlatmamıştı arkadaşına. O kadar geç dönmesine şaşırmış olan Matthieu'ye, onu merak ettiği için tavernalarda aramaya gittiğini açıklamıştı. Kuşkusuz birbirlerine teğet geçmiş olduklarını söylemişti Matthieu, zira onun da tahmin ettiği gibi iş anlaşmalarını kutlamaya gitmişlerdi değirmenciyle.

Bekaretini kaybettiğinden haberi yoktu. Onun şiddetinden çekiniyordu Jeanne. Ve muhafızların yardımı olsa da olmasa da tecavüzcüyle kavga etmesinden korkuyordu. Ne olursa olsun mutlaka kan akardı.

Ama o gece, yeni yatakta, tamda aşk oyunlarına giriştiği sırada, birdenbire durdu Matthieu.

Jeanne'ın kalp atışları da duruyordu neredeyse.

"Jeanne!" diye bağırdı, "Bakire değilsin artık sen!"

Uzun bir sessizlik oldu.

Oturdu Matthieu.

"Matthieu," dedi yanına oturan Jeanne, "sana açıklamaya cesaret edemedim..."

Matthieu ayağa kalkmıştı bile. Karanlığın içinden gelen kumaş sesinden giyindiğini anladı Jeanne.

"Matthieu," dedi, "dinle beni..."

Uzaklaşan adımlarını duydu, kapıyı sabitleyen çubuğun kalktığını ve yere çarpışını da...

Kapı açıktı.

Aceleyle kalktı yataktan.

"Matthieu!" diye bağırdı kapıdan.

Dar yol siyah mürekkepten daha karanlıktı.

Tekrar bağırdı:

"Matthieu!"

Kapıyı çubukla kapamak istemedi, sadece taşı itti.

Uzandı. Uyumadı.

Gündoğumunda Matthieu dönmemişti. Tezgahını kurmakta çok zorlandı. Doğru dürüst çörek imal edebilmek için tüm maharet ve soğukkanlılığını kullandı. Su getirmeye gitmek için bir talebeden tezgahını gözetlemesini rica etmesi gerekti.

Akşam olduğunda Matthieu hâlâ dönmemişti. Gidip tavernalara baksa mıydı acaba? Oralarda François'ya rastlamaktan çekiniyordu, şaire. Başına daha kötü şeylerin gelmesinden de korkuyordu. O gece de uyumadı, ama bazı anlar hayvani bir uyuşukluğa gömülüyordu.

Nasıl böyle ızdırap çektirebiliyordu ona?

Ertesi gün tezgahın kuruluşu bir önceki günden daha zor oldu.

Arada bir sakatat satın aldığı sokağın alt tarafındaki tavukçu kadın onu görmeye geldiğinde, tahta bir kaşıkla hafifçe karıştırarak tereyağ eritmekle meşguldü.

"Seninle çalışan şu adamın adı Matthieu Testelet olabilir mi acaba?"

"Evet," dedi Jeanne, felaketin kokusunu alarak.

"Şey, oğlum, onu dün sabah Maubert Meydanı'na asılı bulmuşlar."

Jeanne kadına baktı ve dengesini kaybetti. Tavukçu elini çabuk tutup, yakaladı onu.

Kolejin dış duvarına dayadı sırtını Jeanne.

"Hey, oğlum, bayılmayacaksın değil mi? Erkek ol."

Zar zor yutkundu Jeanne.

Müşteriler acele ediyordu. Dövülen aşçı henüz işinin başına dönmemişti.

"Kefen gibi beyazsın," dedi tavukçu, "sana yardım etmesi için oğlumu göndereyim mi?"

Gözyaşlarını tutarak başını salladı Jeanne.

İlk fırsatta tezgahı kapattı.

Tavukçunun çocuğu, malzemelerin toplanıp taşınmasında elinden geldiği kadar yardımcı oldu.

"Duyduğuma göre, Matthieu ayakkabılarını ağacın dibine bırakmış," dedi oğlan son olarak.

Ona yirmi sol verip, kendini yuvası yerine geçen atölyeye kapadı Jeanne.

Daha sonra Matthieu'nün belediye mezarlığına gömülmüş olduğunu öğrendi, hem de Hıristiyan ayini yapılmadan. Ulu Tanrı insanların kendi hayatlarına son vermesini istemiyordu güya. Bütün insanların hayatı ona aitti ve onun son bulmasına yalnızca o karar veriyordu.

O gün, "Hayatım bana aittir," dedi Jeanne.

İnsanın hayatına el koymakta herkesin acele etmesi çılgıncaydı. Tanrı, kral, din adamları, muhafızlar... Ve âşıklar...

Ya annemi babamı boğazladıklarında, diye sordu kendi kendine, hayatlarının son bulmasını isteyen Tanrı mıydı?

En karanlık yalnızlık hissiyle iki gün geçirdi. Sırdaş olarak bir eşekle, dünyada tek başına. Sudan başka bir şey geçmedi boğazından.

Matthieu'yü o öldürmüştü.

François öldürmüştü.

Haydutlar annesini ve babasını öldürmüşlerdi.

Herkes herkesi öldürüyordu.

Ancak ikinci gün başladı ağlamaya.

Göğe lanet etti. Paris'e. Fransa'ya. İngilizlere. Ve elbette kendine.

Gözyaşları kısmen zehirlerinden arındırdı onu. Üçüncü günün sabahı, böyle devam ederse dörtnala kendi yıkımına doğru koştuğunu fark etti. Oğlunun yardımını tekrar talep etmek için tavukçu kadını görmeye gitti. Ayda iki yüz sol.

"Parayı bana ödersin, oğlum," dedi tavukçu. İki yüz sol! Guillaumet bu kadar parayı ne yapsın?

İşinin başına geri döndü Jeanne.

"Nerelerdeydiniz? Açlıktan öldük!" diye bağırdı ilk günlerin iri salağı.

"Hastaydım."

Aynasına bakmıştı: Bembeyazdı gerçekten.

Guillaumet harikalar yaratıyordu. Tıpkı bir cin gibi çıplak ayaklarla oradan oraya koşturuyor, ibriği doldurup un çuvalını taşıyor ve dört gözle tezgahı kolluyordu. Şefkat duyuyordu ona Jeanne.

Ama görünüşte hayatın gereklilikleri yerine getirilse de gerçek olan bir şey vardı: Akşam olup da oraya dönünce daracık so-

kaktaki atölye dayanılmaz bir hal alıyordu. Matthieu'nün varlığı geziniyordu her tarafta. Atölyeden ayrılma gerekliliği dayatıyordu kendini, tıpkı haftalar önce –yıllar önce miydi yoksa?– Normandiya'yı terk ederken olduğu gibi. Ölüm kol geziyordu orada. Ve kendisinin istemediği ama düzeltilmesi gitgide daha tehlikeli bir hal alan karışıklığa bir son vermesi gerekiyordu: Cinsiyetinin kadın olduğunu açıklamak zorundaydı. Başka bir yerde her şeye yeniden başlamalıydı.

Ama nasıl?

Harika bir olay, Matthieu'nün intiharıyla içine düştüğü ruh çöküntüsünden çekip çıkardı Jeanne'ı.

Bir sabah, aydınlık bir haziran sabahı, tam da kolejlilerin ilk açlık sancılarına boyun eğdikleri saatte, Montagne-Sainte-Geneviève Sokağı'nın her zamanki hali bir tür gürültüyle altüst oldu. Lombardiyalılar Koleji'nden iki yüz metre yukarıda, sokağın tepesinde on iki muhafızdan oluşmuş bir birlik belirdi; üç kez trompet çalan altı haberci onları takip etti. Sokak sakinleri pencerelere çıktılar. Dükkan sahipleri de kapılarına. Koyu kırmızı kısa bir pelerin, uzun kollu bir ceket ve belinde altın yaldızlı bir kemer bulunan beyaz bir gömleğin altına mavi tozluklar giymiş muhteşem bir zat, gri bir atın üzerinde ilerledi. Kıyafetinin en dikkat çekici yanının arkadan omuzlarına dökülen başlığı olduğu kesindi.

Onun önüne geldiği zaman, Jeanne'ın gözleri tam anlamıyla faltaşı gibi açıldı.

Sevimli, genç bir adam olan bu şahsiyet güleç yüzlü biriydi ve etrafta toplanan kalabalığa hayır dualarını dağıtmaya başlasa, kimse şaşırmazdı.

Onun yanında şövalye Mortbise'in lafı bile olmazdı.

Onun arkasından mavi, kollu bir kaftan giyen, vücut hatları çok gelişmiş bir hanım geliyordu. Ata, amazonlar gibi yan binen bu hanım, kollarında, krema kasesindeki bir İngiliz kirazı gibi beyaz dantellere boğulmuş bir kundak çocuğu taşıyordu gururla.

Jeanne'ın ne olduğunu çözemediği arma levhaları taşıyan, lal rengi ipekten başlık takmış, gök mavisi üniformalı iki soylu delikanlı izliyordu çocuklu hanımı.

Kalabalıktan bir hayranlık uğultusu yayıldı.

Kolejliler çörek yemeyi bıraktılar.

Zaten açık olan gökyüzü daha da pırıl pırıl bir hal almış gibiydi.

Geçit yapan bu topluluğun incisi geliyordu şimdi: Kar rengi bir kısrağa binmiş, beyaz ipek çorap ve ışıltılı bir korsenin üzerine kısa kollu, kırmızı bir ceket giymiş, gül ve kaymaktan bir yaratıktı bu. Cilalı altın rengi saçlarının üzerine yerleştirilmiş, gökkuşağının tüm renkleriyle parlayan mücevherlerden oluşmuş bir taç kaplıyordu alnını.

İzleyenler, "Kutsal Bakire mi geldi?" diye sordular birbirlerine.

Eyerin üzerinde, yanında oturan, gümüş işlemeli bir kemerin sardığı gök rengi bir elbise giymiş olan ve neşeyle ışıldayan bir kız çocuğunu sarıyordu koluyla.

Belki de dünyanın sonu gelmiştir, diye düşündü Jeanne. Bu yaratık bir zındıktı belki de.

Ve tüm bu göksel şahsiyetler, İsa'nın geri gelişinin eli kulağında olduğunun habercileriydiler sadece.

Öyleyse Tanrı Baba, ruhlarını büyük, altın bir terazinin kefelerinde tartarak günahkarları hesaptan düşecekti.

Ve ölüler, kefen ve solucanlarını sallayarak çıkacaklardı me-

zarlarından.

İki olay yanılgıdan kurtardı onu.

Birincisi, kısrağın üç altın rengi dışkı topağı bırakması oldu.

İkinci, tanrısal hanımın kollarındaki küçük kızın, kollarını Jeanne'a doğru sallamasıydı.

Kortejin parçası olan bir çok kişi, başlarını çocuğun dikkatini çeken nesneye doğru çevirdiler. Tanrısal hanımefendiden gelen müzikal bir çağrı yankılandı. Kısrağı idare eden uşak, onu durdurmak için yuları çekti. Bayan binicinin ayaklarının altına elinde taşıdığı tabureyi kaydırdı aceleyle ve elini uzattı. Hanımefendi kendisine uzanan eli yakaladı ve ayağını tabureye koydu; üzengi ayağını acıtıyordu belki de. Yere inince, küçük kızı da kucaklayıp aşağıya indirdi. Küçük kız, şaşkınlıktan donup kalmış olan Jeanne'a doğru koştu. Daha doğrusu, üzerinde kayısılı çöreklerin piştiği mangala doğru koşup elini uzattı.

"Bundan istiyorum."

Bütün kortej baştan aşağı durmuştu. O kadar sessizdi ki, olayı kutlayan kuşlar haricinde herkes gülümseyen sarışın hanımın Jeanne'dan istediğini duyabildi:

"Bir çörek lütfen."

Maiyetten bir hanım –saray erkanından oldukları açıktı, zira başka ne olabilirdi ki?– üçgen çöreği almak için elinde dörtgen bir bezle koştu. Yumurcak, beceriksizce ama büyük bir zevkle ısırdı çöreği. Bir parça kayısı yere düştü.

Sarışın hanım, "Adın ne senin?" diye sordu Jeanne'a.

Onu hemen anladı Jeanne: Güzelliğe yalan söylenmez. Hayalini kurduğu fırsat karşısındaydı.

"Hizmetkarınız Jeanne, göklerin hanımefendisi. Ya sizinki? Dualarımda nasıl anabilirim sizi?"

"Agnès Sorel," diye cevapladı hanımefendi, yanaklarında

gamzeler oluşturan gülüşüyle, "Bana da bir çörek ver Jeanne."

Melek Cebrail'e hizmet eder gibi hizmet etti ona Jeanne.

Kalabalığın içinden bir uğultu yükseldi. Agnès Sorel! Kralın eşi! Kortejdekilerin kimliği büyük bir heyecana yol açmıştı.

"Nefis!" dedi Agnès Sorel.

Çocuğa bez getirmiş olan maiyet hanımı bir çörek istedi. Onun yanında bulunan hanım da öyle.

Soylu delikanlılar da istediler.

Sonra, kralın ikinci çocuğunun bakıcısı olduğu anlaşılan mavi kaftanlı hanım da attan indi ve kucağında bebekle gelip, çörek istedi.

Haberciler de aynı şekilde, sonra da kralın metresinin teşrifat amiri olan o muhteşem genç adam yaklaştı. Agnès Sorel'in önünde eğildi ve çöreklerden tatmak istedi. Kısacası, muhafız ve haberciler de dahil olmak üzere bütün kortej çörek istedi.

Yeniden hamur yoğurmak zorunda kaldı Jeanne. Guillaumet heyecandan ölecekti.

Muhafız ve uşakların konuşmalarından, kralı ziyaret etmek için Beauté-sur-Marne'daki şatosundan gelen Agnès Sorel'in Paris'i görmeye karar verdiğini öğrendi kalabalık.

Hava güzeldi, verdikleri mola uzadı.

"Demek adın Jeanne, üstelik öteki Jeanne'a, büyüğüne, Jeanne d'Arc'a da benziyorsun. Kral seni görmek isteyecektir," dedi Agnès Sorel.

Kralla karşılaşmanın düşüncesi bile korkuttu Jeanne'ı.

Sonra bütün o insanlar atlarına bindiler ve yüzünde aynı büyüleyici gülüşle teşrifat amiri gelip ağır gibi gözüken bir kese verdi Jeanne'a. Keseyi onun önünde açmayı uygun bulmayan Jeanne bir reverans yaptı. Genç adam nazikçe eğilip kontlara yaraşır atına geri döndü.

Evlerde, dükkanlarda, kolejde ve sokakta bu sihirli geçişten başka bir şey konuşulmadı o akşam.

Atölyeye dönünce keseyi açtı Jeanne; üzerinde sadece tek bir satır yazılı bir kağıt parçasının yanı sıra, sattığı ürünün iki misli para vardı içinde. Okurnayı bilen Guillaumet, kağıtta bir isim yazdığını söyledi: Barthélemy de Beauvois. O muhteşem genç adamın adıydı bu muhakkak, ama neden paraların içine koymuştu ki adını? Onun peşinden koşacak değildi herhalde Jeanne. Ilk defa keyifle yattı yatağına.

Ertesi gün, ata binmiş iki kral vekili, kendilerinden ürken Jeanne'ı görmeye geldiler. Çöreklerinin methini duyan majesteleri onların tadına bakmak istiyordu ve öğleden sonra bir tepsi yollaması için sipariş veriyordu.

Bir tepsi mi? Jeanne'ın eli ayağına karıştı: Tepsiyi nereden bulacaktı? Ya tezgahı ne olacaktı, ortada mı bırakacaktı onu? Sıkıntısını anlayan Guillaumet her iki soruna da çözüm buldu: Gidip annesinden bir tepsi ödünç alacak ve tezgahla da o ilgilenecekti.

"Ben her şeyle ilgilenirim," dedi gururla. "Senin nasıl yaptığını gördüm. Akşam her şeyi senin evine taşırım ve parayı da toplayıp sana veririm"

Seçme şansı yoktu Jeanne'ın ve çocuk tepsiyle geri geldiğinde, tavukçunun bir de taşırken çörekleri örtmek için ince örtü yollamış olduğunu gördü. Iyi de, kaç tane çörek gerekiyordu?

"Tepsiyi doldurun işte!" dedi vekillerden biri. "Artarsa, biz yeriz," diye ekledi gülerek.

Guillaumet yerinde bir girişimde bulunarak görevlilerden her birine bir çörek ikram etti.

Uzun sözün kısası, ikindiden sonra üçüncü saatte Jeanne, vekillerden birinin arkasına, kraliçe ve çocuğunun bakıcısının yap-

tığını gördüğü gibi yan olarak bindi. Iyice yerleştikten sonra Guillaumet tepsiyi ona uzattı ve muhteşem bir el hareketiyle selamladı onu.

"Donky'yi otlatmayı unutma!" diye bağırdı ona Jeanne.

Hiç de rahat değildi, zira tepsiyi düzgün tutarken dengesini de koruması gerekiyordu; tepsiyi dayamak için bir bacağını kıvırdı ve bir koluyla vekilin beline tutundu. Hayatında ilk defa bir ata biniyordu; yan değil, gösterişsiz bir şekilde düz bindiği Donky'nin katı sırtına alışkın olan kız için atın sağrısı çok daha konforluydu. Ne de yüksekti ama! Oradan düşerse, bel kemiğini kırabilirdi insan.

Kolejlilerin, esnafın ve pencerelerdeki burjuvaların hayran bakışları altında yola koyuldular.

"Pastacı kız haline gelen çörekçi delikanlı bu!" diyordu kimileri.

"Bir delikanlı için fazla güzeldi zaten!"

"Nereye gidiyoruz?" diye sordu Jeanne.

"Tournelles Köşkü'ne."

Gökteki Kudüs'e gittiklerini söyleseydi de bir şey fark etmezdi.

Tepsiye dikkat ederek bir saat yol gittiler. Maubert Meydanı'nı geçip Seine'e vardılar.

Geçmelerine izin vermeden önce şeflerinin olurunu alan muhafızlar tarafından korunan kocaman bir kapıya ulaştılar. İki vekil, kenarlarında ağaçlar bulunan bir avluyu katedip, ellerinde baltalı mızraklar olan muhafızların savunduğu bir merdivenli sekiye doğru ilerledi. Birbirinden avlularla ayrılmış, arduaz damlı ve yanlarında gözcü kuleleri bulunan bir binalar topluluğu gördü Jeanne. Muhafızlar devriye geziyorlardı. Bir aşçı yamağı kümes hayvanı kemikleri, lahana yaprakları ve başka artıklardan

oluşan mutfak çöpleriyle dolu tahta bir leğeni, arabacının da gidip Seine'e dökeceği bir yük arabasına boşalttı. Birinci vekil kaşla göz arasında yere atlayıp çörek tepsisine dört elle sarıldı. Jeanne'ın başı üzengiyle dertte gibi göründüğünden, attan inmesine yardım etmek için gülerek kalçalarından yakaladı onu ikinci vekil. Tepsiyi alıp merdivenleri tırmandı Jeanne.

Vekillerin yönlendirdiği Jeanne, zengin giyimli ve meşgul görünüşlü insanların acele adımlarla gidip geldiği, kemerli ve geniş bir salonda buldu kendini. Bu kadar zaman o ağır tepsiyi taşımış olduğu için kolları ağrıyordu. Birinci vekil haber subayına haber verdi, haber subayı da maiyetten bir hanıma, o hanım da Agnès Sorel'i haberdar etti. Birinci vekil sağduyunun gerektirdiğini yaptı nihayet: Tepsiyi alıp bir masanın üzerine koydu.

"Bayan Sorel şimdi geliyor," diye bildirdi.

Nasıl hitap ediliyordu ki bu hanıma? Majeste? Prenses? Yoksa kraliçe mi? Kraliçe yok muydu yani? Bir öğrencinin, Fransa'nın gerçek kraliçesi olan Marie d'Anjou diye birinden sivri sözcüklerle bahsettiğini duymuş olduğunu hatırladı... O neredeydi öyleyse?

"Buyrun bakalım, La Coudrayeli köylü kızı kraliyetin teşrifat işleriyle ilgileniyor!" dedi kendi kendine Jeanne.

Iki asker eşliğinde ağaç olmaktayken, boş boş dikildiği salonun sağ tarafındaki iki kapının birinden bir adam çıktı. Kısa boylu, sıska, yeşil kadifeden kıvrımlı başlığının altında seyrek saçlı bir adam... Uykulu bir hali vardı ve iki yanında hüzünlü, sitem dolu, patlak gözler bulunan uzun ve kırmızı burnu, hiç de olumlu bir katkı yapmıyordu görünüşüne. Etli ve müşkülpesent ağzından her an vıcık vıcık bir alay çıkacakmış gibi geliyordu insana. Ama özellikle burnu dikkat çekiyordu: Ucunda, koklayan bir hayvanınki gibi kıpkırmızı bir soğan bulunan, kurşuni bir

mahmuz; açıkgöz bir soreksin hortumunu çağrıştırıyordu.

Adam Jeanne'a baktı ve ağır adımlarla ilerledi ona doğru.

"Siz misiniz, Jeanne?" dedi genizden gelen, cansız ve şahsı kadar acınası bir sesle.

"Bu soğanlı yahni de kim?" diye sordu kendi kendine Jeanne.

"Evet," diye cevap verdi, bu güzellikten nasibini almamış adamın, Kutsal Bakire'nin sevgili kulu olan peri kraliçesinin evinde bulunmasına şaşarak.

Uzun uzun inceledi onu adam.

"Jeanne d'Arc'a benzediğiniz doğru," diye devam etti, "Ve hemen hemen onun gibi giyinmişsiniz."

Sezgisi onda, ürküntüyle karışık bir şoka neden oldu. Reverans yapmak için acele etti ve az daha yere kapaklanıyordu.

Kral! Şu işe bak! Kral! VII. Charles! Fransa'nın Charles'ı! Bu hilkat garibesi!

"Çağırtmış olduğunuz Jeanne Parrish bu, efendim," dedi vekillerden biri.

"Parrish," dedi Charles, "İngiliz adı bu, öyle değil mi?"

"Babam İngilizdi, efendim," diye cevapladı Jeanne, yutkunarak.

"Nereden geliyorsunuz?"

"Normandiya'dan efendim."

"Niçin?"

"İngiliz asker kaçakları ana babamı boğazladı, efendim."

Ölü balık gibi renksiz ve donuk bakışını Jeanne'a dikti bir süre kral. Söylediklerini anlıyor muydu acaba?

"Ya şimdi, işler yolunda mı?" diye sordu.

Apışıp kaldı Jeanne.

"Çörek işiniz iyi gidiyor mu?" diye tekrarladı, daha açık olmak için.

"Dükkansız zor oluyor, efendim. Sokakta çalışıyorum."

Kafasını değil, gece yaşayan hayvanlarınkine benzeyen göz kapağını oynattı Charles.

"Hanımefendiye haber verildi mi?" diye sordu, başını vekillerden birine doğru çevirerek.

"Evet, efendim."

Aynı kapı açıldı ve kapıyı açık tutan Barthélemy de Beauvois göründü. Agnès Sorel salona girerek Jeanne'a doğru yürüdü ve krala doğru kaçamak bir bakış attıktan sonra, elini ona uzattı.

"El öpülür!" diye fısıldadı bir vekil.

Jeanne reverans yaptı ve kendisine uzanmış olan eli tutup öptü.

"Güzel," dedi Charles, "şu çörekleri tadalım bakalım."

Tepsiyi örten bezi kaldırdı, çörekleri inceledi, belli belirsiz başını salladı ve içlerinden birini aldı. Üçgenin bir ucunu yutmak için hayvansı yüzünü yukarı kaldırdığında, çörek tatmakla hayat bulmuş gibi göründü.

"Evet," dedi ondan beklenmeyecek rezil bir sesle, "ağızda eriyor."

Agnès Sorel, gülmemek için kendini tuttu.

"Bu küçük kızı anlıyorum," diye ekledi Charles. "Bizim pastacı da işini biliyor, ama fazla karmaşık. Bu çöreklerse, tam Fransız işi: Basit ve hakiki."

Başka bir şey demeden çekip gitti kral.

"Mutluluk verici bir karşılaşmaydı bu, Jeanne," dedi Agnès Sorel. "Vekillerim sizi geri götürecek."

Ya tepsi? Ya örtü?

Tekrar reverans yaptı Jeanne ve Agnès Sorel çıktı. Gülümseyerek Jeanne'a uzun bir bakış atan Barthélemy de Beauvois da onu takip etti. Yalvarır gibi baktı vekile Jeanne; yapacağı bir şey

yoktu, gitmek istiyordu.

"Bekle!" dedi vekil.

O sırada Agnès Sorel'in özel hazinesiyle ilgilenen bir görevli gelip, Jeanne'a başka bir kese daha verdi.

Tekrar ata binmekten memnun oldu Jeanne. Buna kızmış görünmeyen vekilin beline sarılarak, gösterişe aldırmadan, Donky'ye bindiği gibi yerleşti atın terkisine.

Şu ruhsuz kral! Bütün bunlar kafasını allak bullak etmişti.

Dönüş yolunun yarısında, "Gittiğimiz yer saray mıydı?" diye sordu vekile."

"Hayır, bizim gittiğimiz konak, kralın eşinin evi. Saray, onun yanında. Kraliçenin evi de daha ileride."

Kral, kraliçe ve kralın eşi, diye düşündü, şaşkınlık içinde. Birbirlerini biliyor ve görüyorlardı üstelik. Böylesi uzlaşmalar aklından bile geçmemişti hiç.

Dar sokağına geri döndüğünde, Guillaumet'nin her şeyi toplamış olduğunu gördü.

Donky'nin rahatı yerindeydi. Bir süre sonra çocuk kapıyı çaldı. Yüz on iki sol getirmişti ona.

"Daha fazla da satabilirdim," dedi üzgün bir sesle, "Ama hiç meyve kalmamıştı."

"Gayet iyi" dedi Jeanne gülerek. "Gerçek bir pastacı olacaksın."

Altı sol verdi ona. Yalnız kalmak istiyordu. Gördüklerini düşünmek istiyordu.

13
PEYGAMBERÇİÇEĞİ, GÜL VE GELİNCİK

*

Ama her şeyi görmemişti. Ertesi gün, farklı bir kıyafet içinde ama aynı kurumlu gülümsemeyle Barthélemy de Beauvois göründü.

"Kral tarafından gönderildim size," diye belirtti.

Jeanne'ı etkilemeye çalışıyordu, zira kahverengi bakışını inatla onunkine dikip, her zamanki gibi o kendini beğenmiş gülümsemesiyle süzerek uzun bir süre durdu önünde. Jeanne'ın ağzından tek bir kelime çıkmadı. Genç adam, hoş bir delikanlı olduğunu bilmiyor değildi kuşkusuz.

"Majesteleri, Paris'teki mülklerinden birindeki bir dükkanı, büyük bir yüce gönüllülükle size veriyor kiralık olarak."

"Majesteleri son derece iyi yürekli bir insan," dedi Jeanne.

Genç adamın, saygılı bir şekilde "siz" sözcüğünü kullandığını fark etti Jeanne; sosyal hiyerarşide bir derece yükselmişti.

Delikanlı başını salladı, pelerininin cebinden bir belge çıkardı ve ruloyu açıp ona gösterdi. Onun ne olduğunu hemen anlamış gibi yaptı Jeanne; okumayı bilmiyordu. Bunu sezdi öteki, zira açıklamaya girişti:

"Yıllık kira on lira, gördüğünüz gibi bu da başka bir lütuf."

Başını salladı Jeanne. On lira, kamusal bir varlık kazanma hakkı için bir hediye sayılırdı bu. Tavukçudan duymuştu: En ucuz dükkanın kirası yirmi liraydı ve otuza kadar çıkıyordu ki-

ralar.

"Dükkan Galande Sokağı'nda. Sizi oraya götürmemi ve anahtarları teslim etmemi ister misiniz şimdi?"

"Memnuniyetle," dedi Jeanne.

Guillaumet'ye bir işaret yaptı ve bir kez daha bir ata bindi ama bu kez yan olarak, zira öbür türlü binince cinsel organı fazla ısınıyordu.

Komşu evlerden daha zengin görünüşlü ve görece olarak daha yeni olan üç katlı bir evin önüne geldiler. Arduaz kiremit kaplı çatıda iki baca yükseliyordu. Zemin katta, üç basamakla çıkılan, yan yana üç dükkan bulunuyordu: Bir tuhafiyeci ve bir terzihane, üçüncüsüyse boştu. Barthélemy de Beauvois, birbirine bağlı iki anahtardan birini, gürültüyle tıkırdayan ama pas gıcırtısı duyulmayan yeni bir kilide soktu. Kapıyı açıp Jeanne'a yol verdi. Dükkan geniş, yeni ve temiz, zeminse taş kaplıydı; öne bakan oda bir çift pencereyle aydınlanıyor ve bir şömineyle ısıtılıyordu; mangal kullanmaya son verebilecekti böylece; arka tarafta, küçük bir avlu ve bir merdivene açılan aynı hacimde bir oda daha vardı. Orada uyuyabileceğini düşündü Jeanne.

"Üst kattaki bir daire de sizin tasarrufunuzda aynı zamanda." dedi Barthélemy de Beauvois, "Görmek ister misiniz?"

Bir de daire mi? Hayret içinde kaldı Jeanne.

Yukarı çıktılar; sahanlığa açılan üç kapı vardı; sağ tarafta bulunan üçüncü kapıyı açtı genç adam ve Jeanne, odaları birbirinden ayıran küçük bir ara bölme dışında hemen hemen dükkan örneğindeki gibi yapılmış, ahşap döşemeli iki odadan oluşan yeni bir daire buldu karşısında. Öndeki oda, kurşunlu camları olan, birbirine bitişik iki pencere tarafından aydınlatılıyor ve dükkandakiyle aynı yerde bulunan bir şömineyle ısıtılıyordu; arkadakininse avluya bakan tek bir penceresi vardı sadece.

Jeanne'ın yüzü ışıldadı: Bu kadarını ummamıştı hiç. Ve kralın hediyesi, haftalardır kafasını kurcalayan bir kaygıyı da yok ediyordu: Kışın ne yapacaktı? Zira rüzgarın, yağmurun veya karın altında tezgah açarken düşünemiyordu kendini. Dükkandaysa, bütün sene boyunca çalışabilirdi. Üstelik eviyle işi arasındaki mesafe bir kattan ibaret olacaktı sadece.

Dudaklarında kocaman bir gülümsemeyle Barthélemy de Beauvois'ya doğru döndü.

"Şahane bir şey bu, efendim."

"Öyle, değil mi?" dedi delikanlı. "Eski ve verimli bir kuyu, üç evin de su ihtiyacını karşılıyor."

Beyefendinin gülümsemesi takılıp kaldı gibi geldi Jeanne'a ve olacakları tahmin etti.

"Bana teşekkür etmeyecek misiniz? Kralın eşine sizin hakkınızı savunan benim, ne de olsa."

Jeanne'a yaklaştı.

Öpüşmeye başladılar ve öpüşmeleri, yeni ama tozlu döşemenin üzerinde çıplak bir halde son buldu.

Onun tavırlarını hoş, tenini yumuşak, saçlarını da güzel kokulu buldu Jeanne. Nefesi bile güzel kokuyordu, çünkü karanfilli bir macun çiğniyordu. Ve son derece de güçlü kuvvetliydi delikanlı. Hissedilen heyecan hep aynı heyecan olduğuna göre, erkekler arasında gerçekten bir fark olup olmadığını sordu kendi kendine.

Ama her ne kadar haracını almış olsa da samimi birine benziyordu bu delikanlı.

Genç adam son bir öpücükten sonra giyinirken, "Sadece çöreklerim ve kalbim var satacak. Satın aldıkları sürece!" diye düşündü Jeanne.

"Sevdiceğim, benim için bir yaz demetisiniz siz. Gözleriniz

peygamberçiçeği, dudaklarınız gelincik, gizli bahçenizin kapısı da bir gül."

Jeanne güldü. "Ve," diye ekledi genç adam, aşağı inmelerinden önce, "bu değişiklik nedeniyle bir kaybınız da olmuyor, çünkü bundan böyle Cornouailles Koleji'ne komşu oluyorsunuz. Lombardiyalılarınki kadar kalabalıktır orası da."

Genç adam, Jeanne'ı Montagne-Sainte-Geneviève Sokağı'na kadar götürdü ve kira sözleşmesini verdikten sonra veda etti ona. Guillaumet'yi, bir gün önceki tepsiyi orada bekleyen bir vekil hesabına doldurmak için elinden geleni yaparken buldu Jeanne. İşin geri kalanını o tamamladı ve vekil tepsiyi bir gün önceki bezle örtüp, eyerine bağlı derme çatma bir desteğe yerleştirdi. Guillaumet, gayet gururlu ve kocaman bir gülümsemeyle uzattı keseyi Jeanne'a.

O gece, kafası karışık bir halde yattı Jeanne ve kötü uyudu.

O kadar çok olay! Ertesi gün yerleşmeye başlayacağı yeni yeri... Ve bütün o erkekler...

Isaac. Matthieu. François. Ve şimdi de Barthélemy...

Matthieu niye asmıştı kendini? Çünkü Jeanne ona, daha önce hiç tanımamış olduğu ve kendini bir başkasına vererek bunu ondan geri aldığını düşündüğü bir onur bahşetmişti. Ve kendini ona isteyerek verdiğini sanmıştı kuşkusuz. Hiçbir şey açıklamasına fırsat vermemiş, acıdan ve küçük düşmüş olmaktan deliye dönerek erkeklik gururunun en hassas yerinden yaralanıp karanlığın içinde kaybolmuştu.

Yüreğini kanatan bu olaya nasıl engel olabilirdi ki?

Tecavüz akşamı, hakarete uğramış namus komedisi oynamalı ve yüksek çığlıklar atmalıydı belki de. Ama gayet iyi biliyordu ki Matthieu François'nın peşine düşer ve mesele kanla son bu-

lurdu o zaman da. Üstelik bu tür oyunları beceremiyordu.

Şu Paris aleminde bir kadının bekaʼeti, kan pahasına savunulan müstahkem bir mevki ile karşılaştırılabilirdi. Kadın, bir insan değil, bir toprak parçasıydı. Başrahibe Elisabeth de la Providence'ın sahiplenme girişiminin de gösterdiği gibi, en hızlı bir şekilde ele geçirilmesi gereken bir mülktü.

Ya François? O da aynı şeyi yapmıştı: Fethetme içgüdüsü, bakir bir bölgeye saldırmaya itmişti onu. Önce onu oğlan sanmış, kız olduğunu anlayınca da kızışmışlığı iyice artmıştı.

Ama o, neyi seviyordu ki, kızları mı, oğlanları mı?

"Her şeyden önce, fethetmeyi seviyor o," diye düşündü Jeanne. Bir oğlanın ya da bir kızın gizli bahçesinin kapısı onun için aynı şeyi ifade eden bir cinsel arzu nesnesiydi. Ya sonra ne yapıyordu? Yalvarıp yakarmalarını hatırladı: Onu tekrar görmek istiyordu. Ne yapmak için? Toprağını gözetim altında tutmak için mi?

Barthélemy'ye gelince, fetihlere alışık bir bey olarak bir kızın daha çekiciliğine dayanamamıştı işte o da.

Hangisi daha çok hoşuna gidiyordu? Karar veremedi. En sevecen olanı Isaac'tı, en dokunaklı ve uysalı Matthieu, en hoş olanı da Barthélemy.

François'da onun kafasını karıştıran bir yan vardı: Arzusunun şiddeti. Kaba olduğu kesindi, ama bir şairdi.

Tatlı mayıs geldiğinde
Şarkı söylemek yatakta...

Mumu üfledi.

Karnına bayrak dikmeyen tek kişinin Isaac olduğunu düşündü. Zira onun, bir Hıristiyan toprağını fethetme hakkı yoktu.

Onun melankolik yumuşaklığını hayal etti ve bu hatırayla uyuya kaldı.

Taşınma ve yerleşme işini organize etmek gerekiyordu. Kiralık bir yük arabası hakkında bilgi almak için sokağın aşağısındaki nalbanta indi; onda bir tane vardı ve taşınması gereken ağır eşyalara yardım etmesi için yanına bir de işçi vermeyi teklif etti nalbant. Yatağı düşündü Jeanne ve yirmi sola, yani bir liraya, yük arabasını, atı ve adamı tuttu.

İşin büyümesine pek sevinen Guillaumet arabanın üzerine tırmandı hemen; Jeanne'ın ticarethanesinin bir parçası olarak görüyordu kendini. Taşınmanın en zor kısmı, Galande Sokağı'ndaki evin merdiven boşluğundan yatağı geçirmek oldu. Adam aşağıdan iterken, Jeanne ve Guillaumet'nin yukarıdan çekmesiyle, üç kişi anca başardılar bunu. Geriye kalan mangal, tabure, tezgah, un ve meyve torbaları, tereyağ, bal ve baharat çömlekleri gibi şeylerin taşınması çocuk oyuncağıydı. İkindiden sonra üçüncü saatte, yeni yerinin duvarları içindeydi artık Jeanne.

Ya Donky ne olacaktı? Evin ahırı yoktu.

Normandiya'dan ayrıldığından beri yanında kalan tek arkadaşı... Sabırlı, tatlı, masrafsız ve dikkatli Donky.

Jeanne, Plâtriers Sokağı'na kadar gidip ona üç hayvanlık küçük bir ahır inşa etmeye söz veren bir usta bulana kadar atölyeden atölyeye dolaştı. Niye üç hayvanlık mı? Hazır inşaat işine girişmişken üç hayvanlık yaptırmanın onun için daha avantajlı olacağını ileri sürdü usta, zira böylece diğer iki bölmeyi kiraya verebilirdi. Evin tam arkasında bulunan, kimsenin sahibinin kim olduğunu hatta bir sahibi olup olmadığını bile bilmediği, ama krala ait olması gerektiği kuşku götürmeyen boş bir arazide karar kıldı Jeanne. VII. Charles'ın, topraklarından biri üzerinde-

ki bir eşek barınağıyla uğraşmasını beklemek gülünç olurdu.

İnşaat ustası, bir duvarcıyla bir dülgerin çalışması ve malzemeler için otuz lira talep etti; en azından onun gözünde, umulanın ötesinde zengindi artık. Kraliyet siparişleri kazancını artırmıştı birden; gerçekten de iki yüz kırk yedi liralık bir hazineye sahipti. Pazarlık anlaşmayla sonuçlandı.

Bir haftada, iyi bir harçla tutturulmuş tuğla duvarların temellerini attı duvarcı ve insan boyuna kadar yükseltti onları. Dülger de, açıklık kalsın diye iki metreden biraz daha yükseğe kadar çıkan ahşap bir çatma yaptı duvarların üzerine. Alt taraflarından tuğla kemerlerle sağlamlaştırılmış olan dört kalın direk, üzerine saman saplarından bir damın yerleşeceği sık bir kafesle kapladığı ilkel bir çatmaya destek görevi görüyordu. Çatıyı çiviledi. Sonra, çatmanın en üst seviyesine kadar yükselen, iki kanatlı bir kapı imal etti, menteşeleri sabitleyip kanatları yerine taktı. Kilit ve üç tane anahtar için beş sol daha istedi. Parayı verdi Jeanne. Eşek ve at hırsızlarını caydıracak, kocaman, demir bir kilit takıldı.

Bu arada, Jeanne Parrish'in köylü ve erkek çocuğu görüntüsü de yenilenmişti.

Komşusu olan terziye gitmiş ve ilk görüşmeleri ilginç olmuştu. Terzi kadın, Jeanne'ın kız olduğuna inanmayı reddetti önce ve ancak göğsünü eliyle yokladıktan sonra müşterisi olmasını kabul etti; çünkü ona göre, karşı cinsten biri gibi giyinmek günahtı.

"Nereden geliyorsunuz ki hâlâ böyle uzun bir ceket giyiyorsunuz?" diye şaşırdı terzi.

"Annemin gençliğinde bunun modası geçmişti! Geldiğinizi görünce, sizi bir köylü zannettim!"

"Köylüler arasında her iki cinsin de giydiği, kullanışlı bir kı-

yafettir bu," diye açıkladı Jeanne.

Terzi, portmantoda asılı duran bir kadın kıyafeti modelini gösterdi ona. Ince kumaştan, kısa bir gömleğin altındaki uzun, beyaz bir entari, hem iç çamaşırı hem de gecelik yerini tutuyordu. Onların üzerine, ayak bileğine kadar inen, korseli bir elbise giyiliyordu. Kolları kısa, korsesinin önüyse oldukça açık ve bağcıklıydı; Jeanne boğazının başlangıcını fazla göstermek istemedi ve bağcığın arkasından gömleğin ancak görüneceği kadar açık, yuvarlak bir dekoltede karar kıldı. Dahası göğüslerin altına oturan geniş kemer abartılı bir süs gibi göründü ona. Kollara gelince, modelinkiler Italyan tarzıydı, yani dirsekten bağcıkla tutturulmuş iki parçadan oluşuyor, bu da kol ağızlarının fazlasıyla genişlemesine ve gömlek kolunun yıpranmasına yol açıyordu.

"Ben çalışıyorum," diye açıkladı Jeanne, "ve beni engellemeyecek, sade bir şey istiyorum. Bilekten sıkılmış, bol kollar mükemmel iş görecektir."

"Ya kolluk?" diye sordu terzi.

"Kolluk, iyi olur."

Onlar, yıpranan kolları onarmaya yararlardı nasıl olsa.

"Dantel kapak ister misiniz?"

"Nereye?"

"Kemere ve alt kenara yapalım mı?"

"Tamam, ama şatafatsız olsun."

"Elbiseyi hangi kumaştan yapalım? Ve ne renk olsun?"

Lal rengi ipekten bir korse ve bakır rengi kadifeden bir etek gibi uyumlu çeşitlemeler vardı terzinin kafasında. Bu fikir ürküttü Jeanne'ı.

"Yünlü kumaştan ve tek renk olsun. En kullanışlı renkten."

"Bununla ne kastediyorsunuz?"

"En az fark edilen renk."

Bir an inceledi onu terzi.

"Sizin gibi hoş bir kız, neden fark edilmemek istesin ki?"

"İlk önce en iyi öten ve en güzel tüylü kuş yakalanır," dedi Jeanne. "Ben, bir serçe gibi giyinmeyi tercih ederim," diye ekledi gülümseyerek.

"Ah, tam tersine, çevrelerindeki çapkınların bakışlarını üzerlerine çekmekten başka bir şey istemeyen kızlarımızdan çok farklısınız siz. Size bir şey söyleyeyim mi, Bayan Parrish?"

Konuşmasını bekledi Jeanne.

"Altın rengi saçlarınız, körpe teniniz, soylu yüz ifadeniz, biçimli vücudunuz ve ne bileyim, o kendine güvenen halinizle, hiç de serçe olmaya yatkın değilsiniz. Süse meydan okumanız, sizi daha da göz alıcı kılıyor."

Beş haftada dört erkek, bu terzinin sağduyudan yoksun olmadığını kabul etmek gerekiyordu. İki çeşit yünlü kumaş önerdi kadın: Biri koyu kahverengiydi, ki Jeanne'ın isteğine uygun olarak, en kullanışlısı oydu ve diğeri de koyu mavi.

"Siz kahverengiyi yeğlersiniz ama ben size maviyi tavsiye ediyorum," dedi annelere has bir otoriteyle.

"Niye?"

"Çünkü saçlarınıza o uygun düşüyor."

Zavallı Joséphine Parrish çok gülerdi bu ince kurnazlıklara! Denis de! Ama Denis neredeydi ki?

"Ya pelerininiz?" diye sordu terzi, müşterisinin eski arduazla yanmış toprak arasında tereddüt eden siyah renkli yünden yapılmış başlıklı pelerinine eleştirel bir bakış atarak.

"Bunun nesi var?"

"Gerçeği söylemek gerekirse küçükhanım, o ancak bir dilenciye yakışır."

Kahkahalarla güldü Jeanne.

"Siz ne dikmek isterdiniz bana?"

"Kürklü bir tane."

"Kürklü mü?"

"Gri tavşan kürkünden."

Düğmeli bir kaftandı aslında bahsettiği.

"Önemi yok, yeter ki bir başlığı olsun," dedi Jeanne.

"Ama başınıza da bir şey yapmak gerekir sizin Jeanne. Ayine başınız açık mı gideceksiniz?"

Ayine! Peder Godefroy'nın ölümünden beri ayine gitmemiş olduğunu hatırladı. O köy papazı, gökle son bağı olmuştu onun. Ve ne Dom Lucas, ne de başrahibe Elisabeth de la Providence yeniden bağlamıştı çözülen ipi. Artık kralın pastacısı olduğuna göre ayinde görünmesi gerekirdi, aksi halde bir putperest, sapkın mezheplere mensup biri ya da bir Yahudi zannedilebilir ve sonu diğer Jeanne gibi ateşte yanmak olabilirdi.

Terzi kadın bir berber arkadaşının yapmış olduğu, iğne ve tokalar batırılmış, tepesinde katlanmış rahibe önlükleri bulunan bir çok süslü başlık telkin etti. Karşı koydu Jeanne: Bunlardan hiçbirini istemiyordu. Düz saçlarını muhafaza edecekti ama belki biraz daha uzun bir halde.

"Başörtüsünden başka bir şey istemiyorum," diye cevap verdi kararlı bir şekilde.

"Mavi kurdeleyle süsleyeyim mi onu?"

"Nasıl isterseniz."

Tüm bunlar can sıkıcıydı. Hiç değişmemişti aslında: Düne kadar görünüşte oğlan olan Jeanne, karakter olarak hâlâ öyleydi. Kimsenin kıyafeti dert etmediği ve varoluşun, başkalarının bakışlarıyla sürekli rahatsız edilmediği La Coudraye için şiddetli bir özlem duydu aniden.

Geriye yeni bir çift tozluk ve ayakkabı alma işini halletmek

kalıyordu sadece. Terzi, modaya uygun olarak karnını ve yine bir oğlanı andıran kalçalarını takviye etmek zorunda olduğu yastıklar için ölçülerini aldı.

Yeni kıyafeti kırk beş lira tuttu ve on gün içinde teslim edilmesi kaydıyla on beş lira avans ödedi Jeanne. Yeniden çörek satışına başlamalıydı acilen, aksi halde aç burjuva haline düşerdi sonunda.

14
ZAMBAĞIN GÖLGESİ

*

Temmuzun ilk pazartesi günü, ev ve dükkanına yerleşmiş durumdaydı artık Jeanne ve kadın olmuştu nihayet, hem de burjuva gibi giyinmiş bir kadın. Donky de yeni ahırında güvendeydi. Daha önce ayakların üzerine yerleştirdiği tezgah tahtası, zemin kattaki pencerelerden birinin kenarına dayalıydı artık; böylece dükkanından ayrılmadan satabilecekti çöreklerini. Guillaumet, Jeanne'ın işçisi olarak kalmıştı; büyük bir çalışma isteği, profesyonel bilinç ve yetişkinlerin baskısından kurtuldukları an gürültü patırtı çıkarmaya daha çok eğilimli olan şehrin oğlanlarında pek rastlanmayan bir sadakat gösteriyordu.

Jeanne komşularıyla tanışmıştı: Üst kattaki dairelerden birinde kumaş satıcısı yaşlı bir çift kalıyor; onun yanında da babasının işini devam ettiren oğulları oturuyordu; pek cana yakındılar ona karşı; kibarlıklarının nedenini kısa bir süre sonra anladı; kendi aralarında ondan, "kralın pastacısı" diye bahsediyorlardı. "Geleceğin Agnès Sorel'i olarak görüyorlar beni kuşkusuz," dedi kendi kendine bıyık altından gülerek. Bu arada iki oda arasındaki bölmenin ne işe yaradığını da öğrettiler ona.

"Odun ve lazımlık koymak için."

Lazımlık. Evet ya! Sabahları merdivende, elindeki bir ya da üst üste konmuş iki üç lazımlığı kanala boşaltmaya götüren insanlara rastlanıyordu. Ama gün içinde dolduğunda, onu koya-

cak bir yer gerekiyordu elbet...

Üstteki iki katta kalan komşulara gelince onlar da tüccardılar: Bir hancı, bir yarıcı-çiftçi ve servetiyle kalabalık bir ailesi olduğu için üçüncü katın tamamını işgal eden bir sebze yetiştiricisi. Çatı katındaysa bir parşömenci ve Cornouailles Koleji'nden bir öğretmen yaşıyordu.

Bu ilk pazartesi, dükkanı kapatmadan önce tezgah tahtasını kaldırırken beklenmedik bir şey oldu. Kontlara yakışır atının üzerindeki Barthélemy de Beauvois geldi.

"Birkaç haftalığına buradan ayrılacağım için size veda etmeye geldim" dedi dudaklarında her zamanki gülümsemesiyle. "Zira hanımefendim, Paris'in sıcaklarından kaçınmak için şatosuna geri dönüyor."

Ayağını toprağa basar basmaz, üç tane büyük şarap şişesi ve bir de ne işe yaradığı bilinmeyen küçük şişe çıkardı eyerinin bölmelerinden. Iki tane de dişi sülün. Daha sonra da Jeanne'ın farkına varmamış olduğu, eyere bağlı bir mobilyayı indirdi aşağı. Bir tür masaydı bu.

"Bütün bunlar da ne?" diye sordu Jeanne.

Şöyle bir süzdü onu genç adam.

"Sizi tanıdığım zamankinden daha da güzelsiniz sevdiceğim. Haylaz bir oğlan gibi görünmüyorsunuz artık."

Kıvanç ve keyifle güldü Jeanne.

"Bunların hepsi sizin için. Burada yokken, beni düşünün diye."

Şarap şişeleri ve tavuklar bir elinde, masa ve öteki şişe diğerinde olmak üzere getirdiği hediyeleri yüklendi zar zor. Masayı elinden aldı Jeanne.

"Bunları sizin eve taşıyalım, isterseniz."

Daireye çıkınca masayı inceledi Jeanne. Sert ve ağır bir ağaçtan yapılmış olsa da küçük ve taşımaya elverişli bir masaydı ve süslemelerine hayran kaldı.

"İtalyan işçiliği. Üst tarafı fildişi ve sert taşlardan yapılmış. Kaldırsanıza hadi."

Denileni yaptı ve kapağın iç kısmına leğimlenmiş bir aynayla karşılaştı Jeanne. Bir an düşüncelere daldı. Bu, ona hediye edilen ikinci aynaydı.

"Hoşunuza gitti mi?"

"Prenseslere yakışır bir hediye bu, efendim."

"Siz de öyle değil misiniz zaten?" diye sordu gülümseyerek. "Yeniden buluşmamızı kutlamak için bir şişe açalım bari."

Çakısından başka bir şeyi yoktu, onu uzattı.

"Tek eksiğimiz bardak," dedi Barthélemy de Beauvois.

Kafasını salladı Jeanne.

"Bardağım yok, efendim. Suyu bile testiden içiyorum. Sülünlerinize gelince, onları hazırlayıp sunamam size. Ateş ve pişirecek tencere olmadığı gibi ne sofra kuracak masa, ne tabak, ne de onları yemek için çatal-bıçak var."

"Şişeden içelim öyleyse," dedi biraz şaşıran genç adam.

"Bu akşam için daha iyisini yapabilirim belki."

Dükkanı temizlemeyi bitiren Guillaumet'yi çağırdı ve gidip komşulardan iki bardak ödünç almasını rica etti. O ve teşrifat amiri ayakta beklediler, zira sandalyesi de yoktu.

"Gördüğünüz gibi efendim," diye devam etti, "hayatını kazanmak arzusu dışında serveti ve mobilyası olmayan, Normandiya'dan gelmiş, fakir bir pastacıdan başka bir şey değilim ben."

Jeanne'ı omuzlarından kavradı genç adam.

"Akla aykırı bir şey bu, Jeanne. En başta ben olmak üzere yüzlerce beyefendi, size daha rahat koşullar sağlamalarına izin

vermenize memnun olacaktır."

"Hiçbir şey karşılıksız verilmez, efendim. Ya ben ne vereceğim bunun karşılığında? Köleliğimi mi?"

"Âşık bir köleye sahip olmak kölelik midir? Ben sizin köleniz değil miyim? Size zorbalık yapacağımı mı sanıyorsunuz yani?"

Bir koşu gidip, annesinden ödünç aldığı iki bardağı getiren nefes nefese kalmış Guillaumet böldü konuşmalarını. Küstahlığa yakın bir bakışla süzdü Barthélemy de Beauvois'yı.

"Demek sen de şarabımdan tatmak istiyorsun, öyle mi?" dedi şaşıran ve çocuğu eğlenceli bulan genç adam.

Yarım bardak doldurup oğlana uzattı. O da bir yudum alıp dilini damağında şaklattı.

"Düğün şarabı bu," dedi.

Jeanne ve Barthélemy de Beauvois'yı gülme krizi tuttu. Barthélemy'nin uzattığı parayı alan Guillaumet gitmeye hazırlanırken Jeanne durdurdu onu.

"At!" dedi Barthelemy'ye dönerek, "Atı ahıra koymak istemez misiniz?"

Bu işi üstlenen Guillaumet oldu yine. Ahırın anahtarını geri getirip masanın üzerine bıraktı, meraklı gözlerle masayı incelemeyi ihmal etmeden. Çok geçmeden tavukçu kadının da mobilyanın harika bir tasvirini dinleyeceği muhakkaktı.

Bardaklara şarap döküldü. Bir temmuz alacakaranlığının son ışıklarında uzun uzun bakışarak içtiler.

"Öyleyse akşam yemeğine bir hana götüreceğim sizi" dedi Barthélemy de Beauvois.

"Ama gitmeden önce, dördüncü şişeyi size tanıtmak isterdim."

Geri kalan şarap ve av etiyle birlikte yerde duran dördüncü şişe daha küçüktü ve açık renk camdan yapılmıştı; kehribar ren-

gi bir sıvı vardı içinde. Barthélemy de Beauvois, bıçağıyla şişenin ağzını açıp Jeanne uzattı.

"Koklayın."

"Baharat ve çiçek kokuyor," dedi Jeanne, "Kuşlara çeşni katmakta mı kullanılıyor?"

Kahkahalarla güldü Barthélemy.

"Hayır Jeanne, bu bir kokulu su. Bohemya'dan geliyor."

"Bohemya" sözcüğünü duyunca yerinden sıçrayacak gibi oldu Jeanne. Isaac da oradan geliyordu. Hiçbir şey söylemeden alaycı bir bakış attı genç adama. Barthélemy bu bakışı fark etti ama karşılık vermedi. Jeanne pelerinini giydi ve aşağı indiler.

"Nereye gidelim?" diye sordu genç adam, "Bu mahalleye yabancıyım."

"Bu çevrede size layık tek bir han biliyorum sadece, efendim. Longue-Allée'deki."

"Atı bırakmamalıydık," dedi Barthélemy.

"Bir çeyrek saat bile sürmez yürüyerek."

Yüz adım bile gitmemişlerdi ki, hiçlikten gelen iblisler gibi iki karanlık gölge çıktı karşılarına; yollarını kesip ellerinde bıçaklarla üzerlerine atıldılar. Daha haydutlar her zamanki gibi "Ya paran, ya canın!" diye bağırmaya bile vakit bulamadan, bıçağını sıyırmış olan Jeanne menziline giren serserinin hayalarına hayatının en şiddetli tekmesini geçirdi. Eşkıya, darbeye maruz kalan organlarını tutarak öne doğru eğildi. Bunun üzerine Jeanne, vahşi bir kedi yırtıcılığıyla önce adamın bıçak tutan elini ve sonra da yüzünü doğradı. Kendine hâkim olamıyordu. Annesini babasını boğazlayanlar da bu çeşit heriflerdi işte. Böğürmeye başladı adam. Bu tüyler ürpertici çığlıkla dehşete kapılan suç ortağı, kafasını o yana çevirdi. Bundan faydalanan Barthélemy de Beauvois, haydudun midesine bir yumruk indirdi, sonra bir ta-

ne de suratına. Diğeri arkasına bakmadan kaçarken birinci haydut yere düşmüştü. Jeanne onun üzerine eğilmiş boğazını kesmeye hazırlanıyordu ki, arkadaşı yakaladı bileğini.

"Jeanne!" diye bağırdı Barthélemy şaşkın bir halde.

Adamın yüzünü tekmelemeye başladı o zaman Jeanne ve bıçağını zorla aldı elinden.

Barthélemy de Beauvois onu oradan uzaklaştırmak istedi. Ama Jeanne ayak diredi ve adamın göğsü ve karnı üzerinde amansız bir acımasızlıkla tepindi; vurduğu her topuk darbesinde acıyla inliyordu haydut.

Hana vardıklarında Jeanne'ın beti benzi atmıştı.

"Bir bardak suyla kesilmiş bal şerbeti söyleyin bana lütfen," dedi genç kız acayip boğuk bir sesle.

Barthélemy sesini çıkarmadan ona bakıyordu. O da solgundu.

"Jeanne," dedi sonunda, "kendinize gelin!"

İçini çekti Jeanne.

"Bunlar gibi hayvanlar annemi babamı boğazladı üç ay önce. Beni tutmamış olsaydınız, boğazını keserdim onun."

Ellerindeki kan lekelerini fark etti ve üzerine su dökerek yıkadı onları.

"Bu ne şiddet!" dedi Barthélemy, "Şaşırttınız beni! Mamafih hayatımızı kurtardınız."

Ne çeviklik!

"Atla gelmemekle iyi ettik. Yuları yakalarlardı ve hiçbir şey yapamazdım," dedi Jeanne.

Hancı, müşterilerinin istediklerini öğrenmeye geldi. Verebileceği şeylerin listesini okudu ezberinden.

"Küçük bir kase çorba ve bir güvercin yeter bana," dedi Jeanne.

"Guyenne şarabı geldi," dedi Barthélemy de Beauvois'nın şık kıyafetini gözden kaçırmayan hancı.

"İyi o zaman, biz de tadarız onu," dedi Barthélemy.

Ve hancı uzaklaşınca Jeanne'a dönerek güldürücü bir tarzda ekledi: "Orléans kuşatmasında düşünüyorum da sizi... Kral kazanırdı o zaman."

Jeanne gülümsedi.

"Barthélemy," dedi, "eğlenceli bir âşıksınız siz, ama tüm sevgimle belirtmeliyim ki size gereken eş ben değilim."

"Nereden biliyorsunuz?"

"Asi bir köylüyüm ben... Hayır, bırakın devam edeyim. Kendimi, Beauté-sur-Marne veya kraliyet erkanı içinde düşünemiyorum."

"Üstesinden gelirsiniz. Kral, hiç de aptal biri değil. Annesi onu o kadar hor gördü ki gençliğini mahvetti. Karısı Marie d'Anjou ise Fransa kraliçesi ve gelecekteki kralın annesi olmaktan başka bir zevk tanımayan katı bir kadın. Agnès Sorel, ona çocukluğunda eksikliğini çektiği yumuşaklığı veren ama onun kaygılarını paylaşmayı beceremeyen bir eş, zira umurunda değil."

"Ne tür kaygıları var ki? Normandiya'yı da geri aldı."

"Kırsal bölgeler, ıssız ve kendi haline terk edilmiş durumda. Eskiden müreffeh olan bir çok şehir, içler acısı bir halde artık. Limanlar bomboş. Oralardan sağlanan gelirlerin kaybı, hazineyi ve kralın tasarılarını olumsuz etkiliyor."

Charles'ın onu şaşırtan sorusunu anımsadı Jeanne: "İşler yolunda mı?" Kral, annesinin ona vermek istemediği bu krallıkta ve İngilizlerin ellerinden koparıp aldığı bu Fransa'da, işlerin yoluna girip girmeyeceğini soruyordu kendi kendine. Kira sözleşmesi bir hediye değildi sadece: Ticareti teşvik etmeye yönelik bir şeydi. Zavallı Charles'ın onu hayal kırıklığına uğratmış olan hü-

zünlü beceriksizliği, dokunaklı bir hal aldı Jeanne'ın gözünde. Büyük bir mücadele vererek evini geri alan bir mirasçı, onun bir harabe haline gelmiş olmasından kaygılanıyordu şimdi. Jeanne d'Arc adlı genç çoban kızın bu aşağılanmış hükümdar üzerindeki nüfuzunun kaynağını anladı birden: Kralın, özgüvenini kazanmasını sağlamıştı.

Çorbasını bitirip kaşığını kasenin içine bıraktı.

"Ne yapmak istiyorsunuz beni Barthélemy? Kralın danışmanı mı? Bakanı mı? Benim gibi bir pastacıdan ne olur ki?"

"Öteki Jeanne da bir köylüydü, bir çoban. Yanımda olmanızı istiyorum Jeanne. Kralın yanında olmanızı".

Kralın yanında olmak! Neredeyse gülecekti. Madem öyle bir de zırh giyseydi bari! Bu insanlar, her yanda Jeanne d'Arc'lar görüyorlardı demek ki!

"Onu savunmak için kadınların peşinde saçmalamanız gerektiğine göre memleketin hali çok fena demektir!" diye bağırdı Jeanne. "Paris'e yeni geldim ben Barthélemy. Hiç ama hiçbir şeyden haberim yok. Bırakın düşüneyim. Ne okumayı biliyorum, ne de yazmayı," diye itiraf etti sonunda.

"Kira sözleşmesine göz atma tarzınızdan anlamıştım bunu."

Bilmediği Guyenne şarabından tattı Jeanne; bardakla şarap satan bir tüccar olarak şarabın tadına bakmayı öğreniyordu artık, ama bu şarapta diğerlerinde olmayan bir kadife yumuşaklığı ve saflık vardı; fiyatını öğrenmeliydi.

"Bu akşam, siz düşünürken yanınızda bulunma ayrıcalığını bağışlar mısınız bana?" diye sordu Barthélemy de Beauvois.

"Bunu sorduğunuz için teşekkür ederim," diye cevapladı Jeanne gözlerinin içine bakarak. "Bu ayrıcalığı; bana sormadan sahipleneceğinizden korkmuştum. Ama madem öyle, eve davet ediyorum sizi."

Kendini tanıyamıyordu. Paris bu derece mi değiştirmişti onu?

Hancı, büyük çatalının ucunda kızarmış bir güvercinle geldi ve kaseye bıraktı onu.

Barthélemy de Beauvois şarap servisi yaptı tekrar.

Eve döndüklerinde gece ilerlemişti: Etrafta ve daha da uzaklarda onuncu saat çaldı.

Jeanne, çanları seslerinden tanıyordu. Saint-Julien-l'Hospitalier'ninki net ve kabaydı, uyumlu değildi; Cluny'ninki küçük bir çan gibi kesik kesik çınlıyordu; ama Notre-Dame'ınkinden çıkan notalar çarpışan kristalleri çağrıştırıyor ve her vuruş, sonsuza kadar havada yolculuk ediyormuş gibiydi. Sadece ay ışığının aydınlattığı sokaklarda, kulakları kirişte yürüyorlardı. Kimseyle karşılaşmadılar. Oldukça sert bir şekilde geri püskürttükleri serseriler, mahallede tehlikeli kişilerin bulunduğu ve genç kız görünüşündeki bir kiralık katilin bıçağı korkunç bir şekilde kullandığı söylentisini yaymışlardı kuşkusuz.

Yatmış oldukları şüphe götürmeyen komşuları rahatsız etmemek için parmaklarının ucuna basarak çıktılar yukarı. Titremeden soyundular, zira ılık bir geceydi.

Jeanne, erkeklerin aşk yetenekleri arasındaki farkı ayırt edebiliyordu artık.

Barthélemy'nin bir kusuru bulunmuyordu. Isaac gibi yumuşak ve güçlüydü ve Matthieu'nün kendinden geçtiği sırada kapıldığı gibi ürkütücü çılgınlıkları da yoktu.

Ondan hoşlanmaya başlıyordu Jeanne.

Ama nasıl oluyordu da karısından bahsetmiyordu?

Onu sorgulamaya vakti olmadı, çünkü gündoğumunda gitti genç adam ve ahırın anahtarını geri getirdiğinde bu konuyu açmak için hâlâ fazla uykuluydu Jeanne.

15
MAYMUN VE KÖPEK ARASINDA

*

Yeni dükkan, kısa sürede Montagne-Sainte-Geneviève Sokağı'ndaki kadar müşteri edinmekle kalmadı daha da artırdı onları. Cornouailles Koleji'nin talebelerine, öteki taraftakinden daha kalabalık olan mahalle esnafı da katıldı.

Ayrıca Jeanne, tesadüfen gelen müşteri isteklerine göre değil, düzenli bir şekilde üreteceği yeni çeşitlerle imalatını zenginleştirdi: Tavukçuyla ilişkilerini sağlamlaştıran tavuklu börek ve bardakla sattığı şarap gibi yeniliklerdi bunlar. Bunun için desteklerin üzerine yerleştireceği bir fıçı şarap ve iki düzine bardak satın alması gerekti. Guillaumet, her zamanki görevleri yanı sıra bardakları yıkama işini de üstlenmek durumunda kaldı; kenarlarında yağlı izler oluyordu genellikle ve kardeşiyle aynı kupadan içmekte sakınca görmeyen dünkü köylü kızı, temizlik konusunda özellikle titizdi. Guillaumet'nin ücreti iki yüz elli sola yükseldi; yetişkin bir adam kadar para kazanıyordu. Şömineler için de odun gerekiyor ve Guillaumet ayda bir kez gidip, odun ihtiyacını karşılıyordu; böylece Donky de işe yaramaya başlamıştı yeniden. Mangal, sadece siparişlerin bir kısmını pişirmeye yarıyordu artık; üç düzine kadar börek ve çörek, dükkanın kepenkleri açılmadan çok önce hazır oluyor ve ocaktaki bir ızgara altlığında sıcakta bekliyordu. Bir gün öncesinin meyveli çöreklerinin, ertesi gün de en az ilk günkü kadar lezzetli olduğunu keş-

fetmişti zaten Jeanne.

Mahallede pastacı dükkanı yoktu daha önce; en yakını Saint-Michel dolaylarındaydı. Cornouailles'ın aşçısına gelince, pazar günleri için verdiği otuz meyveli çörekten oluşan düzenli siparişler dışında ondan bahsedildiğini duymadı Jeanne.

Kısa sürede ahırın inşası ve elbisesi için harcadığı parayı yeniden topladı.

Sevinçli olması gerekirdi ama kaygılıydı nedense.

Geç kaldığı kesindi. Aybaşı kanamasını 20 Haziran civarında bekliyordu hâlâ olmamıştı.

Annesinin söylediklerini duyar gibi oldu: "Kan gecikir, yumurcak dikilir."

Demek ki hamileydi.

Bu açık gerçeği sindirmesi iki günden fazla zaman aldı. Çocuğun babası kimdi peki?

La Coudraye'deyken genç köylü kızlarının ayin sonrasındaki sıradan gevezeliklerinde kızların nasıl hamile kaldığına dair çeşitli hikayeler duymuştu. Örneğin, bir oğlanın bardağından su içmenin yeterli olduğunu. Ama Jeanne'ın gizlice sorguladığı Joséphine Parrish dolambaçsız bir cevap vermişti:

"Kızım, boş bir tencereyle çorba yapılmaz. Kapalı bir tencereye de su dökülemez. İşte bilmen gerekenin hepsi bu. Kutsal Ruh'un, kızların peşinden koşacağına da inanmıyorum."

Sadece iki adam su dökmüşlerdi tencereye, lafın gelişi: François ve Barthélemy.

François, 20 Haziran'dan önce sahip olmuştu ona, ve Saint-Jean bayramı gecesi, yani ayın 24'ünde de Barthelemy ile sevişmişti. Çocuğun babası François'ydı demek ki.

Büyük bir üzüntüye boğuldu.

O heriften iyi bir baba olmazdı. Ne de bir koca

Ya çocukla nasıl başa çıkacaktı? Bir yandan dükkanla uğraşırken çocuğu nasıl yetiştirecekti?

O sırada biraz ileride üstü kapalı bir araba durdu. Jeanne, arabacının etraftakilere pastacı Jeanne Parrish'in adresini sorduğunu duydu. Guillaumet gözlerini kaldırdı ve kadın bir müşteriye –dükkana kadınlar da geliyordu artık– aceleyle servis yaptıktan sonra koşup, zaten o adreste bulunduğunu haber verdi arabacıya.

Hiçbir sipariş vermiş değildi Jeanne. Merakla dışarı çıktı o da.

Araba dükkanın önüne yanaştı ve Epernay'den geldiğini bildiren arabacı, ağzı mumla kapatılmış bir mektup uzattı genç kıza. Sonra da arabadan mobilyalar indirmeye başladı. İki sandalye. Bir koltuk. Bir sandık. Düşürür gibi olduğu büyük bir masa. İki tane bakırdan yapılmış, beş kollu şamdan. Daha dikkatli taşıdığı bir kasa. Bezden dikilmiş bir döşek. Aynı malzemeden yapılmış bir yastık. Rulo haline getirilip bağlanmış tüylü bir halı. Küçük bir bakır kazan ve iki tencere.

Sık nefes alıyor ve söyleniyordu. Tavuklu börek ve bir bardak şarap ikram edip, on sol verdi ona Jeanne.

Arabanın takırtısı komşuların dikkatini çekmişti. Pencerelerde başlar belirdi. Kralın pastacısından bahsediliyordu yine. Hediyeler yollanıyor, mobilyalar geliyordu ona! Ve dedikodu bir kez başlayınca, sofra takımının altından olmaması için bir neden yoktu! Jeanne sinirlendi: Dükkanı kapatıp ona yardım edecek bir adam bulana kadar bütün eşyalar sokakta kalacaktı. İşsiz güçsüz takımı, onları incelemek üzere toplanmıştı bile. Elinde tuttuğu mühürlü mektubu okuyamıyordu üstelik...

Kapanıştan sonra mektubun mührünü açıp, okumayı bilen

Guillaumet'ye uzattı onu.

Guillaumet, çatallaşan çocuk sesiyle beceriksizce söktü yazıyı:

> *Sevdiceğim, Sizin gibi birinin canının konfor eksikliğinden dolayı sıkılması muaşeret adabına yakışmaz. Hayatınızı kolaylaştıracak şu birkaç parça eşyayı kabul etmenizi rica ediyorum. Peygamberçiçeği, gelincik ve gülün hatırası kalbimi kemiriyor.*
>
> *Barthélemy*

Guillaumet gözlerini ustasına çevirdi.

"Ne hoş," dedi, "Bir gün ben de böyle güzel yazacağım."

Ve sonra mobilyaları üst kata çıkarmak için gerekli olan kol gücünün peşine düştü.

Yerleşme işi öğleden sonra sekizinci saatte bitti ancak. Verniklenmiş meşe ağacından iki güzel tahtayla, demir köşebentlerden oluşan masa, öndeki odaya kondu. Üzerine oturulan ve dayanılan yerleri deri kaplı iki sandalye de onun iki yanına. Şamdanlardan birini masanın üzerine yerleştirdi Jeanne. Koltuk, şöminenin önünde duruyordu. Kafasında, yatağın ölçüsünü mü almıştı Barthélemy? Döşek tam geliyordu. Kapağında el işlemeleri olan üç ayak uzunluğundaki gürgen sandık, arka odadaki yatağın ayakucuna kondu.

Kasanın içinde, altı kalaylı tabak, iki tuzluk, altı bardak ve altı kaşıkla yirmi dört tane ince mumdan oluşan bir paket vardı, bunların hepsi işlemeli bir duvar halısına sarılmıştı. Halıyı açtı Jeanne: Muhteşem bir bahçede, bir ejderhayı delip geçen bir atlı tasvir ediliyordu; tam da yatağın dayandığı duvara uygundu.

Tüylü halıyı yere yaydı.

"Barthélemy seni çok seviyor," diye belirtti Guillaumet, "Kral kadar."

Jeanne, oğlanın yanağını okşadı ve iki sülünle birlikte annesinin yanına yolladı onu; sülünlerden birini tavukçuya hediye ediyor ve diğerini kendi için hazırlamasını rica ediyordu.

Sonra düşüncelerine geri döndü.

Doğacak çocuk için ideal baba Barthélemy olurdu. Birkaç gün farkla, babanın o olması mümkündü zaten.

O halde baba o olacaktı,

Bu çocuktan sorumluydu Jeanne; bir şaire emanet edemezdi onu.

15 Ağustos'ta, şakacı kader, soytarıları Galande Sokağı'nın alt tarafına getirdi. O gün, Bakire Meryem günü olarak kutlanıyordu; kimilerine göre o gün doğmuş, kimilerine göreyse ruhunu teslim etmişti. Din adamlarıysa ne onu savunuyorlardı, ne de bunu, ama Isa'nın anasının göğe –yani kendi yerine– yükseldiğini ve dolayısıyla da bu kelimelerin halk arasında kullanıldığı anlamıyla doğmasının ya da ölmesinin söz konusu olmadığını söylüyorlardı: Kaderinin kutsal esrarı uyarınca onun doğuşu, dünyadaki ölümü olmuştu aslında ve fiziki olarak ölümü de göksel anlamda doğuşu.

Oysa Romalılardan önceki dönemden itibaren Parisliler ve genel olarak Galyalılar, ekinlerin anası olan besin tanrıçaları için ağustos ortasında kutlamalar yaparlardı. Ama Hıristiyanlıktan beri Déméter'in, Cérès'in ya da adı her neyse bu tanrıçanın yerini başka bir ana almıştı. Onu önceki kadar onurlu bir şekilde kutsamak için gelenek devam ettiriliyor ve gecenin geç vaktine kadar yiyip içip dans ediliyordu. Kısacası, Kutsal Haftası olma-

yan bir karnaval söz konusuydu ve bu, Saint-Jean Gecesi ile birlikte, yaz şenliklerinin ikincisiydi.

Soytarılar, trampetler çalarak mahalle halkını kışkırtmakla başladılar işe. Daha sonra aslında üzerlerine kalaslar konmuş üç beş tabureden ibaret olan, derme çatma kerevetler kurdular. Etraflarında izleyiciler toplanmaya başlamıştı bile. Guillaumet yerinde duramadı ve oraya gitmek için izin istedi. Gitmesine izin verdi Jeanne.

Guillaumet oraya vardığında bir çığırtkan, vaat ve küstahlıklarını sıralamakla meşguldü.

Sadece elbisesi bile Guillaumet'yi eğlendirdi: Kırmızı tozluklar, geniş kollu yeşil bir ceket ve kenarları, boynuzlu kocalar, kazıkçı tüccarlar, sadakatsiz karılar, şehvetli keşişler ve kokuşmuş memurlar hakkındaki acı alaylarına göre şıngırdayan çıngıraklarla süslü, kocaman boynuzları olan bir takke giyiyordu.

Palyaçoların gelişinden beri tek bir müşterisi olmamıştı Jeanne'ın. Gösterinin sonuna kadar pek fazla olmayacağı da açıktı; dükkanı kapatıp Guillaumet'ye katılmaya gitti.

Kalabalığın içinde kendine yol açıyordu ki soytarı ellerini çırptı. Kızıl beyaz bir köpekle bir maymun fırladı sahneye. Maymunun üzerinde eteklik vardı, köpek de başlık takıyordu.

"Ey iyi insanlar, şimdi erkek ve kız kardeşlerimizin aşklarına tanık olacaksınız!"

"Birinci perde: Kur yapma!"

Bir trampet vuruşu, gösterinin işaretini verdi. Köpek, maymunu yakalamaya çalışıyordu.

Maymun bin bir türlü yüz mimikleriyle şaklabanlık yapıyor, taklalar atıyor ve köpeğin onu yakalar gibi olduğu her sefer, bir sıçrayışta kurtuluyordu ondan. Hayvanlar sahnede üç tur attılar.

"İkinci perde: tavlama ve vaat!"

İki trampet vuruşu duyuldu. Köpek, arka ayaklarının üzerine dikilip maymuna gösteriş yaptı. Gülmekten kırıldı Jeanne. Hayvan, göz alıcı başlığıyla şişinen bir çapkını andırıyordu gerçekten de. Aynı şekilde arka ayaklarının üzerinde dikilen maymun da neredeyse gerçek olduğuna inanılacak bir ilgiyle bakıyordu ona. İki hayvan yüz yüze geldiler. Köpek, ön ayaklarından birini uzattı ve maymun onu tuttu. O şekilde, ağır ve gösterişli adımlarla baştanbaşa kat ettiler sahneyi.

Artık sayıları iyice artmış olan izleyici topluluğundan büyük bir alkış tufanı koptu. Guillaumet kendinden geçmişti. Olduğu yerde zıplayıp duruyordu.

"Üçüncü perde: Düğün!"

Trampet gümbürdedi. Hâlâ arka ayaklarının üzerinde duran köpek ve maymun, bir İtalyan halk oyununun hayvancasına benzeyen, coşkulu ve acayip bir dansa giriştiler.

Neşeli seyirciler coşkuyla alkışladılar yeniden.

"Dördüncü perde: Evlilik hayatı!"

Üç trampet vuruşu ve maymun, dört ayağının üzerine çökmüş olan köpeğin sırtına atladı ve o şekilde attıkları sahne turu boyunca onun kıçını dövdü.

Trampet yeniden gümbürdedi ve köpekle maymun, orada bulunanları selamladılar. Yine alkışlar, bravo sesleri ve ıslıklar duyuldu.

Soytarı, kerevetten aşağı inip elinde bir çanakla para toplamaya başladı. Bozuk paralar yağdı çanağa. Guillaumet bir sol attı, Jeanne ise iki.

Jeanne, topluluğun içinden bir bakışın kendi üzerine çevrilmiş olduğunu fark ettiğinde, gülüyordu hâlâ. O yüzü tanıdı. Aniden ciddileşti.

"Dükkana geri dönüyorum," diye fısıldadı bir sonraki göste-

riyi bekleyen Guillaumet'ye.

Adımlarını hızlandırdı. Ama takip edildiğini biliyordu. Kapıyı kapatıp sürgüyü itti.

Korkuyordu.

Pencerenin diğer tarafında bekledi adam. Camın ardından baktılar birbirlerine. Oğlunun babasının gözlerinden yaşların süzüldüğünü gördü.

Jeanne, birden pencereyi açtı ve boğuk bir sesle:

"Git buradan, François," dedi, "Seni görmek istemiyorum artık."

"Affet beni, Jeanne. Bir aya yakındır seni arıyorum."

Jeanne kafasını salladı.

"Özür dilerim, Jeanne. Senin tarafından reddedilmek, benim için ölüm demektir."

Matthieu'yü düşündü Jeanne. Akıldışı yaratıklardı şu erkekler. Biri kendini asmıştı zaten, bu kadarı yeterliydi.

"Ne konuşmak istiyorsun benimle?"

"İçmiştim. Delirmiştim. Her gün seni düşünüyorum."

O kadar gün sonra ses tonu samimiydi. Sadece bir akşamlık zevk peşinde değildi demek, aksi halde bu tiyatroyu oynama zahmetine girmezdi.

"Ee, yani?"

"Hepsi bu kadar. Ne istersen iste ama seni görmememi isteme benden. Uyku uyuyamıyorum artık. Çalışamıyorum bile."

Bir an düşündü Jeanne. Onu tekrar gördüğüne kızdığı gibi duygulanmıştı da: Onun korlarında yanmıştı ve şimdi de o yanıkların ciddi sonuçlara yol açtığı çıkıyordu ortaya.

"Ne iş yapıyorsun?"

"Olgunluk sınavını verdim. Lisansıma çalışıyorum."

"Nerede?" diye sordu bilim dünyasından haberi olmayan Jeanne.

"Üniversitede."

"Lisansın sana ne sağlayacak?"

"Yüksek bir yeti. Bir serbest meslek üstadı olacağım."

"Ne demek yani?"

"Tanrıbilimci, avukat veya doktor olacağım yani."

Şüpheci bir bakışla inceledi onu Jeanne.

"Ben seni şair sanıyordum."

"Biri diğerini dışlamaz."

Bu her şeyi değiştirirdi. François, bir dilenci gibi pencerenin pervazına eğilmişti. Jeanne, eleştirici bakışlarla bakmaya devam ediyordu ona. Genç kızların sırlarını bildiğini iddia eden ve yaratılışla ilgili her konuda katı bir yargısı var gibi görünen Başrahibe Elisabeth de la Providence gibi davrandığını düşünüp kendini toparladı. Aklına bir fikir geldi:

"Bana okuma yazma öğretebilir misin?"

"Jeanne!" diye bağırdı François, "Olgunluk sınavını bile verdirebilirim sana!"

"Yarın yedinci saatte burada olabilir misin?"

"Olmazsam, ölmüşüm demektir."

"Yarın görüşürüz öyleyse. Git şimdi. Müşterilerim var."

"Her tarafta sizin pastacılık yeteneklerinizle ilgili övgüler duyuyorum, kızım. Cemaatimizin bu kadar beğenilen bir üyesini ziyaret etmemek olmazdı."

Bu güleç yüzü inceledi Jeanne ve alçak gönüllü bir gülümsemeyle karşılık verdi.

Kaçamayacağını bildiği bir ziyaretçiyi başından atmak için işlerinin yoğunluğunu bahane edemezdi. Kendi söylediğine göre

Saint-Séverin Kilisesi'nin beyaz ve başkeşişi olan Peder Robert Martineau, kolayca baştan savılacak insanlardan değildi.

Paris'in yüz çan kulesinden birkaçı olan çevredeki çanlar onuncu saati çaldı. Macée diye anılan ve üniversitenin kolejlileri için karartma saatini çalan Saint-Séverin çanı da onları takip etti. Çanlar arasındaki uyumsuzluk, onlara karmaşık yüzünü gösteren duvar saatinin kaprislerinden kaynaklanıyordu, bunu herkes biliyordu. Bazı yobazlar, bu işin altında şeytanın olduğundan şüpheleniyorlardı. Günün o saati, hepsi işine dalmış olan müşterilerin midelerini unuttukları boş bir saatti zaten. Guillaumet alışverişteydi. Beyaz keşişe biraz zaman ayırabilirdi Jeanne.

Ziyaretçisinin dudaklarını geren bu gülümseme tarzını tanıyordu: Muhtemel bir güvensizliği önlemeye yönelikti. Yüzünün ayrıntılarını inceledi. Uzundu ve derin kırışıklıklar vardı; yatay olarak ince bir ağızla, dikey olarak da sert hatlı bir burunla çiziliydi. Bu yüzde, akıl ve tinsellik kesişiyor, çatışıyor ve belki de birbirlerini tamamlıyordu. Gözlüklerin arkasındaki gri gözler dünyayı ve dünyada o an için Jeanne Parrish'i inceliyorlardı dikkatle.

Jeanne da, Argentan'da kanarya satıcısının çektiği nutukla hayal meyal görmeye başladığı bir gücün temsilcisinin kokusunu almıştı onda: Sadece paradan kaynaklanan bir güç değildi bu, parayı kendine çekiyordu üstelik; başka bir deyişle kendi kendine semiren gerçek iktidardı. Ona kıyasla krallık, geçici ve hatta bağımlı kalıyordu: Piskopos Cauchon, VII. Charles'a karşı İngilizlerin tarafını tutmuş ve elbette adı nefretle anılır olmuştu artık, ama kilise fazla sarsılmamıştı bu şoktan. Jeanne, geleceğinin ne olacağını bilmiyordu, ama onun kilisesiz olmayacağının fazlasıyla bilincindeydi.

"Sizi kilisemizde görmüş olduğumu hatırlamıyorum," dedi Peder Martineau.

"Çünkü buraya yerleşmeden önce Saint-Jacques'a gidiyordum peder."

Fransiskene de aynı yalanı söylemişti. Belirli bir çizgide tutunmak daha iyiydi.

"O kiliseye mi bağlıydınız?"

"Hayır, ama o çevrede yaptığım alışverişlerden önce ya da sonra dua etmeye giderdim oraya sık sık."

"Nerede oturuyordunuz peki?"

"Lombardiyalılar Koleji yakınındaki eski bir ahırda."

Başını salladı peder, bu bilgiler onun topladıklarıyla örtüşüyordu şüphesiz. Bu insanların kendi istihbarat ağları mevcuttu. Bir sonraki soru, Jeanne'ın kuşkularını doğruladı:

"O kolejin köşesinde tezgah açan kişi siz olmayasınız?"

"Ta kendisiyim."

"Herkes sizi oğlan zannediyordu."

"Benim isteğim dışında oldu bu peder. Köyde, erkek ve kadın giyimi arasında şehirdeki kadar fark olmadığını bilirsiniz."

Jeanne'ın dekoltesine, sonra da elbisesinin geri kalanına bir göz attı peder.

"Ve şimdi bu yanlış anlaşılmayı düzeltmiş bulunuyorsunuz. Giyiminizdeki ince zevki takdir ediyorum kızım."

Mütevazı bir gülümsemeyle başını öne eğdi Jeanne.

"Demek Saint-Séverin'e hiç gelmediniz, öyle mi?"

"Geldim peder. Ama belki de kafamda başlıkla geldiğim için beni tanımadınız."

Rahip bu açıklamanın makul olup olmadığını tarttı kafasında, gerçekten de kilisenin yan sahınında duran başlıklı biri dikkatinden kaçabilirdi,. Kilise, çoğu zaman mumların dağıtmakta

güçlük çektiği bir alacakaranlığa gömülü olurdu. Belki de kendisinin orada bulunmadığı bir saatte gelmişti genç kız.

"Yarın pazar, ben kürsüdeyken başınızı kaldırırsanız memnun olurum."

"Kaldırırım peder."

"İşinizden hoşnut musunuz?"

"Buraya yerleştiğimden beri, daha rahatım."

Peder Martineau bakışlarıyla dükkanın derinliklerini dikkatle araştırıp inceledi.

"Gayet güzel bir dükkancık. Kralın evlerinden birinde, üstelik!"

Jeanne bir an gri bakışını ona dikti. Şanslı bir aptal mı sanıyordu onu acaba? Ne istiyordu ki ondan? Bu kedi fare oyunundan sıkılmaya başlamıştı bile.

"Kralımız Majesteleri, burayı kiralık olarak verdiler bana, bunu herkes biliyor."

"Büyük bir lütuf."

"Agnès Sorel hanımefendi ve maiyetinin, Montagne-Sainte-Geneviève Sokağı'ndan geçerken çöreklerimden tatmak için durmasına borçluyum bunu."

"Ama kral orada değildi, öyle mi?"

"Hayır, peder."

Muhatabının tavrında belli bir gerginlik sezmiş olmalıydı peder, zira Jeanne, ona kendi işine bakmasını rica etmeye hazırlanıyordu. Oysa peder, güvene dayalı bir ilişki kurmak için gelmişti oraya.

"Tanrı'nın sizi," dedi peder, "kralımız aracılığıyla, refaha giden yola koymasına sevindim. Bağışlarınızla bunu ifade etmeden önce dualarınızda ona teşekkür ettiğinize eminim."

Jeanne'ın dikkatini, Agnès Sorel'in rolü atlanarak yapılan kral

anıştırması çekti. "Mesele buymuş demek; para istemeye gelmiş," dedi kendi kendine, "Kraliyet himayesinde bulunduğumu ve sandıklar dolusu param olduğunu sanıyor."

"Tecrübesizliğimden ötürü geciktim sadece peder."

Başını salladı rahip.

"Kilisemize gelen tüccarlar sizi bu konuda bilgilendireceklerdir..." dedi aynı sakin ses tonuyla.

Cornouailles'dan bir öğretmen geldi. Görüşmeye son vermeyi uygun buldu Peder Martineau.

"Sizi görmeye gelmekle iyi etmişim, memnun oldum kızım. Tanrı, bütün girişimlerinizde sizi korusun. Pazar günkü ayinde sizi tekrar görmeyi umuyorum."

"Sadece vergisini istemeye mi gelmişti?" diye sordu kendi kendine Jeanne, müşterisine etli börek ve bir bardak şarap verirken. Ona gelen hediyelerin haberini almış olmalıydı kuşkusuz, ve bunun hükümdarın işi olduğu sonucunu çıkarmıştı. Ne umuyordu acaba?

François Villon, akşam duasını izleyen yedinci saatten çok önce belirdi. Jeanne'ın daha önce elinde görmediği bir çanta taşıyor ve henüz lisans diplomasını almadığına göre üniversite mezunlarının taktıklarından olmayan mavi bir başlık giyiyordu. O sırada Guillaumet, Jeanne'nın ona öğretmiş olduğu gibi sirkeli su dolu bir kabın içinde bardakları yıkamayı bitirmek üzereydi. Pencereleri kapatırken fark etti onu Jeanne. Onu gördüğünü bildiğini biliyordu. Bir süre beklettikten sonra kapıyı açtı ve eşikte durarak gelebileceğini işaret etti.

Genç adam yolu geçerek onun yanına geldi. İlgisiz bir ses tonuyla, "İyi akşamlar," dedi Jeanne. François'nın elinde bir çiçek vardı. Kızın peşinden üst kata çıktı; etrafa bir göz attı ama bir

şey demedi; şaşırmış olmalıydı şüphesiz; hiç de köylü evine benzemiyordu burası. Ama bir gün önceden Jeanne'ın işçi değil, tüccar olduğunu biliyordu zaten. Ne olursa olsun ölçülü bir zenginlik göze çarpıyordu: şöminede ateş yanıyordu çünkü Jeanne, temmuz'un yumuşak havasına rağmen duvarlardan gelen rutubetle mücadele etmek için ateşi sürekli olarak canlı tutuyordu. Çalı çırpıya karışmış ardıç dallarından, reçineli bir koku yayılmıştı.

Misafirini karşısına, masanın öteki tarafına oturttu Jeanne, çünkü ışığı arkasına almak istiyordu. François, getirmiş olduğu gülü uzattı; seve seve ama soğuk bir şekilde kabul etti Jeanne, ve gidip su dolu bir bardağın içine koydu çiçeği. Sonra da geri gelip oturdu. François bakışıyla sorguladı kızı, Jeanne da kendininkiyle karşılık verdi: Bir duvar.

François, üzeri işaretlerle kaplı bir parşömen yaprağı, bir kaz tüyü ve bir de mürekkep hokkası çıkardı çantasından.

"Alfabede, hepsi de Jeanne'ı övmeye yarayan yirmi beş tane harf bulunuyor."

Jeanne tepki vermedi. Parşömen yaprağının, öğrenciler için bir abece olduğu ortaya çıktı.

François onu okudu ve sesli harfleri sessizlerden ayırdı, sonra da Jeanne'a tekrarlattı onları. Çantasından boş bir yaprak çıkardı ve kaz tüyünü mürekkep hokkasına batırıp Jeanne'a uzatarak, şu ya da bu sesli harfi çizmesini rica etti.

On beş yaşını üç ay geçe hayatında ilk defa elinde bir tüy tutuyor ve kağıda birşeyler kazımaya hazırlanıyordu; huzursuzdu. Ama sonuçta, hızla kavradığı harf örneklerine dayanarak fazla zorlanmadan, ama çizgilerde bir çok titreklik ve bariz beceriksizlikler göstererek çıktı işin içinden.

Sessiz harflerin işi çok daha güçtü; "*m*"nin üç bacağı, "*r*" ve

"*w*"nun ikili kıvrımları bir çok hataya maloldu ona. Fazla yanlış yapmadan yazması için bir saatten fazla zaman gerekti. O adamın önünde küçük düşmüş olmaktan canı sıkılarak dudaklarını ısırdı. Özellikle o adamın önünde.

Guillaumet, ona iyi akşamlar dilemek için yukarı çıktı; Jeanne da ona aynı şekilde karşılık verip ekledi: "Yarın görüşürüz." Oğlan, masanın üzerinde açık duran alfabeye ve François Villon'a bir göz attı.

Daha sonra François, harflerin okunuşunun başka harflerin yanına gelince değiştiğini açıkladı. Keza, "*n*" ve "*m*"in önüne gelen seslileri de. Örnekler verdi ona. Başka sessizlere yapışık sessiz harfleri de anlattı: "*h*"nin önündeki "*c*" ve "*s*", *ş* sesi veriyor, "*l*"nin önündeki "*c*", "*d*", "*f*", "*g*", "*k*", "*p*", "*t*" ve "*v*" de farklı bir dilsel ses çıkarıyordu. Onlardan da örnekler gösterdi. Özel durumlar dışında "*t*", sözcük sonlarında telaffuz edilmiyordu.

Sıkılmaya başlıyordu Jeanne; derse ertesi gün devam etmek daha uygun olacaktı.

"Ama ben gitmeden önce adınızı yazın bakalım," dedi François.

Dükkanın penceresinde son kez görüştüklerinde, birbirlerine "sen" diye hitap etmişlerdi aslında, ama az önce Jeanne ona "Giriniz" demiş ve "siz" diye hitap etmeye devam etmiş olduğu için François da öyle yapıyordu.

"*Gane*" yazdı Jeanne. François yanlışlıkları düzeltti ve nedenini açıkladı. Ve Jeanne adını doğru bir şekilde yeniden yazdı.

"Soyadınızı da yazmak istemez misiniz?" dedi François.

Gri bakışını François'ya dikti Jeanne, kimliğini öğrenmeye çalışıyordu. Ama dükkan işlettiğine göre komşulara birkaç soru sorarak kolayca öğrenebilirdi istediğini. Verilen ödevi yerine getirdi: "*Parish*"

"Bu adın kökeni nedir?" diye sordu François.

"Babam Ingilizdi."

"Öyleyse, "*r*"nin tekrarlanması olasıdır. Parrish, iki "*r*" ile. Nasıl telaffuz ediyorsunuz?"

Soyadını söyledi Jeanne ve söyleyiş tarzı François'yı haklı çıkarıyor gibi geldi.

Sandalyesini geri itip ocaktan ucu yanan bir dal aldı ve şamdanın beş mumunu yaktı.

"Bir bardak şarap ve bir tavuklu börek ister misiniz?" diye sordu.

"Memnuniyetle."

"Aşağı ineceğiz öyleyse."

François'yı evin samimi ortamından uzaklaştırmak için başvurduğu bir kurnazlıktı bu.

Ona ve kendine şarap doldurdu.

"Bana hiçbir şey söylemeyeceksiniz demek, öyle mi?" diye sordu François.

"Yaptıklarınızla gurur duyabilirsiniz."

"Bir sarhoşluk akşamında, beni daha da çıldırtan genç bir kıza rastlıyorum. Ve lanetleniyorum!" diye sızlandı François.

"Bir *ava* rastladınız siz," dedi Jeanne, "av" sözcüğünün üzerine bastırarak, "bir oğlan peşindeydiniz ve karşınıza ben çıktım."

"Zorbalık ettiğimi biliyorum. Ama tamamıyla iğrenç de değildim sizin gözünüzde. Sizi öpmemi bile istediniz benden."

O ânı hatırlayarak titredi Jeanne. Ve sonra ona acımasız davranmak için iyi bir fırsat yakaladığını sezdi.

"Bu doğru. Çılgınlığınızı bana da bulaştırmıştınız... Zevk çılgınlığını. Sonradan pişman oldum. Bana şans tanımış olsaydınız, daha imrenilecek bir karşılama hazırlayabilirdim belki size. Ama siz, kendinizi bir haydut gibi dayattınız bana."

Kendi kendine tadını çıkaracağı diğer bir intikam da, hamileliğinin onun marifeti olduğunu ona açıklamamaktan ibaretti. Matthieu'den erkeklik gururunun ne olduğunu öğrenmişti; François'ya, kendisini elde etmiş olmaktan duyabileceği alçakça bir gururun yanı sıra, aynı zamanda bir bakireyi döllemiş olmanın onurunu da bahşetmek fazla olacaktı.

Başını öne eğdi François.

"Pişmanlığımı istediğiniz kadar, hatta daha da çok kez yineleyeceğim size," dedi boğuk bir sesle, tane tane konuşarak. "Ama cehennemde mi, yoksa arafta[1] mı olduğumu söyleyin bana."

"Ben rahibe değilim François. Ve tanrısal adaleti elimde tutmuyorum."

Bu adamın sadece orada bulunması bile Jeanne için bir sınamaydı; öyle anlar oldu ki gardını düşürmek geldi içinden. Yiyip içerken izlediğinde, köylü tabiatına hoş gelen ateşli bir canlılık buluyordu onda. Hareketleri hatta çiğneyiş tarzı, kullandığı dil, elleri, doğal bir güç yayıyordu. Ama bunun huzursuzluğunu dağıtmasına izin vermedi, zira en ufak bir zayıflık gösterdiğinde, aralarında güvenin kurulacağını, her şeyin yeniden başlayacağını ve artık iki kişinin geleceğini düşünmesi gerektiğini biliyordu: Kendininkini ve taşıdığı çocuğun geleceğini.

François da elde etmiş olduğu avantajı kötüye kullanmaması gerektiğini anlamıştı kuşkusuz; Jeanne'ı yeniden görebilme imkanına kavuşmuştu, az şey değildi bu. Bardağını pencerenin önündeki tezgaha bıraktı ve pelerinini omuzlarına attı.

"Gitmeden önce, şunu açıklayın bana: İngiliz Sokağı'nda, köylü bir erkek çocuğu kılığındaydınız, ama yerleşik bir pastacı kadın olarak buldum sizi. Oğlan çocuğu kılığına girmenizin se-

1) Hıristiyan inanışına göre, ölüm sonrasında mümin ruhlar, günahlarından arınmak için geçici bir süre arafta kalıp, acı çekerler. (Ç. N.)

bebi neydi?"

"Normandiya'dan geldiğimde, orada giyilenden başka bir giysim yoktu. Ve sonunda, Paris'in âdetlerine uydum."

Açıklamayı dinledi François. Bu açıklamanın eksik olduğunu tahmin etti, ama pelerinini düzeltip elini kapının koluna koydu.

"Iyi uykular," dedi. "Melekler sizinle olsun. Yarın görüşmek üzere mi?"

"Yarın görüşmek üzere. Serserilere dikkat edin," diye bağırdı Jeanne, birkaç adım uzaklaşmış olan genç adamın ardından.

François arkasına döndü ve ona gülümsedi. Kapıyı kapadı Jeanne, sürgüyü itip kepenkleri örttü. Sonra da evine çıktı ve mum ışığında parlayan güle baktı.

Peygamberçiçeği ve gelincik getirmeyi ihmal etmişti François.

Jeanne, Isaac'ın aynasında kendine baktı.

Şamdanı söndürmeden önce, Barthélemy'nin duvar halısını da inceledi.

Uykuya daldı ve rüyasında, etrafını başlık takmış köpeklerin sardığı bir maymun olarak gördü kendini.

16
GÜZEL BİR PAZAR

*

Uykudan uyandığında Jeanne'a musallat olan mide bulantıları, önceden karar verdiği gibi kumaş satıcısı komşusu eşliğinde ayine gitmesine mani oluyordu neredeyse. Komşu kadın onun ürünlerini gerçekten beğeniyor ve iki günde bir, kendisi ve hemen hemen yatalak olan kocası için Guillaumet ile yukarı iki tuzlu börek çıkarttırıyordu.

La Coudraye'de, ikinci ayda başlayan mide bulantılarının, erkek çocuğun habercisi olduğu söylenirdi.

Onu pek solgun bulan Bayan Contrivel, midesini iyileştirmek için kaynatılmış anason ve nane suyu tavsiye etti. Ve vakit kaybetmeden kendi evine, onu hazırlamaya koştu.

Elli yaşlarında olmalıydı. Yüzü ve vücudu, farklı boyutlardaki birer armudu andırıyordu. Gözleri de iki armut çekirdeğine benziyordu yine. Kendi imalatı ilacın bulunduğu küçük kaseyi Jeanne'a uzatırken kıstı onları. Merhamet, muziplik ve annelere has şefkatli bir ilgi ifade ediyorlardı. Gözünden hiçbir şey kaçmayan Jeanne, bu bakışı fark etmemiş gibi yaptı.

Sabah bulantıları, bir berber tabelası kadar açık bir işaretti aslında.

Yatakta kalmayı yeğlerdi, ama ayine katılmamak olmazdı artık, özellikle de pazar günü oraya gitmemesi dedikoduya yol açardı ve bunun işlerine zarar vermesine müsaade edemezdi.

Guillaumet çıkageldi. Jeanne ona çalı çırpıyı, tavaları, hamuru, minik parçalara bölünecek tavuğu, meyve dilimlerini, tereyağını ve bardakları hazırlama görevi verdi.

Büyük ayin çıkışında insanlar acıkmış oluyordu ve onun için iyi bir gündü.

Kumaşçı kadın, başlığını sallayıp onaylayarak dinledi bu talimatları ve sonra ikisi birlikte yola koyuldular. Bayan Contrivel'in başı kenarları kıvrık bir başlıkla örtülüydü, Jeanne'ınkiyse terzinin yaptığı ve kenarlarında mavi kurdele bulunan sade bir başörtüsüyle.

"Ne vermek gerekir?" diye sordu Jeanne, yolda.

"Bağış tepsisine bir sol," dedi Bayan Contrivel. "Daha fazla verirseniz, zenginlik gösterisi yaptığınız düşünülür. Papazımızın vergi dediği şeyse, onunla baş başa görüşülür. Her söylediğini pazarlıksız kabul etmeyin!"

Şaşırmış göründü Jeanne.

"Masumiyetin sizi batırmasına izin vermeyin küçüğüm. Peder Martineau'nun kilisesine bağlı değiliz biz."

"Nasıl yani?" diye bağırdı Jeanne, şaşkınlıktan donakalarak.

"Galande Sokağı'nın hangi kiliseye bağlı olduğunu kimse bilmiyor! Saint-Julien l'Hospitalier ya da Saint-Séverin Kiliselerinin kendileri bile bilmiyor bunu! Bütün bu Bernandenler, Fransiskenler, Benediktenler, Karmlar, Ogüstenler, Selestenler, Beyaz keşişler... Hepsi de yetki bölgeleri için birbirlerine giriyorlar. Kocam söyledi: Otuz beş tane ruhani çevre varmış Paris'te."

"Ama niye bu kiliseye gidiyoruz öyleyse...?"

"Vaftizler, evlilikler ve tüm bunun gibi şeyler için bir kiliseye bağlı görünmek lazım elbet. Kocam ölünce bir rahip çağırmak ve ona mezarlıkta bir yer bulmak gerekecek. Uzun lafın kısası, Martineau'nun martavallarına kanmayın sakın. O bir Beyaz Ke-

şiş, onların yiyip içip sefa sürmedikleri doğru ama kurnazlık yapmayı iyi bilirler... Sizin hakkınızda beni sorgulamaya geldi."

"Ya..." dedi gitgide daha da şaşıran Jeanne.

"Duyduğuma göre, Lombardiyalılar Koleji'nin önünde, oğlan kılığında çörek satıyormuşsunuz. Ve sonra kralın metresi Agnès bilmem kim oradan geçmiş ve kralı görmeye gitmişsiniz. Daha sonra da kraldan, kiralık bir dükkan ve bir daire elde edip yanına da bir ahır yaptırmışsınız. Ve size gelen, prenslere yakışır hediyeleri herkes görmüş. Tüm bunların dedikodulara yol açtığını ve Martineau'nun kulağına kadar gittiğini siz de kestirebilirsiniz. Ve artık çekmecenizde bir yumurcak bulunduğuna göre dedikodular daha da artacaktır ve onun kralın çocuğu olduğunu söyleyeceklerdir. Kulağı delik biri olan Martineau, sizin kilisesinin sınırlarını genişletmek için krala etki edebileceğinizi düşünüyor.

Kendini gülmekten alıkoyamadı Jeanne. Tanrım, nasıl anlatıyorlardı hikayesini!

Bayan Contrivel, komşusunun hamile olduğunu biliyordu demek. Habercilerle bütün şehre ilan ettirseydi, pek bir şey fark etmezdi doğrusu.

"Iyi de ne kadar ödeyeceğim ona?" diye yineledi Jeanne, kafasına takılan konuya dönerek. "Siz ve ben, benzer dairelerde oturuyoruz ve birer dükkanımız var. Siz ne kadar veriyorsunuz?"

"Her şeyden önce," diye karşılık verdi kumaşçı kadın, "biz iki kişiyiz ve bildiğimiz kadarıyla sizin erkeğiniz yok. Üstelik, siz yeni geldiniz ve çok gençsiniz. Oysa kocam, yıllardan beri para kazanıyor. Biz on lira veriyoruz, sizin için beş yeterli olur sanırım. Ve unutmayın ki, Saint-Victor dilencilerine para vermeniz gerekecek yakında. Ve bu, bir sol olmayacak!"

Kiliseye varmak üzereydiler. Kalabalığa katılıp önce kuleyi

geçtiler, sonra da tapınaktan önceki avluyu. Kilisenin içine girdiler. Ellerini okunmuş suya batırıp haç çıkardılar.

Ruhsuz sesler, sonsuz bir hüzün taşıyan Latince bir şarkı söylüyorlardı.

Jeanne annesini babasını düşündü. Ormanların serinliğini ve La Coudraye'in tarlalarını ve akşam çorbasının hoş kokusunu. Ne kadar huzurluydu o zamanlar! Denis'yi düşündü. Matthieu'yü. Isaac'ı. Erkekler, güdük kalmış vaatlerdi sadece.

Yaşlar boşaldı gözlerinden.

Cinsel tutkuları, yaşadığı üzüntüye kıyasla ne kadar da önemsizdi!

Peder Martineau *İncil*'den bir bölüm okudu. İsa'nın ayaklarına yirmi dinar değerinde parfümler döken hafifmeşrep bir kadın söz konusuydu. O zamanın yirmi dinarının, günün iki yüz lirasına denk düştüğünü açıkladı peder. "Sarraf ağzı bu," dedi Jeanne kendi kendine ve Matthieu'nün ayaklarını düşündü. Sonra da Isaac ve Barthélemy'ninkileri; François'nın ayaklarını görmemişti.

Çeşitli dualar okundu.

Nasıl bir hayat sunacaktı çocuğuna?

Kutsal ekmek ve şarabı yukarı kaldırdı papaz. Ortalığı ürkütücü bir sessizlik kapladı.

Matthieu geldi aklına yeniden ve gözyaşlarına boğuldu. Ama pişmanlık çeken bir günahkar görüntüsü verebileceğini düşünerek kendine hâkim oldu.

Kumaşçı kadın yanında diz çökmüş, başını önüne eğmişti. Burnunu çekip durmasına şaşırarak Jeanne'a doğru çevirdi kafasını. Buruşuk elini, onun zarif elinin üzerine koydu.

"Annem babam..." diye başlayan anlaşılmaz birşeyler mırıldandı Jeanne.

Kumaşçı kadın başını salladı. Ayinde görevli olandan başka bir keşiş çömezi gelip çanağı uzattı. Bayan Cotrivel'in tavsiyesine uyan Jeanne bir sol attı. Çanak ağzına kadar doluydu. Yüzden fazla demir para vardı içinde, çok daha fazla. "Otuz ya da kırk lira belki de," diye düşündü Jeanne.

Jeanne çapraz sahından önceki son sütunların önünde, müminlerden arışlarca yüksekte dikilen iki aziz heykelinden birine doğru kaldırdı gözlerini. Bu doğaüstü şahsiyetler gerçekten mevcuttular belki de ve cennetin öteki azizleriyle birlikte, Matthieu ve Joséphine Parrish'e göz kulak oluyorlardı. Zira bu zavallı köylülerin doğrudan Tanrı katına yükselmiş olmamaları için hiçbir neden yoktu. Onların tek bir hata bile işlemiş olabileceklerini düşünemiyordu Jeanne.

Şaraplı ekmek yemeye çağıran çıngırak yankılandı. Birkaç mümin banklarda kaldı; Jeanne da onlardan biriydi. Ailesi ve diğer köylüler gibi yapmak için geçen paskalyada La Coudraye'de katıldığı Kudas ayininden beri şaraplı ekmek yememişti. O ekmeğin Isa'nın bedeni olmasının ne anlama geldiğini bilmiyordu. Bunu hep anlamsız bulmuştu.

Dalgın bir yüz ifadesiyle banklara geri gelenler, dizlerinin üzerine çöktüler. Jeanne düşünüyordu: François mı, Barthélemy mi?

Peder Martineau, ekmeği dolaba kilitleyip topluluğa doğru döndü. Görevli şarap ve örtüleri yerine yerleştirirken, peder de sunaktan ayrılıp kürsüye çıktı ve okumuş olduğu *İncil*'i yorumladı. Konuşmacının çın çın öten sesi, tonozların altında yankılandı. Yirmi dinarlık parfümlerden bahsetti yine, ve kendiliğinden böyle bir fedakarlık göstermiş olan kadının cömertliğini tumturaklı bir şekilde övdü. Sanki mesaj yeterince açık değilmiş gibi kilisenin, Isa'nın bedeni olduğunu ve ona bağış yaparak o

günahkarın göstermiş olduğu iyilikseverliğin yinelenmiş olacağını hatırlattı. Bakışları, dinleyicilerin üzerinde uzun uzun gezindi ve Jeanne ondan başını kaldırmasını rica etmiş olduğunu anımsadı. Pederin isteğini yerine getirdi.

"Günahkar kadın, üzerinde o kadar parfümle mi dolaşıyordu?" diye sordu kendi kendine.

Yoksa gidip satın mı almıştı?

Ayinin sonunda, ruhsuz seslerin okuduğu ilahiye karşı önceki kadar duyarlı değildi. Sağ yan sahında, kuyruk sokumlarını kıvırarak dolaşan ve başlarına, altın işlemeli gibi duran bir tülle örtülmüş boynuzlar takmış olan iki yaratık çekti dikkatini: Fırtınada iki gemi. Topluluğun erkekleri, bu tuhaf gezginlere doğru ikiyüzlü bakışlar attılar.

"Orospular!" diye homurdandı kumaşçı kadın.

Yaşlı ve saygıdeğer bir hanımefendi ayağa kalktı ve gidip, sunağın arkasındaki, mezarlığa açılan kapıya doğru itti onları; hafifmeşrep kadınlar ona karşı koydular ama nafile; hanımefendi, kızgın bir halde geri dönüp yerine oturdu. Orospular, üzerlerinde yirmi dinarlık parfümlerle dolaşmıyorlardı demek ki.

Kürsünün öbür tarafından indiğine göre Peder Martineau olayın farkına varmamıştı.

Sunağa geri döndü, Tanrı'ya Latince şükretti ve "*Ite missa est*" diye bitirdi. Müminler ayağa kalktılar, kimisi torbasını kimisi çantasını toplayıp kapıya yöneldi. Bir görevli gelip mumların yanık fitillerini kesti. Jeanne, kesesinden beş lira çıkarmıştı gizlice - onları elinde tutuyordu. Peder Martineau kapıda duruyor ve dışarı çıkan müminleri denetliyordu. Önünden geçerken Jeanne'ı durdurdu ve onu kutsal masada görmemiş olduğunu söyledi. Hasta olduğunu ve günah çıkarmaya yetişemediğini bahane etti Jeanne.

"Günah çıkarmak sizi rahatlatırdı kızım, bizzat ben çıkarırım günahınızı yarın sabah. Dokuzda burada olun."

"Buyrun, kiliseye yardım," diye mırıldandı Jeanne, beş lirayı bir defada eline bırakarak.

Peder parayı aldı, gözleriyle saydı ve aşırı bir sevinç göstermeden başını salladı. Daha fazla beklediği aşikardı.

Dışarıya çıkınca gözleriyle Bayan Contrivel'i aradı Jeanne, ama bulamadı. Tek başına döndü dükkana. Onu yiyip bitiren iki mesele vardı: Ertesi gün günah çıkaracak olması ve gebeliği ilerlediği zaman dükkanı nasıl idare edeceği.

Tek tesellisiyse, o akşam François'nın gelecek olmasıydı.

Tanrısal heyecanlarla dünyevi kaygıların karışımı, kararsız ve istikrarsız bir hale sokmuştu Jeanne'ı. Ne düşüneceğini bilemiyordu. Bu kadar saf bir yürek için La Coudraye'den ayrıldığından beri çok fazla olay olmuştu arka arkaya, çok fazla üzüntü, güzellik ve sürpriz ve şimdi de dünyaya getirilecek bir hayat; bezmişti artık. Düşüncesinden bile dehşete kapıldığı, ertesi günkü günah çıkarma da ayrı bir dertti.

Bir gün önceki gibi elinde bir gülle geldi François; genç kıza baktı ve sordu:

"Niçin üzgünsün?"

Ne diyeceğini bilemedi Jeanne; üzüntüsünün gözlerine yansıdığından haberi olmadığı gibi, sebebini de bilmiyordu. İkinci gülü birincinin yanına koydu.

François, bir gün önceki dersi kısaca tekrarlattı Jeanne'a ve "collet", "appartenir" ve "estoille"[1] sözcüklerinde olduğu gibi yinelenen sessiz harflere geçti. Ona Isaac'ı hatırlatan bu son sözcükte gözyaşlarına boğuldu Jeanne.

1) O zamanki Fransızcada 'étoile'. (Yıldız - Ç. N.)

"Jeanne!" diye bağırdı telaşlanan François, "Ne olduğunu söylemek istemiyor musun bana?"

Kafasını sallayıp elbisesinin koluyla gözyaşlarını sildi Jeanne. Genç adam çok üzülmüş görünüyordu. Jeanne, ara bölmeye koşup yüzünü yıkadı ve orada bulunan leğene sümkürdü.

"Senin için ne yapabilirim?" diye sordu François, tekrar yerine oturan Jeanne'a.

"Yanımda kal."

Hayatında belli bir önemi olduğunu ilk kez hissettiriyordu ona.

Derse devam ettiler. Gelecek derslerin dilbilgisi ve kendini doğru ifade etmek için sözcüklerin düzenlenmesi hakkında olacağını bildirdi François.

"Ama bu kendiliğinden olmuyor mu zaten?" diye sordu Jeanne.

"Oluyor ve bu nedenle, insanların çoğu kötü konuşuyor."

"Bu benim için de geçerli mi?"

"Bir köylü kızı için, ki sen öyle olduğunu söylüyorsun, hayran olunacak kadar güzel ifade ediyorsun kendini. Ama kuralları öğrenmekle hiçbir şey kaybetmezsin."

"Davranışta kural olmadığı halde, neden ifadeye kural koyuyoruz ki?"

Bir an düşündü François ve kahkahalarla gülmeye başladı.

"Aptalca bir şey mi söyledim?"

"Hayır, tam tersine. Kağıda dökülenin hiç yanlışsız olması gerektiği düşüncesinden dolayı öyle yapıyoruz, zira yazılı olan şey kalıcıdır. Latincede buna, *scripta manent* denir."

"Latince öğrenmem mi gerekecek?"

"Bir gün ihtiyacın olursa bilimsel kitapları okuyabilmen için Latincenin temel kavramlarını göstereceğim sana."

"Üniversiteliler arasında kadın yok mu?"

"Hayır," diye cevap verdi François gülümseyerek. "Üniversite, onların bilgiye ihtiyaçları olmadığını, zira şeytana karşı zayıf olduklarını ve bilgiyi yanlış kullanacaklarını düşünüyor."

Arkasına yaslandı Jeanne, canı sıkılmıştı.

"Doğru mu bu?"

İçten bir kahkaha attı François.

"Erkeklerin şeytana karşı kadınlardan daha dayanıklı olduklarına inanmıyorum ben."

Mürekkep hokkasının kapağını açtı ve kaz tüyünü Jeanne'a uzattı. Ezbere bildiği belli olan bir metin parçasını dikte etmeye başladı:

Selamet kalkanımı sen veriyorsun bana
Sağ elin beni destekliyor, dileklerimi yerine getiriyorsun hep
Adımlarımı uzatıyorsun altımda
Ve ayak bileklerim bükülmedi hiç.

Bir eline kağıdı, diğerine tüyü alıp hataları düzelte düzelte okudu Jeanne'ın yazdıklarını. Sonra da düzelttiği yerleri gösterdi ona.

"Güzel," dedi Jeanne. "Kim yazmış bunu?"

"David."

Ve o kişinin kim olduğunu bilmediği için Jeanne'a açıkladı:

"Uzun zaman önce yaşamış, Yahudi bir kraldı."

"Sen nereden biliyorsun bu metni?"

"Kutsal Kitap'tan."

"Kutsal Kitap'ta Yahudi metinleri mi var?" diye sordu Jeanne şaşkınlıkla.

Kahkahalarla güldü yine François.

"Onlardan başka bir şey yok zaten!"

"Bütün Kutsal Kitabı onlar yazdıysa, neden sevmiyoruz Yahudileri?"

Alaycı bir şekilde, "Çünkü onlar bizden daha kurnaz," diye cevapladı François.

Jeanne, Isaac'ı düşündü yine.

"Gel de ücretini vereyim," dedi gülümseyerek.

Aşağı indiler ve François sordu:

"Bu akşam seninle kalmamı ister misin?"

"Bu akşam olmaz," diye cevapladı Jeanne.

Ertesi gün günah çıkaracak olmasa, kabul edebilirdi belki.

"Jeanne, gün içinde bana ihtiyacın olursa, işçini Sorbonne Sokağı'nın yakınındaki Kırmızı Kapı Konağı'na yolla. François de Montcorbier'yi sorsun."

"Kim o?"

"Benim."

"Bana başka bir isim söylemiştin ama?..."

"Evet, Villon. Beni evlat edinen babalığımın adı bu. Unutma."

Adresi tekrarladı ve gitti.

Ona, bu çift soyadı meselesini sorması gerekecekti Jeanne'ın. Ve belki kafasını o kadar kurcalayan şu diğer konuyu, oğlanlardan hoşlanmasını da...

17
GERÇEK VE KİBİR

*

Günah çıkarırken, sadece gerektiği kadarını, uygun bir şekilde toparladı: O güne dek bakireyken, iki ay kadar önce tecavüze uğramıştı.

"Zevk almadıysanız, bu bir günah sayılmaz, kızım."

"Peki, ya zorla uyandırdılarsa şu ünlü zevki?" diye sordu kendi kendine.

"Zevk aldınız mı?"

"Kendimi savunamıyordum bile," dedi Jeanne.

"İlk ilişkiniz miydi?"

"Evet, peder" dedi Jeanne, kararlı bir şekilde.

İlk tecrübelerini itiraf etseydi, kocasız bir anneden öte bir sokak yosması yerine konurdu. Peder, bu konuda ısrar etmedi ve biraz uzunca bir süre düşündükten sonra diğer belli başlı günahları gözden geçirdi. Hayır, kıskanç değildi Jeanne. Ne de obur. Ne öfkeli. Ne hırsız. Ne de katildi. Alakası bile yoktu bunlarla. Papaz, cimrilik üzerinde durdu.

"Fazla param yok," dedi Jeanne. "Kazanmaya başlayalı sadece birkaç hafta oldu."

"Şunu hiç unutmayın kızım, yaptığınız hayır işleri sizinle birlikte göğe gelecektir."

"Olur efendim."

Peder, üç Pater okumasını istedi ondan; '*Pater Noster qui in*

coaelo es"ten öte hiçbir şey gelmedi Jeanne'ın aklına.

"Biraz konuşalım mı sizinle Jeanne?" diye sordu peder.

Jeanne başını salladı. Peder önden gitti ve sunağın arkasındaki kapıdan mezarlığa ulaştılar.

"Çocuğun babasını tanıyor musunuz Jeanne?"

Papazın inceleyici bakışlarına rağmen kızarmamayı başardı Jeanne.

"Bir yabancı, Ingiliz Sokağı'nda, karanlıkta."

"Orada ne yapıyordunuz?"

"Un almaya gidip geri dönmekte gecikmiş olan işçimi aramaya gitmiştim."

"Gece oraya gitmeyin bir daha. Maubert Meydanı dolayları tehlikeli yerler."

Başını salladı Jeanne.

"Gebeliğiniz apaçık bir hal alıp, bir skandal çıkmadan önce sizinle evlenecek kadar iyiliğinizi isteyen bir adam tanıyor musunuz?"

Jeanne'ın aklına Barthélemy geldi. Ama onun, kendisiyle evlenmek isteyip istemediğini bilmiyordu. Peder Martineau genç kızın kararsızlığını fark etti.

"Jeanne, sizin kraliyet himayesinden faydalandığınız çok açık. Kralla karşılaştınız mı?"

"Evet," diye cevap verdi Jeanne çekinerek.

"O olmadığına emin misiniz, babanın?"

Jeanne gülümsedi.

"Beni bağışlayın, peder, ama Ingiliz Sokağı'na sık gittiğini sanmıyorum onun. Ne de o kadar ateşli olduğunu..."

"Agnès Sorel ve kralın yanı sıra, size bütün mahallenin bildiği görkemli hediyeler yollayacak kadar ilgi gösteren, kraliyet ailesinden olması muhtemel biri daha var."

"Evet," dedi Jeanne.

Peder Martineau içini çekti ve başını yukarı kaldırdı.

"Jeanne, sizin iyiliğiniz için konuşuyorum ben, anlıyorsunuz değil mi? Güzel, tecrübesiz ve bagajsız bir halde geldiniz köyünüzden. Pastacılığınız ve temiz yüzlülüğünüz sizin şansınız oldu. Bu şansı iyi değerlendirin. Yoksa hayatınız, babası belirsiz bir hamilelikten daha kötü olması muhtemel aksiliklerin peş peşe gelmesinden ibaret olacaktır. Şunu sakın unutmayın Jeanne, zevklerin mevsimi, hatıra ve pişmanlıklarınkinden çok daha kısadır."

Yanında yürümekte olduğu papaza doğru kaygılı bir bakış attı Jeanne, lafı nereye getireceğini kestiremiyordu.

"Bu adam sizinle evlenmeyi kabul ederse, hem kendi hayatınızın geri kalanını, hem de taşıdığınız çocuğunkini güven altına alırsınız. İktidarın merkezine girme hakkını elde edersiniz. Ve o zaman Jeanne, bir çok iyilik yapabilirsiniz."

Taşı kırık, eski bir mezarın yanında durdular.

"Gerçeği mi söyleyeceğim ona?" diye haykırdı Jeanne.

Ve kendini ele verdiğini anladı. Belli belirsiz gülümsedi ona papaz ve günah çıkarırken söylediği yalanı yüzüne vurmadan cevap verdi:

"Bazen, Jeanne, gerçeği söyleme ihtiyacı, ona duyulan saygıdan çok, kibir, böbürlenme isteği ya da isyankarlıktan kaynaklanır. Gerçek çoğu zaman sadece Tanrı'ya itiraf edilir, zira onun gerçeği zaten bildiğini herkes bilir."

Afallamıştı Jeanne; yalanı salık veriyordu öyleyse peder.

Papaz, Jeanne'ın şaşkınlığını fark etti.

"Ruhunuz çok acı çekse bile Jeanne, yalnız kendiniz için değil, çocuğunuz için de karar verdiğinizi unutmayın, daha önce de anlattım bunu size."

Konuşmayı kesip yeşermiş mezarlığa ve canlılara ölümle beslenmiş meyveler sunan elma ağaçlarına baktı.

"Ve kararlarınızla, çok daha yüce davalara katkıda bulunabilirsiniz Jeanne," diye devam etti. "Kilisenin iyiliği için, anlıyor musunuz? Kilise olmasa, Fransa, harcı olmayan bir tuğla yığınından başka bir şey olmaz. Tekrar soruyorum size: Beni anlıyor musunuz? Kilisenin varolmasına ve o olmasa, sadece o günün ganimetini düşünen ve ertesi günü umursamayan, inançsız ve kanunsuz insan sürüleri olacak olan günahkarları zaptetmesine yardım etmek gerekiyor. Bu harcın birleştirici gücüne, kraliyetin müttefiki olan kilise sahiptir sadece. Eğer yapabilirseniz, size sunulan bu kaldıracı alın. İnanın bana, böyle bir fırsat herkesin eline geçmez."

Böylesini hiç duymamış olan Jeanne için üstün sözlerdi bunlar. Fransa... Kilise...

İktidarın hiç düşünmediği yönlerini gösteriyordu peder. Ona sahip olduğundan fazla güç atfetmiyor muydu, bu adam?

"Ama... Ne yapmalıyım yani?" diye sordu.

"Eğer bunu isterse, o adamla evlenin."

Jeanne'ı kutsadı peder, kilisenin kapısına kadar ona eşlik etti ve avluyu da birlikte geçip kulenin kapısı önünde bıraktı onu.

Sabahın onuydu. Guillaumet'nin yanına dönerken, "Çörekler ne oldu acaba?" diye sordu kendi kendine. Ama ona duymuş olduğu güvensizliğe rağmen Peder Martineau'nun akılsız biri olmayabileceğini kabul etmek zorundaydı.

Bir saat sonra, üniformalı ve atlı bir ulak durdu pastanenin önünde.

"Jeanne Parrish?" diye sordu oradakilere.

Guillaumet dışarı fırladı. Jeanne da onun peşinden gitti.

"Jeanne Parrish siz misiniz? Ben Benoît Chastelier, kraliyet

ulaklarının şefi."

Ve başını salladığı için bir kese uzattı Jeanne'a. Onu selamlayıp tırısa kaldırdığı atıyla uzaklaştı.

Pencerelerde başlar belirmişti yine. Kuşkusuz mahalleden hiç kimseye kraliyet ulağıyla mektup gelmemişti daha önce.

Dükkana girip heyecanla açtı keseyi Jeanne. Biri mavi, diğeri kırmızı, üçüncüsü de pembe olan üç taşla süslü, altın bir yüzük ve bir mesaj vardı içinde. Kalbi, yerinden çıkacakmış gibi çarpıyordu. Mesajı açtı. Guillaumet, onu okumayı önerdi. Kendi başına halledebileceğini söyledi Jeanne. Mesaj kısaydı:

Sevdiceğim,
Özleminizle yanıyorum:
Daha çok bekleyecek miyim?
Beni istiyorsanız, kralın eşinin
Tournelles Köşkü'ndeki ikametgahında
Muhafız teğmeni olan arkadaşım
Guillaume Hardy'e, benim için basit bir not
yollamanız yeterlidir. O bana ulaştırır ve koşar gelirim.
Nota şöyle yazın: Üç çiçek sizindir.

Barthélemy de Beauvois

Guillaumet'nin kuşkulu bakışları altında mesajı çözmesi zaman aldı yine de. Bayılacağını sandı bir an. Bundan daha iyisi hayal bile edilemezdi. Yalvaran oydu. Ama ilkin yalan söylemesi gerekecekti ona ve bu düşünce mutluluğunu bozuyordu. İşte o zaman Peder Martineau'nun sözleri geldi aklına.

Guillaumet onu izliyordu; yüzüğü görmüştü, heyecanını fark ediyordu.

Tavukçu kadına, bu akşam ve yarın yetecek kadar dedikodu

malzemesi çıkmıştı.

Oğlanı Parcheminerie Sokağı'na parşömen, balmumu ve bir mühür almaya yolladı.

Beklenen mesajı yollamayacaktı; ona oyun oynayarak, yalanını daha da ağırlaştıramazdı. "Ya hep ya hiç," diye düşündü. Alışverişten dönen Guillaumet'nin getirdiği malzemeleri alıp yukarıya çıktı ve elinden geldiği kadar François'nın mürekkebi ve kaz tüyüyle mesajını yazdı:

Dostum, iki aylık
hamileyim.
Jeanne

Barthélemy'nin yaptığı gibi kağıdın köşelerini kıvırdı ve arkasına, alıcının adını yazdı özenle. Mührün nasıl basıldığını bilmiyordu ve aklına bir fikir geldi birden: Guillaumet'nin getirdiği düz mühür yerine, yüzüğün üç taşını batırdı sıcak balmumuna. Sonra da merdivenlerden inip yardımcısına, mektubu Tournelles Köşkü'ne götürmesini rica etti.

François, saklamakta güçlük çektiği sıkıntılı bir halde buldu onu. Dikkatini toplayamıyor, konsantre olamıyordu Jeanne ve iyi kurulmuş bir cümlenin bir özne, bir fiil ve bir "doğrudan tamamlayıcı"[1]dan oluştuğunu açıklamaya çalıştığında boş boş baktı ona.

"Bir "doğrudan tamamlayıcı" mı?" diye tekrarladı. "Bir erkeğin bir kadına olduğu gibi mi yani?"

"Ne oluyor, Jeanne?" diye sordu François şaşkınlıkla.

"Tamamlayıcının, bir nesneyi tamamlayan şey olduğunu sa-

1) "Complément direct", Türkçe dilbilgisindeki karşılığı "nesne" veya duruma göre "tümleç". Metindeki diyaloğun anlamsızlaşmaması için bu şekilde tercüme edilmiştir. (Ç. N.)

nıyordum ben."

"Doğrudan tamamlayıcı" da cümlenin anlamını tamamlıyor aslında.

Bu durumda kendisinin, tamamlanmamış bir cümle olduğunu düşündü Jeanne.

"Elma yiyorum" cümlesinde "elma" sözcüğü, öznenin ne yediğini anlamamızı sağlayan "doğrudan tamamlayıcı"dır.

"Ya Barthélemy cevap vermezse?" diye soruyordu kendi kendine Jeanne, François ister mi beni acaba?

Giderken, kızın ellerini tuttu François:

"Çok huzursuzsun Jeanne ve bana açılmadığına göre seni huzursuz eden şey, bir şekilde beni de ilgilendiriyor demektir. Bunu bana açıklamaya zorlayamam seni, ama bil ki bu huzursuzluk bana da geçiyor."

Genç adamın önsezilerinin şaşmazlığına hayret etti Jeanne. "Duygularımı daha iyi saklamayı öğrenmem gerek," diye düşündü.

Guillaumet geç döndü, Tournelles Köşkü'ne yaptığı ziyaretten çok etkilenmişti.

"Kral orada oturuyormuş," diye haykırdı heyecanlı bir halde.

Beklemekten sıkıldı Jeanne. Kuşku ve sabırsızlık arasında durmadan gidip gelerek, kah Barthélemy de Beauvois gibi bir şövalye için geçici bir eğlenceden fazla bir şey olmadığını düşündü, kah tutku ve bağlılığını defalarca göstermiş olan genç adamın kendi kendine ters düşemeyeceğini...

Notu Guillaumet'ye teslim ettikten sonraki beşinci gün, umutsuzluğa gömüldü Jeanne.

Barthélemy'ye öyle umut bağlamıştı ki, tıpkı ayın dünyayla güneş arasına girdiği zamanki gibi gözü François'yı görmez ol-

du. Karnında taşıdığı çocuğun babasının o olduğunu unuttu. Barthélemy'yle evlenme hayali, gerçekliğin tüm renk ve nüanslarını silmişti.

Zaten François da Jeanne'daki değişiklikten telaşlanmaya başlamıştı; soytarıların gösterisinden sonraki heyecan verici kavuşmalarına kadar varolan doğallığı bulamıyordu artık onda. Duygularını okumayı beceremiyordu. Verdiği okuma yazma derslerinin, üstlendiği bitmez tükenmez borcun ödenmesinden başka bir şey ifade etmediğini düşünmeye başlıyordu. Ve bundan dolayı acı çekiyordu.

Bu beş gün boyunca, akşamları dükkan kapandığında zoraki karşılaşan iki eski ve melankolik âşık gibiydiler.

"Jeanne, beni görmekten hiçbir zevk almıyor gibisin. Gelmemi istemiyor musun artık?"

"Hayır!" diye cevapladı Jeanne, aniden vahşileşen bir ses tonuyla. "Bunu yapma bana!"

François çok duygulandı.

Beşinci akşam, yatmaya hazırlandığı sırada dükkanın kapısına vurulduğunu duydu

Jeanne, pencereye koşup aşağıya eğildi, ama bir at ve süvarisine ait iki gölgeden başka bir şey göremedi gecenin karanlığında.

"Kim o?" diye fısıldadı boğuk bir sesle; komşusunu yardıma çağırmaya hazırdı.

"Jeanne!"

Bu sesten o kadar etkilendi ki başı döner gibi oldu. Çıplak ayaklarıyla merdivenleri indi ve gidip ana kapıyı açtı.

Barthélemy!

Sessiz olmasını işaret etmek için parmağını dudaklarına götürdü. İhtiyatla tırmandılar merdiveni.

"Atı nereye bağlayabilirim?" diye sordu Barthélemy.

Ahırın anahtarını ona uzattı ve tekrar aşağı inip geri geldiğinde kapıyı sürgülemek üzere bekledi.

Atı ahıra çekmek istiyordu Barthélemy! Öyleyse orada uzun süre kalmayı düşünüyordu!

Geri geldiği zaman, ana kapıyı kapadı Jeanne. Yukarı çıktılar ve dairenin kapısını da kapattıktan sonra genç kızı kollarına aldı. Jeanne kendini, Barthélemy'nin pelerini, kolları ve nefesiyle sarılmış buldu.

"Jeanne!"

Kanatlı bir güçle sıkıyordu onu Barthélemy. Uçacaklardı belki de!

"Notunu alır almaz koştum Jeanne. Bütün gün ve bütün akşam yol aldım."

"Bitkin olmalısın. Bir şey içmek ister misin?"

"Bitkin mi? Hayır, sen bana güç katıyorsun. Doğru mu bu, Jeanne?"

"Doğru," dedi Jeanne şaşkın bir halde.

Kendini suçlu hissetmişti birden.

"Ne diyorsun sen Jeanne? Bunun ne kadar harika bir şey olduğunu görmüyor musun? İkimizin çocuğu? Bu kadar çabuk? Tanrı'dan bir armağan bu!"

Bu yakışıklı, çekici ve yüce gönüllü adamın yanında kendi gözünde küçük düşen ve kendinden iğrenen Jeanne, hoyratça açıklıyordu gerçeği neredeyse. Ama birden, Peder Martineau'nun sözleri yankılandı kafasında: *Bazen Jeanne, gerçeği söyleme ihtiyacı, ona duyulan saygıdan çok, kibir, böbürlenme isteği ya da isyankarlıktan kaynaklanır.*

Dahası, Matthieu ve François'yı yaralamış olduğu gibi, onu da yaralardı. Sonuçta o kim oluyordu da bu kadar adama acı

çektiriyordu?

"Artık beni istemeyeceğinden korkmuştum..." diye mırıldandı.

Bu düşüncesine çok şaşırmış göründü Barthélemy.

Jeanne gülümsedi ve genç adamın kollarına atıldı.

İçki verdi ona Jeanne. Barthélemy, pelerin ve çizmelerinden kurtulup yiyecek de istedi.

Ama ilk önce yüzünü yıkayıp toz topraktan arınması için su vermesini söyledi.

Ateşe odun atıp ısınması için ocak çengeline küçük bir kazan su asarak ona hizmet etmek için koşuşturan Jeanne, kendi kendine şöyle dedi: "Bekaretimi asıl şimdi kaybediyorum." Hayatının en büyük sevinci, onun kadar büyük bir üzüntüyle lekelenmişti.

Börek ve çöreklerden kalanları getirmek üzere aşağı indi.

Barthélemy yerlere sevinçle su saçarak ayaklarını, yüzünü ve ellerini yıkadı ara bölmede. Sonra masaya oturdu. Karşısında gömlekle oturan Jeanne, yeniden yakmış olduğu mumların ışığında, onun yemek yiyişini seyrediyordu.

"Benimle bir bardak şarap içmek istemez misin?" diye sordu Barthélemy.

Kendine şarap doldurdu Jeanne.

"Çabucak evleniriz. Beauté-sur-Marne'da. Göreceksin, şato çok güzel. Agnès Sorel her şeyi biliyor zaten. Sanki kendisi evleniyormuş gibi sevindi. Kral da gelecek belki."

"Peder Martineau'nun tasarıları gerçek olacak," dedi kendi kendine Jeanne.

Ateşli bir gece oldu.

Sırasıyla, biri ya da diğeri ateşi yakıyor ve söndürüyordu.

Sabah, Barthélemy'nin ayaklarına kokulu su döktü Jeanne.

"O da ne?" diye haykırdı aniden uyanan genç adam.

Ve kokuyu alınca:

"Ayaklarım mı kokuyor?" diye devam etti.

"Hayır," dedi dalgın bir halde Marie Madeleine'i düşünen Jeanne, "o kadar güzeller ki dayanamadım."

Öptü onları. Kahkahalarla güldü Barthélemy.

Ve atıyla ilgilenip iki aşamalı olmasını öngördüğü yolculuklarına hazırlanmak üzere dışarı çıktı.

Guillaumet işlerinin başına geçince Jeanne yukarı çıktı ve acemi el yazısıyla şu notu yazdı hemen:

François, bu akşam gelme,
çünkü ben gidyorum. Paristen
uzakta evlenyorum. Tanrı seni korsun.
Jeanne.

Adresi de yazdı: *François de Moncorbié, Kırmızı Kapı Konağı, Sorbon Sokağı yakını.*

Mektubu düz mühürle kapayıp, götürmesi için Guillaumet'ye verdi. Şüphesiz François'yı bir daha görmeyecekti, zira o da bu yarayı açtığı için Jeanne'ı suçlayacaktı her zaman.

Oğlan geri döndüğü zaman, Jeanne da onun annesini görmeye gidip, bir ay için oradan ayrılacağını bildirdi ve büyük kızı Sidonie'nin, bu süre zarfında evinde kalmak ve pastaneyi çalıştırmak isteyip istemeyeceğini sordu. Ücret olarak, kârın yarısını alacaktı. Tavukçu kadın gözlerini faltaşı gibi açtı, teklifini coşkuyla kabul etti ve bu ani gidişin nedenini sordu.

"Evleniyorum," diye cevap verdi Jeanne.

Işıl ışıl parlayan tavukçu kadın, neredeyse bir anne şefkatiy-

le sarıldı ona. Dükkanda da Guillaumet sarıldı. Gerçekten mutlu görünüyorlardı; biri kızını, diğeri de kardeşini evlendiriyordu adeta.

"Onun bir düğün şarabı olduğunu söylemiştim ben!" diye haykırdı Guillaumet kurnazca, birkaç hafta önce Barthélemy'nin ona ikram etmiş olduğu şarabı anıştırarak.

Ama yokluğunun ne kadar süreceği hakkında ne biliyordu ki, Jeanne? Bir ay demişti ama bir sene de olabilirdi bu. Tam yerleşmiş olduğunu düşündüğü anda, hayatına eskisinden daha az hâkim olduğunu fark etti birden.

İyi haberi Peder Martineau'ya bildirmeye gitti. Din adamının soğuk yüzü hiç olmadığı kadar aydınlandı.

"Bütün kalbimle onaylayıp kutsuyorum sizi kızım, hayatınızın en akıllıca kararını aldınız. Evlendiğiniz adam kim peki?" dedi papaz.

Jeanne kim olduğunu söyleyince de: "Değerini hesaplamadığınız kuşku götürmeyen bir mülk bağışlıyorsunuz oğlunuza: Güzel bir ad ve ileride ona lazım olacak kökler. Daha sonra heyecanınız yatıştığı zaman, size söylediklerimi de düşünün," dedi papaz.

Bu adam hakkında yanlış düşünmüştü demek ki! Bilgelik, her zaman çekici gelmez miydi zaten? Ve din adamları, hiç de iyi karşılamamışlardı onu daha önce.

Akşam, inatçı ve kızgın François'nın yine de gelmesi korkusuyla uyumadan bekledi.

Korkusu boşunaydı.

18
KARIŞMIŞ KARTLAR

*

Barthélemy yolculuk planını açıkladı ona. Hamile bir kadın, uzun bir at yolculuğunun yorgunluğundan kaynaklanacak tehlikelere maruz kalmamalıydı; bu durumda Jeanne Châlons'a kadar üstü kapalı bir arabayla giderek, Barthélemy de atla onu izleyecekti. Orada atla çekilen bir ırmak kayığına binecekler ve Marne Nehri üzerinden Chaumont'a kadar gideceklerdi. Chaumont'dan Beauté-sur-Marne'a kadarki at yolculuğu, Jeanne'ın dayanabileceği kadar kısa olacaktı.

Donky'yi de götürmek isterdi aslında, ama o dükkan alışverişi için vazgeçilmezdi artık ve Guillaumet'nin gösterdiği sevgi, eşeğin Paris'te daha mutlu olacağı konusunda güven veriyordu.

Gündoğumunda, doğudaki Saint-Antoine Kapısı'ndan yola çıktılar. Arabaya döşenmiş olan bol miktarda ot demeti, Jeanne'ın rahat etmesine yetecek kadar sarsıntıların etkisini zayıflatıyordu. Jeanne'ın yegane bagajı sandığıydı. Barthélemy iki atlı muhafız tutmuştu; Sésanne'daki bir handan yeni ayrılmış olan kafile, sabahın ilk saatlerinde saldırıya uğradığı zaman bu muhafızların ne kadar yararlı oldukları ortaya çıktı. Yolun içinden geçtiği ormandan yıldırım gibi çıkan üç haydut, at ve arabanın üzerine atıldı. Üçe karşı üç olduklarını varsaymışlardı kuşkusuz ve arabacı büyük bir tehlike ifade edemeyeceğine göre zahmete değer bir iş olacaktı bu. Bu denli iyi korunan bir araç, bir hazi-

ne taşıyor olmalıydı.

Bununla birlikte çarpışma onların umduğundan daha çetin oldu.

Başta giden muhafız olağanüstü bir hızla karşılık verdi; neredeyse anında geriye dönerek kılıcının keskin tarafıyla indirdiği bir darbeyle birinci serseriyi tepeledi. Kafatası parçalanan adam yere yıkıldı. Barthélemy de, elindeki uzun kılıçla daireler çizerek atını öldürmeye çalışan ikinci haydutla kapıştı. Hemen yere inmenin imkansızlığıyla yol soyguncularının iyi bilip bundan yarar sağladıkları zayıf bir durumda buldu kendini: Yakın dövüşte, piyade süvariden daha avantajlıydı her zaman. Iyi nişanlanmış bir vuruşla saldırganın boynunu kesti. Geriye doğru fırlayıp yere düştü adam. Bu sırada Jeanne çığlık atıyordu, zira üçüncü haydut arabaya atlamıştı. Ama o da cebinden bıçağını çekmişti zaten. Elinde bıçak, yüzünde iğrenç bir sırıtışla eğilerek kendisine yaklaşan hayduda baktı. Birdenbire şaşkın saldırganının üzerine atıldı ve kendi bıçağını gözüne soktu. Ulumaya başladı adam. Aynı anda ikinci muhafız da kılıcını batırıyordu onun sırtına. Hırıltılar çıkararak yıkıldı haydut. Barthélemy koştu ve hemen arabadan çekip yola attı onu.

Bütün bunlar, bir Pater duasından biraz daha uzun sürmüştü.

Gözleri kanayan Jeanne soluk soluğaydı ve kanlı bıçak elindeydi hâlâ. Kabusunu yeniden yaşamıştı az önce. Barthélemy onu kollarına alıp sakinleştirdi. Kendini toparlaması zaman aldı. Kafile ancak bir saat sonra yeniden yola çıkabildi. Bu arada muhafızlar, çok geçmeden kurt, tilki ve yırtıcı kuşlar tarafından yenilecek olan cesetleri ormana attılar. Barthélemy bacağından bir yara almıştı sadece ve tozluklarının yarısı harap olmuştu. Muhafızlar hemen hemen hiç zarar görmemişlerdi. Arabacıya gelince, korkudan ödü patlamıştı; muhafızlardan biri, kendine gelmesi-

ne yardımcı olsun diye kaynamış şarap dolu matarasını uzattı ona.

"Bir tanesini hallettim!" diye homurdandı Jeanne, "Nihayet!"

"Senin durumundaki bir kadın böyle heyecanlar yaşadığı için üzgünüm," dedi Barthélemy atına binmeden önce. "Ama sana eskrim dersleri aldırmayı düşünmek gerekecek!" diye bağladı gülerek.

Daha önce de hayatını kurtarmış olan bu genç kızın cesaretine hayrandı aslında. Ama muhafızlar, Jeanne ve kendisi kayığa bindikleri zaman daha rahat bir nefes aldılar.

"Geçtiğimiz kırsal bölgelere baktım da," dedi Jeanne Barthelemy'ye, "bu kadar ıssız olduklarını bilmiyordum doğrusu. Bu yüzden haydutlar yollarda pusu kurup yolcuların geçmesini bekliyorlar."

"Bütün bu savaşlar, ülkeyi kırıp geçirdi gerçekten," diye cevap verdi Barthélemy başını sallayarak. "Bu konuyu kralla görüşebilirsin, zira en büyük kaygılarından biri bu."

Paris'i terk ettikten yaklaşık beş gün sonra, Beauté-sur-Marne'a vardılar. Sandığı taşımak için katırla çekilen bir yük arabası ve bir arabacı kiraladı Barthélemy.

Şato çevresindeki insanların yüz ifadeleri şaşırttı onları önce ve sonra da üzdü; sadece hüzün okunuyordu bu yüzlerde. Şatonun önünde vakit öldüren kral vekilleri, hükümdarın bu duvarlar arasında olduğunu gösteriyordu, ama vekiller hiç de neşeli değillerdi artık.

Jeanne'ın yüreği korkuyla doldu.

Barthélemy atından atlayıp Jeanne'ın inmesine yardım etti ve her iki atın yularlarını, ahırda görevli oğlanlardan birine uzattı. Vekillerden birini sorgulamaya gitti:

"Neler oluyor?"

"Beauté'nin hanımefendisi[1] öldü."

Barthélemy ve Jeanne uzun süre sessiz kaldılar.

"Ama nasıl?" diye sordu Barthélemy.

"Sizin gidişinizi izleyen gece, kendini fena hissetti ve kralı çağırttı. Kral, vakit kaybetmeden ertesi gün koşup geldi, şahsi doktoruyla birlikte. Ama onun tedavileri de hiçbir şeye yaramadı: Bu gündoğumuna kadar karnından ıstırabı vardı. Kralı görmek ister misiniz? Büyük salonda şu anda."

Barthélemy ve Jeanne, ateşin önündeki bir koltukta oturmuş daha ziyade çökmüş bir halde buldular onu. Baş danışmanı, çocukların dadısı ve Agnès Sorel'in günahını çıkaran papaz vardı yanında, taburelere oturmuşlardı; ziyaretçilere doğru çevirdiler başlarını.

"Ha, Barthélemy, döndünüz demek," dedi kral, zayıf bir sesle. "Yaklaşın! Siz de Jeanne..."

Barthélemy gözlerinde yaşlarla hükümdarının önünde diz çöktü. Jeanne, duygulanmış ve üzgün bir halde reverans yaptı.

Dadı dışarı çıktı, iki adam dikkatle Jeanne'ı süzdüler; hanımefendinin günahını çıkaran papaz, Peder Joseph d'Estrades'dı.

"Görüyorum ki, acımızı paylaşıyorsunuz," dedi kral çatlak bir sesle. "Merhamet bize sırtını çevirdi. Yanıma oturun çocuklarım. Agnès, evliliğinizin burada kutsanmasını göreceğine seviniyordu. Ama korkarım ertelemek gerekecek. Bunu Paris'te yapsak, iyi olacak. Sonra konuşuruz. Zavallı Agnès'e saygı duruşunda bulunmak isterseniz odasında yatıyor. Sonra da Barthélemy, müstakbel eşinizi dairesine götürürsünüz. Ve daha sonra eğer bizimle yemek yemek size fazla iç karartıcı gelmezse, davetlim

1) "La Dame de Beauté". Agnès Sorel, Beauté-sur-Marne (Marne üzerinde Beauté) Şatosunun hanımı olması itibariyle böyle adlandırıldığı gibi "beauté" sözcüğü "güzellik", "dame" sözcüğü de "kadın" anlamına geldiğine göre kelime oyunuyla "Güzel Kadın" olarak da anılmış oluyor. (Ç. N.)

olursunuz."

Jeanne ve Barthélemy ayağa kalktılar ve üst kata çıktılar.

Beauté'nin hanımefendisinin odası, şatonun ana binasının merkezinde yer alıyordu.

Açık kapıdan dışarıya boğuk hıçkırıklar sızıyordu.

Odanın iç panjurları kapalıydı. Jeanne gözlerini kırptı; Montagne-Sainte-Geneviève Sokağı'nda, atının üzerinde ışıklar saçarken hayran olduğu ve tekrar göreceğine sevindiği kadın, dört uzun ve kalın mumun arasında son yatağında yatmaktaydı. Cenaze kıyafeti giydirilmişti şimdiden; Agnès Sorel mavi ipekten bir elbise içinde, başında incilerden yapılmış bir alın bağıyla ve kavuşturulmuş ellerinde gümüş bir tespih tutarak gidecekti göğe. Bir buhurdan tütsü kokuları yayıyor ve etrafta ağır havada diz çökmüş kadınların duaları uğulduyordu. Bir hizmetçi, Jeanne'a kutsal suyla dolu bir çanak ve bir serpmeç uzattı ve Jeanne ölünün vücudunu ıslattı. Alacakaranlığa alışınca, gözdesinin yüzünü inceledi: Tanınmayacak durumdaydı! Yirmi yaş daha yaşlı gösteriyordu. Çene bağı da yüzünü şişiriyordu üstelik. Jeanne çok duygulandı.

Annesinden sonra onu iyiliklere boğmuş olan tek kadındı o.

Hıçkırığına hâkim olamadı.

Kolundan tutup sahanlığa götürdü onu Barthélemy, sonra da şatonun batı kanadına.

Onun daireleri orada, dadının, Ağnès Sorel'in dört kızının ve kralınkilerin üzerindeydi.

Görgü kuralları, çatı altında bir din adamı bulunduğu için ayrı bölümlerde kalmalarını gerektiriyordu. Kendininkini görünce donakaldı Jeanne: Paris'teki evinin tamamı kadar vardı. Büyük bir ateş çıtırdıyordu şöminede. Yatağın tavanı ve örtüleri şaşırttı onu. Barthélemy, gece, hava cereyanlarından korunmak

için perdelerin örtüldüğünü açıkladı. Hizmetkarlar sandıklarını yukarı çıkardılar ve Barthélemy arabacıya iletmeleri için para verdi onlara. Yalnız kaldıklarında, tek kelime etmeden bakıştılar.

"Bu durumda, Paris'te evleneceğiz," dedi Barthélemy nihayet.

"Evet ama ne olmuş ki?" diye mırıldandı Jeanne. "Daha gençti..."

"Bir zehirlemeden kuşkulananların olduğuna iddiaya girerim. Ama şüphesiz, kesin olarak ne olduğunu daha sonra öğreneceğiz."

"Burada ne kadar kalacağız?"

"Toprağa verilene kadar kuşkusuz."

Evlenmeye gelmişlerdi ama mezarlığa gideceklerdi! Toprağa verme işleminin ne zaman olacağını sormaya çekindi Jeanne; Barthélemy onun ne düşündüğünü sezdi.

"Iki ya da en fazla üç gün içinde. Her ne olursa olsun, ben işimi kaybediyorum. Şato, Agnès'in kızlarına miras kalacak, ama çalışanların büyük bir bölümü işten çıkarılacak ya da Paris'e nakledilecek."

Barthélemy kaygılı görünüyordu. Jeanne sandığını açtı ve yeni diktirdiği giysileri, Isaac'ın aynasını ve bir şişe de kokulu su çıkardı. Düğün elbisesi ve çeyiz örtülerine gelince, sandıkta kalacaklardı onlar. Mütevekkil bir bakış yöneltti Barthelemy'ye.

"Ihtiyaç bölmesi nerede?" diye sordu.

"Her katta iki tane var, koridorun her iki ucunda. Lazımlık aşağıdaki kuyuya boşalıyor."

Gidip ihtiyacını gördükten sonra odada bulunan bir temizlik masasında, ibrikteki suyla yüzünü ve gırtlağını temizledi, saçlarını taradı ve üstünü değiştirdi Jeanne.

"Bu ayna da ne?" diye sordu Barthélemy.

"Bir âşığın hediyesi," diye cevap verdi Jeanne rahat bir ses tonuyla.

"Tutkulu bir âşık olduğu ortada."

"O öyle kuşkusuz. Ben değilim."

"Bekaretini ona mı verdin?"

Jeanne güldü.

"Fırsat olmadı, çünkü benim bir oğlan olmadığımı fark etti!"

"Ayrıayı iade etmek gerekirdi," diye belirtti Barthélemy gülümseyerek.

"Yanlış anlaşılmadan ben sorumlu değildim."

Barthélemy ona alaylı bir bakış attı ve alışkanlığı olduğu üzere etrafa sıçratarak temizlendi o da.

Bir kez daha yalan söylemişti Jeanne; alışmaya başlıyordu buna artık. Açıklamalar da başka bir yalan gibi geliyordu ona aslında: kendisinin bile anlamadığı olguları nasıl anlatırdı ki insan? Bir panayır satıcısının birkaç saat içinde kendi görünüşünü ve bedenini keşfetmesini sağlamış olduğunu nasıl açıklardı? Ve bu son derece yumuşak adamın hatırasını hâlâ içinde sakladığını?

Aşağıdaki büyük salona inip ev sahibini beklemeye başladılar. Hizmetkarlar ayakların üzerine bir masa kurdular, sonra da geniş bir örtü, kaseler ve şamdanlarla örttüler onu. Yemekte altı kişiydiler: Kral, az önce yanında bulunanlar, kahya ve nişanlılar. Charles, dadının çocuklarla birlikte dairesinde yediğini açıkladı.

"Jeanne," dedi kral, "bu topluluğun tek kadını siz olduğunuza göre soluma siz oturun, sağıma da πeder d'Estrades geçer. Siz de beyler, uygun bulduğunuz yere oturun. Bu bir aile yemeği sayılır."

Din adamı yemek duasını okuduktan sonra tere otu ve domuz yağından yapılmış, açık renkli bir çorba servis edildi. İçki dağıtıcıları bardakları doldurdu ve kralın içkisini tatmakla gö-

revli olanı ilk yudumu alıp bardağı efendisinin önüne bıraktı.

Gözleri yarı kapalı bir halde bardağını kaldırarak, "Burgonya şarabı bu," dedi kral. "Bu dükalıktaki gelecek bağ bozumlarımıza içelim."

Gülmek yakışık almazdı ama kralın başkaldıran Burgonya hakkındaki niyetlerini düşünerek gülümsedi masadakiler.

"Agnès'in ruhuna da içelim, eminim o da cennette bardağını kaldırıyordur şimdi."

Peder d'Estrades gülünç bir yüz ifadesi takındı ama bardağını kaldırdı yine de.

"Ve müstakbel evlilerimiz Barthélemy de Beauvois ve Jeanne Parrish'e içelim!"

Adını hatırlamasına şaşırdı Jeanne.

"Barthélemy, Agnès'in en güvendiği adamdı, dolayısıyla benim güvenime de sahiptir. Jeanne'a gelince, sevdiceğimin dostluğundan sonra kalbini de kazanmıştı o. Bir bakıma, düğünlerinin şeref konuğu Agnès olacak yani."

Ona ilkin uykulu gibi gelen, ama daha sonra o görünüşün altında eksiksiz bir uyanıklığın saklandığını fark ettiği bakışlarından birini Jeanne'a doğru çevirdi kral.

Konuklar, kaşıkları kaselerine daldırmayı geciktiriyorlardı besbelli, gümüştü kaşıklar.

"Aşçıları değiştirdim," dedi hükümdar. "Birkaç kişi, Agnès'in zehirlenmiş olmasından şüpheleniyor aslında. Ne diyeceğimi bilemiyorum. Bu konu hakkında iki düşüncem var. Birincisi, her zamanki gibi meyve bahçesindeki topraklı meyvelerden yemiş olabilir. Özel hizmetçisi, ağaçtan düşmüş şeftalilerden yemiş olduğunu doğruladı. Vekillerimden biri olan Declos'nun, Formigny'de onunla aynı ıstırabı çektiğini görmüştüm. İkincisi, bazı kötü niyetliler, onun sahip olduğu itibardan rahatsız olup,

zehre başvurdular."

Barthélemy ve Jeanne bir an için birbirlerine baktılar. Charles kaşığını kaseye daldırdı.

"Bu akşam sizin sesinizi pek duymadık Jeanne. Yolda gördüklerinizi anlatın bari bize."

"Araba ve daha sonra da kıyıdan çekme kayıkla geldim, efendim. Güzel krallığınızın yollarında bol miktarda orman ve az sayıda insan gördüm. Sézanne yakınlarında, Barthélemy beyefendi ve muhafızların öldürdüğü üç haydutun saldırısına uğradık. Marne boyunca pek az köy gördüm aynı zamanda ve bunların çoğu terk edilmişti."

Kahya sert sert baktı Jeanne'a.

Hizmetkarlar, odun ateşinde kızartılmış ve içi karabuğday ve otlarla doldurulmuş tavuklar bıraktılar masaya. Charles, Jeanne'dan başlayarak yeniden şarap servisi yapılmasını işaret etti.

"Jeanne fazla alçak gönüllü," diye araya girdi Barthélemy. "Serserilerden biriyle gerçek bir yiğit gözüpekliğiyle mücadele ettiğini ve bir muhafız onun işini bitirmeden önce bıçağı haydutun gözüne soktuğuna şahit oldum."

Kral, baş işaretleriyle desteklediği hayranlık dolu bir bakış attı Jeanne'a. Kahyaysa küçümseyici bir havaya büründü.

"Haklısınız Jeanne," dedi kral. "Yolların güvenliğini gözetmekle görevlendirmiş olduğum süvari birlikleri uyudular bu aralar, başkalarından da duydum bunu. Kırsal bölgelerimize gelince, neredeyse yüz yıldır süren savaşlar kırdı geçirdi oraları. Siz de köylüsünüz, öyle değil mi?"

"Evet, efendim."

"Oraları kalkındırmak için neler yapmalı sizce?"

Hazırlıksız yakalanmıştı Jeanne; hükümdar ona akıl mı danışıyordu yani? Peder d'Estrades, köylü kızının cevabını daha iyi

duymak için öne eğildi. Ama Jeanne tereddüt ediyordu.

"Rahatça konuşun Jeanne," dedi VII. Charles gülümseyerek. "Kral emrediyor size bunu."

"Derebeyleri fazla obur gibi geliyor bana, efendim. Köylüleri vergilerle bunaltıyor ama saldırıya uğradıkları zaman onları savunmuyorlar. Toprağı işlemek isterlerse, ot ve köklerle beslenmeleri gerekiyor; zira ürünün hepsi derebeylerine gidiyor. Bu durum derebeyleri için de elverişli değil: Kol gücü eksik olduğundan, kendi haline terk edilmiş topraklar çok fazla; bir hektar toprak bir öküzden daha az para ediyor ve bir öküz de bir saban demirinden az. Böyle olunca da köylüler şehirlere gidiyor ve ticaretle uğraşıyorlar benim gibi. Ama herkesin, Agnès hanımefendinin benim tezgahımın önünden geçmesi gibi bir şansı olmuyor. Aşırı faizler talep ederek kendi tarzlarında da olsa yine onlardan vergi alan zengin insanlara borçlanıyorlar. Bu zenginlerden bazıları –bankacı denilenler– kısa sürede sınırsız bir servet ediniyor ve derebeylerinden çok daha zengin oluyorlar. Aralarında majestelerinden bile çok malı mülkü olanlar varmış diye duydum. Bu durum, şehirlerde daha çok insan ve paranın toplanmasına yol açıyor, ama kırsal bölgelerinizdeki nüfusu artırmıyor."

Konuşmasını takip eden sessizlik korkuttu Jeanne'ı: Neler söylemişti böyle? Hem de krala! Buna nasıl cesaret etmişti? Polis beceriksiz, vergiler de aşırıydı, öyle mi? Söylediklerine kendi de şaşırmıştı. Peder d'Estrades, sabit bir bakışla onu inceliyordu. "Her şeyi mahvettim," diye düşündü.

"Hangi bankacılardan behsediyorsunuz yani?" diye sordu kral.

Yutkundu Jeanne. Beyinsiz bir geveze yerine konmak istemiyorsa cevap vermeliydi. Cesaretini topladı ve Barthélemy'nin

gözlerinde destek aradı, o da şaşırmış görünüyordu.

"Argentan bölgesinde Üstat Borbolan, Tours bölgesinde Toullier ve Bourré Üstatlar. Paris, Bourges ve başka bir çok şehirdeyse Üstat Jacques Coeur."

Jacques Coeur adı geçince, Barthélemy, Peder d'Estrades ve kahyanın yüz ifadeleri donuklaştı. Yeni bir sessizlik oldu. Ondan bahsederek en kötü hatayı yaptığını düşündü Jeanne.

Ama kral, her zamanki hüzünlü kuş haliyle hafifçe gülümseyerek başını salladı:

"Bu doğru. Jacques Coeur zengin, benden çok daha zengin. Ve biliyorum ki Henry Borbolan da öyle olacak çok geçmeden. Haklısınız, Jeanne. Bu durum kasalarda çok para olduğunu gösteriyor ama kırsal bölgelerimizin nüfusunu artırmıyor. Bu yeni derebeylerimizi bu bölgelere de yatırım yapmaya zorlamak gerekecek."

Elindeki tavuk budunu Barthélemy'ye doğru salladı.

"Bay de Beauvois, Agnès, aşk ateşinizi Jeanne Parrish'e açıklamaya davet ederek akıllıca bir tavsiyede bulunmuş size."

Birden rahatlayan Barthélemy gururla gülümsedi.

"Beauté-sur-Marne'daki metrdotellik[1] görevini sürdürmenize gerek kalmadı artık," diye devam etti kral. "İşsiz olduğunuza ve bu kadar iyi bir yol göstericiniz bulunduğuna göre Başkomutan de Richemont'a yardımcı subay olarak atıyorum sizi."

Başkomutan de Richemont, kralın kendisinden sonra krallığın en önemli adamıydı: Fransa'nın savaşlarından sorumluydu.

Barthélemy'nin sesi çıkmadı.

"Majesteleri beni şımartıyor," diye kem küm etti sonunda.

"Hiç de değil. Müstakbel eşinizin tavsiyelerini uygulama fır-

1) Bu terim, o dönemde bugün yüklenen anlamı taşımıyor, kral veya prense ait bir evdeki en yüksek dereceli amir görevini ifade ediyordu.

satı veriyorum size."

Kahya şaşırmış görünüyordu. Peder d'Estrades gözlerini kıstı. Kralın bu ani lütfuna hazırlıklı değillerdi.

"Jeanne," diye sürdürdü konuşmasını Charles, "krallıkla ilgili temel gerçekleri birkaç kelimede özetledi: Birincisi, derebeylerimizin ülkeye hizmet etmeden lüzumsuz bir şekilde semirdikleri gerçeği. Üstelik bana karşı durmadan ve bazen de yabancılarla suç ortaklığı yaparak dolaplar çevirdiklerini söylemedi; doğru ya, ne mutlu ki bunlardan hiç haberi yok onun. İkinci gerçek, şehirlerimizde biriken paraların sadece bankacıları zengin ettiğidir. Aklınıza içiyorum Jeanne."

"Beni mahcup ediyorsunuz efendim."

"Hayır," diye haykırdı kral, masadakileri şaşırtan bir ateşlilikle. "Bu Jeanne adının bana şans getirdiği muhakkak. Övgülerin sizi utandırmasına asla izin vermeyin, ne hakaretlerin ne de refah ve felaketlerin."

"Kaç yaşındasınız küçükhanım?" diye sordu Peder d'Estrades.

"On beş buçuk Peder."

"Ve bütün bunları biliyorsunuz şimdiden?"

"Kızların akıllandığı yaş bu," dedi kral. "Ve en iyi üniversitedeydi o: Sokağınkinde. Latince bilmiyor, ama sağduyunun dilini konuşuyor."

"Efendim," dedi din adamı, "bu genç insanları evlendirme ayrıcalığını bana bağışlar mısınız?"

"Tournelles'de öyleyse," diye cevapladı kral. "Gelecek hafta."

Taze kiraz ve ballı kayısı servisi yapıldı. Charles tabaklardan birini Jeanne'a uzattı, o da bir kayısı seçti. Kral ona doğru eğildi ve kısık sesle sordu:

"Ya o mutluluk verici olayın ne zaman olacağını tahmin ediyorsunuz?"

Kıpkırmızı oldu Jeanne. Soluğu kesildi ve araştırıcı bir bakış yöneltti krala:

"Efendim..."

"Son gördüğümden beri yüzünüz değişti. Bu işleri bilirim, Jeanne. Analık ilk haftalardan itibaren gelişir. Ama bana cevap vermediniz. Bu bizim sırrımız olacak."

"Gelecek şubatta efendim," diye mırıldandı Jeanne, mümkün olduğunca alçak bir sesle ve gülmemek için kendini zor tutarak.

Uzun ve düşünceli bir bakışla sardı onu kral, sonra da diğerlerine döndü:

"Ona borçlu olduğumuz tüm iyiliklere, bu yetim doğmuş yemeği sunma lütfunu da eklemiş oldu Agnès. Tanrı'ya şükrederken, onu anmayı unutmayın peder."

Peder d'Estrades başını salladı. Jeanne'ın bir tek kelimesini bile anlamadığı Latince bir dua okudu.

Yine annesini babasını düşündü Jeanne. Yukarıdaki ölü hanımefendiyi. Korkusuzluğunun ona hazırladığı kaderi. Ve, rüzgarın tarot kartlarının üzerine üfürüp düzenlerini bozmaya devam ettiği gerçeğini.

Kral gidince diğerleri de çekildiler.

"Kulağına ne söyledi kral?" diye sordu Barthélemy yukarı çıktıklarında.

Konuştuklarını anlattı ona Jeanne ve yatağa uzandı. Barthélemy, biri hariç tüm mumları söndürdü, soyundu ve Jeanne'ın yanına yattı.

"Krala söylediğin bütün o şeyleri nereden biliyorsun?

"Şey... Tecrübelerimden. Ve satıcıların bana anlattıklarından."

"Şu Barbolan'ı gördün mü?"

"Evet, Argentan pazarında. Onun piskopostan daha zengin

olduğu söyleniyor."

"Jacques Coeur'den bahsetmek de nereden esti aklına? Onun kralın meclisinin üyesi olduğunu bilmiyor musun? Ve Languedoc'un dolaylı vergiler genel kontrolörü olduğunu? Kardeşinin Luçon Piskoposu, oğlunun da Bourges Başpiskoposu olduğunu bilmiyor musun? Iyi ki masada az kişiydik! Ne düşmanlar edinirdik!"

Ürkmüştü Jeanne, krallığın en güçlü şahsiyetlerinden birini kendine düşman etmiş olurdu! Yatağın içinde doğruldu. Sıkıntısını fark eden Barthélemy onu yatıştırdı.

"Senin şansın, Charles'ın da seninle aynı fikirde olması oldu. Bazı danışmanlarına göstermediği kadar çok dikkatle dinliyordu seni."

Yeniden uzandı Jeanne, rahatlamıştı.

"Kıskanır mısın?" diye sordu, karanlıkta yanağını okşayarak. "Sadece seni seviyorum ben."

Barthélemy onu kollarına aldı.

"Bu durumda, sen mi Bayan Baron de Beauvois olacaksın, yoksa ben mi Baron Parrish olacağım?" dedi gülerek. "Kralın yanındaki itibarımı sana borçluyum ya."

Yastığı aşığına bırakıp gerindi Jeanne. Bu yastıklarla neredeyse oturuyormuş gibi oluyordu insan ve gevşeyemiyordu bir türlü. Zaten hayatında ilk kez örtülü yatak perdeleri arasında uyuyor ve tuhaf buluyordu bunu.

"Gelecekte kralın huzurunda diline hâkim ol," diye salık verdi Barthélemy. "Zayıf görünüşüne kanma onun: Korkunç bir adamdır. Onda babalık duygusu bile devlet çıkarına baş eğer çabucak. Praguerie[1] olayında açıkça görüldü bu."

"Praguerie mi?" diye sordu Jeanne, aniden Isaac'ı düşünerek.

1) Prag'a özgü bir davranışı, bir hali ifade eden türetme bir sözcük.

"On yıl önce patlayan bir isyandı. Belli bir sayıda derebeyi, kralın, onların askeri ayrıcalıklarını kaldırmasına kızdı. Başlarında bir piç vardı: Alexandre de Bourbon. Alençon Dükü Jean Deux'yü, Birinci Charles d'Anjou'yu, Louis de Bourbon'u ve hatta yeni amirim Richemont'un selefi La Trémoille'u etrafına toparladı. Kraliçe Marie d'Anjou da komployа dahildi bence, çünkü büyük oğlu Louis komploculara katıldı. Kocasının zayıf ve devrilmesi kolay bir adam olduğunu düşünüyordu. Gizli naiplik yapmayı ve nihayet Fransa'nın gerçek kraliçesi olmayı umarak oğlunun tahta geçmesini hayal ediyordu. Kısacası tüm bu insanlar, Charles'ı tahttan indirip yerine veliahtı geçirmek istiyorlardı."

"Ya sonra?"

"Komplo başarısız oldu, çünkü Richemont kralı uyardı. İsyan kötü yönetilmişti. Charles, oğlunu Dauphiné'ye sürgün etti. Ebaşı de Bourbon piçine gelince, onu bir çuvala koydurup ağzını diktirdi ve Seine'e attırdı. O zamandan beri kral ve iki oğlu birbirlerinin amansız düşmanı oldular."

Jeanne titredi. Bu olaylar karanlıkta daha da ürkütücü geliyordu. Ve Charles, sandığından daha korkunçtu. Gerçekten de ihtiyatsızca konuşmuştu yemekte.

"Niye Praguerie diye adlandırdılar bu olayı?"

"Prag'da gerçekleşmiş olan bir ayaklanmanın anısına."

Isaac'ın orada doğmuş olduğunu söylediği bu şehrin nerede olduğunu bilmiyordu Jeanne, ama bu adamın hatırasının kalbinde yaşadığını fark etti şaşkınlıkla. Saint-Jacques Dostları Hanı'ndaki o geceyi düşündü heyecanla...

Barthélemy'nin yavaş nefes alışından onun uyumuş olduğunu anladı.

Bir baykuş öttü. Annesi, bu gece sakinlerinin ölülerin ruhlarını taşıdığını ve dillerini anlayabilsek bir çok sırrın çözüleceğini

söylerdi. Tarotlardaki hangi yeni düzeni haber veriyordu ki bu kuş? Son günlerde o kadar çok olay olmuştu ki başı dönmüştü; ne düşüneceğini bilemiyordu artık. Agnès Sorel'in ölümü, kralın ansızın gelen lütfu, ve şimdi de apar topar Paris'e geri dönüş.

Çekici bir adamın yanında hiçbir cinsel istek duymamasının şaşkınlığı içinde uyku bastırdı nihayet. Bunun hamileliğinden kaynaklandığını düşündü.

Toprağa verme töreninin sadeliği ve en büyüğü sadece beş yaşında olan kızların acısı Jeanne'ın yüreğini parçaladı; küçük kızların yüzleri gözyaşlarından parlıyordu. Agnès Sorel kralla 1444'ten 1450'ye kadar yaşamıştı ve bu dört kız ondan kalan mirastı. Kraliyet veraset düzenine ve kadınları tahtın varisi olmaktan dışlayan kanuna göre, onlar yok sayılacaklardı; zira kraliçe uzun zaman önce iki erkek evlat vermişti Charles'a: Louis ve Charles. Asla dört piçten başka bir şey olmayacaklardı.

Beauté'nin hanımefendisi sunağın önünde yatıyordu, beyaz ipek kaplı tabutunun içinde daha da soluktu. Elleri bir kurdeleyle birleştirilmiş ve elbisesinin alt kısmına beyaz güller serpiştirilmişti.

Peder d'Estrades, onu öven konuşmasını yaptı.

"Tanrı," dedi, "Agnès'in, yanına yaklaşan herkese iyilikler dağıtmasını kabul etme lütfunu göstermişti ve onun dünyevi yanılgılarını affetmekte de gecikmeyecektir," Ne hükümdara ne de dine ters düşmeden nikahsız eşi övmek gibi dikenli bir durumdan sıyrılmanın yoluydu bu.

Tahta tabut kurşundan yapılmış bir tabutun içine yerleştirilip, şatonun özel kilisesinin altına indirildi.

Bunun üzerine kral kendi dairesine çekilirken, Barthélemy ve Jeanne da Paris'in yolunu tuttular yeniden.

19
PEDER MARTİNEAU'NUN ŞAŞKINLIĞI

*

Jeanne, elbisesine takılmış saman saplarını silkeleyerek üstü kapalı arabadan Galande Sokağı'na indiği zaman, Guillaumet ve kız kardeşi Sidonie şaşırdılar. Ne de çabuk dönmüştü!

Akşam duası çanı çaldı. Tanrı'nın izniyle gece olmadan önce ve haydut saldırısına uğramadan yolcular eve varmışlardı. İki muhafız ve arabacı sandıkları indiriyorlardı.

"Beklenmedik bir ölüm," diye açıkladı Jeanne. Paris'te evlenecekti. Guillaumet ve Sidonie buna çok sevindi. Hayranlıkla ve çekinerek Barthélemy'ye bakıyorlardı.

"Evine geldiğine göre," dedi Barthélemy Jeanne'a, "ben Tournelles'e gidiyorum. Sanırım dinlenmek istersin. Yarın akşam birlikte yemek yeriz."

Jeanne başını salladı, sokaktaki ve katlardaki bir çok kişinin onları izlediğini biliyordu; henüz evli olmadıkları için fazla ateşli sevgi gösterilerinde bulunamazlardı birbirlerine. Ve daha fazla birlikte kalamazlardı aynı çatı altında. Sıradan insanlar söz konusu olsaydı fark edilmezdi belki bu, ama kraliyet ailesinden yüksek bir görevli ve kralın himayesinde olmasıyla tanınan bir genç kız için uygun düşmezdi. Barthélemy, muhafızlar ve Guillaumet'nin Jeanne'ın seyahat sandığını yukarı çıkarmalarını bekledi, sonra da genç kadının önünde eğilip arabacının parasını verdikten sonra yola koyuldu.

"Sidonie," dedi Jeanne, "geri dönmemin değiştireceği tek şey, bir süre için evimi geri almak olacak. Ve bazen de aşağı inip hamura el atarım."

"Elimden geldiği sürece," diye ilave etmedi, zira gebeliğinden haberleri yoktu onların.

Sidonie, Guillaumet'ye hiç benzemiyordu; biraz toplu olsa da bir ons bile yağ yoktu oğlanın vücudunda, ama kız daha on altı yaşında bir bıldırcın gibi şişmandı ve yanaklarında gamzeler vardı; yüzü ışıldadı.

"Hanımefendim çok iyiler," dedi.

Jeanne'ın yokluğundaki işlerin hesabını verdi Guillaumet. Börek imalatında bir yenilik yapmıştı: Üzerine kıyılmış sarmısak serptiği, Meaux peynirli bir börek çeşidi yaratmış ve kazançta dörtte bir oranında artış olmuştu.

"Ve peynir, etten daha uzun süre dayanıyor," diye ekledi.

Birinin tadına baktı Jeanne; diğerleri kaygıyla onun kararını beklediler; bu tür börekler damak, dil ve boğazı kaplayarak, ağızda eriyordu. Aşkla karşılaştırılabilecek bir zevkti bu. Jeanne susadı ve bir bardak şarap istedi.

"İnsanı tok tutar bu," diye açıkladı Jeanne, "çünkü iştah kesiyor, ama iyi bir fikir zira karın iyi fiyata doyurulur. Üstelik susatıyor, yani şarap satılmasını sağlar."

Gülümsedi ve Guillaumet ile Sidonie'ye maaşlarını, ayda otuz sol artırdığını bildirdi.

Bu arada, iki de ziyaretçisi olmuştu dükkanın; birincisi, dükkanın satılık olup olmadığını soran iyi giyimli bir burjuvaydı; ikincisiyse, Guillaumet'nin "öğretmen" dediği adam.

Montcorbier. Telaşlandı Jeanne. Derslerine devam edecek miydi? Düşüncesi bile rahatsız ediyordu onu. "Evlendikten sonra bakarız," dedi kendi kendine. Her ne olursa olsun dükkan sa-

tılık değildi.

VII. Charles, göründüğünün aksine eliçabuk bir adamdı: Düğünün gelecek cuma yapılmasına karar verdi; temmuzun son gününe denk düşüyordu. Zamanı da gelmişti zaten: Terzinin, günün modasına uygun olarak, her iki elbisesinin karın kısmına yerleştirmiş olduğu yastıkları çıkarması gerekti, Jeanne'ın buna ihtiyacı kalmamıştı artık. Düğünün, Tournelles Köşkü'nün kilisesinde olacağını haber verdi ışıl ışıl parlayan Barthélemy.

Kimleri davet etmek istiyordu? Denis'nin dokunaklı hatırası canlandı gözünün önünde. Guillaumet ve kız kardeşi, kumaşçı kadın ve kocası ve elbette ki Peder Martineau'dan başka çağıracak kimse gelmedi aklına.

Kral, vekillerinden biriyl, bir başörtüsü yolladı Jeanne'a. Kumaşı o kadar inceydi ki havayla dokunmuşa benziyordu; uçmasına mani olan tek şey altın işlemeleriydi sanki. Sedef taşlarla süslenmiş, beyaz ipek kaplı bir çift ayakkabı da bu hediyeye eşlik ediyordu esrarengiz bir şekilde; baş ve ayaklar, "bir simge mi bu acaba?" diye düşündü Jeanne. Vekil, bu eşyaların Beauté'nin hanımefendisine ait olduğunu ve majestelerinin onları Bayan Jeanne Parrish'e hediye ettiğini açıkladı. Jeanne, çok duygulandığını ve minnettar olduğunu majestelerine iletmesini rica etti ulaktan.

Barthélemy, Jeanne'ın Tournelles'e tahtırevanla gitmesini istedi.

Bayan Contrivel'in anason ve naneli ilacından iki kase içmiş olan Jeanne, tahtırevanın perdeleri arkasında korku içindeydi. Ve taşıyıcılar geldiklerini haber verip onun inmesi için perdeyi açtıklarında, bu sınavın sonunu asla getiremeyeceğini düşündü. Kralın kendisi de kilisenin kapısında, Barthélemy ile Peder d'Estrades arasında duruyordu. Peder Martineau'ysa arkadaydı,

ciddi ve mutlu görünüyordu.

Kral ona elini uzattı; Jeanne da krala reverans yapıp, Peder d'Estrades'ın önünde eğildi. Barthélemy elini tuttu ve ana geçitte, kralın peşinden yürüdüler. Hükümdar, sunağın sağında, bir dua iskemlesinin önünde bulunan şatafatlı bir koltuğa yerleşti, iki soylu delikanlı da onun arkasında ayakta durdular. Barthélemy ve Jeanne sunağın önüne oturdular. Bir rüyadaymış gibi geçti tören. Peder d'Estrades'ın, gül ve kılıcın evliliğinden söz ettiğini anımsayacaktı Jeanne sonradan. Kral Charles'ın ona pek düşünceli göründüğünü. Şaraplı ekmeğin ağzında erimesinin uzun zaman aldığını. Kutsama duası ve dini nikahın kıyılmasından sonra koroya ayrılmış yüksek bölmedeki üç delikanlının hoş ve nostaljik bir şarkı söylediğini. Barthélemy'nin parmağına elmasla süslü bir yüzük geçirdiğini. Bir an, rahibin yanında, gülümseyen annesini görür gibi olduğunu, oysa o gördüğü kişinin ayin görevlisinden başkası olmadığını. Izleyicilerin alkışladığını ve kralın ayağa kalktığını hatırlayacaktı.

Barthélemy onu kolundan tutup kilisenin kapısına götürdüğü zaman trans halinden çıkmıştı; kendisini kucaklayıp öpen davetliler vardı etrafında. Şaşılacak kadar Barthélemy'ye benzeyen, kibar bir genç adam: Godefroy de Beauvois. Sarışın ve mağrur bir hanım, kız kardeşi Bathilde. Ancak Guillaumet ve Sidonie onun boynuna sarılıp, düğün hediyesi olarak sedef ve gümüşten yapılmış bir tespih uzatınca, gerçekten kendine gelmişti. Sonra da gözyaşları arasından gülümseyen kumaşçı kadın, Bayan Contrivel, bir anne gibi sarılıp öpmüştü onu. Peder Martineau'nun mırıldandıklarını zor anladı.

Daha sonra da Tournelles'in, hemen yanda bulunan ve iki masanın kurulmuş olduğu bir salonuna götürmüştü onu Barthélemy. Orada, boyuna asılan kocaman bir inci armağan etmişti

kral. Minnetini nasıl ifade edeceğini bilemeyen Jeanne, protokole pek uygun olmayan bir davranışta bulunarak elini öpmüştü onun. Ve Charles, onu hem kızı hem de hayalindeki Fransa gibi gördüğünü söylemişti.

Kral, Barthélemy ve Jeanne'ı kendi masasına alarak soluna oturtmuş ve Peder d'Estrades, Tournelles'in her zamanki papazı ve Peder Martineau'yu da sağına yerleştirmişti.

Oturduğu yerden, kralın evinde yemek yemenin şeref ve mutluluğuyla şaşkınlaşmış olan Guiliaumet ve Sidonie'yi ve gözlerini kendisinden ayırmayan kumaşçı kadını görüyordu Jeanne. Yeni akrabalarıydı onlar sonuçta ve gözlerinde ona duydukları sevgiyi görebiliyordu. Gerçekliğe tamamen geri dönmesini sağladı bu.

Yemek bitmek bilmedi, ama Jeanne'ın elinden gelen bir şey yoktu. Ne olursa olsun kraldan önce kalkmak imkansızdı. Tanrı'ya şükredildi ve kral, beşinci saatten biraz önce kalk işaretini verdi. Jeanne, kocasıyla birlikte Galande Sokağı'ndaki evine dönmeyi düşünüyordu ama Barthélemy aynı fikirde değildi. Artık o evin onlar için fazla küçük olacağını söyledi genç adam. "Nereye gideceğiz öyleyse?" diye telaşla sordu Jeanne. Kralın onlar için ısıttırıp hazırlatmış olduğu Barbette Konağı'nda kalacaklardı. Francs-Bourgeois Sokağı'ndaki bu konak, krala annesinden geçmişti. Tartışmak için fazla yorgun olan Jeanne kocasını takip etti.

Bu eski kral ikametgahındaki debdebeyi bile gözü görmedi Jeanne'ın. Yukarı çıkıp odalarına vardıkları gibi soyundu ve yattı. Bu yatağın da direkleri vardı. Gözlerini kapatır kapatmaz uyudu.

Dışarı çıkma ihtiyacıyla uyandığında, çıplak bir adam gürültüyle nefes alıyordu yanında. Şamdanda yanan bir mum vardı,

onu aldı ve çıplak ayaklarla ihtiyaç odasını aramaya koyuldu. Yazın ılık göğüne açılan bir pencere bulunuyordu orada; çömelmiş vaziyette dinledi: Kuzey, güney, doğu ve batıdaki çanların dört kez çaldığı açıkça duyuluyordu gecenin içinde.

Saat dörttü! On saat aralıksız uyumuştu demek! Uykusuna devam etmek niyetiyle yatağına geri döndü yine de. Artık Jeanne Parrish değil, Jeanne de Beauvois adını taşıdığını düşünecek kadar süre anca geçmişti ki yeniden uykuya daldı.

Sabah erkenden bir öpücük uyandırdı onu. Okşamalar geldi ardından. Birleşip tek vücut halini aldılar.

"Yazsın sen," dedi Barthélemy.

"Sen de, ilkbahar."

Akşam, yeni evliler odalarına çekildiği saatte, pencerelerin altında çığırtma ve davul sesleri yankılandı. Kapalı camlar nedeniyle Jeanne'ın sözlerini anlayamadığı bir nakarat tekrarlanıyordu.

"Gidip bakmayın, sevdiceğim, şamata yapıyorlar gibi geliyor bana. Kendinizi gösterirseniz, daha da artacaktır."

"Nedir bu?"

"Soytarılar düğünün kokusunu almış olmalılar ve geleneğe uyuyorlar. Halkın istediği, evlilikler hakkındaki fikrini belirtmek ve özellikle de kendi düşüncesinin duyulmasını sağlamak aslında."

O katın öbür ucunda bulunan salona gitti yine de Jeanne, pencereyi açtı ve bakmak için aşağı eğildi. En az yirmi kişi vardı sokakta; ellerinde meşaleler taşıyor ve çok eğleniyorlardı.

Kralın akdoğanı,
Pençen hamura battı,
Becerikli akdoğan,

O seni sepete attı!

Neşeli ve alaycı bir halde, ritme göre bacaklarını kaldırıyor, kollarını sallıyor ve hep bir ağızdan haykırıyorlardı:

Kralın akdoğanı,
Serçeyi yakaladı,
Becerikli akdoğan,
İşte karatavuk oldu!

Pençesi hamura batan akdoğan, Barthélemy'ydi öyleyse. Sokaktaki neşe ve şamata, Jeanne'ı da güldürdü sonunda. Barthélemy ile alay ediyorlardı. Gönülsüzce de olsa o da katıldı karısına.

Gürültü gece yarısına kadar sürdü, sonra muhafızlar gelip şamataya son verip kalabalığı dağıttılar.

Halkın soylulardan aldığı intikamdı bu. Tournelles'de gizlice kutlanan bir evlilik bile olsa gözünden pek bir şey kaçmadığını duyurmak istiyordu halk. Ve düşüncesini şarkılarla ifade ediyordu.

Altın kanatlarıyla süzüldü ağustos. Asmalar ağırlaştı, filbaharlar, çarkıfelekler coştu. Buğday, arpa, çavdar başakları dolgunlaştı. Meyve bahçelerindeki elmalar kırmızılaştı.

Çocuk gelişiyordu Jeanne'ın karnında.

"Ben, artık ben değilim," diyordu bazen kendi kendine. Onun için varım. Yalnızca onun için. Ağaç, meyve için vardır sadece. İçinde başka bir yaşamın varolduğu düşüncesi, hayalci kılıyordu onu. O ve çocuğu, insanların ötesindeydiler.

Galande Sokağı'ndaki dükkana dönüyordu zaman zaman. İl-

giyle karşılanıyordu orada. Binlerce ışıkla parlayan bir örümcek ağına yakalanmış halde buluyordu kendini. Artık sadece pastacı olarak değil, kısık sesle, Büyük Pastacı veya yine Kralın Pastacısı diye anıldığını duyuyordu. Ve hamura el atması, eski günleri yad etmek içindi artık.

Adının değişmiş olmasını umursamayan Donky'yi görmeye gitmeyi asla ihmal etmiyordu.

"Bouc-de-Chêne'i hatırlıyor musun Donky?" diye soruyordu ona, burnunun üzerini okşarken.

Akşam yemeğini, Başkomutan de Richemont'la birlikte başka yemeklere gitmek zorunda kalmadığı ya da görev gereği şehir dışında olmadığı zamanlarda kocasıyla paylaşıyordu. Barthélemy, Guyenne'da, Aunis'de, Normandiya'da bağımsız muhafız birlikleri kuruyor ve topların dökümüyle ilgileniyordu. Dünyanın en iyi toplarını Fransa'nın yaptığını iddia ediyordu.

Toplar. Fransız toplarının Formigny'de İngilizlere neler yaptığını öğrenmiş olan Jeanne, dolaylı da olsa bir anlamda ana babasının ölümüne yol açmış olan bu silahlara karşı çılgınca bir nefret duyuyordu zaman zaman. Hayatında bir tane bile top görmemişti oysa. Barthélemy tarif etmişti ona.

"Bir defada o kadar insan öldürmek ha! Gerçekten de şeytan silahı bunlar!" demişti buna çok şaşıran kocasına.

"Gücümüzü ispat etmek için gerekli olan araçlar bunlar, sevdiceğim."

Günler boyunca kocasının tüm zamanını alan da buydu zaten: Fransa'nın güçlülüğü.

"Çocuğumun doğumunda yanımda olacak mı bari?" diye sordu kendi kendine.

Kendisine eşlik etsin diye kumaşçı kadını yemeğe çağırdı birkaç defa, ama Barbette Konağı'nı saran lüksten utandı: Cilalı

parkeler ve lambrili tavanlar, duvar kaplamaları ve gümüş çatal bıçaklar. Orospuların sık gittiği yerler olmasına rağmen, haftada bir kez halka açık banyoya götürüyordu Sidonie'yi. Italyan sabunuyla yıkandıktan sonra en pahalı esanslarla ovduruyorlardı kendilerini; bunun nedeni Jeanne'ın hoppalaşmış olması değil, bu esansların haşarata karşı etkili olmasıydı. Kafur, bitlerin canına okuyor; sedir yağı, pireleri kırıp geçiriyor ve ikisinin karışımı tahtakurularını zehirliyordu. Barbette Konağı'nda, elbise ve yatak takımlarını tütsüleme seansları düzenliyordu Jeanne ve hizmetkarlar öksürerek dışarı kaçıyorlardı. Bu seansların ilkinde kesin sonuç alınmıştı: Yatağın tavan ve perdelerinde gezdirilen, içinde reçineli tahta yanan küçük ocak, can çekişen tahtakurularının düşmesini sağlamıştı.

Hamile Jeanne, insanların pis koktuğu ve derelerinde bebek düşüklerinin sürüklendiği bu şehirde, temizlik çılgınlığına yakalanmıştı aslında.

"Hıristiyanların ruhu için temel günahlar neyse, haşarat da vücut için odur!" diye bağırdı şaşkın ve ağlamaklı hizmetkarlara doğru.

Eğitiminin eksiklerini gidermenin yolları hakkında Peder d'Estrades'a akıl danıştı; bir din ve dilbilgisi öğretmeni tavsiye etti ona papaz.

"Kadınların okuma yazma bilmeleri fazlasıyla yeterlidir hanımefendi. Bilime ne ihtiyaçları olabilir ki? Cennetteki Havva'nın hikayesini hatırlayın! İnsanlığın, Tanrı yolundan ayrılmasına yol açmıştı o! Bilim, Tanrı'dan ve kocalarından uzaklaştıracaktır kadınları."

İçinden yerin dibine batırdı onu Jeanne. Öğretmeni geldi: Durmadan Latince birşeyler mırıldanan, karmaşık yöntemlere düşkün ve uykulu bir papaz çömeziydi. Tek faydası, Jeanne'ın

kaligrafisini geliştirmek ve ona bazı dilbilgisi kurallarını öğretmek oldu. Kutsal Teslis, Kuddas töreninde ekmekle şarabın Isa'nın etiyle kanına dönüşmesi ve bütün kadınlarda izi görülen ilk günah gibi kendisinin sormuş olmadığı konular üzerine yaptığı açıklamalardan bıkan Jeanne, coğrafyanın ana kavramlarını öğretmesini rica etti ondan. Simya dersi vermesini istemişti sanki. Papaz çömezi gözlerini yuvarladı ve güneşin dünyanın etrafında döndüğünü ve Tanrı'nın yedi deniz yarattığını söylemekle yetindi. Hepsi bu kadardı işte. Doğuda safra sarısı insanlar ve tek bacaklı yaratıklar bulunuyordu, batıda Finistère ülkesi, kuzeyde Thulé ve sonsuz buzlar, güneyde de şeytan gibi karanlık insanlar.

Ertesi gün hasta olduğunu söylettirdi ve bir daha görmedi onu.

La Coudraye'e gitmeyi düşündü ama hemen vazgeçti bundan. Geri dönüşü neredeyse doğaüstü bir hadise olur ve o saf yürekleri yaralardı, zira bir köylü kızıyken efendiler sınıfına geçmişti. Üstelik bir yolculuğa dayanabilmesi de zorlaşıyordu gitgide.

"Efendim," dedi Jeanne, Barthélemy'nin orada bulunduğu bir akşam, "artık Başkomutan de Richemont'un yardımcısı olduğuna göre, bir lütufta bulunmanı isteyeceğim senden. Saint-Séverin Kilisesi'nin sınırlarının, mümkün olan en güzel şekilde düzenlenmesini sağlamanı rica ediyorum, ama Saint-Julien-l'Hospitalier Kilisesi'ni zarara uğratmadan."

Bu isteğe ve onun kesinliğine şaşırdı Barthélemy.

"Ama bu, başpiskoposluğun yetkisindeki bir mesele," diye belirtti. "Belediye başkanı din adamlarını incitmek istemeyecektir."

"Onları ikna edebilir. Ya da kendim gidip ricamı krala mı

iletmeliyim?"

Bilgiç bir edayla gülümsedi Barthélemy.

"Baron hazretleri," dedi hafif alaycı bir ses tonuyla, "arzularınızı yerine getirmek için elimden geleni yapacağım."

On beş gün sonra Peder Martineau geldi ziyarete.

"Kızım, dininize bağlı ve iyi yürekli olduğunuz gibi güçlüsünüz de aynı zamanda. Bu sabah, belediye başkanının başpiskoposlukla uyum içinde almış olduğu, Saint-Séverin Kilisesi'nin sınırları hakkındaki kararı geçti elime. Diğer beş sokak gibi Galande Sokağı da bu sınırlar içinde kalıyor. Rahatlatıcı bir düzenleme bu. Sizden esinlenmiş oldukları kuşku götürmeyen bu kararların anısına, bu hediyeyi kabul etmenizi istiyorum."

Ve cebinden, ucunda gümüş bir haç bulunan bir tespih çıkarıp Jeanne'ın eline bıraktı.

Sonra genç kadını süzdü.

"Beni şaşırttığınızı itiraf edebilir miyim size, *foras officium?*"

Papazın sözlerinin devamını bekleyen Jeanne da onu inceliyordu gülümseyerek.

"Hikayenizi biliyorum. Açık konuşmak gerekirse, hiç de iyi şeyler vaat etmiyordu. On beş yaşını yeni bitirdiniz ve bu yaş yüce gönüllü davranışlardan çok, aptallıkların yaşıdır. Ama sizin irade ve aklınız, birkaç iyi niyetli tavsiyeyle aydınlanarak, yirmi yıldır süren yarı resmi girişimlerin başaramadığını birkaç günde başardı. Buradan, iradeyle birleşmiş aklın, temel bir erdeme yakın olduğu sonucuna varmam gerekiyor."

Temel erdemin ne olduğunu bildiğinden emin değildi, ama hayatının özetlenişi hoşuna gitmişti Jeanne'ın.

"Evlilik, manevi bir destek olsun size kızım," diye bağladı Peder Martineau. "Bana ihtiyacınız olursa, haberim olsun. İmkanlar elverdiği ölçüde, isteklerinizi karşılamaya çalışırım."

Kalktı ve izin istedi peder.

Peder Martineau'ya neden yardımcı olduğunu soruyordu kendi kendine Jeanne. Bu sorunun cevabını zar zor kestirebilse de bir müttefik kazanmış olduğunu iyi biliyordu. Kraliyet himayesinin gelecekte ne olacağı belli olmazdı, kilisenin koruması için aynı şey söylenemezdi. Bir hesap yapmış mıydı? Hayır, kendi kilise çevresini zenginleştirmişti sadece; zira sonuçta, yeniyetmeliğindeki küçük vatanı La Coudraye'in yerini alıyordu o çevre.

Ağustos sonunda Charles, ilk krallık yaptığı yer olan Bourges yakınındaki Méhun-sur-Yèvre'e, avlanmaya gitti. Beauté-sur-Marne'da çok fazla anısı vardı. Onun isteği üzerine, Barthélemy de katıldı krala. Bu durumda Jeanne bir kez daha yalnız kaldı.

Şefkat ve hediyelerden ibaretti Barthélemy. Yanında olduğu zaman. Ama Jeanne, başından başka bir yerinin okşanmasına tahammül edemiyordu artık.

"İçinizde başka bir varlığın olması, kendinizden dışarı atıyor sizi," diye düşündü.

"Büyücü müsün sen?" diye sordu Barthélemy, Richemont'un yanından geldiği bir akşam.

"Nereden öğreneceğim ki büyücülüğü? Hem bu soru niye?"

"Jacques Coeur gözden düştü."

"Niye?"

"Fazla borç vermiş olabilir ve borçluları, ondan kurtularak borçlarından da sıyrılmayı umuyor olabilirler. Ya da fazla malı mülkü var belki de. Kendisine ait otuz şato, oysa kral bunun yarısına sahip değil. Ve Bourges Sarayı! Charles'ın bile böyle bir sarayı yok! Ve işte, Agnès Sorel'i zehirletmiş olmakla suçlanıyor!"

"Neden yapsın ki böyle bir şey?" diye sordu Jeanne, şaşırarak.

"Agnès de senin gibi, onun gücünün olması gerekenden daha

fazla olduğunu ve bunu kötüye kullandığını düşünüyordu. Ama ben kendi adıma, veliaht Louis tarafıyla kurduğu ilişkilerin ona zarar verdiğine inanıyorum."

"Bence, bu kadar güçlü insanlar, bir kadınla savaşmak için fazla meşguldürler işleriyle. Meselenin daha ziyade onun kaybedeceği para olduğunu düşünüyorum."

Her ne olursa olsun, yine Jacques Coeur'e ait olan top dökümhaneleri gözden düşmemişlerdi. Longwy'de ve Lyon yakınlarında bulunuyorlardı. Bronz parçaların döküldüğü devasa fabrikaları, kara barut ve güherçileyle yapılan deneme atışlarını coşkuyla tasvir ediyordu Barthélemy. Jeanne da rahatsızlığını belli etmeden sessizce onu dinliyordu.

Sonbahar ilerledi. Doğa bakır rengini alırken, gökyüzü de griye büründü. İlk üzüm ve elma şarabı fıçılarının, vaktinden önce açılan biraların tadına bakıldı. Jeanne için özel olarak işe alınmış olan aşçı, daha sık av eti hazırlıyordu. Kendi zevki için miydi yoksa efendileri için mi, kimse bilmiyordu bunu, ama genç evliler haftada iki kez koruk suyunda pişirilmiş karanfilli yaban domuzu yavrusu ve yabani havuç eşliğinde karabiberli ördek kızartması yiyorlardı.

Jeanne hemen hemen hiç çıkmıyordu artık evden. Yağmurlar sokakları çamur içinde bırakmıştı ve hamileliği nedeniyle ata binemiyordu artık. Geceler uzadı ve hatta fazla uzun hale geldi.

Kız mı olacaktı bebek, erkek mi? Düşündükçe bir tercih yapmaktaki kararsızlığı artıyor ve en ufak bir önem atfedemiyordu buna. Gerçek babanın yok olması meleksi bir özellik veriyordu çocuğa: Talihin tohumundan doğacağına göre, yalnızca Jeanne'a ait olacaktı. Bu yüzden daha da çok seviyordu onu ve tek başına olduğu zamanlarda onunla konuşuyordu.

"Beni duyuyor musun? Bir Parrish'sin sen, biliyor musun?"

Soğuklar sertleşerek kendini hissettirmeye başlamıştı. İlk karlar, soğukların boğuk sessizliğini artırdı. Kanallardaki pislikler dondu ve kargalar beslenmek için buzu kırmak zorundaydılar. Hizmetkarlar, Paris kapılarında kurtların görüldüğü haberini getirdiler. Karayel pencereleri dövüyor, çatıları sallıyordu. Bir önceki hükümdar Bien-Aimé[1]'nin baronlarının kalmış olduğu Barbette Konağı'nın çatısı, onun iğrenç karısı Isabeau oradan ayrıldıktan sonra terk edilmişlikten zarar görmüştü. Onarılmaya ihtiyacı vardı; ilkbaharda ilgilenilecekti. Yatana kadar durmadan şöminelere odun attırıyordu Jeanne.

Tek eğlencesi, dükkanın kazancını vermeye gelen Guillaumet ve Sidonie'nin ziyaretleriydi. Üzerinden hiç ayırmadığı –düğününde bile üzerindeydi– büyük kesede bin liraya yakın para birikmişti; kendi parasıydı bu. Kullanmakta gayet cimri davrandığı aile hazinesindeyse bin beş yüz liraya yakın para bulunuyordu. Zengin değildi ama fakir de değildi artık, bunu gayet iyi biliyordu.

Noel ayini, konağın bu vesileyle fare ve örümceklerden temizlenen küçük kilisesinde yapıldı. Peder Martineau, tek boş zamanı olan on birinci saatte gelip ayini yönetti. Hizmetkarlar ve mahallenin üç tüccarından başka Guillaumet, Sidonie ve anneleri tavukçu kadın hazır bulundular. Çıkışta, Baron de Beauvois hediyeleri dağıttı.

Tüm hafta boyunca, börek ve şarapla bir kurtarıcının doğumunu kutlayan Hıristiyanların şarkı ve bağrışları, pencerelerin yağlı kağıtları ardından Jeanne'a kadar yükseldi. Jeanne odasından nadiren çıkıyordu artık. Doğum yaklaşıyordu ve merdivenlerde sancılanmaktan korkuyordu. Kraliyet ailesinin ebesi Bayan Pulchérie Grandchemin'e haber verilmişti; Jeanne'ın ziyaretine

1 Sevgili (Ç. N.)

gelen kadın onu muayene etmişti ve evi denetleyip hizmetçilere emirler vermişti: Büyük bir leğen sıcak su, bir ibrik, boş bir leğen daha ve bol miktarda kaynatılmış bez sürekli olarak hazır tutulacaktı.

"Kaynatılmış!" diye tekrarladı Jeanne, sertçe.

1451 yılının 19 Mart'ında, ikindiden sonra birinci saatte ilk sancılar geldi ve Jeanne çığlık attı. Bayan Pulchérie'yi ve Tournelles Köşkü'ndeki Barthélemy'yi aramaya gittiler; yağan dolunun altında koşup geldi ikisi de. Her şey öngörüldüğü gibiydi ve bir yardımcı eşliğindeki ebe, kapıya bir uşak yerleştirdi.

Jeanne bağırdı. Böyle büyük bir acı, böyle bir azap çekeceğini düşünmemişti hiç!

Birinin doğumu diğerinin ölümüydü.

"Ha gayret! İlk gebelik en zorudur her zaman," dedi Bayan Pulchérie.

Doğum, ikindiden sonra üçüncü saatten dördüncünün ikinci çeyreğine kadar sürdü.

Göbek bağı kesildi ve düğümlendi. Jeanne'ın çığlıklarını çocuğun viyaklamaları izledi. Bebek yıkandı. Jeanne'ı da yıkadılar ve yumurcağı gösterdiler. Şaşkınlıktan donakaldı: Ondan çıkmıştı bu canlı!

"Bir oğlan bu. En az üç kilo olmalı. Bu işten iyi anlarım."

"Bakkal gibi konuşuyor insanlar hakkında," diye düşündü Jeanne bulanık bir zihinle.

Bebeği kollarına aldı, kundaklanmıştı ve kırmızıydı. Büyük bir sevinç ve tanımlanamaz bir duyguyla baktı ona, hem tanrısal, hem de hayvani bir aşkla...

Barthélemy'yi odaya aldılar o sırada. Genç anneyi alnından öptü. Elini onun yüzüne götürdü Jeanne. Uykuya dalmadan önce çocuğu kollarından aldıklarını ve Barthélemy'nin ter içindeki

alnını kuruladığını hissetti.

Hizmetçiler, içinde kirli bezler bulunan kovaları götürdüler. Barthélemy de bebeği taşıdı.

Hem top, hem de insan yaptığını düşündü ve bu düşündüğüne şaşırıp kaldı. Sonra küçük yaratığı sütanneye emanet etti.

20
TOPLARA VEDA
*

"François koyalım mı adını?"

Jeanne sessiz kaldı.

"Babamın adı bu," diye açıkladı Barthélemy.

François de Beauvois, yedi günlükken, Peder d'Estrades tarafından Barbette Konağı'nın küçük kilisesinde, Noel ayininde de bulunmuş olan aynı müminlerin önünde vaftiz edildi. Ayrıca, annesinin çılgınlık ve kötülüklerinin büyük bölümünü yaşamış olduğu bu lanetli yere ilk kez geri dönen kral da oradaydı. Üzerinde altın harflerle yumurcağın ismi yazılı, gümüş bir maşrapa hediye etti Jeanne'a.

"Onun sağlığı ve uzun yaşamına içelim," dedi kral, maşrapaya ayin şarabı doldurturken.

Şaraba dudaklarını değdirip maşrapayı Jeanne'a uzattı. Bu alışılmadık ve onur verici harekete şaşıran Jeanne, bir yudum aldıktan sonra elindekini Barthélemy'ye geçirdi. François kurulandıktan sonra, kral, maşrapada kalan şaraba parmağını batırdı ve bebeğin dudaklarında gezdirdi.

"Sarmısak da sürün ağzına," dedi, "miyasmalara karşı etkilidir."

Majesteleri vaftiz yemeğine katılma lütfunda da bulundular. Bayılacak gibi olan tavukçu kadın da dahil olmak üzere bütün konukları selamladı Charles.

"Sizi eskiden tanıyan mütevazı insanları davet etmeniz hoşuma gidiyor, Jeanne. Prenseslere yakışır bir davranış bu."

Bu iltifatı herkes duydu.

Karıkocanınkinin yanındaki odaya, tepelerinde küçük melek başlarının bulunduğu iki meşe kapının arasına asılmış bir tekneden oluşan bir beşik ve sütanne için de yeni bir yatak yerleştirildi. Zira Jeanne'ın sütü az geliyor ve iki emzirmeden birine yetiyordu ancak.

Geleneklere göre loğusalık kırk gün sürüyordu. Ama on yedi gün sonra artık dayanamayan Jeanne Sidonie'yi banyoya götürdü.

Aslında hiç de sıradan olmayan sıradan bakımların yanı sıra sirkeli suyla yıkandı, sonra da, yanında getirmiş olduğu lavanta ve biberiye esanslarıyla kokulandırılmış suyla durulandı.

O gece, aylardan beri ilk defa, Jeanne Parrish'i buldu yeniden ve dolayısıyla da Barthélemy'yi.

"Sen de benim dadımsın aslında," dedi kocasına.

Alacakaranlıkta gülüşü hoşuna gitti; çocuklar gibi gülüyordu.

Bıkmak bilmiyordu ondan. Oysa Aziz Bonaventure'ün uyarısına aldırmadan zina ediyordu kocasıyla. Onun özdeyişlerini aktaran Peder d'Estrades'dan duymuştu bu azizi; ona göre eşinden fazla zevk almak, zina etmeye eşdeğerdi aslında. Aziz Bonaventure'ün canı cehennemeydi! Zevk aşırılığı da ne oluyordu yani? Neden sadece üzüntünün aşırılığına hoşgörü gösterilecekti ki? Isa, biz vücudumuzdan kurtulalım diye mi vücut bulmuştu yani?

Sonra Barthélemy evden uzaklaştı yine. Peder Martineau gelip, Paskalya'yı Saint- Séverin'de geçirmesini istedi Jeanne'dan.

"Bu kilisenin en ünlü çocuklarından birisiniz siz," dedi. "'Diriliş ayininde gözükmeniz, sizin için iyi olacaktır. Burada size günah çıkarttırmamı ister misiniz? Ne adam öldürmüş, ne de hırsızlık yapmış olamazsınız ve sadık olduğunuzu biliyorum, hiç kıskanç ya da obur olmadığınızı da. Diğer günahlarınızdan söz edin bana."

"Kocamı arzuladım."

"Anne olmanın gerektirdiği uzun süreli perhiz göz önünde bulundurulacaktır."

"Günahınızı bağışlıyorum. Üç Pater okuyun. Bu pazar, Saint-Séverin'e bekliyorum sizi. Örnek olsun diye bir soldan fazla verirsiniz."

Bu vesileyle, kralın, Jeanne d'Arc davasının yeniden incelenmesini emrettiğini de haber verdi peder. Papanın elçisi, Roma'nın onayını almakla görevlendirilmişti ve bu, kilise için inkar anlamına gelmesine rağmen - kilisenin Rouen'daki davranış biçimini ve o iğrenç Piskopos Cauchon'un ölene kadar, utanç verici bir şekilde cezasını bulmadan, nasıl ahlaksızca yaşadığını bilmeyen yoktu - Kardinal d'Estouteville de kralın isteğini desteklemişti.

Pazar günü geldiğinde, Saint-Séverin Mahallesi'nin, pastacının çocuğunu görmeyi beklediğini tahmin etti Jeanne. Ve bu davranışıyla Agnès Sorel örneğini izlediğinin bilincinde olarak sütanne ve kundaktaki çocuğuyla geldi kiliseye. Kralın nikahsız eşi soylular sınıfında doğmuşken, Jeanne'ın halktan biri olması, işsiz güçsüzlerin beklentilerini artırıyordu. Ve bu halk, derebeylerinden aldığı intikamla doldurmak istiyordu gözlerini.

Oraya varır varmaz bir topluluk oluştu çevresinde.

"Kralın Pastacısı bu!"

Ister istemez şaraplı ekmek de yediği ayinden sonra, bir

bardak şarabın eşliğinde peynirli çöreğin tadına varmak için kendi dükkanına gitti. Onu örnek almayı görev bilen, kendiliğinden oluşmuş bir kortej de peşinden geldi.

Haftalar ve aylar boyunca, en aydınlık günleri François'nın odasında geçti. Sadece görüntüsünü hafızasına kazımak için ayırıyordu bakışlarını ondan. İlk haftaların muğlaklığı geçtikçe, çocuğun yüz hatları belirmeye başladı. Dikkatle inceledi onları Jeanne. Babasının Barthélemy olmadığı anlaşılır mıydı? "Ona benzemese de önemli değil," diye düşündü. Zira büyükannesi ya da dedesine, bir dayı veya teyzeye benzeyen çocuklar olduğu biliniyordu.

Hesaplarında yanılmış olmayı çok isterdi. Ama ağzı, Montcorbier'ninkinin aynısıydı.

Tatlı mayıs geldi ama şarkılar olmaksızın. Barthélemy eve dönüşlerinde François'nın odasına koşuyor ve onu havaya kaldırıp kahkahalarla gülerek atlıkarıncada gibi döndürüyordu. Sütanne telaşlanıyor, çocuk cıvıldıyordu. Baharın ilk karatavukları öttüler.

"Bir erkek kardeş verecek miyiz ona? Ya da kız?" diye mırıldıyordu Barthélemy gece, yatak perdelerinin arkasında.

Sabah, birbirlerinden çözülemiyorlardı bir türlü.

İlk tomurcuklarla birlikte Jeanne'ın göğüsleri de çiçek açtı. Barthélemy'nin aletini, La Coudraye'deki evinin bahçesindeki bir kabak gibi görüyordu. Dölünü de, bal şerbeti gibi. "Biz, toprak ve bitkiyiz," diyordu kendi kendine. Dünyayız.

Yıldızlarız biz.

1452 yılının 19 Mart'ı geldi. "Bir sene geçti bile!" diye düşündü Jeanne. Peder Martineau'yla konuşmaya gitti. François'nın doğumundan beri, ölüm ve yaşam gitgide daha çok şaşırtıyordu

onu. Bütün bunların anlamı neydi?

"Yalnız olduğunuza inanırsanız," diye cevap verdi din adamı, "anlamı yok. Ama çevrenizdekileri düşünürseniz, gözleriniz açılır. Anneniz ve babanız gökten size bakıyor. Şayet onlar bu kadar erken gitmiş olmasalardı, siz de Normandiya'dan ayrılmamış ve bu yaptıklarınızı gerçekleştirmemiş olurdunuz."

"O halde, ölüm canlıyı besliyor, öyle mi?"

"Hepimiz yaşamın ötesine bağlıyız Jeanne. İnsanlık, uzun bir kortejdir. Azizlerin fedakarlıklarının bizim üzerimize yansıması bitmez, kötülerin yanlışlarının da keza. Öyle yapalım ki birinciler galip gelsin."

Bir sonraki yıl, François'nın ikinci yaş günü için küçük bir eğlence düzenledi Jeanne.

Şarap servisi yapıldığı sırada bir muhafız teğmeni geldi, soluk soluğaydı, çökmüş bir hali vardı. Jeanne'ı sordu ve onun yüz ifadesini gören Jeanne, kanının kalbinden çekildiğini hissetti. Yumurcağın odasını sessizlik kapladı.

"Hanımefendi..."

O da konuşmaya cesaret edemiyordu.

"Beauvois beyefendi öldü... Dün... Yanlış doldurulmuş bir topun infilakıyla."

Jeanne bir çığlık attı ve sallandı. Sidonie onu tutmak için atıldı, Guillaumet bir koltuk çekti altına. Kendini toparlayan Jeanne, ulağın alçak sesle ölümün ani olduğunu söylediğini duydu.

Doğum günü eğlencesi, hüzünlü bir akşam olarak son buldu. Sidonie işvereninden ayrılmak istemedi.

Ertesi gün, Başkomutan de Richemont üzüntülerini bildirmeye geldi. Kral bir mesaj yolladı. Başkaları da. Onlar, Peder Martineau'nun bahsettiği büyük kortejin gölgeleriydiler sadece.

İki gün sonra, Barthélemy'den geri kalanları Paris'e getirdiler. Jeanne o kadar çok ağladı ki göz pınarları kurudu.

"Tanrı'nın hiç mi yardımı olmuyor?" diye sordu Peder Martineau.

Kafasını salladı Jeanne.

"Benim için en değerli olan varlıkları elimden aldığına göre, ben lanetliyim demek ki! Annem, babam, kardeşim ve şimdi de kocam! Sevgimin tamamını gösteremedim bile onlara! Ne kabahat işledim ki ben?"

"Ya çarmıha gerilen İsa?" diye bağırdı keşiş. "Onun da mı lanetli olduğuna inanıyorsunuz yani? Ya dinden saptı diye yakılan Jeanne?"

Pederin ileri sürdüğü kanıtlara şaşıran Jeanne kendine geldi.

Ama daha sonra Peder d'Estrades'ın Barbette Konağı'nın küçük kilisesinde verdiği ölüyü övücü söylevin her kelimesi, bir çivi gibi geldi ona.

"...güç ve iyilik, Tanrı'nın ışığıyla birlikte, Barthélemy'de ifade buluyordu..."

Asla başka bir Barthélemy bulamazdı artık.

Kiliseden sonra evden de ayrıldı. Bu konakta kötü ruhların olduğu muhakkaktı. Sütanne ve çocukla birlikte, Galande Sokağı'ndaki eve döndü. İstediği kadar sık ziyaret edebilmek için Barthélemy'nin tabutunu Saint-Séverin Mezarlığı'na taşıttı.

İlk kez, kapının üzerindeki yazıyı fark etti:

Buradan geçen iyi insanlar,
Öbür dünyaya göçenler için dua edin.

Oğluna güler yüzlü görünmek için kendini zorlayarak perişan bir halde dolaştı haftalarca.

Toplar! Barış zamanı bile insanların hayatını mahvediyorlardı.

On altı buçuk yaşındaydı ama bazı akşamlar kendini yaşlı bir kadınmış gibi hissediyordu. İki insanın yüzüne tutunuyordu o zaman: İsaac'ın ve oğlunun. Ve bazen ızdırap onları siliyordu.

Ve Denis'yi bulma umudunu inatla taşıyordu hâlâ.

İkinci Bölüm

*

ŞİİRLER NE KADAR DA ACIMASIZ!

21
ENTRİKA
*

İlkbaharın ilk günlerinde yeniden dışarı çıkmaya başladı Jeanne. Bunun nedenlerinden biri, çevrede, Galande Sokağı'ndakinden daha geniş bir ev aramaktı; zira geniş alanlarda yaşamanın tadını almıştı bir kere. Başka bir neden de, hayatta kalma içgüdüsüydü. Zorunlu kalmadıkça beslenmeyen Jeanne o kadar zayıflamıştı ki Peder Martineau, sütanne ve Sidonie tarafından uyarıldı. Barthélemy'nin mezarı başında saatler geçirmediğinde, gün boyu ölülerin envanterini çıkarmaktan iştahını kaybetmişti. Fazla kısa olan geceler de zayıflamasına çare olmuyordu.

"Aşırı melankoli, rahiplerin unuttuğu bir günahtır," dedi ona Peder Martineau. "Umut yitiminin ve bunlar en çok sevilenler bile olsa, dünyevi olana aşırı bir bağlılığın belirtisidir bu. Bir oğlunuz var. O, sizin için değerli değil mi? Vaktinden önce mezara adanmış bir anne görüntüsü mü vereceksiniz ona?"

Ev değiştirmenin ruhsal durumunu da değiştirebileceğini düşündü o zaman Jeanne.

Barthélemy'den mütevazı bir miras kalmıştı: Üç bin lira yıllık gelir, ki kralın emriyle Başkomutan de Richemont bağlamıştı bunu zaten ve Orléans yakınlarında biraz toprak. Ama ticaretten kazandığı para, daha büyük bir eve yerleşmesine yeter de artardı. Pastacılık faaliyetlerini geliştirmek için zemin katta bir dükkan daha olsun istiyordu.

Bu konuyu krala açmaya hazırlanıyordu ki bir sabah tüysüz ve geniş suratlı, zengin ama dikkat çekmeyecek şekilde giyinmiş bir adam geldi dükkana. Jeanne'la yalnız görüşmek istedi. Evine davet etti adamı. Önce iyi iş yapan satılık ticarethanelerin peşinde Paris'i haraca kesen noterlerden biri sandı onu. Adını ve ziyaretinin sebebini sordu.

"Adımın fazla önemi yok," dedi adam. "Ziyaret sebebimse, sizin geleceğiniz."

Bir sessizlik oldu.

"Sizi tanımadığıma göre," diye cevap verdi Jeanne, "kendi geleceğinizden söz ettiğinizi düşünüyorum. Zira benimkinin sizi neden kaygılandırabileceğini bilmiyorum."

Adam gözlerini kıstı ve kibarca gülümsedi.

"Aklınız hakkında duyduğum övgüler temelsiz değilmiş," dedi.

Bu karanlık ziyaretçiye göstermeye razı olduğu cılız yakınlığı da kaybetti Jeanne.

"Gençsiniz. On altı yaşındasınız, öyle değil mi? Ve dulsunuz. Kral size karşı büyük bir şefkat besliyor. Bu şefkat kolayca derinleşebilir. Bir önceki metresinin kaybıyla ortaya çıkan boşluğu siz doldurabilirsiniz."

Böyle bir tasarı karşısında şok olan Jeanne, tehlikeyi derisinin bütün gözeneklerinde hissetti.

"Kralın bana yönelik böyle bir özlemi olduğunu ve benim de gereken isteği taşıdığımı varsaysak bile, sizin bahsettiğiniz gibi tehlikeli bir konumda bulunmak hiç de ilginç gelmiyor bana. Agnès Sorel'in zehirlenmiş olabileceği konuşuluyor."

"Sizin için öyle bir tehlike olmayacaktır," dedi adam güvenle.

Mümkün olduğunca ifadesiz ve duygusuz bir maske takındı

Jeanne.

"Güçlü kişilerin koruması altında olacağım yani. Ve sanırım o kişilere, ne olduğunu bilmediğim bazı hizmetlerde bulunmam gerekecek."

"Kralın tasarıları hakkında onları bilgilendireceksiniz."

Donuk gözlerle baktı ziyaretçisine Jeanne.

"Kral ebedi değildir," diye devam etti adam sinsi bir ses tonu ve yarılmış çıbana benzeyen bir gülümsemeyle. "O öldüğünde, siz daha hayatınızın baharında olacaksınız."

Bu uğursuz konuşmalar Jeanne'ın kanını dondurdu. Bu şahıs, Charles'ın öleceği zamanı nasıl bilebilirdi? Yoksa onun efendileri, VII. Charles'ı da mı zehirlemeye hazırlanıyorlardı?

"Onun halefiyse," diye devam etti adam, "onun için yaptıklarınızdan dolayı size minnettar olacaktır ancak."

"Prens Louis'nin aracısı mısınız siz?" diye sordu Jeanne.

Bir an için iktidar sahibi olan ve kendilerine üstün sırları elinde bulunduruyor havası veren uşakların ifadesini takındı adam. Jeanne, stratejisini tamamen değiştirdi:

"Beyefendi, madem ki haber kaynaklarınız bu kadar iyi, sevgili kocamın yasını tuttuğumu ve acının sonsuz olduğunu da bilmeniz gerekir. Hayattaki tek tesellim olan oğlum olmasaydı, bir manastıra kapanırdım. Sadece geçerken kaza eseri değdiğim bu dünyadan çekildiğimden de haberiniz olsa gerek."

"On altı yaşında mı?" diye hayretini belirtti adam.

"Yaşın ne önemi var? Beni geçen sene görmüş olsaydınız, söylediklerimin doğru olduğunu anlardınız. Barthélemy benim için her şeydi ve onsuz bir hayat bana hiçbir şey ifade etmiyor."

Jeanne'ı inceledi adam, hayal kırıklığına uğradığı belliydi, onun içten konuşup konuşmadığını kestirmeye çalışıyordu.

"İktidarın oyunları beni hiç ilgilendirmiyor beyefendi, iğren-

diriyor hatta. Sizi hiç görmedim. Lütfen gidiniz. Hayat fazlasıyla hüzünlüydü, sizin konuşmalarınız daha da karartti onu."

Adam ayağa kalktı, kararsız görünüyordu, sonra kapıya doğru yöneldi. Binanın ana kapısına kadar konuşmadı.

"Elveda hanımefendi, daha hırslı sanmıştım sizi. Ne olursa olsun kendi iyiliğiniz için bu görüşme hakkında dilinizi tutacağınıza inanmak istiyorum yine de."

Jeanne'ın içinde korku ve öfke birbiriyle çatıştı bir süre. Sonra aşağı indi ve Sidonie'den pelerinini ödünç istedi. Bu giysi kendisininkinden çok daha az gösterişliydi ama zaten bu işe yaracaktı. Ve hava sıcak olmasına rağmen kafayı saklamaya elverişli bir başlığı vardı. Şaşıran Sidonie denileni yaptı.

Jeanne, kapüşonu başına geçirip yürüyüşünü değiştirerek, dükkandan çıktı. Bir sakat gibi bacaklarını açıp mahsustan sendeleyerek ve sağ ayağını yere sürterek yürüyordu. Matthieu'nün askerlikten kaçmak için kullanmış olduğu taktikti bu. Mahalleye casuslar yerleştirilmişti kuşkusuz. Rol yapmayı Küçük Köprü de bıraktı, ama başlığını indirmedi yine de.

Tournelles Köşkü'ne vardı. Kapıda durdurdular onu. Kapüşonunu açıp kendini tanıttı ve acil bir mesele için kralı görmek istediğini söyledi. Bir vekil bir diğerine, o da kralın sekreterine haber verdi. Birkaç dakika sonra kralın huzuruna kabul edildi. Reverans yaptı.

Masada oturan Charles'ın yanında üç adam vardı ve onun en yakınında yer alan kişi Başkomutan de Richemont'du. Kral Jeanne'ı tanıdı.

Ama Jeanne, hükümdara sessiz kalmasını işaret etmek için parmağını dudaklarına götürdü ve sonra onlardan tedirgin olduğunu belli edercesine orada bulunanlara bir bakış attı. Herkes şaşırdı buna.

"Beyler, görüşmemize birazdan devam ederiz," dedi kral.

İki adam dışarı çıktı, gittikçe daha da meraklanan Richemont orada kaldı. Jeanne ona baktı.

"Jeanne!" diye bağırdı kral, telaşlı bir şekilde. "Başkomutanın önünde konuşabilirsiniz."

"Yaklaşın çocuğum, ne var? Ne kadar da zayıflamışsınız! Hasta mısınız?"

"Hayır, efendim."

Tek bir kelime bile atlamadan dükkana gelen ziyaretçiyi anlattı ona.

Kral öfkelendiğini gösteren bir hareket yaptı ve masaya bir yumruk indirdi. Masanın üzerinde duran büyük bakır şamdan sarsıldı.

Hâlâ ayakta duran Jeanne çok korktu.

Başkomutanın gözleri yuvalarından fırlamıştı, kızgın bakıyorlardı.

Kral aniden ayağa kalktı ve salonu arşınlamaya başladı. Uzun bir sessizlik oldu.

"Gerçek kızımmış gibi sadık ve fedakarsınız bana karşı Jeanne," dedi nihayet. "Oturun."

"Görüyorsunuz Richemont, düşmanlarımız savaştan vazgeçmiyor."

"Ve şu kadın..." dedi Richemont. "Hayır, siz değil, hanımefendi," diye ilave etti Jeanne'a doğru dönerek.

Bundan, hükümdarın kalbini fethetmeye girişen başka bir kadının söz konusu olduğu sonucunu çıkardı Jeanne. Bir bakış atarak başkomutanın sözünü kesti kral.

"Ve şüphesiz, bardağıma zehir koymanızı isteyeceklerdi sizden," dedi.

"Bunu yapmaktansa zehri kendim içerdim efendim," diye ba-

ğırdı Jeanne şiddetle.

"Bundan kuşkum yok Jeanne."

"Daha önce hiç görmemiş miydiniz bu adamı?" diye sordu başkomutan.

"Hayır, efendim."

"Eğer tekrar görürseniz, kimliğini öğrenmeye çalışın."

"İyi, Jeanne," dedi kral, "sizi daha fazla tehlikeye atmak istemem. İşleriniz nasıl gidiyor?"

"İyi gidiyor efendim. Eğer majesteleri, daha büyük bir lojmanı olan başka bir dükkan daha bulmakta bana yardımcı olurlarsa, çok memnun olurum."

"Gerekeni yapacağım."

Tournelles Köşkü'nden ayrıldığında Jeanne'ın inancı, La Coudraye'deki demirci Thibaut'da görmüş olduğu, ateşte kızarmış demirin soğuk su kabına batırılışındaki gibi pekişmişti: Güçlülerle görüşmenin ve onların dalkavukları arasında görünmenin yararı olduğu kadar tehlikesi de mevcuttu.

Bir daha Tournelles Köşkü'ne gitmemeye karar verdi ve kraldan bir iyilik istediğine de pişman oldu. Daha şimdiden bir çok insan kralın metresi gibi görüyordu onu. Sabahki esrarengiz adamın ziyareti bunun kanıtıydı. Bir uçurumun kenarına doğru itiliyor olduğu hissine kapıldı.

Sıradan olmaktan çıkar çıkmaz önce dikkat ve şüphesiz kıskançlık, sonra da düşmanlık giriyordu işin içine. Saflık etmiş ve önce Agnès Sorel'in sonra da kralın cömertliklerine kapılmıştı, sanki bunlar onun hakkıymış gibi. Bayan Baron de Beauvois'nın hâlâ bir pastacı olduğunu çok çabuk unutmuştu.

Düğün gecesindeki şamata da bunu ispatlamıştı: İnsanların dikkatinden hiçbir şey kaçmıyordu, özel bir düğün bile. Çevre-

nizdeki hizmetkarlar ve dalkavuklar çoğaldıkça, halk arasındaki dedikodular da artıyordu.

Belki de Agnès Sorel, fazla büyük olan itibarının uyandırdığı öfke nedeniyle zehirlenmişti gerçekten. Kendini unutturarak güven içinde olmalı ve gösterişten kaçınmalıydı.

Şamata sırasında söylenen şarkıyı ve Barthélemy'nin anlaşılmaz yüz ifadesini hatırladı üzülerek:

Kralın akdoğanı,
Pençen hamura battı,
Becerikli akdoğan,
O seni sepete attı!

Onu ele geçirmek isteyen bütün o insanları düşündü: Dom Lucas, Fransisken rahibeleri, Matthieu ve daha o sabah kralın düşmanları.

Yalnızca biri, diğerlerinin tersine, özgür bırakmıştı onu: Isaac.

Cesaretini toplayıp Yahudi Sokağı'na gitmeliydi bir gün. Bu tasarı, dinsel bir dileğe benzemeye başlıyordu. Ama bir yandan da çekiniyordu Isaac'tan, nedenini açıklayamasa da.

22
DÖRT TANE DÖRTLÜK VE İKİ SERSERİ

*

Yolda giderken, Sidonie'nin uyarısını hatırladı: Dükkan, yakında meyvesiz kalmak tehlikesiyle karşı karşıyaydı; Orléanais'nin meyve bahçelerinden sepetlerle ürün getiren, Jakobenler Kapısı tarafındaki birkaç satıcıyı görmeye gitmeye karar verdi. Tüccar olarak tanıyorlardı onu zaten, çünkü dükkan cephesine sacdan yapılmış bir levha taktırmıştı; soluk sarı bir zemin üzerinde kırmızı harflerle *Çörekçi* yazıyordu.

Gündüzleri sakin bir yer olan Maubert Meydanı'ndan sorunsuz bir şekilde geçerek, Saint-Benoît Sokağı'na ulaştı. Ama gideceği yere kestirmeden varmak için Sorbonne tarafına sapınca bağrışmalar duydu. Bunu önemsemedi ilkin ve birdenbire öfkeyle aynı sözcükleri haykıran öğrenci gruplarıyla çevrili buldu kendini; önce pek anlamadı, ama sonra ne dediklerini ayırt edebildi nihayet:

Cimri bilgin!
Çok sulu çorban!
Bardağın dolu,
Çorbansa sulu!

Memnuniyetsizliğin nedenini tahmin etti Jeanne: Pastalara düşkün oldukları halde, kolejliler dışında hiç öğrenci müşterisi

olmadığına şaşırdığında, Guillaumet açıklamıştı bunu ona. Kendilerine bir öğretmen seçen öğrenciler, para karşılığında onlara barınak ve yiyecek verip derslerin ücretini ödeyen ev sahibini de seçiyorlardı aynı zamanda; "pedagoji" deniliyordu buna. Kendilerine hiç para kalmıyordu bu durumda. Ama kaldıkları yer genellikle çok kötü, yiyecek de berbattı, oysa kolejlerdeki burslu talebelere para veriliyor ve onlar da doğru dürüst beslenebiliyorlardı. Guillaumet'nin anlattığına göre öğrenciler dört kişilik odalarda on kişi kalıyor, eski ve genellikle bitli ot minderlerin üzerinde uyuyor ve günde iki kez tatsız bir çorbayla yetinmeleri gerekiyordu; annelerinin takviyesi olmasa, bir yıllık öğrenim sonunda bir deri bir kemik kalırlardı. Üstelik öğretmen ve ev sahipleri, oğlanların saçlarını çok kısa kestirmek konusunda anlaşmışlardı ve öğretmen ne kadar tanınmış olursa, ev sahibi de o kadar aç gözlü oluyordu.

Kızgınlıklarını anlıyordu Jeanne. Ama karışıklık gitgide artıyordu, zira o mahalle okul kaynıyordu: Fransa ulusunun, Pikardiya ulusunun ve artık Almanya ulusu denen İngiltere Ulusunun küçük okulları. İki üç bin yeniyetme, kabaran bir ırmağın alçak mahallelere taşması gibi, sokakları öfkeyle dolduran uğultulu bir nehir oluşturuyordu.

Cimri bilgin!
Çok sulu çorban!

Jakobenler Kapısı'na ulaşmak için kalabalıktan zar zor kurtuldu Jeanne.

İşte o sırada, nedenini anlamadan önce bir şok hissetti: Seine Sokağı'nın karşı tarafındaki bir kahvenin kapısında bir adam protestocular selini izliyordu.

François de Montcorbier!

Onu tanımadan önce gözlerini görmüş ve heyecan bilincin önüne geçmişti.

O, kendisini görmüş müydü acaba? Adımlarını hızlandırdı, peşinden gelmesinden korkuyordu. Ya çocuğu görseydi!

Uzun bir süre geri dönmeye cesaret edemedi. Nihayet cesaret edip arkasına baktığında François orada değildi. Rahatlamanın yanı sıra can sıkıntısı hissetti, buna kendisi de şaşırdı.

Bir sepet kayısı ve bir sepet çilek ayırtıp, ertesi gün dükkana teslim edilmesini rica etti. Dönüşte başka bir yol izleyerek, huzursuz ve düşünceli bir halde Galande Sokağı'na vardı.

Ne istediğini sordu kendi kendine. Ve ne istemediğini. Aşk mı yoksa zevk mi? Aşk ve zevk mi? Yalnızlık mı, yoksa birliktelik mi?

Küçük François'nın bakımı, akşamın büyük bölümünde onu meşgul ederek aklını bu sorulardan uzaklaştırdı neyse ki.

Iki gün sonra, dükkanın panjurlarını açan Sidonie, yukarı çıkıp Jeanne'nın oda kapısını çaldı. Üzerinde sadece *Jeanne* yazan, kapının altından atılmış bir pusula bulmuştu dükkanda.

Önsezisi harekete geçen Jeanne, kocasının anısına yapılmış bir ayin nedeniyle Peder Martineau'ya borçlu olduğu ve ödemeyi unuttuğu parayı hatırlatan bir mesaj olması gerektiğini söyleyip, önem vermiyormuş gibi yaparak pusulayı masanın üzerine attı. Ama Peder Martineau bile bir dula yollanan pusulanın üzerine böyle senlibenli bir başlık yazmazdı.

Sütanne, François'ya lazımlığa çiş yapmasını öğretiyordu yandaki odada.

Jeanne pusulayı açtı; mısralar vardı içinde.

Yaz gelince tarlalara gittim,
Altın bir güneş ateşler saçıyordu.
Peygamberçiçekleri ve laleler topladım,
Ve kıpkırmızı gelincikler.

Gece olunca düşlere daldım,
Şaraba düşkündüm o zaman,
Peygamberçiçeği ruhumu koparıyordu
Alevlerin içine atmak için.

Ve gelincik
Zavallı vücudumu dağlarken,
Korlaşmış lale de
Öpücüğüyle yedi bitirdi beni.

Aklım başıma geldi, hatamı biliyorum
Ve aptallığımı. Eğer tarlaların elinden
O güzel çiçekleri alır ve incitirsem
Cennetin elinden ruhları almış olurum.

Çiçeklerin kadını, aman diliyorum,
Çiçeği koparmak, üzüntü getiriyor sadece.
Çiçeklerin kadını, merhamet edin!
Beni ipe göndermeyin!

Şaşırıp kaldı Jeanne. Üç taşlı yüzüğüne baktı.

Bir çiçek farkla, Barthélemy'nin iltifatını tekrarlıyordu François. Nasıl bir uyumluluk vardı ki erkekler arasında?

Ve gerçekten anlamıştı hatasını. Ona istediği merhameti gösterip göstermemek konusunda karar veremiyordu. Erkekleri de-

ğerlendiremiyordu. Onları yırtıcı yaratıklar olarak görmüştü, ama bir atmacanın geri gelip de dişi tavşandan özür dileyeceğini düşünmemişti hiç.

Bir şiir: Hafifliği sayesinde, dünyanın cinayetler, zehirler, entrikalar, sadakatsizlikler, kaçışlar, acılar ve akbabalar tarafından parçalanan asılmış insanlar gibi değişik yönleri üzerinden uçmamızı sağlayan mucizevi bir şey. Bir kanat. Hem yumuşak hem de şiddetli. Bu şiir, hâlâ parmağında taşıdığı yüzüğün neredeyse tam tamına eşi gibi göründü Jeanne'a. Yazıya dökülmüş bir sureti değil miydi zaten?

Onu tekrar okudu ve İngiliz Sokağı'nı düşündü. Ve kaderin tuhaf bağlarını: François tarafından ırzına geçilmemiş olsaydı, Barthélemy ile de evlenmezdi belki de.

İç çekti.

Ne olursa olsun, Seine Sokağı'nda görmüştü onu işte. Galande Sokağı'na döndüğünü biliyordu artık. Geri gelecekti şüphesiz. Ama Jeanne ne düşüneceğini bilemiyordu hâlâ. Ne de kime akıl danışacağını. Bu kişinin Peder Martineau olamayacağı açıktı.

François emekleyerek döşemenin keşfine çıkmıştı. Kucağına aldı onu.

"Denis seni görse, çok mutlu olurdu," dedi.

Çocuk gülümsedi ve neşe dolu sesler çıkardı. Kalbinin üzerine bastırdı onu Jeanne.

Annesinin saçlarıyla oynadı François. Onunkiler soluk bronz rengini alıyordu.

Dokuzuncu saat çaldı. Sütanne, bu yapmacıksız sahnenin onda uyandırdığı hoşnutluk içinde onları izliyordu.

"Mama zamanı geliyor birazdan," dedi.

Aşağıda, kuyunun makarası gıcırdadı. Guillaumet odun kırıyor, Sidonie de yeri yıkıyordu. Dükkan daha erken açılıyordu, zira müşteriler Cornouailles Koleji talebeleriyle sınırlı değildi artık. Evde ve şehirde huzur hüküm sürüyor gibiydi; Jeanne'ın kalbi dışında.

François de Montcorbier geri gelseydi bile, namus kuralları çerçevesinde karşılaşabilirdi onunla ancak; evde yalnız değildi artık. Sütanne ve çocuk, sadece tek bir oda varmış gibi birinden diğerine gidip geliyorlardı.

Bunu düşünmek bile rahatsız etti Jeanne'ı ve rahatsızlığının bilincine varması, onu daha da artırdı.

Dulluğunun ve analığının tutsağı mıydı yani?

Bu sırada, Paris Belediye Başkanı'nın yolladığı bir görevli gelince ne yapacağını şaşırdı.

Bûcherie Sokağı'nda bulunan, krala ait başka bir evin kira kontratını getirmişti adam. Onunla birlikte eve bakmaya gitti. Zemin katta tek bir dükkanın bulunduğu ve onun üzerinde de her biri iki odalı üç katın yükseldiği, kemerli bir mahzeni ve çatı katı da olan, hemen hemen yeni bir evdi bu. Üst üste üç konut vardı kısacası. Dükkanı işletmek isterse, onlardan birini Sidonie'ye bırakabileceğini düşündü. Burası, Galande Sokağı'ndaki evden daha büyüktü. Ve Sidonie'nin evlenme yaşı gelmişti; bir aşığı vardı zaten, Guillaumet'nin "Galande Sokağı çapkını" adını taktığı, un satıcısının öz oğlu. Yılda kırk beş lira kira o kadar elverişliydi ki, hemen kararını verdi Jeanne; o ve görevli Galande Sokağı'na döndüler ve tereddüt etmeden kontratı imzaladı: Jeanne de Beauvois.

Ertesi sabah, kapının altından atılmış başka bir pusula getirdi Guillaumet. Yine bir şiir sandı önce Jeanne, ama başlığı görünce, yanıldığını anladı: *Beauvois diye anılan Jeanne Parrish'e.*

Hiç de kibarca değildi bu. Düz mühür basılmıştı. Mührü koparıp okudu:

Sefil kaltak, dilini tutmayı bilemedin. Bunun cezasını çekeceksin.

Sapsarı kesildi. Mesajın kaynağını kestirebiliyordu. Oysa kralla görüşürken tek bir kişi vardı yanlarında: Richemont. Jeanne'ın ziyareti hakkında komploculari uyaran oydu demek ki. Bu sefer Tournelles'e gitmeyeceği kesindi; krala karşı dürüst olmak umurunda değildi, hayatını kurtarmak istiyordu sadece. Boşboğazlığının cezası ne olacaktı ki? Korktu. Terziye onu ziyaret edeceğini bildirmişti ama evden çıkmaya çekiniyordu. Saat yedi gibi sokak ona ıssız göründü ve yırtılan bir elbisesini diktirmek için dükkan komşusuna gidecek cesareti buldu yine de.

Dükkandan çıktığı zaman, her şey çok hızlı ve ilk anda anlaşılmaz bir şekilde gelişti.

Kafasına siyah bir pelerin örtülüp sıkıldı, boğulacak gibi oldu içinde. Bağırdı ve çırpındı ama boşuna. Belinden tutup havaya kaldırdılar. Kaçırıyorlardı onu!

Sonra bir adam çığlık attı ve kafasındaki pelerin kaydı, anlaşılması güç bir manzara çıktı ortaya: Terzi kadın, nefesi leş gibi kokan ve yüzünü buruşturan bir yabancının kafasına süpürge darbeleri indiriyordu. Kendinden geçen adam, Jeanne'ı bıraktı.

Terzinin arkasında Guillaumet, Jeanne'ın başına pelerini atmış olan ve sopadan sıyrılmaya çalışırken hoplayıp zıplayan başka bir adamın bacaklarına şiddetli sırık darbeleri vuruyordu. Bu darbelerden biri bacağını kırmış olmalıydı, zira yere yıkıldı.

Bu arada, etraflarında bir topluluk oluşmuştu, iki serseriyi sımsıkı bağladılar. Guillaumet, muhafızları çağırmak için Mor-

tellerie Sokağı'ndaki karargaha koştu.

Oğlan geri dönmemişti ve hâlâ soluk soluğa olan Jeanne korkudan yarı afallamış bir haldeydi ki, iki kral vekili gelip, Tournelles Köşkü'ne gitmek üzere kendilerini izlemesini rica ettiler.

"Ne yapmak için?" diye sordu Jeanne.

"Majesteleri, acil olarak sizi çağırıyor."

Hapı yuttum, dedi kendi kendine, komplocular beni lekelemeyi başarmış olmalılar!

Yukarı çıkıp pelerinini aldı ve vekilin atının terkisine bindi. Umutsuzluğa yakın bir ruh hali içinde Tournelles'e vardı. Vekiller onu kralın bulunduğu salona götürdüler. Aşık suratlı bir düzine insan bekliyordu orada. Başkomutan de Richemont ateş püskürüyor gibiydi, ama başıyla bir işaret yaptı ona.

"Gelin Jeanne," dedi hükümdar.

Ama bu, Jeanne'ı tam olarak rahatlatmaya yetmedi.

"Üç gün önce, sizi krala karşı bir komplonun içine sokmaya gelen adam bu mu?" diye sordu Başkomutan Richemont, elleri arkadan bağlı olarak iki muhafızın arasında dikilen birini göstererek.

Adamı dikkatle inceledi Jeanne; şişmiş suratı kötü muamele görmüş olduğunu kanıtlıyordu, ama tamamıyla tanınabilir bir haldeydi; yırtılmış olsa da, elbisesi bile aynıydı.

"Kesinlikle bu," dedi.

Adam Jeanne'a tükürdü. Bir muhafız, adamın sırtına bir yumruk indirdi.

"Tanıklık ifadenizi imzalayın lütfen, hanımefendi," dedi başkomutan. "Zindana götürün bu adamı. Yarın yargılanacak. Mahkeme kararının darağacı olmasını umarım."

Kral, her zamanki üzüntülü bakışlarından birini fırlattı Jeanne'a.

"Haydi çocuğum. Vekillerim evinize geri götürecek sizi. Ama neyiniz var? Geçen günkünden daha solgun görünüyorsunuz."

"Efendim, tam da vekillerinizin geldiği saatte, iki adam beni kaçırmaya çalıştı!" diye haykırdı Jeanne. "Ama işçim ve mahallenin insanları engelledi onları."

"Neredeler şimdi?" diye sordu başkomutan, kendinden geçmiş bir halde.

"Oradalar sanırım," diye cevapladı bu işten hiçbir şey anlamayan Jeanne. "İşçim, Mortellerie Sokağı'na, muhafızları çağırmaya gitti."

"Hayır," diye açıkladı başkomutan, "onlar da bu işin içinde! Buraya getirteceğim saldırganları!"

Dışarı çıkıp, açık kapıdan Jeanne'ın da duyduğu emirler verdi: Ona saldırmış olan iki haydutu getirmek amacıyla, dört tane muhafız, Bayan de Beauvois'ya evine kadar eşlik eden vekilleri izleyecekti.

"Efendim," dedi sinir krizinin eşiğindeki Jeanne, "neler olduğunu öğrenebilir miyim?"

Kral içini çekti.

"Kısacası Jeanne, bir kadın sizin reddettiğiniz yeri alabileceğini sanmıştı. Sizin geçen günkü ziyaretiniz Richemont'u telaşlandırdı. Bu hanımın dairesini aratırdı. Ve zehir bulundu orada."

Başkomutan salona dönmüştü. Kralın bıraktığı yerden o devam etti.

"*Acqua toffana!*" diye bağırdı. "Bunun ne olduğunu biliyor musunuz, hanımefendi? Bir İtalyan zehiri: Kuduz yaban domuzu salyası. Üç gün boyunca bacaklarından asılıp, tükürüğü toplanıyor."

Boğuk ve korku dolu bir çığlık attı Jeanne.

"Kurban, en dayanılmaz kuduz çırpınışlarıyla ölüyor."

"Başkomutanın bizzat kendisi sorguladı kadını," diye tekrar sözü aldı kral ağır ve sakin sesiyle. "Zehri bana, sizin ziyaretinizin ertesi günü vermeyi hesaplıyormuş. Birkaç isim açıkladı, biri de az önce gördüğünüz adamınkiydi. Komplonun sızdırılmış olduğunu o zaman anladılar kuşkusuz ve size saldırıp cezalandırmak için, o kiralık katilleri yolladılar."

Üzüntüsü gittikçe artan Jeanne yalnızca dinliyordu. Onu kaçıracaklardı demek. Dövecekler, işkence edeceklerdi. Belki de öldüreceklerdi.

"O insanları tutukladık. O hanımı da sıkı gözetim altında bulunacağı bir manastıra yollattım. Onu hayatımı kısaltmaya ikna etmiş olan beş adam, en iyi ihtimalle darağacını boylayacaklar. Ama sadece uygulayıcıları yakalamış oluyoruz. Aydınlandınız mı? Geçen günkü ziyaretinizin önemini anladınız mı?"

"Ya elebaşılar efendim? Bu işi planlayanlar?"

Önce, her zamankinden daha da üzüntülü bir bakışla cevap verdi ona kral. Sonra bir gülümseme iliştirdi o bakışa:

"Barthélemy size anlatmamış mıydı? Elebaşılar, benim oğullarım. Bunu zaten biliyordum, ama o gördüğünüz adam da doğruladı."

Jeanne'ı o kadar şiddetli bir titreme aldı ki, heyecanını kral da fark etti. Huzursuzluğu, dehşetle açılan gözlerinden de okunuyordu zaten.

Elleriyle yüzünü kapatıp hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

"Çok kötü bir şey bu!"

O âna kadar öfkesine hâkim olamıyor gibi görünen başkomutan, ona doğru ilerledi ve elini omzuna koydu. Bu davranış, genellikle haşin ve soğuk olan bir adamdan beklenmeyecek bir şeydi.

"Hanımefendi, heyecanınıza hâkim olun. Kralınızın hayatını kurtardığınızı düşünün."

Başını kaldırdı Jeanne, gözleri kızarmıştı. "Ya ben ne olacağım?" demeye cesaret edemedi.

"İzninizi rica ediyorum," diye cevap verdi sadece.

O zaman VII. Charles, büyük bir onur bahşetti ona: Ayağa kalktı ve kapıya kadar ona eşlik etti. Nöbetçiler kaşlarını kaldırdılar şaşkınlıkla.

"Tanrı sizi korusun," dedi.

Jeanne da onun elini öptü.

Ertesi gün, belediyenin üst düzey bir görevlisi resmi bir mektup getirdi Bayan de Beauvois'ya: Bûcherie Sokağı'ndaki evin kira sözleşmesinin iptal edildiğini ve Majesteleri VII. Charles'ın, o belgeyle evin tüm mülkiyetini ona ve mirasçılarına bıraktığını bildiriyordu.

Başarısız saldırı, günlerce konuşuldu mahallede. İşler için faydalı oldu bu.

Guillaumet nasıl müdahale etmişti? Kahramanlığın defne yapraklarıyla taçlanmış bir çocuğun coşkusuyla anlattı olanları. Pencerelere panjurları takmak üzere dışarı çıktığında, evin karşısındaki küçük bir sokaktan iki adamın aceleyle çıktığını ve yakından Jeanne'ı izlediğini görmüştü. Onları gözleriyle takip etmiş ve niyetlerinin kötü olduğunu anlamıştı. Elinin altında adamlara uzak mesafeden saldırabileceği bir silah olmadığı için, sarmısak ve soğan demetlerini kirişlere asmaya yarayan ucu kancalı sırığı kapmıştı. Görüldüğü gibi kaval kemiği kırmakta oldukça etkili bir aletti bu.

Terziye gelince, elinde süpürgeyle dükkanından çıkmıştı, çünkü ertesi gün yeni kumaşlar geleceğini müşterisine söylemeyi unutmuştu. İki serserinin Jeanne'ın kafasına kukuleta geçirdi-

ğini görünce, saç tuvaletinde kullanılan büyük bir iğneyi en yakınındakinin beline batırmıştı. Alışılmadık bir silahtı ama var kuvvetle sırtına batırınca, az acı vermiyordu insana. Adam, belini tutmak için Jeanne'ı koyvermişti. Ve terzi kadın, haydutun kafasına üst üste indirdiği süpürge sapı darbeleriyle bitirmişti saldırısını. Jeanne Tournelles'deyken, Mortellerie Sokağı'ndaki karargahın muhafızları serserileri almaya gelmişlerdi, ama daha sonra kralın muhafızları müdahale etmiş ve suçluları onların elinden almışlardı. Bu adamların da sonu, suç ortakları gibi Grev Meydanı'nda, haldeki direkte, Trahoir'deki çarmıhta ya da Paris'te yükselen bir çok darağacından birinde olacaktı; Notre-Dame'da, Saint-Landry Rıhtımı'nda, Saint-Germain-des-Prés'de, Baudoyer Kapısı'nda veya Montfaucon'da. Adam kaçırmak, şakaya gelir bir suç değildi. Ama onların efendileri olan Prens Louis ve Prens Charles'ı aynı son beklemiyordu kuşkusuz.

Saint-Germain-des-Prés'deki darağacının anısı, Jeanne'ın içini titretti. Peder Martineau meseleyi öğrenmek için onu ziyarete geldiği zaman, dayanacak hali kalmamıştı."

"Normandiya'ya geri dönüyorum ben!" diye bağırdı. "Paris, entrikacıların ve katillerin şehri!"

Peder bu söylediklerinden etkilenmişe benzemiyordu.

"Anneniz babanız Normandiya'da katledildi Jeanne. Tavadan ateşe atlamış olursunuz." Sakinleştiğiniz zaman, böyle şeyler düşünmeyeceksinizdir.

Gözyaşlarına boğuldu Jeanne.

"Ama öyleyse, bu dünya katillere ait!"

Pederin, kaçırma teşebbüsünün nedenlerinden haberi yoktu; düzensiz bir şekilde açıkladı onları Jeanne.

"Şu ölümlü dünyada her şeyin bir bedeli vardır Jeanne. Güzellik para eder, çünkü çirkinler onu satın almak isterler ve bu-

nu başaramazlarsa, yok etmeye çalışırlar onu. Zenginlik ve başarı, kıskançları ve dalkavukları kendine çeker. Birinciler, ikincilere tercih edilebilir belki, zira onlar düzeltilmeye daha müsaittirler. Çekiciliğinizin ve iktidar çevrelerinde bulunmanızın bedelini ödüyorsunuz. Saraya sık sık gidip gelmek, ateşin üzerinde dans etmektir. Mütevazılık ve ölçülülüğün avantajı sadece ahlaki değil, aynı zamanda pratiktir de: Göze batmadan yaşamak, şansınızla herkesi hayran bırakmaktan daha az sıkıntıya malolur size."

"Bir manastıra kapanmam mı gerek?" diye karşılık verdi Jeanne, kızgın bir halde.

Peder gülümsedi.

"Buna yatkın olduğunuzu sanmıyorum, Jeanne. Ve büyütecek bir oğlunuz var."

Yavaş yavaş yatıştırıyordu onu peder.

"Öyleyse? Adım başı bir tuzağa rastlanan bu şehirde nasıl yaşamamı istiyorsunuz?"

"İnsan, melekle hayvan arasında bölünmüştür Jeanne. Melek taklidi yapmayın bana. Beauté-sur-Marne yolculuğunuz sırasında, bıçağınızı bir serserinin gözüne soktuğunuzu anlatan siz değil miydiniz?"

Hazırlıksız yakalamıştı Jeanne'ı bu kanıt.

"Kendimi savunuyordum..." dedi bahane olarak.

"Takdire değer bir vahşilikle!"

Ne söyleyeceğini bilemedi Jeanne.

"Sizdeki vahşiliğe hâkim olmayı ve başkalarınınkinden sakınmayı öğrenin. Ağlayıp sızlanma eğilimine karşı direnmeyi de. Kendi doğasının meleksi olduğuna inanmasına izin verirseniz, oğlunuzdan bir erkek yaratamazsınız."

Bir süre suskun kaldıktan sonra şöyle bağladı peder:

"Krala çok büyük bir hizmette bulundunuz. Bir savaş alanındaymış gibi hareket ettiniz. Savaşın acımasızlığından yakınan bir asker gibi davranmayın şimdi."

Peder Martineau gitti.

Rüzgar masanın üzerindeki bir kağıdı kıpırdattı.

François'nın dörtlükleriydi kıpırdayan.

Ya aşk, o da mı bir savaştı?

Gecenin karanlığı çökmeden Barthélemy'nin mezarını ziyarete gitti.

Mezarlık boyunca uzanan ağaçlıklardan gelen boğuk çığlıklar duydu. Yerden oldukça yukarda sallanan ayrılmış iki ayak gördü. Düzenli iniltilere dönüşen çığlıkların sıklığı, neden kaynaklandıkları hakkında aydınlattı onu. Kız alçak bir dalın üzerine yerleşmiş olmalıydı. On altı yaşındaki bir dul için can sıkıcı bir hatırlatmaydı bu.

Sonra kız uzun bir çığlık attı.

Jeanne, duayı kısa kesip keyifsiz bir halde evine döndü.

23
KRAL VE OROSPULAR

*

1451 Temmuz'unda bir olay Paris'in gündemi ve dedikodularını canlandırdı ve Jeanne'ı anlatamayacağı kadar çok huzursuz etti. Oysa olayın bahtsız kahramanı, tanıdıklarından biri değildi, hiç görmemişti bile onu: Söz konusu şahıs Jacques Coeur'dü.

Dünyanın en zengin bankacısı, kral buyruğuyla tutuklanıp zindana atılmıştı.

Bourgelu bir deri tabakhanesi sahibinin oğlu olan Jacques Coeur, Papa V. Nicolas'nın arkadaşıydı ve kilisenin tanımadığı V. Félix'in iktidarı bırakmasında etkin rol oynamıştı. Avrupa'nın bütün büyük şehirleri onun mallarını alıp satıyordu. Yakın doğuyla yapılan ticareti o yönetiyordu. Haçlı seferlerinin silah yoluyla fethedemediği kutsal toprakların korumasını, ticaret yoluyla elde etmişti. Bilinen dünyanın her tarafında temsilcileri vardı ve ona ait bir senet, barışta veya savaşta altın değerindeydi. VII. Charles'a, birlikler toplayıp Normandiya'yı geri almak için gerekli olan parayı ödünç veren de oydu. Lyon ve Beaujolais'deki gümüş madenlerini ona veren de kraldı yine. Bu madenler sayesinde denizaşırı ticaretinde kullandığı parayı basıyordu. Son olarak da Bourges Başpiskoposu'ydu Jacques Coeur.

Oysa kral, onu sadece zindana atmakla kalmıyor, şaşırtıcı bir para cezasına çarptırarak kırk şatosu ve Bourges Sarayı da dahil

olmak üzere bütün mallarına el koyuyordu.

Jeanne'a bu haberi veren ve söz konusu kişinin önemini anlatan Peder Martineau çok üzülmüştü bu olaya. Bu bankacı, kilise prensi ya da diplomata ricacı olan dini tarikat başkanlarından hiçbirinin onun evinden eli boş dönmediği bir gerçekti.

Onu her görmeye geldiğinde yaptığı gibi bir bardak şarapla bir dilim börek verdi rahibe, Jeanne.

"Onun," dedi Jeanne çekinerek, "Agnès Sorel'in zehirlenmesine karışmış olabileceğini söylediklerini duydum."

Peder Martineau kızdı.

"Kıskanç insanların dedikodularını aktarmayın! Böyle bir kuşkunun aptallığı, onu yayanlara itibar edilmemesi için yeterlidir."

"Neden peki?"

"Kraliyet kovuşturmasının tek bir nedeni olabilir, o da şayet doğruysa tabii, Jacques Coeur'ün kralın oğullarına ödünç para vermiş olmasıdır."

Jeanne, kralın önünde söylemiş olduğu ve Barthélemy'nin de eleştirdiği lafları keşişe tekrarlamaktan kaçındı elbette. Beauté-sur-Marne'daki yemekte, safça bir coşkuyla, düşüncesizce konuşmuştu; kralın ona karşı önceden taşıdığı hıncı bilmeden, Jacques Coeur'e saldırmıştı.

"Ama ben, Coeur'ün böyle bir şey yapmayacak kadar aklı başında biri olduğuna inanıyorum," diye ekledi Peder Martineau."

Sağlığı hakkında bilgi almak bahanesiyle ona gelen keşişin neden bu konuyu açmış olduğunu sordu kendine birden Jeanne.

Peder ona doğru döndü.

"Önemli bazı hizmetlerde bulundunuz mu krala?"

Jeanne şaşırdı.

"Hayır, sadece ona karşı hazırlanan komplo konusunda uyarmıştım, zaten bu yüzden beni cezalandırmak istediler komplocular. Neden soruyorsunuz ki bunu bana?"

Düşünceli bir halde inceledi onu rahip; bir şey sormak istediği ama nasıl soracağını bilemediği belli oluyordu. Nihayet sordu:

"Çocuğunuzun kraldan olmadığına emin misiniz?"

"Bu soruyu daha önce de sormuştunuz. Tekrar söylüyorum: ondan değil."

"Ama onun, çocuğun kendisinden olabileceğini düşünmesi için nedenleri yok mu?"

"Hayır," diye cevapladı şaşkınlığı giderek artan Jeanne, "Ama sorumu yineliyorum, neden soruyorsunuz bana bütün bunları?"

"Kral bir çok lütufta bulundu size," diye cevap verdi peder. Büyük lütuflar bunlar: İlkin kiralık bir dükkan ve bir konut ve şimdi de dükkanı olan üç katlı bir evin mülkiyeti. Şu an, herkesçe biliniyor olsa gerek bu. Artık saraydan uzak durun. Geçen gün, Normandiya'ya çekilmek istiyordunuz. Tournelles Köşkü'ne gidip gelmekten kaçınmanızın yeterli olacağına inanıyorum."

"Bunu biraz daha açın," dedi Jeanne.

"Kral sefahate düşkündür," diye açıkladı keşiş, Jeanne'a bakarak. "Zarar görmeden kurtulmuş olmanız bir mucize. Size karşı ısrarlı olsaydı, ne yapardınız? Kocanızın hamisiydi, şimdi de sizin velinimetiniz. Onun isteklerine baş eğmekten başka bir şey yapamazdınız. Ve hükümdarın metresi olarak onun düşmanlarının saldırıları karşısında en zayıf kişi siz olurdunuz o zaman."

Bir sessizlik oldu. Kralın teveccühünün ona da pek sevgi dolu gelmiş olduğunu düşündü Jeanne.

"Kanımca," diye devam etti uyarısının etkisinden emin olan

Peder Martineau, "bundan böyle kral ülke üzerindeki egemenliğini artıracaktır. Şu an, Burgonya ve Calais hariç, Fransa'nın mutlak hakimi o. Ama başkente dönüşünde onlara verdiği bağışlama belgelerine rağmen, Paris'te bile düşmanlarının yandaşları var hâlâ. Burgonya Dükü Philippe le Bon'un, ona karşı bir birlik oluşturmaktan başka bir şey düşünmediğini biliyor. Kendi temellerini sağlamlaştırmak için her şeyi denetim altında tutmak isteyecektir. Öz oğlu ve en büyük düşmanı Philippe arasındaki ittifakı da biliyor."

Din adamlarının kuşku götürmez bir şekilde her şeyden haberdar olduklarını düşündü Jeanne. Yoksullar gibi güçlülerin de evlerine girip çıkarak, her tarafta dolaşarak, kişiden kişiye ve tarikattan tarikata bilgi aktararak, kraliyetin yüksek görevlileri kadar çok şey biliyorlardı. Peder Martineau'nun sempatisini kazanmış olduğuna sevindi.

"Mali otoriteyi denetimi altına aldı bile," diye sürdürdü konuşmasını keşiş, "zira Jacques Coeur, tek başına onunkine eşit bir gücü temsil ediyordu. Çok yakında, kendi iktidarını tehdit eden diğer güçlere de çataçaktır. Kilise. Üniversite. Bunlar sizi ilgilendirmiyor, elbette. Ama varolan düşmanlıkları körükleyecek ve yenilerini yaratacaktır bu. Tekrarlıyorum: Kraliyet iktidarı çevresinde bulunacak herkes, kaçınılmaz olarak bu kinin hedefi olacaktır. Başınızdan geçen tecrübede gördüm sizi: Fazla duyarlısınız. Mum ışığının çektiği pervaneler gibi yeniden kraliyetin ışıklarına kapıldığınızı düşünseydim, kaygı içinde yaşardım."

Bu saptama, Jeanne'ın güçlüler dünyasına duyduğu tiksintiyi güçlendiriyordu sadece.

"Pek safmışım!" dedi kendi kendine.

"Jeanne d'Arc davasının yeniden incelenmesi de, Fransa'ya hâkimiyetini oturtmanın başka bir şekli oluyor," diye ilave etti

peder. "Ve papanın desteğiyle düşmanlarını kudurtmanın."

Jeanne'ın yüzüne baktı bir an; onun sarışınlığından ilham aldı belki de. "Yas bittikten sonra yeniden evlenmeyi düşünmelisiniz Jeanne. Uzun süren dulluk gençliğe yakışmıyor. Ve bir koruyucuya ihtiyacınız var," dedi.

Ve izin isteyip gitti.

Ertesi gün Paris pazarlarına çıktığı zaman, Jacques Coeur'ün tutuklanışının neden olduğu şokun etkilerini gördü. Hırçınlık ve telaş hissediliyordu her tarafta. Büyük sarrafların çoğu orada değildi, bu durum küçüklerin müşterilerini artırmıştı. Kuşkusuz, onlara borç veren kişinin zindana atılmasıyla sarsılan bazı büyük tüccarlar da yoktular. Ve orada bulunanların suratları bir karıştı.

Sonra saçma bir olay soğukkanlılığını yitirmesine yol açtı. İki adım ötesinde kopan yaygara ve gelen çığlıklar, bir şarap satıcısıyla yaptığı görüşmeyi böldü.

İki orospu bir burjuvayla tartışıyordu. Kavganın başını kaçırmıştı ama gün ortasında mesleklerini icra ettikleri için, adam tarafından azarlanmış oldukları anlaşılıyordu.

"Şu işe bakın!" diye bağırdı kızlardan biri, başı açık, çok genç, geveze ve aptaldı.

"Malımızı satmamızı yasaklamak istiyor beyefendi!"

"Hiç parası yok, anlaşılan!" diyerek alaylı bir şekilde güldü diğeri, yüzündeki alçıyı nadiren çıkardığı belli olan tombul bir kızdı.

"Sizin malınız kokmuş balık!" diye karşılık verdi öfkeden kızaran adam.

"Bacak arana pek sık eğilmiyorsun galiba, babalık!" dedi birinci kız. "Eğilseydin, kokmuş balığın nasıl olduğunu görürdün!"

Kahkahalarla güldü orospular. Küçük bir topluluk oluşmuştu, üç kavgacının hali insanları eğlendiriyordu.

"Şimdi gidip muhafızları çağıracağım!" diye bağırdı adam.

"Oku olmadığı için muhafızları çağırıyor!" dedi birinci çaçaron, gülerek. "Karının önünde yayın gevşediği zaman da muhafızları mı çağırıyorsun babalık?"

Kalabalık gülmekten katılıyordu.

"Söylesene," diye söz aldı yeniden ince sesli tombul kız, "geçen akşam Fouarre Sokağı'nda bir küçükhanımla beraber gördüğüm sen değil miydin? Taze şarap tattırmaya götürdüğün bir rahibe miydi yoksa o?"

Kalabalık artıyor ve eğlenmeye devam ediyordu. Fouarre Sokağı'nın, orospuların gözde yuvalarından biri olduğunu herkes biliyordu. Adamın suratı, beyin kanaması geçiriyor gibi bir renge bürünmüştü.

"Hey dostum, gözlerim pek iyi görmüyor anlaşılan, düşünüyorum da bir küçük beydi galiba yanındaki! Öğrenci mahallesi değil mi orası?"

Ve gülüşmeler yükseldi yeniden. Sinirden deliye dönen burjuva, alaylı sözler eşliğinde olay mahalinden uzaklaştı ve Jeanne da görüşmesine devam edebildi.

Dönüş yolunda, bazı güçlere bulaşmamanın daha hayırlı olduğunu düşündü.

Özellikle de krala ve orospulara.

24
ŞEYTAN OSURUĞU MACERASI

*

Neşeli bir halde, "Şeytan Osuruğu yok oldu," diye bildirdi bir sabah Guillaumet.

Jeanne'ın Bücherie Sokağı'na taşınmasından birkaç gün önceydi. François'dan umudunu kesmişti artık. Çiçekli şiirin on altı mısrası, yüreğine umut tohumları ekmişti aslında. Ama François yeniden görünmemişti. Tanrı bilir, hangi oğlan ya da kızla meşguldü kafası. Şiir, kurumuş bir demet halini aldı.

Sidonie, söz konusu nesnenin, yani Şeytan Osuruğu'nun cebe konmayacak kadar ağır olduğunu belirtti ve Guillaumet rezilce bir kahkaha attı.

Rıhtımlarda alışveriş yaparken o meşhur nesnenin önünden bir çok kez geçmişti Jeanne. Seine'in sol yakasında, Martroi Saint-Jean Sokağı'nda, Saint-Gervais ve Grev Meydanlarının arasında, Belediye Sarayı'nın arkasında dikiliydi. Gerçeği söylemek gerekirse, hiçbir şeyi sınırlamayan ama daha ziyade fena davranışları haber veren bir sınır taşıydı; bir fırsat çıkması umuduyla bekleyen orospuları, serserileri ve yankesicileri çekiyor gibiydi özellikle. Bir penise benziyordu. Ya da bir dışkıya. Tercihe bağlıydı bu. Halkın hayal gücü ikinciyi tercih etmişti ve kulağa kötü gelen adı da buradan kaynaklanıyordu.

Hiç kimse bu minyatür taş anıtın kökenini ya da neyi simgelediğini merak etmedi. Bunlar bilinseydi, daha saygılı bir mu-

amele görebilirdi belki. Örneğin, görünmez dünyalar arasındaki, ihlal edilmemesi daha hayırlı olan –ki gelecek bunu kanıtladı– bir sınırı işaret edebilirdi. Bu topraklarda Parislilerin yaşadığı eski zamanlarda, yeniyetmelere, ana tanrıça figürlerinden biri olan Déméter'in alanına girişlerini ve yetişkinlik çağına geçişlerini belirten sınır taşlarından biriydi belki de. Genç insanlar veya kanunsuzlar gibi toplumların ebedi öncülerinin onun etrafında toplanması merak uyandırmalıydı en azından.

Ama Hıristiyanlık, çoğu muhtemelen paganizm kalıntısı olan eski taşlarla ilgilenmeyi teşvik etmiyordu; onlarda kötü ruhların bulunduğu kesindi, özellikle de böyle şüpheli biçimlere sahipseler. *İncil*'i Lutèce'e getirmiş olan ilk keşişlerin, Şeytan Osuruğunu tokmak darbeleriyle kırmamış olmaları büyük bir şanstı. Takmış oldukları gülünç isim bile ondan ne kadar tiksindiklerini açıklıyordu: Dünün tanrıları bugünün şeytanlarına dönüşüyordu genellikle.

Ziyaretlerinde ikram edilen börek ve şarabı yeni bitiren Peder Martineau, bu zındık taşının tereddüt etmeden ve pişmanlık duymadan toz haline getirilmesi gerektiğini belirtti.

Bu kadar hırpalanan Şeytan Osuruğu öç almalıydı. Öyle de oldu.

Ama her şeyden önce bir soru dayatıyordu kendini: Bu güzellikten yoksun taş parçasını kim çalmış olabilirdi?

Börek ve şaraplarını almaya gelen Cornouailles Koleji talebe ve öğretmenleri bundan başka bir şey konuşmuyorlardı. Üst katta bulunan Jeanne, sıcaklık nedeniyle açık duran pencerelerden duydu onları. Hırsızların sınır taşını nasıl kullanabilecekleri konusunda açık saçık konuşuyor ve kahkahalarla gülüyorlardı. Elinde olmadan Jeanne da gülüyordu onların kösnül hayallerine. Onlara göre, üniversitelilerin veya diğer öğrencilerin ya da

her iki tarafın birden yaptığı bir şakaydı bu.

Beş gün sonra Şeytan Osuruğu başkentin en ünlü nesnesi haline gelmişe benziyordu, zira sohbetler neredeyse sadece bu beklenmedik eksen etrafında dönüyordu. Ayaktakımını coşturan konuları genellikle hor gören burjuvalar bile bunu konuşuyorlardı. Herkes birbirine, sonunda bıktırıcı bir hal alan aynı kösnül şakaları yapıyor gibiydi. Tamam, Şeytan Osuruğu ortadan kaybolmuştu, cehenneme kadar da yolu vardı.

Ve sonra tereyağı tüccarı taşın, Saint-Jacques Sokağı yakınında ve Sorbonne Sokağı'ndaki Saint-Benoît-le-Bétourné'nin hemen hemen karşısında yer alan, küçük Mont-Saint-Hilaire Sokağı'nda bulunduğunu haber verdi. Yer seçimi hem şaşırtıcı hem de aydınlatıcıydı, çünkü bu Osuruğun izlediği yol üniversitenin, yani Fransız biliminin merkezinin yakınına götürüyordu onu.

Üniversite talebeleri dalga geçiyor ve onlarla birlikte bütün Paris eğleniyordu. Onun hakkında çılgınca şeyler anlatılıyordu; örneğin sınır taşının büyülendiği ve cinselliği kudurmuş cadıların yardımıyla Seine'i kendi kendine geçtiği gibi. Şeytan Osuruğu'nun yer değiştirmesinin, Mont-Saint-Hilaire Sokağı'nda şeytanın başkanlığında yapılacak bir cadılar toplantısını haber verdiği de söyleniyordu.

Birkaç gün sonra olay iyice karışık bir hal aldı. Bayan Isabelle de Bruyères şikayetçi oldu. Dizginlenemez bir dava açma meraklısının kızı ve usta bir avukat olan bu kadın, çok eski zamanlardan beri dikili duran sınır taşının karşısında yer alan konağının özellik ve itibarını kaybettiğini ileri sürdü. Bu nedenle Bruyères Konağı, "Şeytan Osuruğu Konağı" diye anılır olmuştu.

Kuşkusuz Saray da bu hadiseyle eğleniyordu ya da uğraşacak daha iyi bir konu bulamamıştı, zira şikayeti işleme koyup, soruşturma açtı. Ve başlangıç olarak cinayet yargıcı Jean Bezon,

Şeytan Osuruğu'nu, l'Horloge Rıhtımı'ndaki Adalet Sarayı'nın avlusuna taşıttı. Bütün Parisliler gibi Jeanne da katıla katıla güldü buna. Olay, büyük perhiz zamanında cambaz tiyatrolarında oynanan kaba güldürülere benzemeye başlıyordu.

Bruyères Konağı'nın önünde yepyeni bir sınır taşı belirdiğinde, durum böyleydi. Değerli Şeytan Osuruğu'na kavuşmaktan umudu kesen dul Bruyères, başka bir tane yontturup eskisinin yerine koydurmuştu. İşin ilginç tarafı bu hanım, günahkar faaliyetlerini bırakmaları konusunda ikna etmeye çalıştığı ve kurtuluşu kendi kurmuş olduğu pişmanlık müessesesinde aramaları yönünde teşvik ettiği orospularla olan bağlantısıyla tanınıyordu Paris'te.

Sınır taşları ve hayat kadınları arasındaki bağ, ondan başka kimsenin gözünden kaçmadı. Genelde açık saçık şakalara düşkün olmayan Guillaumet bile alay etti. Sidonie de müşterilerle birlikte kahkahayı bastı. Söylendiğine göre yeni sınır taşının şekli öncekinden daha anlamlıydı, ama Jeanne onu görmeye gitmedi. Bununla birlikte, sahte taşa da gülünç bir ad takılması uzun sürmedi: Sessiz osuruk anlamına gelen "Pırt".

Çörekçi'nin açılışından beri olaydaki yeni gelişmeler hakkında bilgi alışverişinde bulunuyordu insanlar. Yeni gelişmeler olması kaçınılmazdı, çünkü mahkeme karışıyordu işe. Hem de tüm ağırlığıyla. Durumun gülünçlüğüne kayıtsız kalan kral vekilleri, Sorbonne'un öğretmen ve öğrencilerini sorgulamaya kadar götürdüler işi.

İşte o zaman durum ciddileşti ve gülüşmeler kesildi. Anlaşmazlık konusunun başka yöne kaymış olduğu anlaşıldı. Üniversitenin rektörü, kralın muhafızlarının içeri girerek, Kilise kurumun özerklik ayrıcalığını hiçe saymaya cesaret etmiş olmalarına verip veriştirdi. Hiç görülmemiş bir şeydi bu. Üniversite, bu ka-

dar gülünç bir bahaneyle kraliyet iktidarına bağımlı hale getirilmek mi isteniyordu?

Rektör gibi, Cornouailles Koleji ve diğer öğretim kurumları da memnuniyetsizliklerini belirttiler. İşe yardım etmek için zaman zaman dükkana inen Jeanne, bu konuda konuşulanları dinliyordu: Sadece üniversitenin öğretmen ve talebeleri değil, kolejliler ve diğer öğrenciler de sabırlarını kaybetmeye başlıyorlardı aynı zamanda. Sayıları artıyordu. Kaygılandı. Olay, kral ve üniversite arasında açık bir çatışmaya dönüşüyordu. Peder Martineau'nun söylediklerini hatırladı o zaman: Ülke üzerindeki egemenliğini artırıyordu kral ve Üniversite'den başlıyordu buna. Ama Jeanne, bu işe karışmamakta kesin kararlıydı. Saraya yaklaşmanın neye malolduğunu yeterince görmüştü.

François de Montcorbier, üniversite talebesi olduğunu söylemişti; bu gülünç ve politik meseleye onun da karışıp karışmadığını merak ediyordu.

Bir sabah, henüz açılmamış olan dükkanın panjurlarına vurulan darbelerle uyandı; sütanne telaşlandı ve Jeanne aşağı indi. Yemek içmek isteyen çakırkeyif müşterilerdi bunlar ve kalabalıktılar. Güzel bir kız görünce çapkınlaştılar. Kalabalığa bir göz attı: Hepsi üniversiteliydi. Ama François yoktu aralarında.

"Ateşi yakıp hamur yoğuracak zaman verin bana," dedi Jeanne, uysal bir şekilde.

Canı sıkılıyordu zaten ve yatağından kaldırmış bile olsalar, sempatisini uyandırıyordu bu oğlanlar.

Ateşi yaktıktan sonra, yeni çörekler olana kadar bir gün önceden kalanları ısıtıp verdi onlara. Çok beğendiler ve taze hamuru beklemeye karar verdiler. Acıkmış oldukları belliydi ve başka açık dükkan da yoktu. Tavernalar müşterilerini saatler önce kapıya koymuşlardı. Bu sırada Guillaumet ve Sidonie gelip, nöbe-

ti devraldı.

"Nereden geliyorsunuz?" diye sordu Jeanne akşamdan kalma alemciler sandığı gençlere.

"Mont-Saint-Hilaire Sokağı'ndan," diye açıkladı üniversitelilerden biri.

Bir tek bu cümle bile onları güldürmeye yetti. Jeanne da eğleniyordu. Merakı uyanmıştı.

"Orada ne yapıyordunuz?"

"Nah!"

Kendi kalçalarına vurdular gençler.

"Pırt'ı, Şeytanın Osuruğu'yla evlendirdik."

Kahkahalarla güldü Jeanne. Talebelerin neşesi iyice artmıştı. Jeanne da onlardan biri gibiydi sanki. Onların yaşındaydı ve biraz gülmek iyi gelmişti. Dulluk, krala karşı düzenlenen komplo derken hiç de rahat bir hayatı olmamıştı son aylarda!

Küçük okullardan öğrencilerin suç ortaklığıyla, Adalet Sarayı'nın avlusundan Şeytan Osuruğu'nu aşırdıklarını açıkladılar!

Hayret dolu bir çığlık attı Jeanne.

Kendilerini güvende hisseden gençler, marifetlerini ayrıntılarıyla anlattılar. Bir çatı merteğini kaldıraç olarak kullanarak sarayın iner çıkar parmaklığını kaldırmışlar ve kapıcıyı, sesini yükseltme ihtimaline karşı ölümle tehdit ederek Osuruğu yürütmüşlerdi. Sonra da Bruyères Konağı'nın önüne koşup Pırt'ı almışlar ve iki sınır taşını Mont-Saint-Hilaire Sokağı'nda bir araya getirmişlerdi. Onları demir bir çemberle tutturup, duvara gömülü zincirlere bağlamışlardı. Ve son olarak da Şeytan Osuruğu ve genç Pırt'ı, evliliğin kutsal bağıyla birleşmiş ilan etmişlerdi.

Jeanne, Guillaumet ve Sidonie o kadar çok güldüler ki işlerini bile doğru dürüst yapmakta güçlük çektiler.

Iyi insanlar meşguliyetleriyle uğraşmak için uyandıklarında,

Çörekçi'nin önündeki küçük topluluktan kahkahalar yükseliyordu. Burjuvalar ve tüccarlar da onlara katıldılar. Şakacı üniversiteliler iktidara nanik yapıyordu ve kraliyetin yeni derebeylerine toprak kölesi olmadıklarını bildirmekten fazlasıyla hoşnuttular sadece!

"Ah, yok, hayır!" dedi kendi kendine Jeanne. Tournelles Köşkü'ne gidip, bu iyi çocuk kıpırdanışının ifade edebileceği tehlikeleri haber verecek değildi elbette.

Jeanne'ın onları karşılayış biçiminden hoşlanan, dağınık, kızılımsı saçlı ve kalkık burunlu bir üniversiteli genç, akşama Mont-Saint-Hilaire Sokağı'na çağırdı onu; sınır taşlarının düğünü şerefine, içki içilip dans edilecekti.

Dans etmek!

Hemen kabul etti Jeanne. Oraya geldiklerinde, bu şakacıktan evliliği kutlayan kalabalık yoğundu. İnsanlar, yeni bir kardeşlik içinde birbirlerini kutluyor ve yabancılar ezelden beri tanışıyor gibi konuşuyorlardı. Bu kadar çok bardağın nereden bulunduğunu kimse bilmiyordu ama sonuçta bulunmuştu işte ve hepsi de düğün vesilesiyle oraya getirilmiş olan şarap fıçılarına şeref veriyorlardı.

Genç üniversitelinin adı Thierry Lepoulain'di: Jeanne'ı, çiçeklerle taçlanmış sınır taşlarının önüne kadar götürdü.

Uzun bir geceden çıkıyormuş gibi geldi Jeanne'a.

Unutmak istiyordu, sarhoş olmak istiyordu, gençliğine yeniden kavuşmak istiyordu.

Thierry'nin acelesi vardı. Jeanne'ın göğüslerini okşuyordu. Onun neşeli saflığı Jeanne'ın hoşuna gitmiyor değildi. Ama eve götüremezdi. Bu durumda, Lombardiyalılar Koleji'nin köşesindeki küçük sokağa doğru sürükledi onu. Eski konutu olan atölye hâlâ boş muydu acaba?

Boştu. Orada bırakmış olduğu saman bile öylece duruyordu.

Aldığı haz, şarapla gölgelenmişti biraz. Ama sonuçta yas sona ermişti işte. En azından bir akşamlığına. Iffetten, sorumluluklardan, iktidardan, kraldan ve rahiplerden uzakta...

"Beni sevme," diye fısıldadı Jeanne, "vücudumu sev!"

"Anlıyorum," diye mırıldandı Thierry dilini şapırdatarak.

Gerçekten anlamışa benziyordu. Akıllı oğlanlar vardı hâlâ, Matthieu, François ve hatta Barthélemy'den sonra.

Öpücükler, öpücükler! Ve hamur gibi yoğrulmak da büyük zevkti!

"Ben bir çöreğim," dedi kendi kendine.

Gün doğarken döndü eve, çakırkeyif ve doymuş bir halde.

Ama sütanne onu duymadı: Kütük gibi uyuyor ve horluyordu.

Şeytan Osuruğu sorunu daha da büyüyordu. Parisli densizliğinin kutsal bağlarıyla birleştirilmiş olan iki sınır taşı neredeyse hac yerine dönmüştü ve bu durum kraliyet iktidarını kudurtuyordu.

Bütün mahallede olduğu gibi Galande Sokağı'nda da, her saatte, çiçekli şapkalar takmış insanlar görülüyordu; tatil günleri dışında memnun olduklarının ifadesiydi bu –aşırıya kaçan bir laubalilik. Şeytan Osuruğu meselesine değilse, neye sevinebilirlerdi ki bunlar?

Thierry'yle birlikte tekrar gitti oraya Jeanne. Her zaman taze çiçeklerle süslenmiş olan, erkeklik organı şeklindeki sınır taşlarını görmek, ertesi günü sormayan bu oğlanla atölyenin samanında yuvarlanmak kadar hoşnut ediyordu onu.

Bir tavernaya götürdü Thierry'yi. Jambon yiyip şarap içtiler.

"Jeanne de Beauvois'sın sen, öyle değil mi, Kralın Pastacısı?"

diye sordu Thierry.

"Jeanne de Beauvois'yım, evet, Kralın Pastacısı," diye karşılık verdi Jeanne, "ama kralın hiç sahip olmadığı şeyi sen elde ettin"

Thierry güldü. Beyaz dişleri ve küstahlığı Jeanne'ın çok hoşuna gitti.

"Kraldan fazla olan neyim var benim?" diye sordu.

"Kral değilsin, eşsiz bir üstünlük bu!"

"Sen de bir serserisin."

"Niye?" diye sordu Jeanne.

"İktidarı sevmiyorsun."

"Sevmiyorum."

"Niye?"

"İktidar ticarettir."

"Ama sen de tüccarsın."

"Thierry, sana hamur satmak isterim ama vücudumu değil, hele ruhumu hiç değil."

Kahkahalarla güldü Thierry. Masanın üzerinden öpüştüler, masa komşularının pek hoşuna gitti bu.

"Yaşasın yavuklular!" diye bağırdılar.

Jeanne, hiçbir zaman olmadığı kadar mutluydu Thierry ile.

Ertesi gün, sınır taşlarını görmek için Mont-Saint-Hilaire Sokağı'na bir yargıcın geldiği duyuldu Galande Sokağı'nda. Onu tanımış ve zorla alıkoymuşlardı. Şeytan Osuruğu ve Pırt'tan oluşan kutsal-aziz çifte ebediyen saygı göstereceğine dair yemin ettirmişlerdi halkın önünde. Serbest kaldıktan sonra ağlayıp sızlamakla haksızlık etti, ama şaka bütün Paris'e yayılmıştı bile: Üstat Gaubert de la Ferrandière, Şeytan Osuruğu ve Pırt çiftine itaat ve bağlılık yemini etmişti.

Parisliler gülmekten katıldılar. Notre-Dame'ın dış cephesindeki Yahudi kralları bile güldü bu işe. Büyük Châtelet'nin kor-

kunç darağaçlarında, iplerinin ucunda çürüyen idam mahkumlarının salınışı bile göğü, başpiskoposu ve kralı küçümser gibiydi. Kargaların gaklamaları, alaylı gülüşlere benziyordu. Ve Jeanne gülüyordu. Tam olarak neye güldüğünü kendi de bilmiyordu ama birşeylerden öç alır gibi yaşıyordu bu taşkınlıkları. Paris, VII. Charles'dan çok, ona Tanrı tarafından verilmiş sayılan iktidara nanik yapıyordu. Kısacası krallık yönetimiyle dalga geçiliyordu.

Birkaç günden beri, teşhir direğine bağlamak için namussuz tüccarları aramaya geldiklerinde, vekil ve muhafızlar beklenmedik bir nezaketle karşılaşıyorlardı. Eskiden eşelek atılırdı bu namussuzlara, ama şimdi hileli terazi kurbanlarının bizzat kendileri tarafından, tavuk beyaz eti ve salatayla beslenecekler di. "Nasılsın Thomassin? Sen bizi kazıkladın ama biz sana kızgın değiliz. Al, ye. Işerken zor olmuyor mu?" Lanet olsun, majestelerinin ağırlık ve ölçü sistemine aykırı hareket etmişlerse, ne olmuştu yani? Hilekar fırıncı Thomassin, bu olup bitenlerden hiçbir şey anlamıyordu. Boyun ve ayaklarından zincirlenmiş olarak teşhir platformunun üzerinde şaşkın bir halde dönüp duruyordu.

Bu şekilde devam edemezdi. Kışa girilmişti ve Yüce Kral Charles'a kafa tutan bir şehirle ilkbahara doğru gidiliyordu. Noel'i böyle alaycı bir ortamda geçirmek söz konusu olamazdı. Paris'i yakıp tutuşturan bu kışkırtmaya karşı en hızlı tepkiyi verenler, en büyük tehdit altında bulunanlar oldu. Muhafızların komutanı Robert d'Estouteville'in sabrı taştı. Ne yani, bu maskaralığa varmak için mi dışarı atmışlardı İngilizleri? 6 Aralık'ta, orduyu Sainte-Geneviève Tepesi'ni kuşatmaya yolladı.

Fısıltı gazetesi kulaktan kulağa yayıldı: Jeanne, yeni gelişmeleri her gün saati saatine izleyebiliyordu. Akşam da Thierry Lepoulain tamamlıyordu haberleri.

O sırada, yeni dükkanında kendisine yardım etsin diye Guillaumet'yi de yanına alarak Bücherie Sokağı'na taşınmıştı. Sidonie de bir yardımcı işçiyle birlikte eski dükkanla ilgileniyordu. Dedikodulara yol açmamak için aşığını evine sokmak istemiyordu Jeanne. Ne de olsa Barthélemy öleli bir yıldan az olmuştu, ve ölen bir kocanın yası bir sene tutuluyordu.

Kardinal olmasına rağmen –zira o, kilise prenslerinin ruhani iktidarını cismani erkle birleştiriyordu– Estouteville, öğretim dünyasına ciddi bir şekilde meydan okumuştu. Orada toplanan Fransız ruhban sınıfının kendi koşullarını krala kabul ettirmiş olduğu on dört sene önce yapılan Tours Toplantısı'ndan beri, kralın iktidarının, kiliseye bağlı olan üniversiteye ait kurumların kapısında son bulduğu üzerinde anlaşılmıştı aslında. Bu şekilde kışkırtılan öğrenciler, tepede, yiyecek sağlamaya elverişli, onları karşılamaya yetecek kadar büyük ve müstahkem bir mevki seçtiler kendilerine: Üstat Henri Bresquier'ye ait olan, *Sainte Etienne* Tavernası'ydı burası. Estouteville de genel karargahını bir taş atımı mesafeye kurdu: Avukat Vaudetar'ın evine. Cinayet yargıcı Jean Bezon, Şeytan Osuruğu ve Pırt'ı yerinden söktürüp Adalet Sarayı'na taşıttı yeniden.

Araba yola koyulmuştu artık. D'Estouteville hücum emrini verdi ve ordu *Sainte Etienne*'in kapılarını kırdı. Öğrencileri dövdüler ve tutuklayıp Büyük Châtelet'ye götürdüler. Eğlence zamanı bitmişti. Polis, üniversite ayrıcalık ve muafiyetlerinden bıkmıştı zaten. D'Estouteville *Sainte Etienne*'de arama yaptırdı. Fransız gençliğinin önde gelenlerinin keyifleri yerinde olduğu zaman sökmeyi alışkanlık haline getirdikleri dükkan tabelalarının yanı sıra kılıçlar, eski gürzler ve en kötüsü de küçük, inceuzun bir top bulundu.

Bir top! Bu haylazlar, krala karşı savaşmayı tasarlıyorlardı de-

mek ki!

Gerçekte, bu savaş aleti kullanım dışıydı ve özellikle Paskalya ya da Noel'de oynanan, Kudüs'ün Romalılarca alınışının temsil edildiği dini oyunlarda işe yaramıştı. Ne var ki, üniversite ve laik iktidar arasında yapılan anlaşmalarda, basit bir sopa da olsa öğrencilerin her çeşit silahı taşıma ya da bulundurmasının yasak olduğu belirtilmişti.

D'Estouteville, ele avuca sığmaz öğrencilerin devam ettiği bütün müesseselerin, özellikle de *Saint Nicolas'nın Görüntüsü* ve Coquerel Konağı'nın aranmasına girişti. Her taraftan yükselen, *ducianus culi* veya *vitus vitiosus* türü Latince küfürleri duymazdan gelen muhafız teğmenleri, başka kılıçlar, sopalar ve fitiller buldular. Fırsattan istifade, öğretmenlerin kürklü kaftanlarını, kalaylı sofra takımlarını ve hatta inanılması güç ama kışkırtıcı metinler oldukları bilinen dilbilgisi kitaplarını aşırdılar.

Zemin katlarla yetinmeyip mahzenlere indiler ve bedavadan tonlarca taze şarap içtiler.

Uyanıklıkta üstlerine yoktu, kimse onları faka bastıramazdı: "Silahlı" olduğunu söyledikleri bir kadın yakaladılar. Mutfağına baskın yaptıkları sırada, zavallı kadın sebze doğruyordu; herkesin bildiği gibi, bozguncu bir faaliyetti bu...

Bu zulüm bütün kış devam etti. Gülüşmeler, soğuk, korku ve öfkenin içinde yitip gitmişlerdi. Olay bir şaka gibi başlamıştı, bir savaşa dönüşmek üzereydi. Bu durum, Jeanne'ın son kez Tournelles Köşkü'nden çıkarken almış olduğu kararı pekiştirdi: Prenslerle hiçbir işi olmayacaktı artık. İktidar makinesi, kılıç ağızları, zehirli uçlar ve keskin kancalarla kaplı bir kötülük aygıtıydı.

Şeytan Osuruğu Savaşı'nın son çalkantılarını hesaba katmamıştı.

Paskalya'nın yaklaşması, bu ayrıcalıklar çatışmasına bir süreliğine ara verdi.

Kürsülerdeki papazlar, başta Notre-Dame'ınki olmak üzere bir çok kilise avlusunda oynanan dini temsiller ve tarikat üyelerinin oluşturduğu ayin alayları, başkalarına olduğu gibi siyah başlıkların ayrıcalıkları ve kraliyetin hırslarını umursamayanlara da, on beş asır önce yaşamış bir Yahudi'nin çektiği acıları hatırlattılar. O da iktidarla boğaz boğaza gelmiş olmalıydı. Ama bu uyarılar kızgınlıkları yatıştırmadı, daha ziyade mayalanıp iyice pişmeleri ve ekşimeleri için zaman verdi onlara.

Büyük Perhiz başladı.

Pazartesi günü, nereden geldikleri bilinmeyen, çıplak ayaklı Carmel papazlarından oluşmuş bir ayin alayı, tapınmaların mutlak merkezi olan Notre-Dame'a giderken Galande Sokağı'ndan geçti. Dualarının kalın sesli uğultusu doldurdu sokağı. Keskin bir soğuk vardı ama kar ayak parmaklarını pisliklere batmaktan kurtarıyordu. Çoğu ayakkabılı, bir burjuva kadın ve erkekler topluluğu hemen onların arkasından geliyordu.

İçlerinden bazıları uzaktan geliyor olmalıydı, zira dükkanın önünde durdular ve yollarına devam etmeden önce karınlarını doyurmak için aceleyle börek ve sıcak şarap siparişi verdiler Sidonie'ye.

Bu kez Bernardenlerden oluşan başka bir ayin alayı Sainte-Avoie'dan inip, önce Grev Meydanı'na sonra da Saint-Eustache'a doğru yöneldi.

Bir üçüncüsü, Fransisken alayı, Montmartre Kapısı'ndan geldi.

Cordonniers papazlarından müteşekkil dördüncü alay da, Saint-Antoine Kapısı'ndan.

Ogüstenler, Jakobenler, Matürenler de eksik kalmadılar.

Aynı şekilde, rahibeler de varolduklarını göstermemezlik edemezlerdi, Sainte-Aure tarikatının kızları, Fransiskenler, Karmelitler ve diğerleri de arkalarındaki sofu kadınlarla birlikte geçit yaptılar.

Orospular için tatil günü oldu böylece: Şehrin her yanında dini geçitler yapılıyordu.

"Kabuklular"[1]da gösterdiler kendilerini: Biraz saygınlık kazanmak için ellerine geçen yegane fırsat buydu. Saint-Jacques de Compostelle hacıları olduklarını iddia edip, inandırıcı olmak için ellerinde değnek taşısalar da, serseriler, kalpazanlar, dilenciler, yankesiciler ve yoldan çıkmış diğer iyi aile çocuklarından ibarettiler gerçekte. Kafalarının tepesi tıraşlıydı elbette, ama bunun laik adaletten kaçmak için yapıldığını herkes biliyordu: Taşaklı muhafızlar diye anılan piyade muhafızlar tarafından tutuklandıkları zaman, kilise iktidarı onları geri istemekte vakit kaybetmiyordu. Bunu, Hıristiyan yardımseverliğinden çok, kendi bağımsız adaletine saygı gösterilmesini sağlamak için yapıyordu. İki tane adalet vardı aslında, kralınki ve piskoposlarınki; ve ciddi suçlar söz konusu olduğunda, piskoposlar ve piskoposluk kurulu üyeleri de suçluları aynı şekilde darağacına yollasalar bile, onların adaleti kralınkinden daha bağışlayıcıydı.

Jeanne, kabukluları ünlerinden tanıyordu. Ve de görünüşlerinden: Saint-Jacques denizkabuğuyla süslü, gri ve büyük şapka, geniş pelerin, hacı değneği ve genellikle pek güven uyandırmayan bir surat... *Büyük Çörekçi*'nin önünden geçmeye hazırlandıklarını görünce, hemen kapıyı emniyet çubuğuyla sabitledi ve Guillaumet'ye pencereleri kapattırdı.

Aralarından iki üç tanesi gelip cama vurdu yine de. Pencereyi araladı Jeanne.

"Satılık çok değerli bir şeyim var hanımefendi. Eşsiz bir hazi-

ne, uğur getirir."

Alaylı bir gülümsemeyle cevap verdi ona Jeanne.

"Hanımefendi," diye ısrar etti adam, pelerininin altından bir avuç saman çıkararak:

"Bethléem ahırının samanı bu! Çocuk lsa, kurtarıcımız, bunun üzerinde uyumuş!"

Bu sırada, bir dalavere ortağı da kapıyı itmeye çalışıyordu.

"Niçin? Bethléem'de samanı değiştirmiyorlar mı yani?" diye karşılık verdi Jeanne pencereyi kapatırken.

Tekrar cama vurdu adam ve bağırdı:

"Hanımefendi, Hıristiyan yardımseverliği adına, bir çörek verin bari!"

Bu can sıkıcı adamdan kurtulmak için pencere aralığından bir çörek uzattı ve ayin alayı yolun köşesini döndüğü zaman derin bir oh çekti Jeanne.

Ertesi gün, Şeytan Osuruğu hadisesinde birikmiş kızgınlıklar infilak etti. Çılgınlar bayramı ve geleneksel kutlamalarının, on dört sene önce VII. Charles tarafından ilan edilmiş olan "Pragmatik Yaptırım" ile yasaklanmış olmasına rağmen, üniversite mi yoksa başka okul öğrencisi mi oldukları bilinmeyen gençler iktidara açıkça meydan okudular.

Üzerinde çıplak bir halde dikilerek sadece krala değil, aynı zamanda soğuğa da meydan okuyan dört adam taşıyan bir eşek arabası geçti Saint-Jacques Caddesi'nden. Çıplaklığın, kösnül istekleri tahrik etmeye yönelik olmadığını herkes anlıyordu; utanma duygusuna saldırarak, ikiyüzlülüğü teşhir etmek istiyorlardı her şeyden önce. Dördünden en göbekli olanı, Komutan-Kardinal d'Estouteville'inkine pek benzeyen bir başlık takıyordu, ama lal rengi kumaştan yapılmış eşek kulaklarıyla zenginleştirilmişti.

"Kralın eşeğini hayranlıkla seyredin!" diye bağırdı arkadaşı.

Onun da kafasında bir muhafız miğferi vardı ve tahta bir kılıç taşıyordu.

"Eşeğin eşeğini seyredin hayranlıkla!" diye bağırdı birincisi diğerinin kıçına bir şaplak indirerek.

Ciyak ciyak haykırıp öne arkaya kıvrılıyorlar ve bir yandan da başlıkları ve berelerinden bir üniversiteliyle başka bir okul talebesini temsil ettikleri açıkça anlaşılan, dizlerinin üzerindeki diğer iki figürana darbeler yağdırıyorlardı.

Önlerinden geçtikleri insanlar kahkahalarla gülüyordu. Bir muhafız silueti belirirse, araba hızla tüyüyordu.

Başka bir araba da, Jeanne ve Guillaumet'yi neşelendirerek, Bücherie Sokağı'ndan geçti: Biri kırmızı biri de siyah giyinmiş iki adam, Şeytan Osuruğu'na benzeyen ama çok daha etkileyici bir nesne için tartışıyor ve birbirlerine sopayla vuruyorlardı. Bu arada yayan olarak arabayı izleyen bir suç ortağı da, vurulan darbelerin etkisini trampet gümbürtüleriyle kuvvetlendiriyordu. Bir ara siyahlı adam, kavga konusu olan nesneyi ele geçirip, göbeğinin altına dayadı ve kırmızılı adamı arkadan düzer gibi yaptı. Edepsizce gülüşmeler ve açık saçık konuşmalar yükseldi her taraftan. Bundan rahatsız olan burjuvalar tarafından öfkeyle kapatılan birkaç pencere çarpıldı ve lahana koçanları uçuştu, ama aynı zamanda paralar da yağdı arabaya.

Bu şaklabanlıklar gün boyunca artarak devam etti ve akşama doğru tam bir sefahat alemine dönüştü. Thierry, Jeanne'ı tavernadan tavernaya götürdü. Maskeli soytarılar, kardinal-muhafız hakkında haddini bilmez şeyler anlatıyorlardı.

"Şeytanın aletine el koymak istiyor, bu durumda şeytan, aletiyle ona ne yapar biliyor musunuz, ey iyi insanlar?" dedi içlerinden biri kalçasını oynatarak.

Kadınlar kikirdediler.

"Cüppesinin eteklerini kaldırıverir şeytan! Şeytanın aletinin ucunda ne olduğunu biliyor musunuz peki?"

Cevabı bekledi herkes.

"Ey iyi insanlar, şeytanın aletinin ucunda Dijon hardalı var!"

Yine kikirdemeler, alkışlar, ıslıklar ve bağrışmalar. Herkes biliyordu ki Dijon, Burgonya Dükü, Occident Grandükü ve VII. Charles'ın amansız düşmanı olan Philippe le Bon'un başkentiydi.

O akşam ay parlıyordu. Dönüş yolunda Jeanne ve Thierry, Saint-Séverin Mezarlığı'nın önünden geçtiler; kapıda kuyruk vardı. Ölülerin evinde aşk, yaşayanların cinsel alışverişlerine renk katıyordu.

Bununla birlikte öğrenciler savaştan vazgeçmiyordu. Thierry'nin anlattığına göre Les Rameaux[1] Bayramı'nın kutlandığı pazar günü, Fouarre Sokağı'nda toplanıp kalabalık bir şekilde Büyük Châtelet Hapishanesi'ne saldırmayı ve nöbetçileri zararsız hale getirerek berbat hücrelerde çürüyen kırk arkadaşlarını serbest bırakmayı tasarladılar. Öğretmenler, öğrencileri bu gözüpek ve tehlikeli girişimden caydırmak için çok uğraştılar zira kraliyet kuvvetlerinden çok daha az sayıda olmalarının yanı sıra silahları da yoktu üstelik. Kundaklı yayla silahlanmış askerlerin bir mangası bile tutuklulardan fazla kurban vermelerine yol açardı.

Paskalya pazarı, kiliselerin kapılarında biriken dilenci topluluklarını saymazsak, görece olarak sakindi. Saint-Séverin'in kapısında en az yüz dilenci vardı. Kesilmiş organlarından arta kalanı sallıyor, yaralarını, uyuzlarını ve irin dolu kabarcıklarını gösteriyor ve kaçırılıp mesleğin gereği olarak sakat bırakılmış

1) İsa'nın Kudüs'e girişinin anısına, Paskalya'dan sekiz gün önce kutlanan Hıristiyan bayramı. (Ç. N.)

çocukları teşhir ediyorlardı. Zira aralarında "timsahlar", yani çocuk kaçırıp sakatlayanlar da bulunuyordu. İsa adına sadaka dileniyorlardı.

Denis'nin şans eseri onların arasında olması ihtimalini düşünerek, bu gudubet topluluğunu gözleriyle taradı Jeanne. Ama onun dağınık sarı saçlarını görmedi. Sütanneyi de yanına alarak bu sefil insanların arasından zar zor yol açtı kendine; leş gibi kokuttukları kilisenin içine kadar girmiş olanlar bile vardı.

Bazı dindar kadınlar, bitlenmeyi göze alarak sepet dolusu ekmek ve sucuk dağıttılar onlara. Kimileri de her dilenciye ikişer dinar verdi.

Kutsal Hafta boyunca kiliseleri kuşatan bu sefil sürüler dayanılacak gibi değildi. Daveti üzerine akşam yemeğine gelen Peder Martineau'nun dikkatini bu konuya çekti Jeanne.

"Paris'te seksen bin dilenci var," diye belirtti keşiş. "Ve onların büyük bölümü dilenciliği meslek edinen sahtekarlar. Oysa bu, hayatımızı alnımızın teriyle kazanmamızı söyleyen Tanrı buyruğunu çiğnemek oluyor. Yardımseverlik görevleri olmasına rağmen kiliselerin papazları, onları muhafızlara kovdurtmaya karar vereceklerdir sonunda, çünkü dilenciler salgın hastalıklar yayıyorlar."

9 Mayıs'ta öğretmenler, olan bitene itiraz edip d'Estouteville'e karşı saldırıya geçtiklerinde, badem, fındık ve ceviz ağaçlarının çiçekleri yeni yeni uç veriyordu. Soruşturmalar açtılar, olayların özetini kaleme aldılar, muhafızların çapulculuklarının yol açtığı zararın listesini çıkardılar ve bir toplantı yaptılar. Komutan d'Estouteville'in, Üniversite'nin ayrıcalıklarına karşı gelerek kanunu çiğnemiş olduğu sonucuna vardılar. Kilise, Üniversite'yi savunmakla yükümlü olduğuna göre, taktığı kardinal şapkası, durumunu daha da ağırlaştırmaktan başka bir işe yaramı-

yordu. Bir heyet, d'Estouteville'in Jouy Sokağı'ndaki konağına gitti; onları kabul etmek zorunda kaldı.

Heyet üyeleri arasında Thierry Lepoulain de bulunuyordu. Resmen öğretmen olmasa da, sanat üstatlarının kendi alanlarında öğrencilere ders vermesini isteyen üniversitenin tavsiyelerine uyuyordu. Üstelik, bir çok öğrencinin hoyratça tutuklanışına şahit olmuştu. D'Estouteville'e yaptıkları ziyareti anlattı Jeanne'a.

Heyetin sözcüsü, tanrıbilimci Jean Hue'ydü. İğneleyicilikten yoksun olmayan, gösterişli bir nutuk çekti komutana ve masumların tutuklanmasının, hem üniversitenin ayrıcalıklarını ihlal, hem de iktidarın kötüye kullanılması demek olduğu sonucuna bağladı.

D'Estouteville, böyle daha da kötüleşme tehlikesi taşıyan bir olayı kapatmayı tercih etti ve kırk öğrencinin hemen serbest bırakılmasını emretti.

Arkadaşlarından iki yüz kadarı ve bol miktarda öğretmen ve üniversiteli, heyetin arkasından gelmişti; elde edilen başarıdan haberdar olunca Saint-Antoine Caddesi'ne, serbest bırakılan yoldaşlarını beklemeye gittiler. Bağırıp çağırdılar. Pencerelerde kafalar belirdi. İşsiz güçsüzlerin de katılımıyla topluluk genişledi. Serbest bırakılan arkadaşları, onları hapisten çıkaran öğretmenlerin yönetiminde geldiler. Alkışlara boğuldular. Kucaklaşmaları halkalar halinde yapılan danslar izledi. Başlıklar havada uçuştu, yaşasın nidaları yankılandı.

Bu sırada, bir muhafız birliği de karargaha dönüyordu. Yuhalandılar. Tutukluların serbest bırakıldığından haberleri olmayan muhafızlar, yeni bir başkaldırı olduğunu sandılar ve topluluğun üzerine saldırdılar.

Üniversiteliler, diğer öğrenciler ve aylaklar dört bir yana dağıldılar. Bazı kapılar, kaçakları iktidar kuvvetlerinin, hoyratlıkla-

rından kurtarmak için başkaları da tam tersine onları sopaların altına atmak için, açıldı. Muhafızlar, öğrenciye benzeyen herkesi rıhtıma kadar kovalayıp meslektaşlarına haber verdiler; kovalamaca karşı kıyıda devam etti ve bütün gün sürdü. Bir ölü ve bir çok yaralı oldu. Atlı ve taşaklı muhafızlar devriye geziyordu her yerde: Bilimin üniformasını giymek hoş karşılanmıyordu. Öğrenciler eve dönebilecekleri zamanı beklerken, bulabildikleri yerlere sığınmaya çalışıyorlardı.

Akşam duasına doğru, muhafızların geldiğini gören bir üniversiteli, önüne ilk çıkan dükkana girdi. Bücherie Sokağı'nda bir pastaneydi burası. Gencin üstü başı yırtılmıştı, bu üniversiteli kargaşa yayıcılara çok kızan bir burjuvayla boğaz boğaza gelmiş olmalıydı.

O sırada Jeanne, annesinin babasının öldürülüşünün üzerinden geçen sürenin, ertesi gün iki yılı dolduracağını düşünüyordu. Peder Martineau'dan, onların ruh huzuru için bir ayin yapmasını rica etmişti.

Guillaumet, bardakları yıkamayı bitirmek üzereydi.

Jeanne ziyaretçiye baktı ve şaşkınlıktan donakaldı: Bu François de Montcorbier'den başkası değildi.

25
ANKA KUŞLARI
*

François da şaşırmıştı.

"Muhafızlardan kaçıyordum," dedi nefes nefese. "Galande Sokağı'ndan ayrıldın mı?"

Jeanne başını salladı ve ayrılmış olmakla birlikte, dükkan ve konutu elinde tuttuğunu açıkladı.

"Birkaç mısra... Bırakmıştım sana."

"Elime geçti."

Guillaumet, aynı şeyi düşünüyor gibi görünen işvereninden izin istedi. Küçük François ağlamaya başladı ve sütanne Jeanne'ı çağırdı. François bakışlarıyla sorguladı onu.

"Bir dakika yalnız bırakacağım seni," dedi Jeanne. "Sütanneye bakacağım."

Sütannenin, çocuğun ıslatmış olduğu beşik çarşaflarını değiştirmek için yardıma ihtiyacı vardı. Jeanne geri döndüğünde, öbür François pencerenin önündeki tezgahta bir tabureye oturmuş, kararmakta olan göğü seyre dalmıştı.

"Çocuğun mu var?"

"François de Beauvois. On beş aylık."

François gözlerini kırptı, bir sabırsızlık ifadesi dolaştı yüzünde ve ayağa kalktı.

Gidecekti belki de.

"Hiçbir şey anlamıyorum Jeanne. Seni son görüşüm, ders

içindi ve sen kendinde değildin. Sana rahatsızlık verdiğimi sanmıştım. Sonra da pusulanı aldım. Ne var ki, gelmemi istemediğini bildiriyordun. Evleneceğinden neden söz etmemiştin bana?"

"Bir bardak şarap ister misin?" diye sordu Jeanne.

"Memnuniyetle."

"Aç mısın? Çörek var."

"Jeanne, bana cevap ver."

"Senden hamileydim. Evlenmem gerekiyordu ve sen, iyi bir koca olmazdın."

"Benim oğlum mu bu?" diye bağırdı François.

Jeanne başını salladı.

"Onu görmek istiyorum."

"Uyuyan bir çocuk göreceksin sadece. Senin adını taşımayan bir çocuk. Ve sütanneyi rahatsız etmek istemem."

"Ve adı François?"

"Kocamın babasının adıydı bu."

Şarap bardağını tezgahın üzerine, François'nın önüne bıraktı Jeanne. Genç adam, elini sürmeden bardağa baktı.

"Kocan yukarıda mı?"

"Yukarıdan kastın gökse, evet, buna şüphe yok."

Başı öne eğik bir halde, sırtını tezgaha dayadı François, ve uzun bir süre öyle kaldı.

"Ne zaman öldü?"

"Birkaç ay önce."

"Onu seviyor muydun?"

"Utanmasam, onun mükemmel bir erkek olduğunu söylerdim."

"Benim için söyleyemeyeceğin bir şey yani. Niye kötü bir koca olurdum ben?"

"Bu soruyu kendine sorman gerek," diye cevapladı Jeanne.

"Ya sence?"

"İşsiz, içkici, hovardasın... Parlak ama geçici bir ateş. Bir aile ocağının alevlerini sürdürmek için yeterli değil bunlar."

Onu oğlanlar hakkında sorgulamayı istemedi canı hiç, oysa bunu yapmayı tasarlamıştı.

Umurunda bile değildi. Barthélemy'nin üstü kapalı olarak dile getirdiği kimi düşüncelerinden, bazı erkeklerin başka erkeklerde kendi yeniyetmeliklerinin anısını kovaladıklarını çıkartmıştı.

"Oysa sen," diye sözü aldı François, "benim aklımdan hiç çıkmadın, şeyden beri..."

"İngiliz Sokağı'ndan beri," dedi Jeanne, kendi soğukluğundan usanmış bir halde. "On beş ay oldu."

Sitem etmemeye zorluyordu kendini, çünkü bunun faydasız olduğunu biliyordu.

Meşeler, rüzgar yönünde büyüdükleri için suçlanamazdı, ne de yabanarıları bal yapmadıkları için. Gerçeklik, onun Jeanne'a, Jeanne'ın da ona bağlanmasını istemişti, fazla bir düzenlilik umudu olmadan; böyleydi işte, ne biri ne de diğerinin elinden gelen hiçbir şey yoktu. Eskiden olduğundan çok daha iyi anlıyordu bunu şimdi.

"Bir dul gibiydim," dedi François alçak sesle. "Kader, çalmış olduğum hazineyi almıştı elimden ve ben onun yerinin doldurulamayacağını onu kaybettikten sonra anlıyordum."

"Ve başka hazineler çaldın kuşkusuz..." dedi Jeanne, hafif olmasını istediği bir gülümsemeyle.

"Hiçbir ekmek somunu, ağzınızdan düşen lokmanın yerini tutamaz," diye cevap verdi François kahverengi bakışını ona dikerek.

Bu konuşma Jeanne'ın yüreğini parçalıyordu. François'sız ge-

çen bu on beş ay, dayanılmaz bir gerçeklik gibi geldi ona birden. Şimdi düşünüyordu da François'yı, annesini, babasını, Denis'yi, Isaac'ı, Matthieu'yü, Barthélemy'yi, hepsini fena halde özlemişti. Boğazında bir hıçkırığın düğümlendiğini hissetti ama kendini tuttu.

"Bir şairin esini geçicidir, öyle değil mi?" dedi.

"Şiir benim mesleğim değil," diye karşılık verdi François.

"Çok daha fazlası: Senin tabiatın o."

François gülümsedi. Jeanne ona baktı ve arzu ettiği, ihtiyaç duyduğu gülümsemenin bu olduğunu düşündü. Bakışıyla birlikte. Kahverengi bal ve kirazlar. François elini bardağına uzattı ve bir yudum aldı.

Gece oluyordu. Dışarıda, diğerinden ayırt edilsin diye böyle adlandırılan *Büyük Çörekçi*'nin tabelası, asılı olduğu demirin üzerinde yavaşça gıcırdadı; dost bir dükkana ait olduğunu bildikleri için öğrencilerin ilişmedikleri tabelalardan biriydi bu. Bir aralıktan gelen yel, ocaktaki alevleri canlandırdı. Kazandaki çorba hafifçe fokurduyordu. Tavuk parçaları, domuz yağı, soğan ve frenkmaydanozu katılmış suyun içinde havuç dilimleri hareket ediyordu. Jeanne, ortalığı düzenleyip dükkanın kapı ve pencerelerinin panjurlarını kapattı, sonra da demir çubuklarla sabitledi onları. Evde sütanneyle yalnız oturduğundan dolayı, Paris'te bitpire kadar bol bulunan ve iyi korunmayan, yalnız kadınlara saldırmaya can atan hırsızların maymuncuklarının işini bozmak için çok daha fazla önlem alıyordu. Bir kilitle güçlendirilmiş ev kapısına da aynı şeyi yapmaya gitti.

François ona yardım ediyordu.

"Hem dışarıya, hem de içeriye karşı güvendesin artık" dedi hoş bir ses tonuyla.

İçeriden gelecek tehlike konusunda tecrübeli olduğunu söy-

leyecekti az daha, ama kendini tuttu. Bir kez daha af dilemeye gelmişti François, onu uzun zaman önce bir bakıma affetmiş olduğunu bilmiyordu.

"Akşam yemeği yemedim," dedi Jeanne, bu basit kelimelerin birbirinin içine geçen bir çok anlam gizlediğinin bilincinde olarak.

François orada yemek yerse, uyumak için de kalırdı şüphesiz. Jeanne da o vücuda, hayatının eksikliğini duyduğu parçalarından birine kavuşurdu yeniden. O kadar çok özlemişti ki onu!

Bu sözcüklerin ne ifade ettiğini François da anlamış olmalıydı; gözleriyle sorguladı Jeanne'ı.

"Her zamanki yemeğimi paylaşmak ister misin? Çorba, domuz yağlı omlet ve peynirli çörek var."

"Memnuniyetle."

Thierry Lepoulain, Şeytan Osuruğu meselesiyle meşguldü ve oraya gelmesi söz konusu değildi. Avluya gidip, becerilerini Lombardiyalılar Koleji'nin önünde, açık havada icra ettiği günlerin hatırası olarak sakladığı tezgah tahtası ve ayaklarını aldı. Bir gün yeniden sıfırdan başlamak zorunda kalma ihtimalini düşünerek onları elden çıkarmak istememişti hiçbir zaman. Iki kase ve iki kalaylı kaşık bıraktı tezgaha. Sonra François'nın kasesini alıp çorba doldurdu. Kendine de. Masanın üzerine ıki kalaylı maşrapa ve soğuktan yalıtmak için hasırla kaplanmış bir şarap şişesi koydu. Kazanın üzerine de içinde dört tane çöreğin bulunduğu, pişmiş topraktan yapılmış bir tepsi yerleştirdi, bu peyniri ılıtıp yumuşatmak içindi. Sonra da bir kaseye altı tane yumurta kırıp, içine domuz yağı parçaları attı ve bir tavada tereyağ eritmek üzere ocağın ızgarasına eğildi. Tereyağ çıtırdamaya başlayınca, yumurta ve domuz yağlarını tavaya döktü.

Beauté-sur-Marne'ın şatafatı veya Barbette Konağı aşçısının

hünerleri, onun beslenme alışkanlıklarını etkilememişti. Kendisi ve sütanne için karanfilli ördek yapacak hali yoktu elbette. En iyi yemekleri, ızgara uskumru, jambon ya da peynirli börekten oluşuyordu. Bir elin parmaklarını geçmeyen bayram günlerinde, kendini naza çekmeyen Peder Martineau ile üst katta yenen yemeklerdeyse, kızarmış bir tavuk ya da sığır eti oluyordu.

Bir tabure çekip oturdu Jeanne; François da aynı şeyi yaptı. Birbirlerine baktılar ve gülümsediler.

Şamdanın beş mumu ışığında, François'nın tek bir hareketini bile gözden kaçırmıyordu Jeanne. Genç adam, hem zarif hem de bir hırsız gibi kaçak bir şekilde yiyordu yemeğini. Dudakları çorbanın yağıyla parlayıp daha kırmızı bir hal aldılar. Bakışı şarapla canlandı. Jeanne'ınkiyse, onun ince ama güçlü ellerinde takılıp kaldı... Ateşli anıları kafasından kovup omleti ateşten almaya gitti. François, yemek hakkında iltifatlarda bulundu. Rahatlamış gibi görünüyordu. Uçup gidecek laflar etmesinden korktu Jeanne ama etmedi. Barthélemy üzerine sorguladı onu; Jeanne da kocasıyla yaşamış olduğu on iki ayı özetledi.

"Çocuğun babasının kim olduğunu bilmiyordu öyleyse?"

"Iyi ki bilmiyordu," dedi Jeanne.

Ama Peder Martineau'nun bazı yalanların yerindeliği hakkındaki fikirlerini ona anlatacak değildi.

Peynirli çörekler tüketilmişti.

O nazik an gelip çatmıştı. Leğenin içinde kase, çatal-kaşık ve bardakları yıkadı Jeanne.

"Uyuyabileceğim bir ot şilten var mı?" diye sordu François etrafına bakarak.

Muhafızlar, meşalelerle yollarda dolaşıyor olmalılar ve gece daha az nazik olacakları kesin.

Gerçekten de d'Estouteville, kışkırtıcı toplantıları önlemek ve

şüphelileri tutuklamak için gece devriyeleri düzenlemişti birkaç günden beri.

"François, uyuyacağına inanıyor musun gerçekten?" diye sordu Jeanne belli etmeden ona bakarak.

"Ama sütanne ve çocuk uyuyor yukarıda," diye karşı çıktı François, şaşkın bir halde.

"Beni takip et!"

Jeanne, ateş siperliğini ocağın önüne itti ve bir mum alıp, diğerlerini üfleyerek söndürdü. Kendi özel dairesinin bulunduğu ikinci kata çıktılar ve yatak odasını gösterdi François'ya. Benimsediği tek lüks, soğuk mevsimde daha iyi uyumasını sağlayan üst ve yan perdeleri olan kapalı yataktı. François başını salladı. Temizlenmek isterse diye ona tuvalet bölmesini tarif edip, ocağa kütük atmaya yöneldi Jeanne. Sonra da gri derileri altında belli belirsiz kızaran korları karıştırdı.

François çıplak olarak geri geldi.

Jeanne mumu üfledi.

Arzulanan erkeğin ağzı, gövdesi, karnı, dizleri, bütün hepsi. Ve onu saran kolları. Ve ona sahip olan elleri. Bu sıcak ve yabancı tenle sarmalanmıştı Jeanne. Sadece duygudan ibaretti artık ve sadece tek bir duyguydu bu. Dört elle sarıldı o bedene ve elinde, baştan ayağa bütün bir adamı tutabildiğine şaşırdı. François'nın teni, avucunun altında titriyordu. Birleşen iki nefes eriyip tek bir soluk halini aldı. Kurbanı ağzında bir yarasa olarak gecenin içinde tek amacına doğru uçuyordu Jeanne.

Kanatlarını çırparak ağaca kondu.

Gerçekte yalnızca kendisinin başka bir biçimi olan kurbanını yedi. Karanlık bir his, bu olmadan kendisi olamayacağını söylüyordu.

Kurban da zevkle debelendi ve yarasayı yedi.

Ağaç ateş aldı. Gökyüzü kırmızı oldu. Yarasalar da tutuştular. Birkaç dakikada yanıp kül oldular ve kor halindeki küllerin içinden, iki büyük ateş kuşu çıktı ortaya. Yavaş ve görkemli bir şekilde kanat çırparak çok yükseklere çıktılar kızıl gökyüzünde.

Vahşi uçuş son buldu.

Jeanne, eli François'nın karnında, uyudu birdenbire ve zevkle denize gömüldüğünü gördü rüyasında.

Bir kayık yüzüyordu orada ve onun dalgaları yarıp geçtiğini görmekten mutluydu.

"Jeanne," dedi François gün doğarken. Jeanne, tuvaletiyle ve ev işleriyle uğraşmak için uyanmıştı. "Bütün bunları nereden biliyorsun?"

Derinden şaşırmış görünüyordu.

"Kendi kendime buldum," dedi Jeanne gülümseyerek.

Yatağın perdelerini ve panjurları açtı, ocağa odun attı ve ateşin üzerine süt dolu bir kap astı. Isındığı zaman da bir kaseye süt doldurup François'ya götürdü.

Sandığın üzerinde duran aynayı görünce, adımı boşlukta asılı kaldı bir an.

26
TALİH VE TEKERRÜR

*

Jeanne'nın şüphelenmiş olduğu gibi François, Şeytan Osuruğu olayına karışmıştı. Bunu Jeanne'a açıkladı: Sınır taşının, onun oturduğu Kırmızı Kapı Konağı'na iki adım mesafedeki Mont-Saint-Hilaire Sokağı'na nakledilmesini hazırlayan birkaç üniversiteliden biriydi. Ve şimdi de bir ihbardan korkuyordu. Onu orada saklamayı önerdi Jeanne, ama François hem Jeanne'ı hem de oğlunu tehlikeye atacağı için buna karşı çıktı.

François'nın VII. Charles'a, zenginlere ve her türlü iktidara karşı sınırsız bir tiksinti duyuyormuş gibi göründüğünü fark etti Jeanne.

"Sen bir baldırı çıplaksın Jeanne ve sandığın dolu bile olsa öyle kalacaksın. Ve bu yüzden her zaman zengin ve güçlülerin kurbanı olacaksın. Gerizekalı Charles da onların haydut-prensinden başka bir şey değil."

"Oysa Jeanne d'Arc ona inandı," diye belli belirsiz karşı çıktı Jeanne.

"Jeanne, İngilizleri kovmaya yönelik bir oyuncak imal etti ve bu oyuncak da o şehvet düşkünü ve açgözlü piçti. Şeytan Osuruğu hadisesinin gerçek konusunun ne olduğunu biliyor musun?"

Jeanne'ın bu konuda en ufak bir fikri yoktu; François açıkladı ona. Fransız ruhban sınıfının Bourges'daki toplantısından be-

ri, Fransa arpalıklarının üçte ikisini üniversiteler yerleştiriyordu; yani en büyüğünden en küçüğüne çeşitli görevler, başkanlık, müşavirlik, yargıçlık vesaire koltukları dağıtma hakları vardı. Yeter ki kendilerinden diplomalı olsun, canlarının istediğine dağıtıyorlardı bu arpalıkları. Böylece, kendine bağlılıklar sağlamak gibi olağanüstü bir imkana ve oradan akacak gelirlere de kavuşuyorlardı. Aynı güç, kralın iktidarına da gölge düşürüyordu; kral fırsattan istifade d'Estouteville'i görevlendirmiş ve üniversiteyi kışkırtıcı dolaplar dönmesiyle suçlu göstererek kamuoyu önünde kendi hâkimiyeti altına alabilmek için bir rezalet çıkarttırmıştı.

Jeanne'ın ağzı açık kaldı. Birileri için beyaz olan şey, başkalarına siyah görünüyordu demek ki. Öyleyse her insan sonsuz bir muammadan ibaretti. Ama Peder Martineau'nun uyarılarını hatırladı, hükümdarı savunmaktan ve özellikle de, François'nın uyuduğu evi bile ona borçlu olduğunu söylemekten kaçındı.

Sabah, ancak ertesi gün gelebileceğini bildirip gitti François.

"Fidyemi ödedin," dedi Jeanne'ı kollarına alarak, "yalnız sen yapabilirdin zaten bunu."

Bu cümle Jeanne'ı şaşırttı.

"Kalbim tutukluydu."

Genç adama sarıldı Jeanne.

"Kendine dikkat et. Ve Tanrı seni korusun."

Dönüşünü sabırsızlıkla bekledi. Yemek için havuçlu sığır eti hazırladı ve iki şişe de İspanyol şarabı aldı.

Söz verdiği gibi geri geldi François, heyecanlı bir ruh haliyle: Jeanne'ın dükkanına sığındığı gün, öğrencilere yaptıkları zulüm sırasında muhafızlar genç bir adamı öldürmüşlerdi; bu adam üniversitenin sevilen hukukçularından biriydi. Şahitler, öğrencilerle muhafızların kavgasında arada kaldığını ve bir muhafızın

onun kafasına öldürücü bir darbe indirdiğini yeminle doğruluyorlardı. Öte yandan rektörün kendisi de, Saint-Antoine Sokağı'ndaki bir evden çıkan ve onu muhafız komutanın yanına götüreceğini söyleyen biri tarafından tehdit edilmişti.

Bu bardağı taşıran olay olmuştu. Üniversite, ertesi gün greve gitmeyi ve cinayet nedeniyle şikayetçi olmayı kararlaştırmıştı. François da orada olmak zorundaydı ve ertesi geceyi Jeanne'la geçirebileceğinden emin değildi.

Ama o gece anka kuşları yeniden uçuşa geçtiler.

Alışılagelmiş olduğu üzere, sabah müşterileri son haberleri gözden geçirdiler: Birliklerinin suç teşkil eden zorbalıklarının hesabını vermekten yorgun düşen Kardinal-Komutan d'Estouteville hastalanmıştı. Bir mahkemenin zorunlulukları ve iyi ya da kötü gelişmeleriyle karşı karşıya gelemeyecek kadar hasta olduğunu açıkladı. Ama rektör onu mahkemeye sürüklemekte gayet kararlıydı. Birkaç gün sonra, kralın tüm uyrukları gibi davranışlarından sorumlu olan d'Estouteville'in mahkeme önüne çıkarılmasını kabul ettirmeyi başardı.

François da Adalet Sarayı'na gitti. Sadece tanıkların bile duruşma salonunu doldurmaya yettiğini anlattı sonra; onları dışarıda bekletmişlerdi.

Beklenilebileceği gibi mahkeme, bir utanmazlık örneği gösterdi ve komutan-kardinale fazla sert davranmak istemedi; gizli görevindeki başarısızlığı fazlasıyla ortadaydı zaten ve ihtiyatsızlığının cezasını çekmişti. Yedek bıçaklar suçlandı. Cinayet yargıcı Jean Bezon görevden alındı, oysa emirlere uymaktan başka bir şey yapmamıştı. Rektörü tehdit eden adam bulundu: Yüce biri olan rektörün burnunun dibinde sallamış olduğu yumruğu kesildi. Öğretmenlerin ikametgahlarında arama yapan ve öğrencileri tutuklayan muhafızlar, bir yıl boyunca onlardan özür dile-

mekle cezalandırıldılar. Muhafız komutanlığı, kavgada ölen hukukçunun ailesine çok yüksek miktarda tazminat ödemeye mahkum edildi.

Üniversite çatışmadan güçlenmiş olarak çıkıyordu. Kraliyet iktidarı da küçük düşmüş olarak.

Jeanne, François'ya tekrar kavuşmuş olmaktan dolayı mutluydu, kanatları varmış gibi hissediyordu kendini.

Yaşadığı başarısız kaçırma girişimini, o kısa ama korkunç ânı unutmuştu. Haftalardır peşinden gelen var mı diye dönüp dönüp arkasına bakmasına ya da kötü niyet taşıdıklarından şüphelendiği insanlarla karşılaştığında herhangi bir dükkan veya kiliseye sığınmasına yol açan ihtiyatını elden bıraktı. Bıçağını hâlâ üzerinde taşıyordu ama sadece şarap şişesini açmak ya da saman balyalarının bağlarını kesmekte kullanıyordu onu.

Çörek çeşitlerini artırmak için yeni peynirler aramaya hal bölgesine gittiği bir sabah, bir satıcı ya da en azından Jeanne'ın öyle sandığı bir adam seslendi. Jeanne'ın peynirlerle ilgilendiğini fark etmişti ve arabasında daha aşağı indirilmemiş taze gravyer peyniri tekerlekleri olduğunu bildirdi. Onlardan tattırmayı önerdi ve fiyatın çarşıdaki en uygun fiyat olduğu konusunda garanti verdi.

"Nerede bu tekerlekler?" diye sordu Jeanne.

"İki adım ötede, arabadalar hâlâ."

Satıcıyı takip etti. Hem Saint-Germain-l'Auxerrois hem de Saint-Eustache Kiliselerinde onuncu saat çalmış olduğu halde, tekerleklerin bu geç saate kadar indirilmemiş olduğuna şaşırmadı. Ama satıcı geç gelmişti belki de.

Adam, yan sokakta bekleyen, çift atlı bir arabaya doğru yöneldi.

"İsterseniz çıkıp bakın," dedi yükün örtüsünü kaldırarak, "arabayı boşaltmama yardım edecek olan işçimi bekliyorum da."

Arabanın arkasında bulunan basamağa çıkıp eğildi Jeanne.

"Nerede şu tekerlekler?" diye sordu.

İçeride iki adamın samanların altına saklanmış olduğunu çok geç anladı. Hemen geri inmek istedi. Ama sahte satıcı onu itti ve arabanın örtüsünü indirdi. Bağırmaya yeltenince de ağzını tıkayıp sımsıkı bağladılar. Bu sefer başarmışlardı.

Araba sarsıldı. Hapı yutmuştu Jeanne.

Karşı koymaktan çabuk vazgeçti, daha sonra ihtiyacı olabileceği gücünü boşa harcamakla kalırdı sadece.

Araba uzun süre yol aldı. Tekerlekler önce kaldırım taşlarında zıpladı, daha sonra da tekerlek demir çemberlerinin toprakta çıkardığı sesi tanıdı Jeanne. Şehir dışına çıkarıyorlardı onu.

Yol daha sarsıcı bir hale dönüştü; bir köy yoluydu kuşkusuz. Araba durdu nihayet. İki adam onu koltuklarından tutup aşağı indirdi, zira bağlar ayaklarını o kadar çok engelliyordu ki yalnız küçük adımlar atabiliyordu. Jeanne başını çevirdi ve arabacının yanında oturan sahte satıcıyı tanıdı. Aptalca davranmıştı!

Saman saplarından yapılmış damlı bir evin içine ittiler onu. Ormanla çevrili, ıssız bir yerde olduklarını fark edecek kadar zamanı oldu ancak. Yine kendisini kaçıranların kollarında, alçak bir odaya girdi. Üç adam oturuyordu orada. Ayakkabıları ve giysilerinden, köylü olmadıkları anlaşılıyordu. Çıplak ayaklı bir oğlan gelip ateşi karıştırdı. Jeanne sadece sırtını ve dağınık, sarı saçlarını görebildi onun.

"Bize içecek birşeyler getir," diye emretti adamlardan biri ona boş bir testi uzatarak.

Başka bir adam ayağa kalkarak Jeanne'a doğru yaklaştı; genç ve sağlam görünüşlü bir adamdı. Halinden memnun bir edayla:

"Bu sefer elimizdesin Bayan Beauvois. Ve inan bana, yardımına gelecek hiç kimse yok."

Ağzındaki tıkacı çıkardı.

"Dilinle en iyilerimizden birinin mahvına sebep oldun. Onun hayatını kendi canınla ödemen adil olur. Ama önce dünyaya getirdiğin çocuğun kraldan olup olmadığını öğrenmek istiyoruz."

Onu öldürmek niyetinde oldukları belliydi yani. Biraz ertelenmişti sadece. Bayılmamak için gücünü topladı.

Oğlan şarap testisini getirdi. Adamlar kendilerine içki doldurdular, Jeanne'la konuşan neredeyse esirin burnunun dibinde tutuyordu bardağını.

Hayatının en büyük şokunu hissetti Jeanne. Oğlan ona doğru bakmıştı.

Adam bir tokat patlattı.

"Konuş orospu!"

"Katillerle konuşmam ben."

Bir tokat daha attı adam.

"Jacques Coeur'ün mahvolmasına yol açan da sensin ama öyle değil mi? Dilinin bir engerek yılanınınkinden farkı yok!"

Jeanne düşündü: Jacques Coeur'den, Beauté-sur-Marne'daki yemekte söz etmişti sadece. Oysa orada, kral, Barthélemy, Peder d'Estrades ve malikanenin kahyasından başka kimse yoktu. Ikisinden biri sözlerini taşımıştı, bu kesindi. Ama ne önemi vardı ki artık! Çok geç olduğuna kuşku yoktu.

Adam, omuzlarından sarstı onu.

"Çocuk kraldan mı?"

Jeanne derin bir nefes alıp öldürücü bir bakış attı ona.

"Konuş!"

Dişlerini sıktı Jeanne. Ölmek gerekiyorsa, ölürdü. Ama tıpkı ailesi gibi, bu katillerin işine yarayacak hiçbir şey söylemeyecekti.

Öfkeyle baktı ona adam.

"Bir kenara koyun şunu. Akşam asarız. Beslemeye gerek yok."

Adamlar, yanda bulunan ve tek bir alçak pencereyle aydınlanan bir odaya doğru ittiler onu sert bir şekilde. Fazla sıcak bir ateş yanıyordu ocakta.

Sonsuz bir zaman geçti. Jeanne'ın kalbi yerinden çıkacakmış gibi atıyordu. İkindiden sonra çevre kiliselerden birinin çanının çaldığını duymuş muydu?

Kapı yavaşça açıldı. Sarışın oğlan çocuğu girdi içeri. Elinde bir bıçak ve lekeli görünen bir beze sarılmış bir sopa tutuyordu. Az kalsın bağırıyordu Jeanne.

"Seni hemen tanıdım," diye fısıldadı oğlan.

Bağları kesip pencereyi açtı.

"Pencereden atla ve hemen arabaya bin, sağda."

"Ya sen?" diye fısıldadı Jeanne, bir bacağını pencerenin pervazına atarken.

"Geliyorum."

Sopayı ateşe tuttu ve lekeli bez beklenmedik bir şiddetle alev alarak, bir meşale haline geldi. Dehşet içindeki Jeanne, leke sandığı şeyin zift olduğunu anladı. Denis'nin de elinde meşaleyle pencereden atladığını gördü. Sonra Denis elindekini dama fırlattı ve arabaya doğru koştular. Oğlan arabacının yerine zıplayıp atları kamçıladı. Henüz tam olarak hızlanmamışlardı ki arabacı peşlerinden koşup arabanın önüne tutundu, yukarı tırmandı ve öfkeden kıpkırmızı bir halde neredeyse Denis'nin yanına kadar gelmeyi başardı. Jeanne, örtünün ardından olan bitene bakıyordu. Aklını kaçırmak üzereydi. Denis'nin, onun yaşındaki bir çocuktan beklenmeyecek bir şiddet göstererek bıçağı arabacının karnına sapladığını ve sonra da onu arabadan aşağı ittiğini gör-

dü. Bağırsakları gömleğinden taşan, yüzünde dipsiz bir şaşkınlık ifadesi taşıyan adam, ağzı bir karış açık bir halde yere düştü. Oğlanın bileği kuvvetliydi, zira arabacının yakasını tutup silahı geri çekti; kanlı bıçağı yanına bıraktı.

Arkalarında ev alev alev yanıyor ve kızılımsı dumanlar yükseliyordu göğe. Denis atları kamçıladı. Jeanne hıçkırıklara boğuldu.

"Niye ağlıyorsun?" diye bağırdı Denis rüzgarın içinden.

Paris'e yaklaşınca Jeanne doğruldu ve onunla konuşmak için yavaşlamasını söyledi Denis'ye.

"Bu insanları tanıyor muydun?"

"Ikisini. Seninle konuşanı ve birini daha. Ve arabacıyı. Seni sorgulayan, Kont Gautier d'Argency'ydi, öbürü de Nicolas de Montfleury. Arabacı arkadaşımdı. Adı Michaud Coutré'ydi."

Jeanne titredi: Denis arkadaşının karnını deşmişti! Kardeşinin özgüveninden de etkilenmişti aynı zamanda. Olgun bir adam gibiydi.

"Bölgenin ismini biliyor musun?"

"La Ronce-aux-Fées, Palaiseau yolunun üzerinde. Nereye gitmek istersin? Paris'i tanımam."

Ölümün eşiğinden döndüğünü düşündü Jeanne. Yeniden Tournelles Köşkü'ne gitmekten başka yapacak bir şey yoktu. Bu adamlar neredeyse hayvani bir şekilde onu öldürmeye çalışmışlardı, serbestçe dolaşmalarını istemiyordu onların. Tüm bedeni intikam diye bağırıyordu. Denis'ye yolu tarif etti.

Akşam duası çanından bir saat önce Saint-Jacques Kapısı'ndan girdiler. Bir saatten az bir süre sonra da çıplak ayaklı bir oğlanın sürdüğü köy arabası, Jeanne'ın fazlasıyla tanıdığı binanın ana kapısının önünde durdu.

Muhafız subayı da onu tanıdı ve üzüntülü görünüşünden etkilendi. Jeanne, Denis'yi arabacı mahallinden aşağı indirdi.

"Hanımefendi, bu çocuk..." diye başladı subay.

"Beni kral düşmanlarının elinden kurtardı o!" diye bağırdı Jeanne. "O insanlar beni asmak istiyorlardı! Hayatımı bu çocuğa borçluyum!"

Şaşkınlıktan donakalan muhafız, kralın sekreterine haber vermeye gitti. Jeanne, kirpi saçlı, çıplak ayaklı, köylü görünüşlü bir oğlan çocuğunun elinden tutarak salona sızmıştı. Papaz çömezleri, bu alışılmamış sahne karşısında kafalarını çevirdiler.

Görüşme salonuna girdikleri zaman, kral kısa bir an için sessiz kaldı. Sekreter de şaşırmış görünüyordu. Richemont orada değildi.

"Jeanne! Yine mi başladılar?"

"Bu sefer beni öldürmek istiyorlardı, efendim! Bu akşam asacaklardı beni! Bu oğlan beni kurtarıp evi de ateşe verdi..."

Nefes nefese hikayesini anlatıyordu ki kral sözünü kesti:

"Durun. Karargahtaki muhafız yüzbaşısını buraya çağırın," diye emretti sekreterine.

Jeanne, oturun ve sakinleşin.

Bir yandan da ona içecek birşeyler vermelerini emretti.

Muhafızların yüzbaşısı geldi. Hikayeyi dinledi. Denis'nin oynadığı role hayret etti ve ne yapacağını şaşırmış bir şekilde, çıplak ayaklarıyla kralın karşısında dikilen çocuğu inceledi.

Kont d'Argency'nin haddini bilmez sorularından hiç söz etmedi Jeanne. Ne de Denis'nin kardeşi olduğundan. Bunlar meseleyi fazla uzağa sürüklerdi ve Jeanne fena halde bıkıp usanmıştı. Ama d'Argency'nin, Jacques Coeur hakkında etmiş olduğu laflardan söz ettiğini aktardı.

Ürkütücü ve uzun bir bakış attı ona kral; sekretere d'Argency

ve Montfleury adlarını not ettirdi ve kulağına birşeyler fısıldadı. Sekreter başını salladı. Yüzbaşı, Denis'ye, o adamların arabadakilerden başka atları olup olmadığını sordu.

"Iki tane," diye cevapladı Denis.

"Öyleyse, biz oraya vardığımızda çoktan uzaklaşmış olacaklar efendim," dedi yüzbaşı, "çabuk gitmemiz gerekiyorsa, bu çocuğun bize yolu tarif etmesi lazım olacak. Ancak gece varırız oraya."

"Onunla birlikte yola çıkın hemen," diye buyurdu kral, "ve yeterince adam alın yanınıza. Önünüzü aydınlatmak için meşaleleri de unutmayın."

Denis, Jeanne'a doğru dönerek üzgün bir bakış attı. Ona kavuştuktan bu kadar kısa bir süre sonra yeniden mi kaybedecekti?

"Seni bekleyeceğim," dedi Jeanne. Ve yüzbaşıya dönerek: "Bûcherie Sokağı'ndaki *Büyük Çörekçi*'ye getirir misiniz onu lütfen," diye devam etti.

"Gündoğumuna yakın orada oluruz öyleyse," dedi yüzbaşı.

"Bekleyeceğim," diye tekrarladı Jeanne kararlılıkla.

Yola çıktılar ve Jeanne kralla yalnız kaldı.

"Benimle kader ortağı olmanız kaçınılmaz gibi görünüyor," dedi kral.

Jeanne başını salladı ve içini çekti.

Iktidardan uzaklaşmayı istemek yetmiyordu; bunun için gereken imkanlara da sahip olmak lazımdı. François'nın sözleri geldi aklına: *Zengin ve güçlülerin kurbanı olacaksın her zaman.* Ama elinden ne gelirdi ki? Şehrin köyden beter olduğuna kuşku yoktu.

"Düşmanlarıma yemlik etmeniz de öyle," diye devam etti kral.

Jeanne titredi.

"Sonra konuşuruz bunu. Bitkin görünüyorsunuz. Eve kadar size eşlik etmeleri için iki atlı muhafız vereceğim yanınıza."

Kral, bizzat kendisi dışarı çıkıp bu yönde emirler verdi. Jeanne, Denis'nin onu kaçıranların evinde bulunmasını sağlayan çılgınca talihi düşünmekten alamıyordu kendini. Onu yeniden görmek vardı aklında sadece.

"Tanrı sizi korusun Jeanne," dedi kral, onu büyük salonda yalnız bırakıp giderken.

Jeanne ona doğru döndü, bakışı yolunu şaşırmış gibiydi sanki. Gözleri, kocaman mavi fötr şapkasının altındaki o berbat ve üzgün suratı aradı. O da aynı durumdaydı. Fransa Kralı olarak, tüm yaptıklarının toz haline geldiğini ve kendi yandaşlarının Burgonyalılar tarafından kıyıma uğratıldıklarını görmek istemediği için tahtından feragat edemezdi. Annesi, karısı ve şimdi de oğulları nefret ediyordu ondan. Hırs ya da para için ona ihanet etmeye hazır insanların arasında sıkışmıştı ve Agnès Sorel'in ölümünden beri güvenebileceği tek bir kişi yoktu çevresinde. Jeanne d'Arc'ın İngilizler ve kilise tarafından ölüme yollanmasından beri, bütün bağlılıkları satın almak ve ağzını sürmeden önce, yiyeceklerini tattırmak zorundaydı. Şehvet düşkünlüğünün onu yiyip bitirdiğini söylemişti Peder Martineau. Ama şehvet düşkünlüğünden ne anlardı ki o keşiş? Jeanne için de aynı şeyi söylemez miydi yani? Şehvet düşkünlüğünden kastı neydi ki?

Bütün bunları şimşek hızıyla idrak etti Jeanne. Kralın durumu, kendisininkinden de beterdi. Ve Jeanne ölümüne kadar ona ortak olmaya mahkumdu.

Gözlerinden yaşlar boşaldı.

"Size yürekten bağlıyım efendim," dedi ona boğuk ve çatlak bir sesle.

Dizlerinin üzerine çöküp, kralın ellerini öptü.

Kralın hizmetindeki soylu delikanlı, sekreter, muhafızlar, bu tuhaf sahne karşısında donakaldılar. Jeanne d'Arc, küllerinden yeniden mi doğmuştu?

VII. Charles, önünde diz çöken ve ellerini gözyaşlarına boğan bu genç kıza baktı uzun uzun. Hükümdarın gözlerinin buğulandığını mı görmüştü Jeanne gerçekten, yoksa ona mı öyle gelmişti?

Bir çocuk gibi Jeanne'ın başını okşadı kral.

"Hadi Jeanne," dedi yumuşak bir şekilde. "İsa adına, cesur olun."

Bir muhafız, Jeanne'ın, meslektaşlarından birinin terkisine binmesine yardım ederken kral kapıda bekledi.

27
İKİ ANLATI
*

Atlı muhafız, akşam duasından az önce Jeanne'ı Bücherie Sokağı'na bıraktı.

Guillaumet ve sütanneyi son derece endişeli bir halde buldu. Yorgun ve solgun görünüşü de, onları yatıştırmaya pek yardımcı olmadı. Yaşadığı korkunç günü parça parça anlattı onlara. Çok üzüldüler.

Kendine gelsin diye sütanne Jeanne'a anason kaynattı ve Guillaumet de çorbayı ısıttı.

Jeanne, Denis'yi getirecek olan muhafız yüzbaşısının görmesi için Paskalya ve Noel'de kullandıkları meşaleyi yakıp, ateşin daha çok aydınlatmasını sağlayan gömleği başına geçirerek, tabelanın altındaki demire takmasını rica etti Guillaumet'den.

"Denis kim?" diye sordu günün ve akşamın olayları hakkında anlatılanlarla kafası gitgide daha çok karışan sütanne.

"Benim küçük kardeşim."

Sütanne, hanımefendisinin saçmaladığını sandı. Üçü birden, uyumadan beklemeye hazırlandılar. Tanrı'ya şükür ki François'nın bu akşam gelmeyeceğini düşündü Jeanne.

Ne var ki üniversitedeki tartışmalar umduğundan önce bitince François çıkageldi. Tabelanın altında yanan meşaleyi yadırgamıştı ama daha çok, dükkana hâkim olan sıkıntı şaşırtmıştı onu. Jeanne'ın açıklamalarını az çok anladı ama ne beklediğini tam

olarak anlayamadı. Guillaumet, ona yağda yumurta ve çörek hazırladı.

Sütanneyi yatmaya gönderdi Jeanne.

Notre-Dame'ın çanı saat onu çaldı, sonra on biri ve daha sonra da gece yarısını.

Jeanne'ın içi içini yiyordu. Onu kaçıranlarla muhafızlar arasında bir çatışma meydana gelebilir ve Denis ihanet etmiş olduğu adamların intikamına kurban gidebilirdi.

"Vahşi insanlar bunlar!" diye bağırdı birden.

François, kaygılı bir bakış fırlattı ona.

"Hangi insanlar?"

"D'Argency ve de Montfleury efendiler!"

Guillaumet'nin yardımıyla, Jeanne'ın başına gelenleri yavaş yavaş birleştiriyordu kafasında François; elini tuttu onun. Ağlayabilmeyi isterdi Jeanne ama gözyaşları kurumuştu.

"Ya kardeşin ne yapıyordu orada?"

"Tarotlar söylemişti bunu..." diye mırıldandı.

Aklını mı yitirmişti acaba?

Saatin biri çaldığını duymadı; duvara dayanmış uyukluyordu. Guillaumet de kafasını tezgaha dayadığı kollarının arasına alarak uykuya dalmıştı.

François da uykunun bastırdığını hissediyordu. Öğretmeniyle birlikte çalışmıştı bütün gün ve gözleri kapanıyordu. Birinci saatin üçüncü çeyreğinde, o da uyudu.

Kapıya vurulan darbeler, üçünü birden uyandırdı aniden. Yerlerinden sıçradılar. Jeanne bir çığlık attı ve Guillaumet kapıyı açmaya koştu. Aşağı yukarı onun yaşlarında bir oğlan çocuğu duruyordu karşısında ve arkada, meşalenin dans eden ışığında, muhafızların yüzbaşısı ve bütün bir manga ayırt ediliyordu. Oğlanın ayakları dolaşıyordu. Jeanne, ona doğru atılıp kollarına al-

dı çocuğu.

"Yakaladık onları," diye homurdandı oğlan, "hepsini yakaladık."

Yüzbaşı başını salladı ve arkasına döndü. Jeanne, sımsıkı bağlanmış, yüzü gözü şişmiş olan Argency Kontu'nu ve evde bulunan diğer iki soylu adamı tanıdı. Dışarı fırladı ve kudurganlığın doruğundaki çok tiz bir sesle bastı kalayı konta:

"Yarın şeytan asacak seni, çürümüş köpek! Yarın fareler canlı canlı yiyecek seni! Geber, yılanların kustuğu bok! Asılmış bedenini seyretmeye gideceğim, Châtelet'ye! Geber!"

Üzerine atılıp bacağını ısırdı kontun. Bir muhafız, ondan uzaklaştırıp dükkana götürdü tükürükler saçan, güçlükle nefes alan Jeanne'ı. François ve Guillaumet'nin gözleri yuvalarından fırlamıştı. Hıçkırıyordu Jeanne. Guillaumet ona su verdi ve muhafızlar gittikten sonra meşaleyi indirip söndürücü külahı geçirdi üzerine. Kapı ve panjurları kapattı.

Sonunda sakinleşti Jeanne. Denis, yorgunluktan bitkin düşmüş bir halde bir tabureye çökmüştü.

"İzin verirseniz bu akşam burada uyuyacağım hanımefendi," dedi Guillaumet.

Jeanne başını salladı. Sesini kaybetmişti, boğuk ve korkutucu bir ses çıktı ağzından:

"Denis'yi üçüncü kata götür. Bir yatak var orada."

François, diplerine kadar yanmış olan mumları üfledi ve Jeanne'la birlikte yukarı çıktı.

Anka kuşlarının bu akşam uçmayacakları kesindi.

Ertesi sabah Guillaumet sızlanarak da olsa pastaneyi açmayı ve her zamanki görevlerine girişmeyi başardı: Ateşi canlandırdı, panjurları açtı, tereyağ, tuz ve balı çıkardı. Ama sıra hamura gel-

diğinde, bir gün önceki çaba ve heyecanların ona neye maloldu-ğunun farkına vardı. Hamuru yoğuran, süt almak için aşağı inen ve Guillaumet'yi bitkin bir halde bulan sütanne oldu.

Jeanne, Sainte-Rustique yolundaki eczacının uykusuzluk çekenlere verdiği o kahverengi macun topaklarından birini yutmuş gibi uyuyordu hâlâ. Galande Sokağı'ndaki kumaş satıcısı kadın, birkaç ay önce onlardan iki tane yutturmuştu kocasına ve ertesi gün onun öldüğünü sanmıştı. Bu durum, büyük bir telaşa yol açmıştı evde. François, bir bardak "hypocras""[1] içip, bir gün önceden kalan bir çörek yedikten sonra gitmişti bile.

Denis'ye gelince...

Guillaumet, yatağa yığılmış bir yeniyetme enkazı bırakmıştı yukarıda. Matthieu'nün yapmış olduğu yatağa...

İkindiye doğru bir hastalıktan kalkar gibi uyanan Jeanne, oğlunu ve sütanneyi görmeye indi hemen. Dinç ve diri gözüken yumurcak, güneşin altında ilkbahardaki şakayık gibi gülümsüyordu. Onu kucağına aldı ve öpüp okşadı; bir gün önceki korkunun yadsınmasıydı o.

"Benim tek varlığım," dedi kendi kendine.

Tevekkülle bakıştılar sütanneyle; her ikisinin de yüzünden yorgunluk okunuyordu.

"Yukarıdaki oğlan..." diye başladı söze sütanne.

"Denis. Benim erkek kardeşim. Annemi, babamı boğazlayan haydutlar götürmüştü onu. Başka haydutların evinde buldum onu yeniden."

"Kutsal Bakire! Sahiden kardeşiniz yani! Bir ayinle bunu kutsamasını istemeli Peder Martineau'dan!"

Jeanne başını salladı. Onu gerçekten geri kazandığı zaman

1) XV. yüzyılda, Fransa'da çok yaygın olan bir içki. Beyaz şarap, su, un, bal, tarçın, kakule ve zencefil kaynatılarak yapılırdı.

yapardı bunu. Denis'nin hareketini, bıçağı arabacının karnına batırırken sergilediği kararlı şiddeti hatırlayınca dehşetle irkildi! Suçluların yanında geçmiş olan bu iki sene, onun ruhunda ne gibi yıkımlara yol açmıştı kim bilir! Sonra, Beauté-sur-Marne yolunda kendisinin de aynı şeyi yapmış olduğunu düşündü neredeyse utanç duyarak.

Onu, Guillaumet ile birlikte aşağıda bulacağını sanmıştı; üç kat yukarı çıkmak zorunda kaldı.

Hâlâ uyuyordu Denis. Yüzüne doğru eğildi ve önceden tanıdığı kardeşinin hatırasından başka bir şey görmedi orada. Kirli ama saftı yüzü. Saçlarını okşadı onun. Denis gözlerini açtı ve o kadar uzun ve dik bir şekilde baktı ki, Jeanne ürktü.

"Jeanne!" diye bağırdı birden, onu ilk kez görüyormuş gibi.

Ablasına sıkı sıkı sarılıp ağladı. "Tanrı'ya şükür!" dedi kendi kendine Jeanne, "İnsanlığını kaybetmemiş henüz." O da ağladı.

Denis kafasını salladı. Bitlenmiş olmasından korktu Jeanne. Saç diplerini kontrol etti ve hiçbir şey bulamadı, ama yine de içi rahat etmedi.

"Denis," dedi, "her şeyden önce yıkanıp giyinmen gerek. "Banyoya götüreceğim seni, sonra da giysi almaya gideceğiz."

Bu fikir, zevkle gülümsetti Denis'yi. Tuvalet bölmesinin yerini tarif edip, onu aşağıda beklediğini söyledi Jeanne. Bir süre sonra birlikte yola çıktılar. Geçmişte –şimdiden mazi olmuştu bile!– Matthieu'yü yollamış olduğu Patriarche banyosunun gişesinde, Denis'nin giriş parasını ödedi ve içerideki görevliyle konuşmak istediğini söyledi; adam gelince de ona para verip, Denis'nin iyice ovulup yeni bir metelik gibi tertemiz olmasına dikkat etmesini rica etti ondan. Gerçekten de hayatında ilk defa gidiyordu banyoya zira Normandiya'dayken La Coudraye Deresi'nde yıkanırdı. Ve o zamandan beri... Özellikle de saçlarının

üzerinde durdu Jeanne.

"Sabun ve kafurla yıkansın!"

Bir saat sonra geri gelip onu alacağını söyledi. Gitmeden önce büyüklüğünü anlamak için Denis'nin ayaklarına göz attı.

Üç sokak ötedeki eskiciye gidip kardeşinin ölçülerini verdi. Potur, uzun çorap, ince bezden bir gömlek, ceket denilen astar dikilmiş yünlü kumaştan, kırmızı bir hırka, mavi bir palto ve "gece modeli" denen botlar satın aldı. Ve sonra banyoya geri döndü.

Görevli, Denis'yi takdim etti; her ikisi de ışık saçıyordu.

"Başka bir adam yarattım size!" dedi görevli oğlan.

Ve doğruydu bu. Kir gidince, Jeanne'ın önceden tanıdığı açık renk tenine ve neredeyse yarı saydam derisine kavuşmuştu Denis. Ve mis gibi kokuyordu.

"Kaşağıladı beni!" diye bağırdı.

Jeanne ona paketi uzattı ve poturu, çorapları, gömleği ve botları giyip geri gelmesini buyurdu. Dönünce de ceketi ve paltoyu giydirdi.

Bir melek kadar güzel olmuştu ve kendisiyle gurur duyuyordu. Saçlarını kestirmek için berbere götürdü onu, Jeanne. Dükkana geri döndükleri zaman, Guillaumet gözlerini kocaman kocaman açtı ve yüz hareketleri yaptı.

"İşte size bir beyefendi!" diye belirtti.

Ama işin en zor tarafı gerçekleşmemişti henüz: Anlatmasını sağlamak. Anlattırmak. Ve anlatmak.

"Beş kişiydiler. Beş İngiliz. Askerler. Hiç silahları yoktu. Kırık bir kısa kılıç, hepsi bu kadar. Okçu olduklarını biliyorum çünkü ok kılıfları taşıyorlardı, ama beş kişi için iki tane yayları vardı sadece. Koşarak geldiler birdenbire. Annemin daha yeni

domuz yağı kestiği büyük bıçağın üzerine atladılar. Mantarları bekliyordu annem. Saklı parasının nerede olduğunu sordular ona. Annem, yoksul insanlar olduklarını ve saklı paraları olmadığını söyledi. Ona inanmadılar. O sırada babam tarladan döndü. Onu yakalayıp etkisiz hale getirdiler. Paranın yerini sordular ona da. Babam cehenneme gitmelerini söyledi. Boğazını kestiler hemen."

Jeanne yutkundu. Guillaumet, kulaklarını açmış dinliyordu. Dükkan kapalıydı.

Jeanne'ın katında yemek ve sofra hazırlanmıştı.

"Annem bağırdı. Ağladı. Ben gözlerimi kapattım. Bağırıyor ve ağlıyordum. Beni de boğazını kesmekle tehdit ettiler. Annem dizlerinin üzerine çökmüştü, yalvarıyordu. Adamlardan biri, saçlarından yakaladı onu. Elinde babamın boğazını kestiği bıçağı tutuyordu. Bunun, annemin son şansı olduğunu söyledi. Sonra da başı ocağa gelecek şekilde yere itti. Bağırdım ve adamın elindeki bıçağı kapıp kaçmaya çalıştım. Beni yakaladılar. Annem haykırıyordu. Korkunç bir çığlıktı. Yeniden gözlerimi açtığımda boğazını kesmişlerdi. Saçları yanıyordu."

Onu konuşturmak kolay olmamıştı. İki gün boyunca hiçbir şey anlatmak istememişti. Onu anlıyordu Jeanne.

"Benim de bilmeye hakkım var," demeden önce sessizliğini hiç bozmamıştı.

Ancak üçüncü gün, onu Barthélemy'nin mezarına götürdüğünde söylemişti bunu.

"İyi, eve döndüğümüzde anlatırım sana," diye homurdanmıştı Denis.

Kendisinden biraz küçük olan Guillaumet'nin varlığı ona güven veriyor gibiydi.

Anlatısına devam etti.

"Çok acıkmışlardı. Merdiveni bulup tavan arasına çıktılar. Orada hiçbir şey bulamadılar. Mahzenin varlığından şüphelenmediler. Hiçbir şey söylemedim onlara. Çorbayı içip bitirdiler. Tencereden içiyorlardı. Sandıktaki ekmeğin hepsini yiyip sandığı yola attılar. Ekmek için aralarında kavga ettiler. İçlerindeki en yaşlı iki adamdan biri olan, elinde bıçak tutanın sözü geçiyordu. Beni ormana götürdüler. Onların peşinden gitmek istemiyordum. Bıçaklı adam beni tehdit etti. Beni satın alacak birini elbet bulacaklarını söylüyorlardı. Thury Ormanı'nın içine doğru yola çıktık. Yiyecek hiçbir şey yoktu. Ben düşüyordum. Kurtlardan korkuyordum. Öleceğimi düşündüm. Sırayla uyuyorlardı ve her zaman, nöbet bekleyen iki kişi oluyordu. Üçüncü günün gecesi, bir çiftlikten tavuk ve yumurta çaldılar. Tavukları boğazlayıp tüylerini yolmamı söylediler bana. Ama içlerini boşaltmamı istemediler, çünkü bunun için bir bıçak gerekir ve benim elime bıçak vermek istemiyorlardı. Bıçaklı adamın kendisi boşalttı onları ve bir ateş yaktı. Tavukları pişirdim. Külün altında da yumurtaları. Babamın dediği gibi güneşe bakıyordum. Batıya doğru gidiyorduk hep."

Sustu ve bir yudum "hypocras" içti.

Jeanne, kardeşinin tekdüze ses tonundan etkilenmişti; sanki bir rüyadaymış gibi konuşuyordu.

"Kötü mü davranıyorlardı sana?" diye sordu Jeanne.

"Hayır. Beni satmak istiyorlardı. Bu yüzden de mümkün olduğunca iyi durumda tutmaya çalışıyorlardı. Sevimli olduğum için en az yüz dinar edeceğimi söylüyorlardı. Günleri sayıyordum. On gün sonra bir ormanda, kendi aralarında kavga ettiler. Neden olduğunu bilmiyorum ama İngilizce konuşuyorlardı ve iyi anlayamıyordum, çünkü evde hiç ingilizce konuşmuyorduk artık. Eliot adındaki iri ve kuvvetli bir genç, bıçaklı adamı yere

yıktı. Toprakta yuvarlandılar ve genç olan bıçağı ele geçirip yaşlı olanı bıçakladı. Sonra da boğazını kesti. Babama yaptıkları gibi. Anneme yaptıkları gibi. Onu öylece ormanda bırakıp yola koyulduk. Sadece dört kişi kalmışlardı. Böyle birbirlerini öldürmeye devam ederlerse, geriye sadece bir kişinin kalacağını ve uyurken onun işini bitirebileceğimi söylüyordum kendi kendime. Sonra bir akşam denize vardık. İngiltere'ye dönmek istiyorlardı. Sanırım şefleri olan bir adamın, Somerset'in, iğdiş edilmiş bir horoz, Kyriel'in de, onun kim olduğunu bilmiyorum, bir başka iğdiş edilmiş horoz ve Fransızların hepsinin hain ve piç olduğunu söylüyorlardı. Bir limandaydık. Göze batmamak için yay ve ok kılıflarını atmışlardı. Kurumaları için asılmış giysiler de çalmışlardı. Üzerinde bir denizkabuğu bulunan büyük şapkalar takan ve değnek taşıyan, çok çirkin keşişlere rastladılar. Keşişler sürekli bana baktılar, korkuyordum. Bu keşişlerden birine, pis kokan bir ihtiyara sattılar beni. Yüz dinar geçmedi ellerine. Sadece seksen aldılar. Ama bu geri dönmek için gemiye binmelerine yetiyordu."

Guillaumet tekrar "hypocras" doldurdu ona.

"Keşişle gitmek istemiyordum. Beni çok korkutuyordu. Ama İngilizler, şayet onunla gitmezsem bana karşı zor kullanacaklarını ve açlıktan öleceğimi söylediler. Keşiş de sevimli olduğumu ve benimle çok para kazanacağını söyleyip duruyordu. İlk gece terk edilmiş bir ambarda uyuduk. İçim rahat değildi. Uyuyormuş gibi yapıyordum. Kaçmak istiyordum ve keşişin uyumasını bekliyordum. Sabahın kör ünde, gerçekten kapalı olmayan göz kapaklarımın arasından, sessiz adımlarla bana doğru geldiğini gördüm. Bana kötülük yapmak istiyordu. Eli, kemerindeki bıçağın üzerindeydi. Ayağımı yakalayıp bıçağını çekti. Koca bir avuç toprak fırlattım yüzüne. Bağırdı ve beni bıraktı. Hiçbir şey göre-

miyordu, gözlerini ovuşturuyor ve tükürüyordu. Onun kocaman değneğini gördüm yerde, sopayı alıp hareketsiz kalana kadar vurdum kafasına. Canlı kalıp beni yakalamasından korkuyordum. Bıçağını aldım ve İngilizler gibi yaptım. Boğazını kestim onun."

Aynı ses tonuyla söylemişti bunu. İçinden gelen çığlığı zor bastırdı Jeanne. Denis ona baktı, şaşırmıştı.

"Ya o ya bendi, öyle değil mi? Bıçağı da aldım. Açlıktan ölüyordum, çünkü keşiş yiyecek hiçbir şey vermemişti bana. Bir çiftliğe vardım. Yaşlı bir kadın bana bakıp nereden geldiğimi sordu. Çiftlikte bir sürü insan vardı. Aşağı yukarı benim yaşlarımda kız ve oğlan çocukları... Kadın bana bir kase çorba ve balık verdi. 'Ne yapacağız onu?' diyordu. Çalışmayı bilip bilmediğimi sordu bana, zira yemeklerimi kazanabilirdim. Gidip yıkanmamı söyledi çünkü kirliydim. Vire Nehri'ne gittim. Hasat zamanına kadar kaldım bu çiftlikte. Atlarla birlikte uyuyordum. Bir gün, tavuk ve yumurtalarını satmak için çarşıya giden kadına, o oğlunu tanımadığını söyledi birisi. Kadın bana yardım ettiğini ve beni ne yapacağını bilemediğini anlattı ona. Adam, Chartres yakınlarında ortakçılık yapan bir çiftçiydi. Aralarında tartıştılar ve sonra adam beni satın aldı. Yirmi liraya. Pazardan sonra adamın üstü kapalı arabasına bindik. Ayağını kesmek ister gibi bir hali yoktu onun. Daha ziyade iyi davranıyordu. Hemen bağ bozumunda çalıştırdı beni. Sonra da elma toplamada. İnekleri sağıyor, oraya buraya yardıma koşuyordum, zira büyük bir çiftliği vardı adamın."

"Para ödüyor muydu sana?"

"Hayır, beni besliyordu. Bir gün, ağaçtan düşerek bacağımı yaraladım. Tedavi etsin diye beni berbere götürdü. Sonra oğlu gördü beni. Oğlu, seni götürdükleri evin sahibiydi," dedi Jean-

ne'a.

"Ama orası yalnızca arabacının eviydi. Oğlu çok zengindi. Şehirlerde bir çok tanıdığı vardı, senin gördüklerin gibi beyefendiler. Zaman zaman çiftliğe geliyorlardı ve ortakçının oğlu, büyük yemekler veriyordu. Çok içiyorlardı o zaman. Ben, pazarlarda, çiftlik ürünlerinin taşınmasında arabacıya yardımcı oluyordum, özellikle de Chartres'da. O da çok iyi davranıyordu bana. Beş gün önce onunla birlikte evine gitmemi söyledi zira bana ihtiyacı olacaktı çünkü kralla yatmış ve ona bir çocuk vermiş olan bir orospuyu görmeye gideceklerdi. İşte o zaman gördüm seni. Kötü birşeyler olacağını anladım hemen."

"Hemen tanıdın mı beni?"

"Arabadan inişinde tanıdım. Bağlıydın. Neden asmak istiyorlardı seni?"

Jeanne bitkin durumdaydı. Nereden başlayacağını, neyi anlatıp, neyi anlatamayacağını bilemiyordu. Kabukluların keşiş olmadıklarını belirtmekle başladı, zira Denis'nin Peder Martineau'yu da onlardan biri sanmasını istemiyordu. Böylece, ne anlatacağını düşünmek için de zaman kazandı. Bouc-de-Chêne'den ayrılışından sonraki hayatını olabildiğince kısa bir şekilde özetledi Jeanne. Ama Isaac, Matthieu ve François'dan bahsetmeyi es geçti yine de.

"Ronce-aux-Fées'den döndüğümde burada bulunan adam kimdi peki?"

"François mı? Bana okuma yazma öğreten kişi o."

Guillaumet'nin kaçamak bir bakışı, onun farklı düşündüğünü belli etti.

"Sana da okuma ve yazmayı öğretmesi gerekecek," diye ilave etti Jeanne.

"Peki, nasıl oluyor da oğlun onun ismini taşıyor?"

"Barthélemy'nin babasının adıydı," diye cevapladı Jeanne.

Denis düşünceli görünüyordu.

"Peki, sen zengin misin yani şimdi?" diye sordu.

Jeanne şaşkın bir halde baktı ona. Çektiği acılar, içinde bulunduğu görece refah düzeyine ulaşmak için verdiği mücadele, kocasının ölümünün neden olduğu üzüntü ve iki kaçırma hadisesinin korkunçluğu hakkında tek bir laf etmemişti kardeşi.

Zengin misin?

Hatıralarını kurcalamaktan rahatsız olmuştu kuşkusuz.

Ve acıktığını bildirdi Denis. Guillaumet yemek verdi ona. Jeanne, yeniden görebilmeyi çok istediği kardeşine bakıyordu. Kafasına takılan sorular vardı: Bu pürüzsüz yüzün ardında, ne tür yara izleri gizliydi? On dört yaşında, iki adam öldürmüştü soğukkanlılıkla. Kendisinin de Beauté-sur-Marne'a giden arabanın içinde, bir adama vahşice saldırmış olduğunu düşündü yeniden. Ama bu sınavlardan aşkın yardımıyla geçip hayatta kalmayı başarmıştı. Gayet tensel bir aşk da olsa tanımış olduğu erkeklerin aşkı canlı kalıyor ve ona güç veriyordu. Oysa Denis'de, aşk geçmiş de olsa titreşmeye devam eden tınılardan eser yoktu. Hiç böyle bir his duymuş muydu acaba?

Bir gün önce beşiğinde uyuyan yeğenini ilk kez gördüğündeki tepkisini hatırladı.

Sadece şu kelimeleri etmişti:

"Ne kadar da küçük!"

Denis'nin içi ölü müydü? Kollarında ağlamıştı oysa... Sorduğu soru keyfini kaçırdı:

"Kralın oğlu mu bu?"

Jeanne'ın dili tutuldu bir an.

"Elbette değil, Denis! Barthélemy'nin oğlu!"

Şaşırtıcı bir soğukluk içinde başını salladı Denis.

"Çok tatlı," dedi arkasını dönerken.

Ve küçük François hakkında ettiği tek laf bu oldu. Kardeşinin Donky'ye karşı takındığı tavırdan da hayal kırıklığına uğradı Jeanne; eskiden, şefkatle yaklaşırdı hayvana; onu görmek ister mi diye sorduğunda coşkulu bir tepki beklemişti.

"Hâlâ hayatta mı eşek?" diye sordu Denis. "Evet, onu görmek isterim."

Eşek! Hayvanın kulak hareketleri, eski sahibini tanıdığını gösteriyordu. Denis, dalgın dalgın boynunu okşadı onun ve başka herhangi bir heyecan belirtisi göstermedi.

Bu soğukluk ne anlama geliyordu?

Peder Martineau'ya danışmayı düşündü Jeanne, ama sonra keşişin kabul ettiği tek gerçek aşkın Tanrı'nınki olduğunu hatırladı.

Ya François'ya duyduğu aşk neydi öyleyse?

Yatma saati, ona bir cevap getirmeden geldi.

Bir kez daha Guillaumet'nin kendi evine gitmesi için fazla geç olmuştu. Denis ile birlikte uyumak üzere, yukarı yolladı onu Jeanne. Guillaumet'nin, belki kardeşini insancıllaştırıp yeniden hayata güven duymasını sağlayabileceğini düşünüyordu.

Ertesi sabah, üzgün uyandı Jeanne. Uyanır uyanmaz, Denis ile geçirmiş olduğu akşamı düşündü. Akşamdan bir sıkıntı hissi kalmıştı geriye. Ev ve dükkanın, o güne kadar iyi kötü katlandığı yükümlülükleri yetişti imdadına, düşüncelerini dağıtıyorlardı zira. Ufuktaki tek sevinci, François'nın akşam yemeğine gelecek olmasıydı.

Kılık kıyafeti hakkında çocuğa iltifatta bulundu François.

Denis, bu iltifat ona yersiz geliyormuş gibi poturuna, uzun çoraplarına ve ayakkabılarına baktı.

"Jeanne seçti bu giysileri bana. Hiç böyle giyinmemiştim. Burjuva giysisi bunlar."

Şaşkınlığını sakladı Jeanne. Burjuva giysisi mi? Tek bir köylü kıyafetinden başka bir kılıkla görmemişti onu hiç. Burjuva giysisiyle asillerinkiler arasındaki farkı nereden biliyordu öyleyse?

François, şehri gezip gezmediğini sordu ona.

"Dolaştım biraz. Büyük bir şehir. Bir sürü dilenci var. Ve sürekli çan çalıyor."

Yaptığı kestirme özet François'yı güldürdü. Jeanne, François'nın Denis'ye öğretmenlik yapması fikrini ortaya attı.

"Ne öğretmeni olacak?"

"Okuma yazma öğretecek sana."

"Ne için? Ben öğretmen olmak istemiyorum ki!"

Allak bullak oldu Jeanne. İşlerin sarpa sardığına kuşku yoktu. Amma da hıyarlık ediyordu şu Denis.

"Ne olmak istiyorsun sen?" diye sordu François.

"Asil bir bey," diye cevapladı Denis.

Bu açıklamayı, şaşkınlık dolu bir sessizlik izledi. Böyle bir isteğin, bu okuma yazma bile bilmeyen genç köylünün kafasında nasıl filizlenebildiğini sordu kendi kendine Jeanne. Bu laftaki küstah saflığı François da sezmişti kuşkusuz.

"Asil bir bey olmak için bu unvanı savaşta ya da kralın lütfuyla kazanmış olmak gerekir," diye açıkladı. "Ve kral, asalet unvanını, sadece kendisi için savaşanlara verir."

"Orduya katılırım öyleyse. Veya katılmam belki de. Ama asil bir bey olacağım."

"Belki ordu, bir çözüm olabilir gerçekten," diye düşündü Jeanne. Çok genç olsa da kardeşine bir muhafızlık işi ayarlamak için krala başvurabilirdi. Asil bir bey olmaya gelince... Bu oğlanın saçma sapan hırsı, Jeanne'ın keyfini kaçırmıştı.

"Her ne olursa olsun," diye inançlı bir şekilde bağladı Denis, "toprak köleleri ve asil beyler dünyanın her yerinde var ve her zaman da böyle olacak. Ve ben, toprak kölelerinden biri olmak istemiyorum."

François karamsar görünüyordu. Jeanne, masayı toplayıp tabakları aşağı götürdü; dükkana inince, tekrar yukarı çıkmak istemedi canı ama kendini buna zorladı. Hayatını bu oğlana borçluydu ve eskiden yaptıkları gibi bir sohbete bir daha hiç giremeyeceklerinden korkuyor, umutsuzluğa düşüyordu. La Coudraye'de, mantarları dans ettirdiği zamanlarki gibi bir sohbete...

Bitkin olduğunu ve odasına çekilmek istediğini belirtti. Buna karşılık Denis gayet diri görünüyordu. François, akşamı bir tavernada sonlandırmayı önerdi ona. Jeanne da onayladı bu fikri. Denis'nin kendi anahtarı vardı ve dolayısıyla zili çalmadan eve girebilirdi dönüşte. Hem sonra baş başa kalınca ve alkolün sıcaklığıyla François'ya güvenip gizlerini açabileceğini umuyordu onun. İki erkek yola çıktılar. Jeanne, mumları üfleyip yatmaya gitti.

"Bu kadar sıkıntıyı, böyle sakat bir duruma düşmek için mi çektim yani?" diye sordu kendi kendine. Acılardan ruhu bozulmuş bir kardeş ve bir görünüp bir kaybolan bir âşıkla, kurbandan başka bir şey olamayacağı, karanlık kavgaların göbeğinde mi kalacaktı böyle? Dükkanları ve iki evi gibi sahip olduğu ve kimseye muhtaç olmadan yaşamasını sağlayan her şeyin, emeğinin, yeteneklerinin ve şansının meyvesi olduğunu da düşündü.

Bu hüzünlü düşüncelerle daldı uykuya.

Gecenin ortasında, hoyratça kapatılmış bir kapı ve sonra merdivenden gelen sert adımların gürültüsüyle uyandı. Adımlar yukarıya da uzayarak, tok ve ağır bir sarsıntıyla son buldular. Denis eve dönmüş ve yatmıştı. Çocuğu ve sütanneyi uyandırma-

mış olduğunu umdu Jeanne. François, kendi evine gitmişti demek, yalnız ya da bir başkasıyla olması umurunda değildi o akşam. Ve Denis, dış kapıyı sürgülemeden yatmıştı; inip onu sürgüledi.

Saint-Séverin'in çanı üç kere çaldı. Yeniden yattı ve sonunda uyudu.

Uyandığında, sevimsiz düşüncelerin saldırısına uğradı yine. Denis'nin o kadar erken kalkacağı yoktu kuşkusuz. Jeanne çalışıp alışverişe gittiği ve hamuru karıp iyi kötü müşterilerle ilgilendiği sırada şarap içip sızacaktı o. Ablasına işlerde yardım etmeye yönelik en ufak bir niyeti yok gibiydi; pastacılığın, kendisine layık bir iş gibi gelmediği muhakkaktı ona. Bu şekilde, yitirilmiş aile ve mutluluktan bir parçayı yeniden canlandıracağına emin bir halde, onu banyoya götürüp giydirdiği zamanki saflığını düşündü. İşe yaramayan ama doyurulması gereken fazladan bir gırtlak edinmekten başka bir şey yapmamıştı.

Kısacası, kendisi köle gibi çalışırken kardeşi vaktinden önce asil beylik taslıyor ve sere serpe yayılıyordu.

Onun yüzünden, iki gündür keyifsiz bir halde kalkıyordu yatağından; yüreğini acıtsa da bunu kabullenmek zorundaydı: Denis kardeşiydi, hayatını kurtarmıştı ama onu tedirgin ediyordu. Kan bağı ve minnet duygusu, onun varlığını sevimli kılmaya yetmiyordu.

Denis ile yaptıkları içki aleminden sonraki izlenimi hakkında François'yı baş başa sorgulamak için yanıp tutuşuyordu. Hâlâ orada olacağını umarak, Kırmızı Kapı Konağı'na gitti. Bir kapıcı açtı kapıyı. Bay Villon'u görmek istediğini söyledi. Kapıcı, onu küçük bir salona buyur edip efendisini çağırmaya gitti. Jeanne çevresine bakındı; eski bir refah kokuyordu mekan. Piskoposluk

kurulu üyelerine has bir zarafet taşıyan, ellisine yakın bir adam göründü az sonra, siyah yünden yapılmış bir elbise giymişti. Birbirlerini süzdüler.

"Sizin için ne yapabilirim?" diye sordu adam canayakın bir sesle.

Apışıp kalan Jeanne, ne diyeceğini bilemedi. François Villon'u değil, François Montcorbier'yi sorması gerektiğini anladı. Nasıl yapabilmişti böyle bir hata? François'nın bahsetmiş olduğu üvey babasının karşısındaydı demek.

"Özür dilerim. Bay Villon'u görmek istemiştim ben. Önadını da söylemeliydim."

"Ben Guillaume de Villon," dedi piskoposluk kurulu üyesi gülümseyerek. "François sık sık benin ismimi kullanır haklı olarak. Çağırttırayım onu. Bu saatte uyanmış olmalı."

Baştan aşağı süzdü Jeanne'ı.

"Ben Jeanne de Beauvois," dedi Jeanne.

Başını salladı adam. Varlığından haberi var mıydı acaba?

Yeni uyandığı belli olan François, çıplak olduğunun göründüğü, uzun, bez bir gecelikle indi aşağı. Onu gördüğüne şaşırmış ve memnun olmuş gibi gözüküyordu. Bakımsızlıktan yabanileşmiş bir bahçeye bakan bir çalışma odasına götürdü Jeanne'ı. Duvarlar, elyazmaları ve kitaplarla kaplı raflarla doluydu; Dom Lucas'ın bürosundan beri bu kadar çok kitap görmemişti.

"Yalnız görmem gerekiyordu seni," dedi. "Kısa keseceğim. Dün akşamdan sonra Denis hakkındaki izlenimin ne?"

Kaşlarını kaldırdı François.

"Şaraba dayanıklı. Benim kadar içti ve genç yaşına rağmen hiçbir sarhoşluk belirtisi göstermedi. Bence alkole alışkın. Konuşmamız fazla uzun sürmedi, çünkü bir saat kadar durduktan sonra bir hayat kadınıyla gitti."

Jeanne, bir şaşkınlık çığlığı atmaktan alıkoyamadı kendini. Hayat kadını mı? Bu yaşta?

On beş yaşında?

"Onu tavlamaya çalışırkenki rahatlığı, aynı zamanda fahişelere de alışık olduğunu düşündürdü. Ve belki de erkek fahişelere."

"Erkeklere mi?" diye bağırdı Jeanne. "Hiç de cilveli bir hali yok ama!"

François'nın gülesi geldi, ama tuttu kendini.

"Hoşuma gidip gitmediğini sordu bana."

Soluğu tıkanan Jeanne'ın gözleri yuvalarından fırladı.

"François, benim küçük kardeşim o! Yanılıyor olmalısın."

"Hayır. O içki aleminden edindiğim izlenimi sormaya geldin bana. Demek ki şüphelerin düşüncelerini aşıyor. Oysa bu izlenim senin hoşuna gidecek özellikte değil."

Yutkundu Jeanne.

"Katılaşmış, muhtemelen ahlaksız ve amacına ulaşmak için her şeyi yapmaya hazır bir oğlan o. Sana ne anlattığını bilmiyorum ama her şeyi söylemediğine eminim. Hayatını savunarak geçirdiği iki sene, senin düşündüğünden daha maceralı geçmiş. Asil bir bey olma tasarısını ciddiye almak gerek. Bunu nasıl başaracağını bilmiyorum ama gülüp geçmekle hata edersin."

"Gençlik çılgınlığı!" diye karşı çıktı Jeanne.

Canının sıkıldığını belli etmek istemiyordu, zira François'nın açıklamalarının doğruluğunu seziyordu.

"Jeanne," diye devam etti François, "isyan edeceğine anlamaya çalış. Genç ve tecrübesiz bir oğlan. Olabilecek en canavarca sahneye şahit oluyor: Annesi babası gözlerinin önünde boğazlandı. Ve onun elinden bir şey gelmiyor, güçsüz durumda. Kaba kuvvet, en iğrenç bir şekilde dayatıyor kendini. Hayattaki ilk

büyük tecrübesi bu. Kaçırılıyor ve sadece sevimli bir yüzü olduğu için hayatta kalıyor. Onu satmak istiyorlar. Sonra da dilendirmek için sakatlamak. Dünyayı, güçlüler ve zayıflar arasında bölünmüş olarak görüyor ve hepsi bu kadar. Zayıfların tarafında o, yoksulların tarafında. Hayatta kalmak için kurnazlığa ve suça başvuruyor. O iğrenç kabukluyu öldürmemiş olsaydı, bugün bir ayağı eksik olurdu. Bunu anlıyor musun? Dünyadaki hiçbir itiraz, asil beyler dediği güçlülerin tarafına geçmekteki kararlılığını değiştiremez."

Jeanne cevap vermedi, üzgündü. Kendisinin de saldırıya uğradıkları gece Barthélemy tutmasa, bir serserinin boğazını kesecek olduğunu düşündü.

"Hayatımı kurtardı ama," diye karşı çıktı Jeanne inançsız bir sesle.

"Bunu kardeşlik duygusuyla yaptığına şüphem yok. Ama düşününce, bu hareketinin az da olsa hesaplanmamış olduğundan emin değilim."

"Nasıl yani?" diye bağırdı Jeanne kaygıyla.

"Bilmiyorum Jeanne. Bununla birlikte, belirtmeden geçemeyeceğim bir benzerlik var aranızda."

"Ne gibi?"

"Kararlılık. Benden hamileydin. İyi bir koca olmayacağım bahanesiyle sakladın bunu benden... Bırak da konuşayım. İleriye yönelik planlarına uygun bir koca seçtin. Ancak o öldükten sonra açıkladın bana babalığımı. Şans eseri senin dükkanına sığınmıştım üstelik. Adresimi biliyordun. Bir kez olsun, beni bulmaya ve gerçeği söylemeye çalışmadın. Senin de gayet kararlı biri olduğunu kanıtlıyor bu."

Yıkılmıştı Jeanne.

"Kendimi korumaya çalıştım..."

"O da kendini koruyor. Kardeşin o senin, halihazırdaki davranışları hoşuna gitmese bile."

Tüm bunlar korkunç derecede doğruydu.

"Benim onu yargıladığım gibi sen de beni mi yargılıyorsun?" diye sordu Jeanne, bir süre sonra.

"Hayır," diye cevap verdi François, yumuşak bir şekilde. "Duygu ağır basıyor. Seni affediyorum."

Affediyormuş! Aylardır af dileyen kendisi değildi sanki!

Başını sallayarak kalktı Jeanne.

"Bu akşam yemeğe gelebilir miyim?" diye sordu François.

Jeanne, bakışlarını onun kahverengi gözlerine dikti. Ve sonra ona doğru atıldı. François, kollarının arasında sıktı Jeanne'ı. Gözyaşlarını zor tuttu genç kız.

"Yokluğuna dayanamam," dedi sonunda.

28
KATIR
*

Temmuz, gökteki fırınlarını yaktı. Parisliler çıplak uyuyordu ama utanmazlıklarından değil de kendilerini koruma içgüdüsünden. Sıcak, öğrencilerin kızgınlığını yumuşattı, ama sadece gündüzleri... Şeytan Osuruğu, eski zamanlardaki yerine kavuşmuş ve Pırt da varlığı yadsınamayacağına göre onun karşısında yerini almıştı; dilenciler için ilave bir dayanak noktası oluşturuyordu.

Sinekler ve hamamböcekleri de kendi bayram ve toplantılarını yaptılar.

Çöpler daha da dayanılmaz kokular yayıyor, bu kokular ışık girsin diye açık bırakılan pencerelerden evlere kadar yükseliyordu. Büyük bir zenginlik arz ediyordu çöpler: Vebamsı sıçan ve köpek leşlerinin arasında, ölü doğmuş bebek cesetlerine bile rastlanıyordu. Kargaların gün boyu süren kanat sesleri ancak geceleri yırtıcı kuşlarınkine bırakıyordu yerini.

Bu çöplerin büyük bölümünü belediyenin arabaları toplayıp Montereau'ya kadar götürüyordu elbette, ama bilindiği gibi kokuşmanın saati yoktur, ölünün canlı ürünüdür - çürüme.

Jeanne, kendi hesabına en sağlam dilencilerden iki üç tanesine para ödüyordu dükkanının önünde biriken pislikleri toplamaları için. Çuvallara doldurup Seine'e atıyorlardı. Zira suyunu içmekte can attıkları nehre her şeyi atıyordu insanlar. Yüzeyi

berraktı ve bu yeterliydi değil mi ya? Nasıl olsa denize gitmiyor muydu çöpler? Üstelik bir de, dilencilerin keyfinin çalışmaya uygun olması gerekiyordu. Çalışmanın nasıl olduğu bilinir: bir çeşnici gibi tadarak başlanır işe, ve alışkanlık halini alır kısa sürede.

Seine'in suyu eksilmeye başladı, sadece nehrin alçalmasından ötürü değildi bu, zira asiller de Belleville ve Pré-Saint-Gervais su kemerleriyle taşınan suyu konaklarının banyolarında bol miktarda tüketiyorlardı. Kışın haftalar boyunca yıkanmayan ve derilerinin üzerinde kirli bir yağ tabakasıyla dolaşan bu insanlar, kanlarını serinletmek için mahzenlerindeki havuzda yıkanıyorlardı her gün. Hamam ve halka açık banyolar, kalabalık nedeniyle artık su olmaktan çıkan havuz sularını çok sık yeniliyorlardı...

Su taşıyıcıları iyi bir iş yaptılar, ve etrafında kutsal bayramlardaki kutsal sandıklardan daha çok insan toplanan çeşmelerden su çekmeleri yasaklandı.

Jeanne, Galande Sokağı'ndaki ev gibi, Bûcherie Sokağı'ndakinde de bağımsız bir kuyu bulunduğuna seviniyordu.

Denis bir kez daha şaşırttı onu. Ilk sıcaklarla birlikte, Jeanne'ın onu yeniden bulduğu zamanki kılığına bürünmüştü: Göğsü bağrı açık bir gömlek, potur ve çıplak ayaklarla dolaşıyordu. Böylesinin daha rahat olduğunu söylüyordu. Ilk bakışta şaşırtıcı bir şey yoktu bunda. Ama pastacı da olsa Bayan Baron de Beauvois'nın kardeşine daha uygun bir kıyafetle görünmesini isterdi doğrusu. Üstelik kendisi de asil bir bey olmaya can atıyordu. Ama ablasının ona aldığı burjuva giysileri hakkında ettiği laflardan sonra ne yapacağını bilemiyordu Jeanne.

Düşüncesini daha da ileri götürüp, asılmanın eşiğinden döndüğü Ronce-aux-Fées'deki evde bir çiftlik uşağı kılığında dolaş-

masının, anladığı kadarıyla hizmetkarlık yapıyor olmasından kaynaklanıp kaynaklanmadığını sordu kendine.

Denis, Guillaumet'nin yanında anlatmış olduğu başından geçen felaketlerin öyküsünü tekrar açmamıştı bir daha. Ve yeniden düşününce, o anlatının son kısmının fazlasıyla kısa kesilmiş olduğuna kanaat getirdi Jeanne. François'nın sözleri çınladı birden kafasında: *Bu hareketinin, az da olsa hesaplanmamış olduğundan emin değilim.*

Tanrı aşkına, ne tür bir hesaptı ki bu yine?

Aynı şekilde, François'ya inanmak gerekirse, alkol ve orospular konusunda sahip olduğu tecrübe üzerine de sorguladı kendini; nereden edinmişti ki bu tecrübeyi? Çiftlik uşaklığı işinde mi? Orospular köylerde dolaşmazdı bildiği kadarıyla.

Bir sabah, kralın emriyle muhafız karargahından gelen bir haberci, Jeanne de Beauvois'ya yaptıkları nedeniyle haklarında öldürmek kastıyla adam kaçırmak suçundan dava açılmış olan Gautier d'Argency, Nicolas de Montcléry, Eudes de Bouffémont ve suç ortakları Odilon Cassement'ın ölüme mahkum edilmiş ve Grev Meydanı'nda kafalarının kesilmiş olduğunu bildirdi. Karar aynı gün güneş doğmadan infaz edilmişti.

Jeanne'ın öcü alınmıştı; içini kararttı bu haber. D'Argency evin önünden geçerken tutulmuş olduğu, neredeyse hayvani kızgınlık nöbetini unutmuştu. Hayat zaten yeterince kırılgandı!; neden bir de iğrenç kavgalar yüzünden hoyrat bir sonla noktalanması gerekiyordu ki?

Ablasının karanlık düşüncelere dalmış olduğunu gören Denis bunun sebebini sordu; Jeanne da olanları anlattı ona. Haberin onun üzerinde tamamen ters bir etkisi oldu: Yüzü aydınlandı ve bakışı kötücül parıltılarla renklendi.

"Tanrı, düşman da olsa bir başkasının ölümüne sevinmeme-

mizi ister."

Denis bir şey söylemedi ve gülümsemeye devam etti.

Bu gülümseme rahatsız edici olmaya başlıyordu artık.

Ertesi gün Jeanne'ı başka bir sürpriz bekliyordu. O, Guillaumet ve teslimata gelen satıcı, Clamart şarabı dolu, çamur içindeki bir fıçıyı yerine yerleştirip tıkacını açmış musluğun işleyişini kontrol ediyorlardı ki, Denis çekip gideceğini bildirdi ve yüz lira borç istedi birdenbire. Gerçekten de bir yolculuğa çıkar gibi düzgün bir şekilde giyinmişti.

"Gidiyor musun?" diye sordu Jeanne.

Duyduklarına inanamamakla rahatlamak arasında gidip geldi Jeanne.

"Iyi de nereye?" diye devam etti.

"Kendi topraklarıma."

Guillaumet cevabı duydu ve ağzı açık kaldı. Kardeşi midesine bir yumruk vurmuş olsaydı daha fazla şaşırmazdı Jeanne. Delirmiş miydi yoksa Denis?

"Topraklarına mı? Hangi topraklarına?" diye hecelemeyi başardı sonunda gözlerini kardeşine dikerek.

Guillaumet hareketsiz duruyor, hiç konuşmuyordu.

"Rambouillet yakınlarında yüz hektar iyi toprak ve küçük bir şato miras kaldı bana," diye cevap verdi Denis, kendinden emin bir halde.

"Miras mı kaldı? Kimden?"

Telaşlandı birden Jeanne; geri döndüğünden beri kardeşinin davranışlarını tuhaf ve neredeyse kaba buluyordu. Maruz kalmış olduğu kötü muameleler aklını kaybetmesine yol açmıştı herhalde. Ama bu kadarı da fazlaydı.

"D'Argency'den."

Oturmak zorunda kaldı Jeanne. Başı dönüyordu.

"Beni asmak isteyen adamdan mı miras kaldı sana?"

Denis, ince bir gülümsemeyle başını salladı.

"İyi bir vurgun, öyle değil mi?" diye sordu.

İyi bir vurgun mu? Kafasını salladı ve Guillaumet'den bir maşrapa "hypocras" isteyip, hiçbir şey söylemeden içti onu.

"Denis," dedi nihayet, "bu hikaye de neyin nesi?"

"Geçen sene, Gautier d'Argency, noter Ythier La Rocande üstadın önünde, yüz hektar toprakla birlikte oralardaki çiftliklerin ve sana bahsettiğim küçük şatonun ölümünden sonra bana kalmasını vasiyet etti."

İşin kötüsü, Denis'nin söyledikleri gerçekçi bir görünüme bürünmeye başlıyordu. Bir masal uydurmuşsa bile olanak dahilindeki unsurlarla giydirmişti onu.

"Ama bana anlattığına göre çiftlik uşağıydın sen," diye karşı çıktı Jeanne sakinliğini korumaya çalışarak. "Niye böyle şaşırtıcı bir bağışta bulunmuş olsun ki sana d'Argency?"

Bir kendini beğenmişlik ifadesi belirdi Denis'nin yüz hatlarında.

"Çiftlik uşağı olduğumu asla söylemedim ben. D'Argency bana sevgi duyardı."

"Fazlasıyla büyük bir sevgi!" diye bağırdı Jeanne ve ayağa kalktı.

Denis'nin söyledikleri, uydurma bile olsa son derece kesindi. Korkunç bir şüpheye kapıldı Jeanne.

"D'Argency'nin 'katırı' mıydın?"

Cevap vermeden önce alaycı ve küstah bir gülümseme takındı yüzüne Denis. Sonra da, hâlâ suskun duran Guillaumet'ye doğru döndü ve şöyle dedi:

"Görüyorum ki ablam yüksek sosyeteyi tanıyor!"

Yarısı sarı, yarısı yeşil giysiler ve hem önden hem de arkadan

bedeni saran külotlu çoraplar giyen, bazıları soytarılar birliğinden olan ve taklalarıyla şaşkınlığa ve gülüşmelere yol açan şu oğlanları görmüştü ne de olsa. Denis'yi onlardan birinin yerine koymak aklının ucundan bile geçmezdi yine de. Denis, Jeanne'a doğru döndü.

"Daha ziyade benim katırımdı. Tek başlı sopayı salladığım zaman gayet uysal oluyordu," dedi eğlenceli bir ses tonuyla.

Tek başlı sopa! Jeanne öfkeli bir çığlık atıp dükkanı arşınlamaya başladı. Memnuniyetle tokatlardı kardeşini, ama birkaç ay büyük olmak dışında ne gibi bir yetkesi vardı ki onun üzerinde? Guillaumet'nin, fazla sıcak olmayan bir çörek isteyen bir müşteriyle meşgul olması gerekti. Jeanne, Denis'nin itiraflarının ışığında ortaya çıkan durumun sonuçlarını kestirmeye çalışıyordu.

"Bütün bunları benden sakladın demek?"

"Kadınlar bu işlerden anlamaz. Hem zaten, ya sen Jeanne, bana her şeyi söylemiş olduğundan emin misin?"

Jeanne donakaldı; hayatının bazı anlarını, özellikle de Isaac ve Matthieu'nün yer aldığı bölümlerini saklamıştı ondan gerçekten de. Başını kaldırdı.

"Ama şu d'Argency ve diğerlerinin," diye ısrar etti Jeanne, "ailesi, mirasçıları, dostları olmalı bildiğim kadarıyla. Sana kalan mirasa karşı çıkacaklardır. Onlara ihanet etmiş olmakla suçlayacaklardır seni."

"Ne biliyorlar ki? Herkes öldü. Ve noterdeki anlaşma imzalı."

"Mirasını almak üzere geri dönüşünü nasıl açıklayacaksın? O adamlar tutuklanmış olmalarına rağmen senin hâlâ hayatta olmanı?"

"Kralın muhafızları geldiği zaman kaçtığımı söyleyeceğim."

Denis'nin, en beter saray entrikacılarına yakışır hesapçı bir duygusuzlukla her şeyi düşünüp kurduğunu anladı Jeanne.

"Kralın düşmanlarından birinin aşığıydın demek?" diye devam etti.

"Kraldan bana ne! Önemli olan miras."

"D'Argency'yi ölüme yollayıp arabacı arkadaşını öldürmen, mirasa konmak içindi yani, öyle mi?"

"Jeanne," diye bağırdı Denis, sabırsız ve hatta tehditkar değilse de mağrur bir ses tonuyla. "Hayatını kurtardım senin!"

"Fazla güzel bir fırsattı ama!" diye bağırdı Jeanne da. "Benim hayatımı kurtarırken, zengin de oluyordun!"

Yankılanan seslere şaşıran müşteri kafasını içeri uzattı.

Ama Jeanne, daha çok şey öğrenmek ve bu durum karşısında, bu zehir dolu bardağı içip bitirmek istiyordu.

"Komplodan haberin vardı demek?" diye sordu.

"Elbette. Ama seni, sadece Beauvois adıyla tanıyordum. Kralın orospusu olarak tanıtıyorlardı seni. Kız kardeşim olduğundan tamamen habersizdiler."

"Kraldan bir çocuğu olması bahanesiyle, başka bir kadının asılmasına göz yumacaktın yani, öyle mi?"

"Bana ne!" diye karşılık verdi Denis omuz silkerek.

"O halde, Prens Louis'nin tarafındansın sen, öyle değil mi?"

"Öyle oluyorum," dedi Denis, "ve bu senin için daha iyi. Böylece sana bir daha saldırmamalarını güvence altına alabileceğim," diye belirtti ilgisiz bir ses tonuyla.

Kızgınlık, öfke ve utançtan yerinde duramayan Jeanne, yukarı çıkıp parasını sakladığı yere gitti ve yüz lira saydı. Hayatını paraya borçlu değildi ki! Ve bu yüz lira, kardeşinin ondan talep ettiği bedeldi demek. Aşağıya indi.

"Denis, işte istediğin para. Ve derhal evi terk et artık."

Daha fazla konuşmak istemedi. François'nın, kendisi hakkında çizmiş olduğu portreyi hatırladı. Denis parayı aldı ve bir ke-

se istedi; Jeanne'da kese yoktu, Guillaumet kendisininkini boşaltıp ona verdi.

"Rambouillet'den geçersen, başımızın üzerinde yerin var," dedi Denis canayakın bir sesle, keseyi kemerine bağlarken.

Jeanne, kıvılcımlar çakan bir bakış attı ona.

"Öyleyse görüşmek üzere," dedi Denis kapıdan çıkarken.

"Elveda," diye cevap verdi Jeanne.

Ve kapıyı örterken, dişlerinin arasından ekledi:

"Öf be!"

Guillaumet kahkahalarla güldü. Duyduklarını kimseye söylemeyeceğine dair haç üzerine yemin ettirdi ona Jeanne.

"Hanımefendi, bunu siz de biliyorsunuz: Söylersem, işimi kaybederim. Bu hikaye öğrenilirse, dükkanınız şöhretini yitirir."

Panjurları kapatma saati geldi.

"Ona yeniden kavuştuktan çok kısa bir süre sonra bir kardeş kaybettim," diye düşündü Jeanne. "Denis, ölüden daha kötü durumda."

Bu arada François geldi. Onu görünce gözyaşlarına boğuldu Jeanne.

Yemek hazırlayacak hali yoktu. François, yakındaki bir tavernaya götürüp dinledi onu.

Anka kuşları o akşam da uçmadılar. Efsane kuşlarının da ne yapacağı belli olmuyordu.

29
ÖTEKİ AYNA

*

Zaman, mezar taşlarının en yumuşağıdır. Denis Parrish'in anısının ve ablasına vermiş olduğu üzüntülerin de üzerini örttü. Denis adı bir daha asla anılmadı Bûcherie Sokağı'nda.

Ama talih her zaman yüce gönüllü olmaz. Bir sabah, un ve tereyağ tüccarlarının parasını ödemek için Galande Sokağı'ndaki *Çörekçi*'ye giderken, Montagne-Sainte-Geneviève Sokağı'nın alt tarafındaki küçük meydanı dolduran bir seyirci kalabalığına rastladı Jeanne; bir soti[1] sahnesinin önünde birikmiş binden fazla insan vardı; çok gülüyorlardı. Siyah bir perdenin önünde, kırmızı, sarı, yeşil renkli parlak elbiseler giymiş soytarılar çırpınıp duruyorlardı. Jeanne'ın geç kalmaması gerekiyordu ama bir an gülmek için durdu ve sotinin sahnenin alt kısmına asılmış afişte yazılı olan adını çözmek için gözlerini kıstı: *Üç Hacı ve Kötülük Eğilimi*. Debelenip duran bir soytarı tiradını attığı sırada vardı oraya:

... Bir çokları, dişi cins tarzı
Gülünç bir kılığa girdiler.

Kahkahalar nedeniyle üç mısrayı kaçırdı Jeanne.

1) XV. ve XVI. yüzyıllarda Fransa'da, eğlence amacıyla yazılmış, kişileri çılgınlıklar içinde gösteren, çoğu kez bir ana konusu bulunmayan, dinsel, siyasal taşlama oyunu. (Ç. N.)

Zira kıçları için didiniyorlar sadece.
Düzensiz yaşam tutuyor onların dizginlerini
Dişi olmak isteyen bir oğlan gibi.

Kaderin ona bir oyun oynayıp oynamadığı üzerine düşündü Jeanne. Eskiden oğlan çocuğu sanmışlardı onu, hem de kız gibi bir oğlan.

Güzel bir sabah, özel bir haberciyle yollanmış üç erkek, üç de dişi sülünün yanı sıra ağır bir kese ve bir de mühürlü mektup aldı Jeanne. Tanımadığı mührü kopardı ve imzayı görünce irkildi. Denis'ye ait olmak için fazla gösterişli bir yazıyla kaleme alınmıştı mektup; onun hizmetindeki bir üniversiteliye aitti kuşkusuz. Sözcükleri heceledi:

Sevgili ablam, sana ve oğluna,
en kardeşçe dileklerimi yolluyor
ve borcumun karşılığı olan parayla birlikte
bu küçük hediyeleri de kabul etmeni
rica ediyorum.
Denis d'Argency

Kendisine uzatılan alındı kağıdını imzaladı ve haberciye bahşiş verdi.

Denis d'Argency! Normandiyalı iki köylü çocuğundan biri Kont d'Argency, diğeri de Bayan Baron de Beauvois olmuştu! Okuma yazma bilmeyen ama para için her şeyi yapan bir çiftlik uşağı ve şanslı bir pastacı. Gülünçtü! O mektup, kardeşlik duygusundan değil, kendini göstermek için yazılmıştı. Denis için kendisini kovmuş olan kişiye, iğrenç planının başarıya ulaştığını ve dahası darağacına göndermiş olduğu aşığının unvanını da

sahiplendiğini bildirmenin bir şekliydi bu. Hayta kardeşi tatmin olmuştu demek ki, yüz lirayı bir seferde geri ödüyordu.

Jeanne omuz silkip erkek sülünleri Sidonie'ye, dişileri de Guillaumet'ye verdi. Bu olan bitenden duyduğu son endişe, kralın çevresinden birinin Ronce-aux-Fées olayının gerçek yüzünden haberdar olmasıydı. Tanrı'ya şükür, öyle bir şey olmadı.

Eskiden ona karşı duymuş olduğu sevginin yeniden hatıraları arasındaki yerini alması için Denis'nin ölmesini diledi zaman zaman.

Bununla birlikte, kardeşinin gidişinden beri tedirginliğinin geçtiğini kabul etmek zorundaydı.

Hiç beklemediği bir hediye daha aldı Jeanne. VII. Charles, on iki şişe Guyenne şarabı ve koca bir parça sığır eti yollamıştı; dört yemeğe yetecek kadar et vardı. Bu hediyelerin nedenini sordu kendi kendine; evlilik yıldönümü olduğunu hatırladı. Charles'ın sadık bir hafızası olduğuna şüphe yoktu! Buna karşılık olarak Tournelles Köşkü'ne, Peder Martineau tarafından dikte ettirilmiş, minnet ve bağlılık belirten bir mektup eşliğinde, yirmi dört farklı çörek götürmekle görevlendirdi Guillaumet'yi.

Bütün hayatı küçük François'ya adanmıştı artık. Sütanneyle birlikte ona yürümeyi öğretmek için saatler geçiriyordu. Çocuğun banyosu, günün en önemli töreni halini almıştı. Prens Louis yandaşlarının yeniden saldırmasından çok korkuyordu. Sütanne, çocuğun solgunca olmasından yakınıyordu sık sık ve bu doğruydu: Pencerelerdeki yağlı kağıttan süzülen zayıf ışıkla büyüyen François'nın teni, özellikle kışın, yarı saydam bir beyazlıkla kaplıydı. Onu dışarıya, güneş almaya götürmeyi kabul etti nihayet Jeanne; askeri muhafız niyetine sütanneyi yanına alıyor ve lazım olabilir diye büyük bir sopa taşıyordu. Asla Saint-Séverin Mezarlığı'ndan daha uzağa gitmiyorlardı zaten; gündüzleri

gayet hareketliydi mezarlık, gece müşterilerinden farklı bir kalabalık oluyordu.

Jeanne, daha o yaşta, o kadar çok insan tanıdıktan sonra ailesinin tek bir varlıktan ibaret kaldığını görüyordu: Çocuğu. Sütanne kız kardeşi gibiydi ve Sidonie ile Guillaumet de hısım akraba.

François...

Fiziki anlamda dolu dolu geçen bir çok geceyi borçlu olduğu bu adam hakkında bir kanaat oluşturamıyordu. Gökkuşağı Kuşu adını takmıştı ona. Ne yapacağı kestirilemiyordu. Kimi zaman geliyor, kimi zaman kayboluyordu. Nerelerde dolanıyordu? Gelmediği geceleri nerede geçiriyordu? Gerçeği söylemek gerekirse, Jeanne'ın da umurunda değildi bu. Bir fahişe, fingirdek bir kız ya da güzel bir oğlan olsun, belki de François'nın zamanının bir bölümünü ayırdığı bu yaratıklar, bacak arası hizmetçilerinden başka bir şey değillerdi onun için. Hangi erkek önceden kestirilebiliyordu ki zaten?

Gerçek şuydu: Çocuğunun babasının, kocası olmasını istemiyor ve ondan bir kez daha gebe kalmamaya dikkat ediyordu.

"Boşuna mı dökülüp saçılacağım?" diye sordu François bir sabah.

"Zevk senin güçlü yanın ama babalık öyle değil."

François'nın gururu kırılmıştı ama kendisi de tilkiden bekçi köpeği olmayacağını kabul ediyor olmalıydı.

Ayrıca, belki de dedikodulardan bir adamın sık sık Jeanne'a gittiğini ve hatta orada uyuduğunu haber almış olan Peder Martineau tavsiyelerini ağırlaştırıyordu:

"Jeanne, daha önce de söyledim bunu size, yeniden evlenmeyi düşünmelisiniz. Dulluğunuz bitti artık. François için başka çocuğunuz olmaması iyi değil, babasının olmamasıysa daha da

kötü. Zenginsiniz ve iyi koca adayları yok değil etrafta."

Bu yalnız Hıristiyan kadının ona ters geldiği açıktı; üstelik ilgisini esirgememişti ondan.

"Şeytan, yalnız uyuyan insanları kollar!" diye eklemişti, tumturaklı bir ifadeyle.

"Bu doğruysa, keşişleri çok kolluyor olmalı," diye karşılık vermeye cesaret edemedi Jeanne.

Tek bir gerçek koca tanımıştı, o da Barthélemy idi. Thierry Lepoulain ortadan kaybolmuştu.

Çapkınlık yapacak hali de yoktu. Tatmin edilmesi gereken bedene gelince, açlık onu aptallıklara itmeden, François'nın sunduğu zevklerle yetinmeliydi.

Bununla birlikte, François'nın bir süreden beri sanat alanındaki lisansüstü eğitimiyle pek meşgul göründüğünü kabul ediyordu. Şüphesiz, Saint-Benoît-le-Bétourné Piskoposluk Kurulu'ndaki Saint-Jean Kilisesi'nin papazı olan Guillaume de Villon itmişti onu bu işe; hani şu Kırmızı Kapı Konağı'nda karşılaşmış olduğu, piskoposluk kurulu üyesi görünüşlü adam. François, hiçbir halt etmeden aylar geçirmişti. Ve bazen Jeanne'da, bazen kendi evinde özenle çalışıyordu artık; bu çalışmalar sonuçsuz değildi: 4 Mayıs'ta, üniversiteden lisans diplomasını alışını kutlamışlardı. Jeanne'ın kızgınlığını hafifletti bu.

Mamafih, lisans diploması sahibini beslemiyordu pek, bunu biliyordu. Sonunda François ile evlenirse, kazanın içini dolduran kendisi olacaktı.

İşlere daha çok verdi kendini. Pastanenin olmadığı bir mahallede üçüncü bir tane açmayı düşündü. Bu niyetle, hal bölgesini inceledi. Karışık bir mahalleydi ve geceleri serseri ve kabuklu kaynıyordu ama gündüzleri kasaplar en az kolejliler kadar müşteri sağlardı. Gerçekten de bu insanlar ve onların işçileri, yo-

rucu işlerine koyulmak için gündoğumunda geliyor, hayvan iskeletlerini arabalardan dükkanlara taşıyıp çengellere asıyor, sonra da baltayla parçalayıp satıyorlardı. Tavernalara giden zenginler gibi değildiler; akşama kadarki tek besinleri, seyyar satıcıdan aldıkları sosis ya da tavuk buduydu. Bir çörek, bir krep, küçük bir börek ya da bir galeta, değişiklik olurdu onlar için. Saint-Eustache'a iki adım mesafede bir dükkan buldu. Dükkanın dar olduğu doğruydu, ama çoğunda olduğu gibi bir de dairesi vardı üzerinde; içinden sarmal bir merdivenle çıkılıyordu oraya. Kıskançlık uyandıracak gösterişli bir dükkan da istemiyordu zaten.

Bu yeni dükkanı onun gözetimi olmadan çalıştırabilecek, mesleği bilen ve güvenilir bir adam bulmak kalmıştı geriye. Sidonie, tanıdığı birini salık verdi ona; kralın gözünden düşmesi nedeniyle iflas etmiş olan bir asilin yanında fırıncılık yapmıştı eskiden.

Adamı çağırttı Jeanne. Meraklı gözlerle bakan, bağ çubuğu gibi kuru, yirmi dört yaşında bir genç çıkageldi. Adı Jacques Ciboulet'ydi ve okuma yazma biliyordu. Pek konuşkan değildi; yapılacak işleri açıklayıp, ona ödemeyi düşündüğü ücreti bildiren Jeanne'ı dinledi dikkatle. Âdet olduğu üzere, işçiler kendi ücretlerini kendileri belirlediği için vereceği cevabı bekledi Jeanne. Ama o miktarı uygun bulduğunu ve makarna yapmayı bildiğini belirtti genç adam. Onu, gelecek cumartesi başlamak üzere işe aldı ve biraz avans verdikten sonra yukarı çıktı. Cumartesiye kadar dükkan sahibiyle anlaşmayı yapmış olurdu.

Biraz sonra Guillaumet, Ciboulet'nin onunla konuşmak için bir süre daha orada kaldığını ve sorular sorduğunu haber verdi.

"Hiç erkeği yok mu onun?" diye de sormuştu.

"O, tek başına iki erkek eder," diye karşılık vermişti Guillaumet.

Hiç erkeği yok mu? Kahkahayı bastı Jeanne. Ama bu soru keşişten başka biri tarafından sorulunca, onu düşünmeye itti. Bir kadının hayatında, erkek dedikleri biri olması gerekiyordu demek. Kimi kez rüzgarda gıcırdayan bir tabeladan daha etkin olmasa bile, erkek bir iki ayaklı lazımdı. La Coudraye'de, bir kadının erkeği olup olmaması ya da bunun tersi kimsenin urnurunda değildi; önemli olan kendisinin yararlı olması ve iyi komşuluk ilişkileriydi.

Ağustos gelmişti. Dükkana çekidüzen verip, orayı ikametgah olarak seçmiş olan fare, sıçan, çıyan ve hamamböceklerini defedip, delikleri tıkayıp, fırının dökülen taşlarını onarıp, duvarı sıvayıp, pencerelerin yağlı kağıtlarını değiştirip, bacanın kurumunu temizleyip, içki satışı için bardakların yanı sıra tavalar, kaseler, elek ve ızgara altlığı satın alırken on beş gün daha geçti. Sonunda, bir tabela yaptırılmış ve asılmıştı: *Saint-Macaire Krepçisi.*

Ayın yirmi altısında, François yükseklisans diplomasını aldı. Jeanne, bunun ne anlama geldiğini bilmiyordu; François açıkladı ona: Mantık, matematik, astronomi, ahlak ve metafizik konularında söz söylemeye yetkiliydi artık. Jeanne, mantık ve metafizik hakkında en ufak bir fikri olmamasına rağmen büyülenmiş gibiydi: Aşığı, bir bilim kuyusuydu demek ki.

Guillaume de Villon, bu vesileyle bir yemek verdi ve Bayan Baron de Beauvois ile François'nın öğretmeni Jean de Conflans'ı davet etti. Sohbet zengin, yemekse zayıftı; zavallı Villon'un sofrası kalıbına yakışmıyordu. Üç gün sonra da Jeanne yemek verdi ve Papaz Villon ve Conflans'ı çağırıp güzel bir ziyafet çekti onlara.

François'ya eş olarak kendisini tavsiye edeceklerinden kuşkusu yoktu Jeanne'ın.

Öte yandan, yeni yetkileriyle François'nın geleceği de yeni

bir görünüme bürünüyor ve Jeanne'ın düşünceleri değişiyordu.

Bir akşam gelecek hakkında konuştu onunla. François, Jeanne'ın ne diyeceğini önceden sezdi.

"Jeanne, yükseklisans diplomasının para ettiği kesin. Kilise, öğretim kurumları veya kralın hizmetinde. Papaz olmak istemem. Öğretmenliğe gelince, yeniyetmelere, onları kendi bulunduğum yere sürüklemek için acı çektirmekten ızdırap duyarım. Dalkavukluk ise yapamam."

Bu son nokta hakkında, daha açık konuştu: Kralı sakat doğmuş bir çük, oğlu Louis'yi de, farenin peynire yaptığı gibi taht için yanıp tutuşan bir rezil olarak görüyordu. İhtişamda Paris'i kat kat geride bırakan Dijon'un hayalini kuruyordu.

"Yani?" diye sordu, bir sanat üstadının bilgi ve itibarının kendi pastacılık becerileri kadar işe yaramamasına şaşan Jeanne.

"Müstensih[1] olarak çalışabilirim. Beğenilen bir metnin iyi bir kopyası, yapıtın uzunluğuna göre beş ila yirmi lira arasında para eder. Az değil. Tek sakıncası, yirmi yıl içinde kör olacağımdır."

Bu konuşma, binlerce takla, küstahlık ve şaklabanlıktan sonra kara bir çarşaftan oluşan gecenin içinde kaybolan bir soytarının yer aldığı sotileri hatırlattı Jeanne'a. Bu durumda çarşaf, François'nın geleceği oluyordu.

Hayatın, dağ ve ovaları, vadi ve çölleri vardı. Jeanne, ovaya geldiği duygusunu taşıyordu. Aylar yavaş yavaş geçip gitti. Akla, ceviz ve dut, kişniş ve soslu turna balığı ve rezene kokularının birliği üzerine düşüncelere dalma zamanı bıraktılar. Hızlı bir zihnin gastronomik olarak niteleyebileceği, ama yine de dilbilgi-

1) Basımcılık çıkmadan önce kitap kopyalama mesleğini icra eden kimse. (Ç. N.)

si ve felsefeyle karşılaştırılabilecek buluşlardır bunlar. Zira hayat doğal olarak şundan ve bundan oluştuğuna göre, varoluşun inceliklerini yakalamayı öğretirler. Aynı şekilde, değer verilen birinin orada olmaması, varlığının tadını artırır; sevinci de üzüntüsünün derecesini daha iyi ölçmenizi sağlar.

Jeanne, farkında olmadan felsefe öğreniyordu demek.

On yedinci yaş günü geldi. On yedi seneyi geride bırakmıştı yani. Gençliğin mayhoş renkleri ve boğaz tırmalayan çekicilikleri yerlerini, açmakta olan bir çiçeğin inceliklerine bırakıyordu. Yanaklarda hafif bir yuvarlaklık, giderek derinleşen bir gamze çukuru ve bakışlardaki zenginlik, aklı zaten çok daha ilerde olan vücudun yetişkinlik çağına geçişinin ana hatlarını çizdiler.

François, Noel'de kraliçelere yakışır bir hediye vermişti ona: Christine de Pisan'ın, işinin ehli bir el tarafından parşömen üzerine yazılmış dizeleri. Önceden hissetmiş olduğu duygulardan, kendisinin ifade edemeyeceği kadar güzel bir şekilde bahseden bir balad buldu karşısında:

Yapayalnızım ve öyle kalmak istiyorum,
Yapayalnız bıraktı beni tatlı sevgilim.
Yapayalnızım, ne arkadaşım var, ne de efendim,
Yapayalnızım, ağlamaklı ve kızgın,
Yapayalnızım, sıkıntılı bir bitkinlik içinde,
Yapayalnızım, içim bomboş, kayboldum,
Yapayalnızım, sevgilisiz kaldım...

Muhteşem!

Jeanne'a hediye edilen ikinci aynaydı bu. Birincisi yüzünü ortaya çıkarmıştı, ikinci ruhunu yansıtıyordu. Gümüş kaplı Venedik camının vermediği kadar büyük bir güç buldu onda. Zira

kendini beğenmenin yüzeysel ürpertilerinden daha fazla döndürüyordu insanın başını.

Aynada sadece derisini görüyor, şiirdeyse kendini keşfediyordu.

Okuma zevki, bütün zamanını alıyordu artık. Ticaret ve küçük François'nın bakımından artakalan zamanının tümünü okumaya ayırıyordu. Deriden, kalın bir şeritle bağlanmış ince kitabı ezberledi.

Duyguların tasviri ve ritminde güzelliği keşfetti. Saint-Séverin ayinlerinin yapamadığını, bir asır önce yaşamış aydın bir kadının dizeleri başarmıştı: Şiirin yürek çarpıntılarına ve ölümsüzlüğüne inanmak.

"Ya François, o artık yazmayacak mı?" diye sordu kendi kendine.

François'nın ilk şiirsel ifadesini hatırladı Jeanne: *Oh, iffetli delikanlının nefis tadı!* Ve güldü buna. Ava giden avlanırdı.

Güzelliğin içki ve kokuları, sarhoşluklarıyla onu öyle zincirlediler ki dünyayı unuttu Jeanne. Ve aslında ilgiye değer olan bir habere pek fazla dikkat etmedi: Jacques Coeur kaçmıştı. Yeğeni olan Jean de Villages, gardiyanlarına bol para vererek VII. Charles'ın perıçelerinden uzağa kaçırmıştı onu. Jeanne, para babasının aşırıya kaçan gücünü eskiden kınamıştı; sisli hayallere karışmış duygusal çılgınlıklar, bu kaçışı önemsiz bir olay haline indirgedi. Jacques Coeur'ün Beaucaire'de görüldüğü haberi geldi. Sonra da Marsilya'da. Ve sonra Roma'da, Papa V. Nicolas'nın evinde. Jeanne'ın umurunda bile değildi bunlar. Boş zamanlarını, şiir ve ayna arasında geçiriyordu.

Rahatlığın kötü yanı budur işte. Uyanıklığı azaltır. Eskiler, mutluluktan çok, talihin ters gitmesinden korkarlardı. Yanlış!

Oedipus mutlu olsaydı, dünyaca tanınmazdı. Kuzu kızartması, soğan ve şaraptan oluşmuş fazla zengin bir yemekten sonra hazımsızlıktan ölecek, kaderinden memnun bir Yunanlı mesela!...

Jeanne, bu şehvetli gevşeklik günlerini ve göbek deliğinin çevresinde ay saati gibi duran üç gülün yer aldığı vücudunun çiçek açan bir bahçe gibi serpildiği geceleri, üzüntüyle hatırlayacaktı yakında.

Para babasının uğradığı bozgundan hiçbir şey anlamamıştı. Jacques Coeur'ün kaçışının, en başta VII. Charles olmak üzere, başka bir çok kişinin yanı sıra sonuçta doğrudan doğruya kendi çıkarlarına da darbe vuracağını düşünmüyordu.

Ama daha öncesinde başka olaylar meydana geldi.

30
ESRARENGİZ BİR CİNAYET

*

Ve zaman geçti. Belli bir zaman.

Torununu vaftiz kurnasının üzerine tutup, son kez gözlerini yummak üzere evine döneceği, o hâlâ uzak olan güne kadar yoluna devam etmek zorundaymış gibi geliyordu Jeanne'a.

Bu mümkün değildi. Yemek odasının ve krallığın duvarlarına harfler yazılıyor, ama Jeanne İbraniceyi okuyamadığı için kaderin parmağı tarafından çizilen, *Mané Thécel Pharès* yazısını çözemiyordu.

Daha sonra anlayacaktı bunu: Genellikle çok geç de olsa bu çeşit bir kutsal arabuluculuğun tasarılarında tutarlı olacağını düşündüğümüz için Tanrı'nın akıl sır ermez niyetler beslediğine inanırız. Aslında dünyevi tutkuların kendi akışlarını izlemelerini sağlamaktan başka bir şey yapmaz. Onları yıkımlarına sürükler yani.

İngilizler gibi. 1453 Temmuz'unda, yabancı topraklarda kök salmak için Guyenne'de, Londra'dan fazla uzakta olduklarını anlamamışlardı hâlâ. Ve kendi çiftliğinden uzakta tereyağ çırpmanın tehlikeli olduğunu anlamaları için beş asır daha geçmesi gerekecekti.

1452 Ekim'inde, atalarından onlara geçen haklar vasıtasıyla Fransa'nın efendileri olmalarının kader olduğu yanılsamasıyla kendilerini kandırmışlardı zaten. Gerçekten de kralları V.

Henry, Catherine de Valois ile; onun oğlu VI. Henry de Marguerite d'Anjou ile evlenmişti. Dahası, VI. Henry'nin 16 Aralık 1431'de İngiltere ve Fransa Kralı olarak taç giymesinin Paris'te gerçekleşmesi de simgesel bir önem taşıyordu. Normandiya'yı kaybeden İngilizler, Fransızların utanmadan karargah kurduğu Guyenne ve Bordeaux'yu geri almakta inat ediyorlardı. Vebanın vurduğu şehirlerde Aziz Roch'un hatırası eşyaların sallanması gibi yenilmez olduğuna inandıkları bir kahraman yolladılar deniz yoluyla: Talbot, Shrewsbury Kontu, İngiltere'nin V. Henry'sinin son generali.

Bu savaş yaraları antolojisi, üç bin adamın başında Bordeaux'ya ayak bastığı zaman, Bordeauxlular ve çevre kasabalılar, zafer sandıkları şeye yardıma koştular: Fransızlara karşı ayaklanıp VII. Charles'ın garnizonlarını kovdular. Paradoksların paradoksu, kendilerini İngiliz sanıyorlardı! Üstelik haber, her zamanki gibi kötü yolculuk ediyor ve taşınma sırasında değişikliğe uğruyordu: VII. Charles'ı geri zekalı bir piç ve Jeanne d'Arc'ı da deli bir büyücü olarak görüyorlardı hâlâ. Öyle olduğu için bizzat kilisenin onayıyla yakılmamış mıydı zaten, Rouen'da?

Sahte uykulu haliyle Charles, Guyenne'in yiyecek ve silah ikmaline hâkim müstahkem mevkilerden biri olan Castillon'u kuşatmak için bir ordu yolladı. 1453 yazında Fransızlar, askeri aygıtlarını şehrin çevresine rahat rahat konuşlandırdılar: Hendekler kazdılar, kazıktan duvarlar dikip, topçu kuvvetlerini yerleştirdiler. Talbot, meşhur büyük yaylı okçuları sayesinde kuşatmayı kırmaya çalıştı; Fransız hendeklerine oklar fazla pişmiş kuşkonmazlar gibi düştüler. O zaman Talbot, tüm gücüyle bir yarma harekatı yapmaya karar verdi: Ordusu, Fransız toplarının ateşiyle paramparça oldu. Kendisi de bir hendeğe savruldu. İngilizler başsız kalmışlardı artık. Fransızlar saldırıya geçtiler. 17 Temmuz

1453, Guyenne Dükalığı'ndaki İngiliz işgalinin sonu oldu.

Bordeauxlular öfkeden tepiniyorlardı. İngiltere'den yardım gelmesini beklerken iyi dayandılar. Her sabah dalgaları gözlüyorlardı; yardım gelmiyordu. İngiltere'nin Henry'si, yeni birlikler kurban etmeye hiç istekli değildi ve zaten bunu düşünmüyordu bile: İrsi deliliğinin ilk krizini geçirmişti. Paradoksa bakın ki, bu hastalık, kendisi de "Ateşliler Balosu"[1]nun dansçılarını yakmış olan, Fransız dedesi VI. Charles tarafından geçmişti ona kuşkusuz. Bakanları da kaybedilmiş bir dava olan Guyenne hadisesinin peşini bırakmışlardı: Yeni başlamakta olan İki Gül Savaşı ile uğraşıyorlardı. 19 Ekim'de, yılan Bordeauxlular mızraklarını yere bıraktılar.

VII. Charles'ın Şeytan Osuruğu mücadelesini kaybettiği kesindi, ama Yüz Yıl Savaşı'nı kendi lehine sonuçlandırmıştı.

Çoktan beri Guyenne şarabı gelmiyordu Paris'e, ama haberler dolaşıyordu. Paris'e girip birşeyler atıştırmak için iki *Çörekçi*'den birinde duran yolcular, Bordeaux'nun artık Fransız olduğunu haber verdiler. VII. Charles da halka açık şölenler düzenleyerek, zaferin kutlanmasını sağladı; Paris'in üç büyük meydanına şarap çeşmeleri yerleştirildi ve çeyrek sığır çevirebilecek kadar büyük şişler hazırlandı; belediye görevlileri ekmek dağıttırdılar ve Notre-Dame'ın çanları, zaferin "Te Deum"unu çaldı var gücüyle. Hiç kimse zaferi yadsıyamazdı artık ve yiyip içildiğine göre seviniliyordu buna.

Jeanne her iki dükkanı da kapattırdı, zira o gün az müşteri olurdu ve sütanneyle küçük François'yı evde bırakıp Guillaumet'yle birlikte şenliğe gitti. Grev Meydanı'nda, şişlerin, tam da iki sene kadar önce kalpazanların kazana atıldığını gördüğü yerde döndüğünü fark etti dehşetle. Etrafını saran neşeye bıraktı

1) Bal des Ardents.

kendini yine de.

Villon diye tanınan François de Montcorbier zafere ve şenliklere bozulmuştu. Jeanne'a söylemişti bunu, kraldan iğreniyordu. Aslında onun, tüm krallardan ve her türlü iktidardan iğrendiğini düşündü Jeanne. Şairler kendi taşıdıkları taçtan başkasına katlanamazlardı ve onun tacı düzensiz yaşamınkiydi. Ona göre Fransa ikiyüzlülerle doluydu. Yazacaktı bunu daha sonra:

Yaka ve hırkayı biliyorum.
Keşiş ve rahibeyi biliyorum.
Uşak ve efendiyi biliyorum.
Dalaverecinin ne zaman
Anlamsız laflar ettiğini biliyorum.
Kaymakla beslenen delileri biliyorum.
Tonlarca şarap biliyorum.
Her şeyi biliyorum, kendimden başka.

"Deliden farkı yok," diye düşündü Jeanne, "her şeyi ifşa ediyor." Aslında duyarlı bir yürek taşıyınca, günlük gerçekte güzel olanla ideal olanı ayıran fark karşısında dertlenip kızmamak elde mi ki?

Jeanne köylüydü ve düzenin hayalini kuruyordu; François şehirliydi ve düzenden sıkılıyordu. Jeanne, pastacılık becerileri sayesinde dükkan sahibi olmuştu, François satıcılardan nefret ediyordu. Jeanne parasını tasarruf ediyor, François harcıyordu. Jeanne meyve veren ağaçtı, François beş duyusuyla zevkin peşindeydi. Jeanne ticaret kurallarına saygılıydı, François çalıyordu.

Zira hırsızlık yapıyordu. Ona hediye etmiş olduğu Catherine de Pisan'ın kitabını, Sorbonne Kütüphanesi'nden arakladığını itiraf etmişti. Ve piliç çalmayı öğreteceği bir atmacaya sahip ol-

manın hayalini kuruyordu.

Hırsızlık ve tecavüz arasında fazla bir fark yoktu.

François'ya duyduğu çelişkili aşk, verimli topraklarda ekili olduğu için büyümeye devam etti ve bir ağaca dönüştü. Bununla birlikte ağacın yeşil dalları sığınak olmuyordu ona.

Bu şekilde iki yıl geçti, François'nın esrarengiz kaçamaklarıyla kesintiye uğrayan iki sene. Bunu Jeanne da biliyordu, zira François yarım ağızla kabul ediyordu; bazen âşık bile olmadan, fazla kaçmış Meudon şarabının ideal güzellik renklerini verdiği bir genç kız ya da oğlana kaptırıyordu gönlünü. Bu kaçamakların en uzunu, Grenier-Saint-Ladre Sokağı'nda "avuç"[1] oynarken tanıştığı bir erkek oyuncuydu ve üç gün sürmüştü. Jeanne hoşnutsuzluğunu belli etmedi.

Damlarda koşmaktan yorgun düşünce eve geri gelen bir kedi, buydu işte François.

O sırada ağaca yıldırım düştü. Esrarengiz bir olay vuku buldu.

5 Haziran 1455 günü, Isa'yı kutsamak için yapılan ekmek ve şarap ayini alayları dağılmış, din adamları manastırlarına dönmüşlerdi. *"Pange lingua"* nın son yankıları, öğleüzerinin sıcak havasında buharlaşmıştı. Kutsamadan geriye hatıra olarak kortejin geçtiği yere dağılmış olan gül yaprakları kalmıştı sadece, kara toprağın üzerindeki kırmızı ve pembe kar.

Jeanne, şarap şişesini soğutmak için sallandırmış olduğu kuyudan yukarı çekti. François'yı bekliyordu yemeğe. Gelmedi. Haber de vermemişti ve bu tür bir kabalık yapma alışkanlığı yoktu. Jeanne yalnız yemek yedi. François hayat belirtisi göstermedi. Mütevekkil bir halde yattı Jeanne. Ertesi gün soracaktı bunun hesabını.

Ama öyle olmadı.

---

1) Tenisin atası olan eski bir oyun. (Ç. N.)

Üstelik Cornouailles Koleji talebelerinin bazı lafları telaşlandırdı Jeanne'ı: Bir gün önce, Saint-Benoît-le-Bétourné yakınlarında meydana gelen kanlı bir olaydan bahsediyorlardı. Jeanne kulak kabarttı: Kızıl Kapı Konağı'na iki adım mesafede olmuştu bu. Rahip Chermoye –en azından Jeanne'ın anladığı isim buydu– Jean Le Mardi adlı bir öğretmenin huzurunda, François de Montcorbier adlı bir üniversiteli tarafından ciddi bir şekilde yaralanmıştı. Montcorbier, yarasına pansuman yapılmak üzere berber Fouquet'ye götürülmüştü.[1]

Jeanne'ın kalbi hop etti.

Kızıl Kapı Konağı'na koşmak geldi içinden. Ama orada taşaklı muhafızlarla karşılaşmaktan korktu. Bir cinayet hadisesinde eğer o işe karışmamışsanız, kendinizi göstermemeniz daha hayırlıydı, özellikle de kadınsanız. Tehlikeli olurdu bu, çünkü adalet her yerde kadın meseleleri ve rekabet kokusu alıyordu. Jeanne, ihtiyatı elden bırakmadı ve François'nın dönüşünü beklemeye karar verdi.

Öğleden sonra soğuk bir içki ve Guillaumet'nin icat etmiş olduğu yeni çilekli çörekleri tatmaya gelen kolejliler, taze haberler getirdiler: Hôtel Dieu Hastanesi'ne götürülen Chermoye ölmüştü.

François geldi akşam. Üst dudağında bir yakı vardı. Kaygısını belli etti Jeanne. Neler olmuştu?

Olanları anlattı François: Akşamüstü, arkadaşlarından biri olan Gilles adındaki bir rahip ve Isabeau adlı bir genç kız eşliğinde hava almaya çıkmıştı. Daha önceden tanıdığı iki adam, Rahip Philippe Charmoye ve Jean Le Mardi de oradan geçiyordu. Charmoye onu görünce söverek üzerine atılmıştı. Şaşıran François, kızgınlığının nedenini sorarak ayağa kalkmıştı. Ama hiçbir açıklama elde edememişti. O sırada Charmoye, kılıcını

1) O dönemde berberler, yaralılara acil müdahale yapmaktan sorumluydular.

çekip yüzüne bir darbe indirmiş ve dudağından yaralamıştı onu. Kan fışkırmıştı. Ölümle karşı karşıya kalan François da kılıcını çekerek tam önündeki saldırgana sallamış ve sonra da Saint-Benoît-le-Bétourné Manastırı'na sığınmaya koşmuştu. Ama Charmoye yaralı olmasına rağmen peşinden gelmiş ve Le Mardi, François'ya doğru koşmuştu. Yakalanacağından ve bir yerine iki düşmanla çatışmak zorunda kalacağından korkan François, yerden bir taş alıp Charmoye'ya fırlatmış ve başından vurmuştu onu. Yere yıkılmıştı rahip.

Jeanne nefesini tutuyordu. François anlatısına devam etti: Akmaya devam eden kanı durdurmak için en yakın berbere koşmuştu. Berber, Châtelet'nin isteklerine uygun olarak müşterisinin ismini sormuştu. Bu işin devamından çekinen François, hapiste olduğunu sandığı birinin adını vermişti, Michel Mouton.[1]

"Ama Charmoye öldü!" diye bağırdı Jeanne.

"Nereden biliyorsun?"

"Cornouailles Koleji öğrencilerinden öğrendim."

Bu haber François'yı, şaşkınlığın derin uçurumlarına atmış gibiydi.

"Başka bir yere sığınmam gerek öyleyse, Paris dışında bir yere," dedi.

"Kimin yanına peki?"

"Düşüneceğim."

"Kaçışın, bir suçluluk itirafı olacaktır. Ya da yalanın itirafı. Neden kızıyordu ki sana, Charmoye?"

"Ona zarar verdiğimi düşünüyordu."

Bu kavramların belirsizliğinden, olayın karanlık olduğunu ve François'nın Charmoye ile yaptığı kavga hakkında gerçeği söyle-

1) Burada olay, daha sonra bizzat François Villon tarafından yapılan –çeşitli– açıklamalara dayanarak anlatılmıştır. Kavganın gerçek nedenleri ve şairin öldürücü darbeyi vurduğu anki koşullar asla aydınlanmamıştır.

meyeceğini sezdi Jeanne.

"İlk Charmoye'nın saldırdığını gören iki şahidin olduğuna göre, neden kaçıyorsun ki? İsimlerini vermen yeterli."

"Oradan gitmişlerdi onlar."

"Ya şu adam, Le Mardi?"

"Onun, Charmoye'nın tarafını tutacağı muhakkak."

Charmoye'nın kararlı bir şekilde François'ya saldırmış olduğu doğruysa, Le Mardi'nin neden rahibin tarafını tutacağını anlamıyordu Jeanne. Neden iki şahidin, Charmoye'ya engel olmak yerine çekip gittiklerini de.

"Olmaz Jeanne, inan bana," diye devam etti François, "başka yerde daha güvende olurum. Bir süre yaşamamı sürdürecek kadar borç para verir misin bana?"

"Ne kadar lazım?"

"Bilmem... Elli lira."

Derinden heyecanlanan Jeanne, içinde satıcılara ödeme yapmak için gerekli olan paranın bulunduğu büyük kesesini çıkardı ve masanın üzerine boşalttı: Kırk üç lira vardı.

"Bu kadar yeter," dedi François parayı toplarken.

François, Jeanne'ın yeniden doldurduğu keseyi alıp, bir öpücük verdikten sonra oradan ayrıldı.

Jeanne yalnız kaldı. İçindeki çalkantıları yatıştıramıyordu. François, ne Charmoye'nın onu suçlamasının nedeni, ne de bu rahiple giriştiği ölümcül kavganın koşulları hakkında gerçeği söylememişti. Yalan söylüyordu. Ne saklıyordu peki? Belki de hep yalan söylemişti. Niçin? Belki kendisi de bilmiyordu bunu. Zira onu saran toplumdan ve maruz kaldığı kınamalardan çekiniyordu. Hangi gizli suç sebebiyle?

Gidişinin sadece yeni bir ayrılığın başlangıcı olmadığını düşündü Jeanne. Bu sefer hayatından tamamen çıkıyordu Franço-

is de Montcorbier.

Iki anka kuşundan biri tükenmişti.

Akıl, duygularını yöneten bazı gizleri eşelemekte diretir. Jeanne, Cornouailles Koleji talebelerinin Charmoye cinayeti hakkında söylediklerini öğrenmek için Galande Sokağı'na gitti. Varsayımlarda, alçaklık sicil kayıtlarının her çeşidi vardı:

Katil, Charmoye'nın yeğeni olan genç bir kızı iğfal etmişti.

Charmoye'dan para aşırmıştı.

Charmoye'nın en sevdiği kiracılarından olan bir delikanlıyı iğfal etmişti.

Charmoye'nın kefil olduğu bir kumar borcunu ödememişti.

Bu fantezilerde tek bir ortak nokta vardı: Herkes katilin François Villon olduğunu biliyordu.

Idam cezasıyla karşı karşıyaydı.

"Erkekler ne kadar da kırılgan!" diye düşündü Jeanne. Tanımış olduklarından hiçbiri zamana dayanamamıştı: Isaac, bir gece. Matthieu, üç ay. Barthélemy, bir yıldan biraz fazla. François'ya gelince, o daha en başından beri kaçmıştı. Yukarı çıkıp oğlundan destek aldı. Çocuk dört yaşındaydı artık. "Onların hepsinden farklı bir erkek yapacağım onu," dedi kendi kendine, sütannelikten dadılığa geçmiş olan Margot'nun şefkatli bakışları altında çocuğunu dizlerine oturturken.

Aşağı yukarı bir ay sonra, 7 Temmuz'da, başpiskoposluğun emri üzerine, Paris'in çanları ikindiyi var güçleriyle çaldılar. Aynı saatte Rouen'da, başpiskoposluk sarayında toplanmış olan ve Jeanne d'Arc davasını yeniden ele alan üyeler, Jeanne hakkında verilen kararın dayandığı on iki maddenin yanlış, saptırılmış ve iftira olduğunu açıkladılar. Bu maddelerin dava dosyasından çı-

karılmasına ve mahkeme emriyle imha edilmesine karar verdiler. Davanın ve alınan iki kararın hile ve iftirayla lekelenmiş olduğu sonucuna vararak, onları hükümsüz saydılar. Yeni karar hemen ilan edilecek ve Saint-Ouen Meydanı'nda görkemli bir törenle halka okunacak; ertesi gün de Orléanslı bakirenin yakılmış olduğu Eski Çarşı'da tekrarlanacaktı.

Jeanne d'Arc'ın itibarı iade edilmişti.

Kilisenin bu kendi kendini yadsıyışında, Jean ve Pierre d'Arc, Jeanne'ın annesi, ailenin avukatı olan Pierre Maugier ve Jeanne d'Arc'ın çocukluk ve kavga arkadaşları hazır bulundular.

Bu yadsıyış tam olmadı yine de: İade-i itibar davasındaki şahitler, başpiskoposun tavsiyesiyle, davayı yönetmiş olan ve yanlışın sorumluluğunu taşıyan Piskopos Pierre Cauchon'u zor durumda bırakmaktan kaçındılar. Tanrıbilim ve diplomasi, kilisenin zevahiri kurtarmasını sağlamak için Latincede birleştiler. Davanın yeniden ele alınış tutanaklarında, şatafatlı ve fazlasıyla kaygısız bir yaşam sürmüş ve zaten sekiz yıl önce ölmüş olan Cauchon'un adından mümkün olduğunca az bahsedilir. Cauchon, bir şahidin söylediği gibi, "Halkın nefretini fazlasıyla kazanmıştı" zaten; bunu daha da abartmaya gerek yoktur. Narbonne Piskoposu ve kralın danışmanı olan Louis d'Harcourt da tıpkı Kardinal d'Estouteville gibi meslektaşları bu konuda ihtiyatlı davranmaları için kralı ikna etmişti kuşkusuz. Büyük Bölünmenin[1] yankılarını uyandırmamak daha hayırlıydı.

1) Büyük Bölünme, 1378'den 1417 ye kadar sürmüş ve Hıristiyanlığı, her biri kendi Kutsal Kardinaller Kurulu ve ayrı bir papayla temsil edilen iki kampa bölmüştür. Hatta üçüncü bir papalığın kuruluşuna kadar varmıştır. Büyük Bölünme, İmparator Sigismond'un müdahalesiyle son bulmuştur ancak; imparator, bu papalardan biri olan XXIII. Jean'a, Constance'ta bir din bilginleri toplantısı düzenlemesini buyurmuş ve 1415'te gerçekleşen toplantıda aynı XXIII. Jean papalıktan azledilmiştir. Ciddi derecede itibar kaybeden kilise otoritesi ve Katolik dünyanın birliği ancak 1417'de, Martin V. Entretemps'ın seçilmesiyle yeniden kurulmuştur.

Neredeyse bütün Rouen, sarayın dışında bekliyordu. Piskoposlar, başpiskoposlar, kardinaller ve hempalarına hiçbir zaman büyük bir saygı beslememişti bu kent; hepsi tanınmış yiyicilerdi ve sıradan asillerin davasına da yandaş değillerdi hiç. Zira din adamları sınıfının kendi toprakları, duaları, günah affetme ve ceza verme hakları vardı ve dünyevi zenginliklerle ilgilenmediklerini beyan etmeleri, çiftçilerden ürün vergisi almalarına mani olmuyordu. Ne de metres ve dost tutmalarına, akrabalarını kayırmalarına ve kalabalık bir soya sahip olmalarına. Bu Kutsal Ruh muhafızları zina işliyorlardı yani. Rouenlılar için, Cauchon adı geçsin ya da geçmesin, Jeanne d'Arc'ın itibarının iade edilmesi, din adamları sınıfının bütününe vurulmuş bir tokattı. Halkın ve kendini belli belirsiz hissettiren ve henüz "ulus" diye anılmayan bir topluluğun intikamıydı bu.

Aynı ruh hali içindeki Paris, çanları duydu ve nefesini tuttu. Sayısız bir kalabalık birikti Notre-Dame'ın çevresinde, devinimsiz bir kalabalık. Çılgına dönen kuşlar, büyük ve törensel daireler çizerek çanların etrafında kanat çırptılar. Gökyüzü daha engin bir hal aldı ve küçük bir an için günlük endişeler unutuldu.

Kutlama, doğaüstü ve sahiden kutsal bir niteliğe büründü. Gerçekten güzel ve soylu şeyler de vardı demek bu dünyada.

Gençlerin bu kutlamanın nedeni hakkında sadece bulanık bir fikri vardı ve yaşlılar da çoktan unutmuşlardı onu. Jeanne d'Arc. Ha evet. Lorraineli bir kız. Göğün seslerini duyan bir çoban. Deli bir kral ve taçlı bir orospunun azgelişmiş büyük oğlu olan, çirkin, aşağılanmış ve geri zekalı bir kralın fitilini ateşlemiş; Reims'de Fransa'nın gerçek kralı ilan ettirmişti onu. Fransa'dan kovmak için, İngilizlere karşı savaşmıştı. Bir dükün, bir Luxembourg'un ihaneti sayesinde İngilizlerce yakalanmış ve kilisenin suç ortaklığıyla Rouen'da yakılmıştı. Muğlak ve sonuçta

herkesin kendi keyfince ilave ettiği, az çok açık saçık süslemeler nedeniyle karışık bir hikaye. Genç oğlanlara işkence yapan kötücül bir şahsiyetin, Gilles de Rais'nin arkadaşı değil miydi o? Erkek kıyafeti giymiyor muydu?

Ama herkesi etkileyen şey çanlar oldu. Onların çoksesli çınlamaları, şehrin üzerinde yayılan havadan yapılmış binlerce altın külçesi gökyüzünde birşeylerin, onların üzerinde yer alan harika birşeylerin varlığının en kesin kanıtını oluşturuyorlardı. Kendini göstermek için bronza vuran bir ruh. Muzaffer ve sevinçli bir hayalet.

Jeanne hamur yoğuruyordu o sırada; işe ara verdi. Guillaumet gözlerini kaldırdı. Pencerede bekleyen üç müşteri, trompet çalan melekleri görmeyi umar gibi başlarını uzattılar.

Bu alışılmadık şenliğin ne olduğunu bilmiyordu Jeanne, ama hemen tahmin etti. Kralı düşündü.

Ertesi gün davanın iptali ve Jeanne'ın iade-i itibarının az kalsın başarısızlığa uğrayacağını öğrendi, olayları yorumlamaya gelen Peder Martineau'dan. Bu vesileyle keşişin açıklamalarında her zamankinden farklı bir dil kullandığını fark etti. Eskiden La Coudraye'de öteki Jeanne'dan bahsedildiği zaman Peder Godefroy'nın olduğu gibi sıkıntılı olurdu Peder Martineau. Haksız da değildi. Kardinal Winchester'in yaptığını, yirmi beş sene sonra başka bir kardinal bozuyordu ve bir papa, III. Calixte, başka bir papayı, IV. Eugène yalanlıyordu; nasıl açıklanırdı ki bunlar bir kadına? Hem de Jeanne gibi sorgulayıcı bakışlarını üzerine diken bir kadına?

Kısacası, ilk önce İngiltere ve Fransa Kralları arasındaki ilişkinin düzeltilmesi denenmişti. Papa, iki hükümdarı uzlaştırmak için bir aracı yollamıştı. Ama nafile; o İngilizler geri adım atmak istemiyorlardı zira bu, mahkemelerinin bir yüz karası olduğunu

kabul etmek demekti. Bourgogne Dükü Philippe le Bon'un da VII. Charles'a hak vermek gibi bir sıkıntısı yoktu. Ve sonuçta, d'Arc ailesinin isteği üzerine davanın yeniden ele alınmasını emretmişti III. Calixte.

"Demek ki yanılmışsınız," dedi Jeanne Peder Martineau'ya.

"Ben papa değilim, kızım!" diye bağırdı, bu düşünceden rahatsız olan keşiş.

"Ama ona itaat ederseniz, yanılabilirsiniz."

"Kutsal Ruh her zaman ne yapacağımızı söylemez bu ölümlü dünyada. Yüce bilgeliğiyle yanılabilirliğimizi hatırlatmak için yanılgıya düşmeye bırakır bizi."

Jeanne başını salladı ve daha fazla uzatmadı.

Otorite, başkaldırıdan daha yanılmaz değildi.

31
NELER YAPIYORUZ BİZ BÖYLE...

*

Bir süre kendini şiire kaptırdı Jeanne. Christine de Pisan'ın tüm yazdıklarını ezbere biliyordu neredeyse; başka şiirler aradığı için Sorbonne'un yakınındaki bir kitapçıda, Charles d'Orléans'nın şiirlerinin, ilk harfleri renkli resimlerle süslenmiş bir kopyasını buldu; bu kitap yedi liraya maloldu ona. Kuşkusuz, Jason'ın Altın Postu götürürken duyduğu kadar büyük bir heyecanla alıp götürdü onu.

Eve dönünce yaptığı ilk iş, onu okumaya başlamak üzere yukarı çıkmak oldu:

Sıkıcı üzüntü ormanında,
Kendi içimde yol alırken,
Bana seslenip nereye gittiğimi soran
Âşık tanrıçasına rastladığım oldu.
Şans eseri bu ormanda
Uzun zamandır sürgün olduğumu,
Ve bana nereye gittiğini bilmeyen,
Kaybolmuş adam diyebileceğini söyledim...

Okumaya ara verdi ve derin bir nefes aldı: Bu alkol, tüm şaraplardan daha sertti.

Sonraki günlerde mum tüketimi arttı. Ama artık François ile yemek yemediğine göre okumaktan başka ne yapacaktı ki? Ak-

şam yemeğini François ve Margot eşliğinde yiyordu. Bir akşam çocuk, masa toplandıktan sonra eline aldığı nesnenin ne olduğunu sordu.

"Bir kitap."

Kitabın ne olduğunu bilmiyordu küçük François. İşaretlerle özetlenmiş sevinç ve üzüntü gibi duyguların ve anlatıların bulunduğunu açıkladı ona. Çocuk kitabın sayfalarını çevirdi ama daha çok şey anlamadı. Okumayı bilmesi gerektiğini söyledi Jeanne.

"Ben de okumak istiyorum öyleyse!" diye bağırdı François.

Katılarak güldü buna Jeanne. Margot, üzgün bir bakış attı ona.

"Ona okuma öğretemem hanımefendi, ben de bilmiyorum."

Son gönderdiği öğretmen iç karartıcı biri olsa da Peder Martineau'ya başvurmayı düşündü Jeanne. Ama sonra Galande Sokağı'nı dolduran talebeler geldi aklına. Ertesi gün bir çocuğa okuma öğretmeye aday olan üç öğrenci buldu; kendisine en canlı görüneni seçti. Dağınık saçları altında parlayan mavi gözleri ve zayıf bir yüzü olan, on altı yaşlarında bir oğlandı bu. Üç sol karşılığında, pazartesiden cumaya kadar, ikindi ve akşam vakitleri arasında bir saatini küçük François'nın öğrenimine ayırmayı memnuniyetle kabul etti. Çocuğa gereken sabrı göstermesi şartıyla haftada on beş sol, yani ayda üç lira kazanacaktı. Bir servet! Hayatında ilk kez derslere katılacak olan Margot da elinden geldiği kadarıyla yararlanacaktı bundan.

François, Jeanne'ı da şaşırtan bir istidat gösterdi. Yontulması gerekecek olan bir çok tüyün hakkından gelse de, bir ay sonra basit sözcükleri hecelemeyi ve harfleri çizmeyi öğrenmişti. Bu derslerden zevk aldığı açıktı ve annesiyle Margot'nun sevindiğini görerek gurur da duyuyordu bundan.

"Bir bilgin yapacağız onu!" diye bağırdı Philibert Bonsergent adlı doğaçtan öğretmen.

Margot'nun o kadar büyük istekleri yoktu ve Philibert gittikten sonra o da harfler çizmeye çalışıyordu. Bol miktarda parşömen, mürekkep ve tüy harcandı.

Birkaç gün sonra Jeanne'a sordu Philibert:

"Okumayı öğrenince, ne okutacağız ona hanımefendi?"

"Siz ne düşünüyorsunuz?"

"Latince öğretmek akıllıca olurdu. En azından Ezop'un masallarını okutabiliriz."

"Latince mi?" diye tekrarladı Jeanne şaşkın bir halde.

"Genç Romalıların onu gayet güzel konuştuklarını duydum, hanımefendi."

"François'nın da onlar gibi yapmaması için hiçbir neden göremiyorum."

Bu yorum Jeanne'ı güldürdü. Böylece okuma yazma derslerini Latince dersleri izledi. François'nın gelişimi, bu yabancı kelimelerin öğrenilmesine daha az duyarlıydı. Margot, ona fazlasıyla pazar ayinlerini hatırlatan bu karışık dile bulaşmaya isteksiz olsa da, Jeanne ne de olsa François de Montcorbier'nin kolaylıkla kullandığı bu dili öğrenmeyi gurur meselesi yaptı. Dersler uzadı gitti.

Bir ağustos akşamı, neredeyse yemek saatine kadar sürdü ders. Ve Jeanne, Philibert'i yemeğe davet etti. O da bu daveti kabul etti. Masadakiler farkına varmadan gece oluverdi. Güneş battıktan sonra Paris'te yalnız ve kılıçsız dolaşmak tehlikeli bir maceraydı ve Philibert'in kılıcı yoktu. Sokakları haraca kesen kabuklu ve diğer serserileri caydırmanın tek yolu yalnız olmamaktı.

"Bir meşale vereyim size," dedi Jeanne.

"O zaman daha çok göze batarım hanımefendi!" diye bağırdı Philibert gülerek. "Kediler diyarında bir fareye mum vermek gibi bir şey bu! Çakırkeyif ve zengin biri sanırlar beni. Üstelik sokağa çıkma yasağından üç saat kadar sonra elimde meşaleyle kolej kapıcısının önünde kendimi düşünemiyorum bile!"

İşte bunu düşünmemişti Jeanne. Üniversite ve kolej talebelerinin, çan çalmadan önce kendi kurumlarının duvarları içinde olmaları gerekiyordu!

"Burada yatmak ister misiniz?" diye sordu. "Kimsenin kullanmadığı üçüncü katta bir yatak var."

Memnuniyetle kabul etti bu teklifi Philibert. Jeanne, onunla birlikte yukarı çıkıp Denis'nin gidişinden beri kullanılmayan daireyi ona gösterdi, mumları üfledi ve yatmak üzere kendi katına indi.

Zorlukla uyudu ve hafif bir uykuydu bu. Çıtırtılarla uyandı. Kulak kabarttı. Yatak odasının yanındaki, o akşam yemek yedikleri odanın döşemesinden geliyordu bu çıtırtılar; kesildiler. Sonra birinin ocağın karşısındaki deri koltuğa oturduğunu duydu. Tedirgin bir halde doğrulup yatağına oturdu o da. Bu gece gezgini, Philibert'den başkası olamazdı. O katta ne arıyordu ki? Kalkıp sessiz adımlarla ilerledi ve kapıyı açtı; iyi yağlanmamıştı kapı, gıcırdadı.

Koltukta oturan Philibert'di gerçekten de, ona doğru döndü.

Ocağın aydınlığında okuduğu, Charles d'Orléans'ın kitabını tutuyordu elinde.

Jeanne'ın içinden gülmek geldi.

"Affedersiniz hanımefendi, ama çok sıcak ve dolunay var, uyuyamadım. Sandığınızın üzerinde bu kitabı görmüştüm; aşağı inip hakkında övgüler duyduğum bu mısraları okumakta bir kötülük olmadığını düşündüm."

"Hayır, hiçbir kötülük yok bunda," dedi Jeanne rahatlayarak. "Hangi mısraları okuyordunuz?"

Vurgulayarak okumaya başladı Philibert:

Neler yapıyoruz böyle
Mevsimine göre,
Yumuşacık ya da kibirle!

Gözlerini Jeanne'a doğru çevirdi. Bakışında muzip bir ifade var gibi geldi Jeanne'a. Üzerinde gecelikle ilerledi ve gülümseyerek şiirin devamını okudu:

Kırda veya evlerde,
Orman ve nehirlerde,
Neler yapıyoruz biz böyle!
Neşeli sevgililerimizi
Yeterince hoşnut tutmak için
Bir süre susup
Yeniden başlıyoruz sonra.
Neler yapıyoruz biz böyle!

"Bu şiiri ezbere biliyorsunuz demek!" diye bağırdı Philibert hayranlıkla.

Koltuğa kadar ilerlemişti Jeanne.

Yazın öyle yatıldığı için çıplaktı Philibert. Kendini bırakmış bir hali vardı. Art niyet taşımadan, yataktan kalktığı gibi inmişti aşağı. Ve Jeanne'ı görmekten heyecanlanmış gibiydi.

"Iyi," dedi Jeanne, "uykusuzluğunuzu paylaşalım öyleyse!"

Gencin cevap yerine ona sunduğu gülümseme, haddini bilmez yürekliliğinin ödülüydü.

* * *

Philibert ertesi gün de ihlal etti sokağa çıkma yasağını. Ertesi günden sonraki gün de öyle. Kendi deyişiyle, *Et caetera*.[1] Bunu nasıl başardığını sordu Jeanne. Sabahları küçük kilisenin kapısından sızıyordu içeri. Jeanne, sevgilisinin hilesinin ortaya çıkmasından korktu. Bu hileye başvuranın sadece kendisi olmadığını ileri sürdü Philibert. Ve kilise görevlisine rüşvet verilirse, kaçamağın hiçbir tehlikesi kalmayacaktı. Ne var ki, o kadar parası yoktu. Yeni aşığını kaybetmekten endişe eden Jeanne beş lira vermeyi önerdi hemen. İki liranın yeterli olacağını söyledi Philibert; öyle de oldu.

Philibert, gün ağarırken küçük bir kase sıcak ve şekerli süt içtikten sonra kolejin yolunu tutarken sütanne gıcırdadığını duymasın diye aşağı kapıyı yağlattı Jeanne.

François'nın hayatında yarattığı çılgınca karışıklıktan ileri gelen acının bu kadar çabuk dağılmış olmasına şaştı. Hoppa bir kadın mıydı? Yoksa sebatsız olan hayatın kendisi miydi?

Bir sabah, kendiliğinden dilinin ucuna gelen bir şiir yazarken buldu kendini ve çok şaşırdı:

Pazartesi
Bir şey söylenir,
Ve çarşamba
Bunun tersi yapılır.

Perşembe sola,
Kıyıya demirlenir,
Çok geçmeden, pazar günü,
Sağa dümen kırılır.

1) Et caetera: Vesaire ve bunun gibi, vb. anlamına gelen Latince bir deyim. (Ç. N.)

Mart hüzünlüdür,
Temmuz defne çelengiyle süslü,
Eylül ağlarken,
Aralık güler.

İşte kalbim,
İşte esen yel,
Hüzünden kaçar,
Âşık olmak isterim.

Sebatsızlıkla
Suçlayan varsa beni,
Rüzgara söylesin
Sebatkar olmayı.

Gülümseyerek fazladan bir iki dörtlükle şiiri daha da zenginleştirebileceğini düşündü. Eserinden gurur duyuyordu.

Hayır, daha on yedi yaşında bile olmayan ve hiçbir mesleği bulunmayan bir oğlanla evlenecek değildi elbette. En azından iki üç sene beklemek gerekirdi. Ama ağaçtan, bahtsızlık kurtlarınca kemirilmemiş, ihtiraslar tarafından fazla tırmalanmamış taze bir meyve koparmak hoştu doğrusu. Genç bir kalpte, okşamaları yavaşlatan yara izleri olmuyordu.

Öğretmene ders veriyordu Jeanne. Zira o da bir anlamda cahildi. Ama Jeanne'ı geride bıraktı. Ve şaşırttı.

İçki içmiyor, kumar oynamıyor ve genç kız ya da oğlanların peşinden koşmuyordu. Nefesi olsa olsa yemekte içmiş olduğu şarabın kokusunu taşıyordu. Ve vücudunda, François de Montcorbier'de bol miktarda bulunan şüpheli izlerden eser yoktu. Bir

gün bunları düşünürken, François'nın durumunu anladığının farkına vararak kendi kendine güldü Jeanne.

Latincenin temel kavramlarını öğrenince Philibert, Virgile'in '*Çalan Türküleri*'nin bir kopyasını getirdi ona.

Tityre tu patulae recubans sub tegmine fagi...

Uzun ve kısa seslerin armonisini öğretti.

Taze Beaune şarabını birlikte tatma zamanı geldiğinde, ilk günkü gibiydiler.

Sütanne ilişkinin kokusunu aldı sonunda, ama hanımefendisinin dulluğuna üzüldüğü için dilini tuttu. Bununla birlikte onunki kadar iyi olmayan bazı diller, genç adamın Bûcherie Sokağı'na yaptığı ziyaretlerin sıklığını fark ederek Peder Martineau'yu bundan haberdar ettiler; Peder de Jeanne'ı ziyaret edip öfkelenmiş gibi yaptı ve Philibert'in ailesini uyarmakla tehdit etti. Jeanne'ın bu konuda içi rahattı: Komşulardan hiçbiri onu tanımıyordu.

"Peder," dedi Jeanne, "beni kızdıracaksınız sonunda. Kilisenizin sınırlarını genişlettim ve onarımına girişmenize yetecek kadar zengin ettim sizi. Bana vaaz vermeniz için değil, iyilikseverlik için size para verdim. Ama siz etle, bir kasaptan daha çok ilgilisiniz. Oysa iyilikseverlik, kalpazanların sanki domuz etiymişler gibi kaynatılması uygulamasına son verilmesini düşündürmeliydi size. Cennetin kısır bakireler ve kuruyup gitmiş bakirlerle dolu olduğunu mu sanıyorsunuz yani Peder?"

Gerçekten kızmıştı Jeanne. Hayatta her şeyden çok sinir olduğu, şu vücudunu ve kişiliğini sahiplenme isteğini keşişte de görüyordu. François'yı düşündü ve aslında onda hiç affetmemiş olduğu şeyin, bir yağmacı asker gibi vücuduna el koymuş olma-

sı olduğunu anladı öfkeyle.

Şaşkınlığın doruğundaki keşiş ona baktı. Jeanne, onun ne hissettiğini kestirebiliyordu.

Kendisiyle bu şekilde konuşabileceğini aklının ucundan bile geçirmezdi keşiş.

"Rahibe ya da herhangi bir tarikatın üyesi değilim ben!" diye azarladı onu. "Pourras Başrahibesi de değilim."

"Pourras" denilen Port-Royal Manastırı'nın Başrahibesi Huguette du Hamel, önüne gelenle yatmış ve manastırın bütün hazinesini de alarak aşığıyla kaçmıştı. Jeanne'ın ondan söz etmesi, Peder Martineau'yu dehşete düşürdü. Bu hadise, zeki insanları güldürüp, rahibe ve piskoposluk kurulu üyelerinin bir süre için gözden düşmesine yol açtıktan sonra parlamentoda bitmişti.

"Evladım..." diye başladı keşiş.

"*Quousque abutere patientiam nostram?*" dedi Jeanne, Philibert'in ona okumuş olduğu Cicéron'un bir *Yergi*'sinin başlangıcını anımsayarak.

Eli ayağı birbirine karışan keşiş, ne diyeceğini bilemedi.

"Neyse," dedi Jeanne, "aşırılıklarınızı bağışlıyorum, bağışlamamı ve paramı istiyorsanız tabii."

Bundan emindi artık keşiş, böyle bir güç, kralın desteğinden gelebilirdi ancak. Ve Latince! Latince konuşuyordu! Kadınlar Latince konuşmaya başlıyorlarsa, nereye varılacaktı böyle?

Bir daha Jeanne'a gelmedi Peder Martineau. Jeanne da buna üzülmedi. Cehennemden payını almıştı zaten ve durmadan şeytanın kazanlarından bahsedildiğini duymak istemiyordu.

Kış, Jeanne ve Philibert'in bedenlerini daha da birbirine yaklaştırdı ve aralarındaki yaş farkını bile kapattı. Ocaktaki odunların artışı, kanlarını daha çok ısıttı.

"Bu kadar mutlu olunabileceğini düşünmüyordum," diye iti-

raf etti Philibert bir sabah.

"Ben biliyordum ama," dedi Jeanne.

Ona Barthélemy'yi hatırlatıyordu bu oğlan.

François için, artık evli olan Sidonie, onun kocası, Guillaumet, sütanne ve tabii ki Philibert'in katıldığı büyük bir Noel kutlaması düzenledi. Yemek, hediyelere boğulmuş olan François yatırıldıktan çok sonraya kadar uzadı, gecenin içinde.

O gece Jeanne'a yapılan en güzel iltifat, azıcık içmiş olan ve müşfik gözlerle bakan Guillaumet'den geldi:

"Bizim kraliçemizsiniz siz hanımefendi."

15 Ocak 1456'da, Aziz-Maur gününün akşamı, François Villon'un Paris'e geri döndüğünü Jeanne'a haber veren de Guillaumet oldu. Cornouailles Koleji öğretmenlerinden birinden duymuştu bunu.

"Ne zaman döndüğünü biliyor musun?" diye sordu Jeanne.

"Bir ya da iki gün önce galiba."

O akşam, Philibert'in yemeğe kalması için ısrar etti Jeanne. Kulağı, kapıdaki çıngıraktaydı hep. Ama hiçbir çınlama duyulmadı. Buna üzülmüş müydü yoksa memnun mu olmuştu, bilmiyordu.

Hakkında idam kararı olduğu halde şehre geri dönerek nasıl tehlikeye atabiliyordu ki kendini? Bunu yapmak için deli veya küstah olmak, ya da kralın, bir af belgesi şekline bürünmüş lütfu gerekiyordu. Merak içindeydi Jeanne; ne de olsa oğlunun babası olan adamın sorunları hakkında kesin bilgi sahibi olmak istiyordu. Ama nasıl?

Oğlunun gerçek babasıyla ilgili esas noktaları ve onunla daha sonra yaşadığı ilişkiyi anlatmış olduğu Philibert bir çare buldu buna:

"2 Şubat'ta, kolejin kuruluş yıldönümü kutlanacak. Aynı zamanda da Meryem Ana yortusu. Bir şenlik yapılacak. Bayan Baron de Beauvois'nın, kendisine bir çok müşteri sağlayan kuruma duyduğu minnetin ifadesi olarak doyasıya krep ikram edeceğini bildir rektöre. Seni davet etmekten geri duramayacaklardır. Oysa biliyorum ki cinayet yargıcı Martin Bellefaye de orada olacak. Onun hazır bulunması, kraliyet iktidarıyla üniversite arasındaki barışı pekiştirecektir. Bu konuda sorgulayabilirsin onu."

Sadece bir bilgi almak için herkesin onun cebinden tıkınacak olması Jeanne'ın hoşuna gitmese de fikir kurnazcaydı.

"Bir kadını davet ederler mi?"

"İki tane şenlik olacak. Biri, anneleri de dahil olmak üzere, kolej öğrencilerinin ailelerinin katılacağı, avluda yapılacak olan açık şenlik. Diğeriyse, içerideki büyük salonda gerçekleşecek olan ve hiç kuşkusuz kadınların kabul edilmeyeceği, dışa kapalı eğlence."

"Onu nasıl tanıyacağım?"

"Ben sana işaret ederim."

Merakını tatmin etmenin bu kadar zahmete değip değmeyeceğini sordu kendi kendine, Jeanne. Düzinelerce krep yapmak için hamile Sidonie'yi normal çalışma saatlerinden daha fazla çalıştırmak kadar, orada kendini göstermek de hoşuna gitmiyordu hiç.

"Hayır," dedi, "öğretmeninin onu sorgulamasını sağla ve söyleyeceklerini bana anlat."

3 Şubat'ta, François Villon'u yeniden görmemişti hâlâ Jeanne. Ama Philibert uzun bir hikayeyle geldi geriye.

"Bellefaye'i sorgulamak için dümen çevirmeye ihtiyacım kalmadı. Villon'un dönüşünden haberdar olan en az on kişi, bu esrarlı konuyu açıklamasını istemek için onun etrafını sarmış za-

ten. Villon'un arkadaşlarından iki ayrı grubun araya girdiğini ve kralın da onu bağışlamayı kabul ettiğini söyledi. Adalet Bakanlığı, kralın iradesine uymaktan başka bir şey yapamayacağına göre, Villon serbest kalacaktır bu durumda."

Philibert'in gözleri muzipçe parlıyordu.

"Zaten serbest olduğuna göre, niye *kalacaktır* diyorsun ki?" diye sordu Jeanne.

"Villon'un dönüşüne hayret eden öğretmenim, kendi isteğiyle Adalet Bakanlığı'nın af kayıtlarını incelemeye gitmiş birkaç gün önce. Ve bir kavga sırasında Rahip Charmoye'nın öldürülmesiyle ilgili bir af belgesinin kopyasını bulmuş. Ne ki bu belge 'Villon diye de tanınan üstat François des Loges' adına düzenlenmiş."[1]

"Anlamıyorum..."

"Bu adamın gerçek adının François de Montcorbier olduğunu sen kendin söylememiş miydin bana Jeanne? Kralın affı onun için geçerli olmuyor, öyleyse. Ve şehirde gözükmekle ihtiyatsızlık ediyor!"

Bu yorum Jeanne'ı şaşırttı. Ama bütün bunlar François'nın haşin, karanlık ve gözüpek tabiatına o kadar uygundu ki! Esrarengiz bir cinayet, karışık bir kimlik, kraldan gelen gizemli bir af... Çekip gitmiş ve daha çok da geri gelmemiş olmasına sevindi Jeanne.

"Onun için aracı olan o iki grup arkadaş kim peki?" diye sordu Jeanne.

"Orası açık değil. Bu gruplardan en az birinin, aslında tek bir adamdan ibaret olduğu söyleniyor, ama ne adam! Jean de Bourbon."

1) Daha sonra , bu kez François de Montcorbier adına düzenlenmiş ikinci bir af belgesi, Adalet Bakanlığı'nın "Yasa Hazinesi" (Trésor des chartes) denen sicil kayıtlarına geçmiştir.

Jeanne bu ismi biliyordu ve yalnızca sersem bir baldırı çıplak, Bourbon Dükü'nün kraldan sonra kraliyetin en ünlü ve en güçlü adamı olduğunu bilmezdi. Henüz Clermont Kontu'yken, Formigny'de İngilizleri yenen Bourbon, Guyenne'daki harekatların da başındaydı. Bu harekatların sonunda, İngilizler Fransa'dan kovulmuş ve ellerinde kuşatılmış olan Calais dışında hiçbir toprak kalmamıştı. O aracı olduğu takdirde, kralın François'yı bağışlamayı reddetmeyeceği kesindi. Açıklığa kavuşturulması gereken şey, zavallı sefiller ordusu dışında hiçbir orduyla asla ilgisi olmayan François'nın, II. Jean de Bourbon'u nasıl tanımış olduğu ve Jeanne'ın daha önceden duymadığı François des Loges adının ne ifade ettiğiydi.[1]

"Öğretmenim, Villon'un mason olduğunu sanıyor," dedi Philibert.

"Mason mu?" diye tekrarladı Jeanne.

François'yı mala kullanırken düşünemiyordu bile.[2]

"Nüfuzlu insanlarmış," diye ekledi Philibert.

"Duvarcı ustaları mı?" diye haykırdı gitgide daha da şaşıran Jeanne.

Zaten yüzüstü bırakıldığı için incinmiş, baba olarak oğluna pek ilgi göstermemesinden dolayı onuru kırılmış ama onun cinai faaliyetlerinden uzak kaldığı için de rahatlamış olan Jeanne, François Villon dükkana geldiği takdirde ona duygularını mümkün olduğunca açık bir şekilde belirtmeye karar verdi.

Bu saygıdeğer karar uygulanamadı, çünkü François Villon

1) François Villon'la ilgili belgelerde bu ada sadece burada rastlanır ve bu, şairin Fransız masonluğunun ilk localarıyla ilişkili olduğunu gösterir, muhtemelen. (Fransızcada "loge" sözcüğü, mason locası anlamına da gelir. Ç. N.) "Üstat" unvanı da, mason hiyerarşisinde belli bir aşamaya ulaşmış olduğunu, dolayısıyla da birkaç yıldır oraya kayıtlı olduğunu ifade edebilir.

2) Fransızca "maçon" sözcüğü duvarcı ustası demektir ve masonluk duvarcı ustalarının mesleki birliği olarak doğmuştur. (Ç. N.)

Bücherie Sokağı'na geri gelmedi. Kendi değil, adı gelmişti sadece.

Ama bu tür kaygılar, hoyrat bir şekilde, önemsiz şeyler düzeyine düştü. Hal bölgesinde haftalık alışverişini yapan Jeanne, müşterilerin surat astıklarını ve tezgahların yarı yarıya boş olduğunu hemen hemen aynı zamanda fark etti. Kasaplar, tavukçular, balıkçılar, manavlar, peynirciler, şarap satıcıları ve değirmenciler aynı dertten muzdarip görünüyorlardı.

"Neler oluyor?"

Kimi yük arabalarının kar nedeniyle yolda kaldığı, kimi de sadece toptancılarda mal olmadığı cevabını veriyordu.

Sonuç fiyatların fırlaması oldu. Bir haftada, beş sol değerindeki tavuk sekize, şalgamın yarım kilosu iki soldan üçe çıkmış, sığır etinin fiyatıysa ikiye katlanmıştı.

Jeanne şaşkına döndü. Birkaç haftadan beri yiyecek maddelerinin az bulunur olduğunu fark etmişti. Her zaman alışveriş ettiği değirmenci, sürekli müşterisi olmayan tüccarlara mal satmayı reddediyordu ve Jeanne geldiğinde onu içeri çekip kısık sesle konuştu:

"Sizi bekliyordum hanımcığım. Bu sabah on tane müşteriyi geri çevirdim. Sipariş vermiş olduğunuz çuvalları ayırdım, ama bana maliyeti arttı. Bu fiyata almak istemezseniz, Tanrı şahidimdir alıcısı çok."

"Ne kadar?" diye sordu Jeanne.

Aşağı yukarı yüzde kırk daha pahalıydı. Beti benzi attı Jeanne'ın.

"Alın bunları şimdi hanımcığım, zira gelecek sefer size mal verebileceğimden emin değilim. En azından, bu kadar çok verememeyeceğim kesin."

Artık çörek imal edemezse ne yapardı ki? Dükkanı mı kapatacaktı yani? Parayı ödedi.

Değirmenci, bundan böyle çok değerli bir yiyecek maddesi haline gelen unu, etraftan görmesinler diye gece olunca dükkana teslim edeceğini bildirdi.

Denizaşırı ülkelerden gelen ve zaten yeterince pahalı olan baharat satıcıları dışındaki tüm toptancılarda aynı şey geçerliydi; ama insanlar, kakule ve karanfil taneleriyle beslenecek değildi herhalde. Tereyağıyla birlikte yola koyuldu Jeanne. Parasını ödemiş olduğu halde, onu elinden almalarından korkuyordu.

Kıtlığın sebebini biliyordu; Paris'e gelirken ve daha sonra Beauté-sur-Marne yolculuğu sırasında saptamıştı bunu. Bitmek bilmeyen savaşlar, salgın hastalıklar ve göçler nedeniyle harap olan kırsal kesimler ıssızlaşmıştı. Paris'in dört bir yanında, tamamen terk edilmiş köy ve kasabalar vardı. Bütün bunları krala söylemişti. Guyenne'in neredeyse tamamının ekilmemiş olduğunu ve Normandiya'nın nüfusunun yarısını kaybettiğini duyuyordu her taraftan. Ama bu durumun sonuçlarının bu kadar çabuk ortaya çıkacağını düşünmemişti.

Dahası, Paris'in nüfusu artmıştı ve bundan böyle eski fiyatlarla herkese yetecek kadar yiyecek yoktu artık.

Ertesi gün, Sidonie, Guillaumet ve Ciboulet'yi Bûcherie Sokağı'ndaki dükkanda topladı ve durumu anlattı onlara.

"Çöreğin fiyatını artırmak gerek," dedi Ciboulet. "Bütün komşularda fiyatlar arttı zaten."

"İnsanlar daha çok kazanmıyor," diye karşı çıktı Jeanne. "Müşteri azalır. Madem ki herkes fiyat artırıyor, biz tam tersine, eski fiyattan devam etmeliyiz. Şunu öneriyorum: Unu idareli kullanmak için hamura daha çok su ve maya koyacaksınız. Ve bundan böyle neredeyse sipariş üzerine çalışacaksınız: Hazır ha-

muru da daha az tutun. Akşama elde kalan o kadar çok çörek görmek istemiyorum artık. Özellikle cumartesileri dikkatli olun, çünkü pazartesi günü, kalanlar ısıtılamaz ve çöpe atılır."

İşçiler başlarını salladılar.

Ciboulet, çöreklere, soğan ve haşlanmış kestane gibi daha ucuz malzemeler katmayı önerdi.

Un çuvalları geldi ve Galande Sokağı'ndakinden daha büyük ve hal bölgesindekinden daha güvenli olan Bûcherie Sokağı'ndaki mahzene kondu. Guillaumet, bu hazineye göz kulak olmaları için beklenmedik görevliler almıştı işe: İki tane kocaman erkek kedi. Pohpohlayarak kandırmıştı onları; fare ve sıçanlara karşı acımasız bir savaş veriyorlardı.

Ertesi gün Jeanne, Ciboulet tarafından önerilmiş olan yenilikleri tatmak için hal bölgesindeki dükkana gitti. Aklına yatmıştı: Cevizli ve kestane ezmeli çörek, ağızda erime ve kıtır olma özelliklerini birleştiriyor, jambon ve soğan kıyması da keskin ve güzel kokulu oluyordu. Bu buluşlar ve alınmasını istediği önlemler, fiyatın, eskiden belirlemiş olduğu gibi iki solda tutulmasına imkan veriyordu. Daha çok su ve mayayla, un fiyatındaki artışın yarısı telafi ediliyordu zaten.

Dükkanlarına gelen müşteriler azalmadı, hatta arttı bile. Ve biraz daha az kazansa da hale gittiğinde kapıldığı büyük korkuyu unutmuştu.

Bununla birlikte, alarm çalmıştı. Bu sefer becerikliliği sayesinde sıyrılmıştı işin içinden.

Ama hayatın ani sıçrayışlarına tâbi bir pastacı olmaya devam ediyordu.

32
SOĞUK BULGUR YEMEĞİ

*

Jacques Ciboulet, Saint-Eustache krepçisindeki işini iyi, hatta çok iyi idare ediyordu.

Her pazar sabahı, ayinden sonra –zira zengin olduğu için, sofu da olduğunu sanıyordu Jeanne'ın– haftalık hasılatı vermeye geliyordu. Yazmayı ve saymayı bildiğinden, hesabı da çıkarıyordu. Bol kâr ettiği için onun dürüst olduğunu düşünüyordu Jeanne.

Bir pazar, parayı verdikten sonra ses çıkarmadan Jeanne'a baktı bir an, söylemek istediği bir şey var gibiydi.

"Ne söylemek istiyorsunuz?" diye sordu Jeanne, ona güven vermek için sevimli bir ses tonuyla.

Ciboulet, hafifçe sağa sola salladı meraklı başını.

"Kocanız baron muydu?"

"Evet. Konuşsanıza kuzum."

"Söz konusu olan, benim söylemek istediğim değil, duyduğum bir şey. Pencere açık uyuyorum. Geçen akşam, penceremin altında konuşan adamlar vardı. Oldukça içkiliydiler. İçlerinden biri, Bayan Baron de Beauvois'yla ilişkisi olduğu için diğeriyle dalga geçiyordu."

Belli belirsiz titredi Jeanne.

"Kilidinizi maymuncukla açmayı teklif ediyordu, çünkü evinizde değerli malların olması gerektiğini söylüyordu. İki adam

kavga etti sonunda, arkadaşları ayırdı onları. Eğilip aşağı baktım. Bir şişenin içine mum takmışlardı ve mahallede özellikle akşamları çok görünen bu insanları tanıyabildim. İçen, kumar oynayan, kavga çıkaran adamlardır ve pek namuslu da sayılmazlar."

"İsimlerini biliyor musunuz?"

"Elbette. Mahallede herkes birbirini tanır. Colin de Cayeux de denen, Colin l'Ecailler vardı. Bir çilingirin oğludur ve yanından ayrılmayan arkadaşı Küçük Jean dışında hiç kimsenin, maymuncukla kilit açmakta onunla yarışamayacağını anlatır her yerde. Ama Küçük Jean'ın başının üstü tıraşlı değildir. Duyduğuma göre Colin zar tutmakta ustaymış."

Ne de sevimli insanlardı bunlar! Bu arada Jeanne, Ciboulet'nin bütün bu alemi iyi tanıdığının şüphe götürmediğini, ama onlara hiç de itibar etmediğini düşündü. Châtelet'nin muhbiri miydi yoksa, Ciboulet? Gözden düşmüş bir asilin eski aşçısı olarak polise aradığı bilgileri vermekte isteksiz olmamalıydı. Konuşmakta tereddüt etmesinin nedenini anladı birden: Fazla konuşursa, gizli işinin açığa çıkması tehlikesi doğardı.

"Baş üstü tıraşından bahsettiniz. Colin de Cayeux üniversiteli mi yani?" diye sordu Jeanne.

"Öyle söylüyorlar," diye alaylı bir şekilde karşılık verdi Ciboulet. "Ama siz de bilirsiniz ki, hayırsever bir berbere tepe tıraşı yaptırmak sadece bir meteliğe patlar."

Bunu biliyordu Jeanne.

"Peki, sözde benimle ilişkisi olan ya da olmuş olan adam kim?"

"O da bir üniversiteli. Montcorbier."

Jeanne da bundan korkuyordu. Onun ismini sonsuza kadar dünyasından sildiğini sanmıştı, ama o oyunun durmadan yine-

leneceği şekilde habire çekilen tarot kartları gibiydi aynı. Öfkesini belli etmemek için dudağını ısırdı. François, onu soymayı hayal eden serserilerle düşüp kalkıyordu!

"Küçük Jean'la kavga eden Montcorbier'ydi," diye devam etti Ciboulet. "Pis bir hikayeden dolayı, Bourg-la-Reine'de kalmış bir süre. Guy Tabarie adındaki bir şıklık budalasıyla beraber dolaşır her zaman. Bu Tabarie de yolunu şaşırmış bir sefildir aslında."

Ne seçkin bir topluluk, Tanrım! Bourbon Dükü'nün bu insanlarla ne işi olabilirdi ki?

"Jean le Loup da onlara katılır bazen," diye devam etti Ciboulet. "Bir gemicidir o..."

Paris serserilerinin envanterini mi çıkaracaktı yoksa?

"Iyi," diye kesti Ciboulet, "gerisini anlatmayacağım. Size anlatmaya uygun değil bunlar. Kilitlere güvenmemenizi salık vermeye gelmiştim hanımefendi. Evdeyken, kapıya takılan bir destek çubuğundan iyisi yoktur. O kırılana kadar yardım çağıracak zamanınız olur."

"Teşekkür ederim," dedi Jeanne.

"Bir de uzun ve sağlam bir sopa, tırmananları püskürtmek için. Iyi bir darbe vurursunuz ve yere yapışırlar."

Iç açıcı bir bakış açısıydı bu. Bir serseriyi kır yolunda, bir diğerini de Paris sokaklarında haklamıştı zaten, iftihar listesinde bir üçüncüsü eksikti. Başını sallayıp sustu. François'nın bu serserilerle görüşüyor olması, onun için en iyi korumaydı bir anlamda; onu soymaya cesaret edemezlerdi ne de olsa! Ama yedi ayda, o kırk üç lirayı harcamış olmalıydı, hem de çoktan; mangır peşindeydi muhakkak.

Ciboulet'nin anlatmak istemediklerini merak etmişti aslında. Penceresinin altında, mum ışığında şaraplarını zıkkımlanan bu

şehvet düşkünü ayyaşlardan neler duymuştu kim bilir. Üzerinde böcekler geziyormuş gibi bir hisse kapılıp içi titredi.

Ve François bu alemde yer alıyordu! Ne biçim bir adamdı bu Villon!

Philibert, ailesine ayırdığı pazar günlerinde Jeanne'da yemek yemezdi genellikle. Ertesi gün onu tekrar görmenin verdiği hoşnutluk, Ciboulet'nin anlattıklarının Jeanne'da yarattığı hoşnutsuzluğu dengelemiş olmalıydı; tuhaf bir şekilde gölge düşmüştü neşesine. Bir araba tekerleğinin yol kenarındaki çiçeklere çamurlu su fışkırtması gibi bir şeydi bu.

O kanlı irinleri unuttu sonunda Jeanne. Sonbaharın sonuna doğru yaklaşıldığı halde, Philibert ve oğlu, ilkbaharın yeşil dallarını yayıyorlardı onun üzerine.

Latince dersleri devam ediyordu.

Bağlar kök saldılar: "Yüreğin çiçek açması, aklın gelişmesine yardımcı oluyor mu acaba?" diye sordu kendi kendine Jeanne. Philibert'in yargı ve davranışları incelik kazanmıştı; hiçbir şey atlamadan, gerçeğe sadık kalarak bütün hayatını anlattığı tek kişi oydu. Tecrübeler onun üzerinde iz bırakmış olmadığı için özgürce değerlendirme yapıyor ve coşku ve üzüntülerini paylaşıyordu.

Sénèque'i birlikte okudular:

İstemiş olduğumuz şeyi istemekten vazgeçelim. Ben kendi adıma, çocukken arzu ettiğimi, ihtiyarken arzulamamaya özen gösteriyorum.

"Ama ben, senin göğsünü her zaman arzulayacağım," diye mırıldadı Philibert.

"Çocukluğuna duyduğun özlem bu!" diye karşılık verdi Jean-

ne gülerek. "Annenin göğsüne duyduğun özlem! Erkekle kadın arasındaki fark, birinin önceden tanıdığı besleyici göğsü hâlâ istemesi, diğerininse artık bunu istememesidir."

"Tanımış olduğun erkeklerden hangisini özlüyorsun?"

"François hariç hepsini özlüyorum, zira bir önceki olmasa hiçbirini tanımazdım. Eğer Isaac beni geri çevirmiş olmasaydı, Matthieu'yü tanımamış olurdum ve şayet Matthieu kendini asmasaydı, Barthélemy'yi tanımazdım."

"Ben bir mezarlığın üzerinde yürüyorum öyleyse," dedi Philibert gülümseyerek. "Ama yine de, mezarımın üzerinden gelen ayak seslerini duymak istemezdim doğrusu."

Zaman zaman, Isaac'ın aynasına bakıyordu Philibert.

Jeanne'ın doğum gününde, her yıl için bir tane olmak üzere okuduklarının arasından seçerek toplamış olduğu yirmi bir tane özdeyişten oluşan bir derleme hediye etti. Jeanne da ona, ağustosta on yedi yaşını bitirdiği için on yedi lira verdi.

"Keşke yüz yaşında olsam!" diye haykırdı Philibert ve beraberce güldüler.

Noel yumuşak geçti. Kar, sanki göğün mutfakları kaz yoluyormuş gibi tüylü bir görünüm verdi Paris'e.

1457 Şubat'ının başında, kolejlerde, üniversitede ve şehrin geri kalanında üzücü bir haber yayıldı: Üniversitenin medarı iftiharı Navarre Koleji'nden beş yüz ekü çalınmıştı. Cornouailles Koleji'nin yakınında, Montagne-Sainte-Geneviève Sokağı'nın yukarısında bulunan bu kurum, Philippe le Bel'le yaptığı evlilik sayesinde Fransa Kraliçesi olan Isabelle de Navarre tarafından 1304'de kurulmuştu. Philippe, yönetim alanında ne yazık ki ileride güzel günler görecek olan bir icat miras bırakmıştı ülkeye: Paranın devalüasyonu. Iki defa devalüasyon yapmış ama bu onların gözü önünde imzalamış olduğu akıl almaz borçlardan kur-

tulmak için, Tapınak Şövalyeleri'ni bir eşkıya gibi soyup soğana çevirmesine mani olmamıştı. Karısı da, çok daha kalıcı olan ama daha az teorik olmayan bir mülk miras bırakmıştı Fransa'ya: Bir ilahiyat koleji.

Bu kurum, yalnızca geniş kütüphanesinden dolayı değil, hukukçu yetiştirmediği için de meşhurdu aslında: Sadece tanrıbilimci yetiştiriyordu. Ve öğrenciler, kraliyetin en ünlü aileleri arasından seçiliyordu.

Philibert, soygun haberini aynı gece getirdi.

Beş yüz ekü, kayda değer bir miktardı: Yirmi bin lira ediyordu.

Bir gün yöneticiler, kolejin kutsal hazinesinin bulunduğu odadaki büyük kasayı açmak istemişlerdi; nadiren yaparlardı bunu. Dört kilidin de sıkışmış olduğunu gördüler. Çilingir çağırdılar. Bir hırsızlık ya da ciddi bir yara söz konusu demek olduğu için, acil olarak çilingir veya berber çağrıldığında her zaman olduğu gibi Châtelet'nin görevlilerine haber verildi. Yöneticiler büyük kasanın kilitleri halledildiğinde, içinde para olan, ceviz ağacından yapılmış küçük kasanın kilidinin de sıkışmış olduğunu saptadılar. O da zorlanarak açıldığında, ortadan kaybolmuş olan paraların sayım listesinden başka bir şey çıkmadı içinden. Soygunun nasıl gerçekleştirildiği belirlendi: Hırsızlar, kolej duvarını seyyar bir merdivenle aşmışlar; hazine odasının ağır kapısını açmayı başaramayınca, kaldıraç kullanmışlardı. Çilingirler, hırsızların anahtarları olmadığını teyit ettiler; bu, kolej personelini temize çıkarıyordu en azından.

Guillaumet daha fazlasını bilemezdi.

Cumartesi günü, Châtelet'den iki araştırmacı Bûcherie Sokağı'na gelip, o evde Villon da denen François de Montcorbier diye birini görüp görmediğini sordular Guillaumet'ye. Jeanne çar-

şıdaydı o sırada. Çok korkan Guillaumet gerçeği söyledi: Evet, onu görmüştü, ama bir yıl önce. Evi ziyaret etmek istediler ve ziyaretin sonunda, üçüncü katta kimin kaldığını sordular. Bildiği kadarıyla hiç kimsenin kalmadığını söyledi Guillaumet.

Jeanne döndüğünde, araştırmacıların gelişini haber verdi ona. Bu adamdan kurtulamayacaktı demek! Sütanne telaş içindeydi; Jeanne onu yatıştırdı.

Pazar günü Ciboulet her zamanki gibi parayı getirdi.

"Montcorbier burada oturmuyor," diye bildirdi ona Jeanne, sakin bir şekilde.

Ciboulet gülümsedi ve: "Paris'i terk etmiş galiba," dedi. "Ama geri gelip size sığınmak isteyebilir. Küçük Jean ve Colin l'Ecailler gayet lüks bir hayat sürüyorlar."

Polisin, François'nın Navarre Koleji soygununa katıldığından şüphelendiğini anladı Jeanne. Şayet Küçük Jean ve Colin gibi iki serseri birdenbire lüks bir yaşam sürmeye başladılarsa, hırsızların sık yaptığı hatayı işliyorlar demekti: Gösterişli bir şekilde para harcamak.

Ertesi gün, bir kabuklunun yolun karşı tarafını mesken tutmuş olduğunu fark etti Jeanne. Gözetleniyordu demek ki. Polis önlemlerini alıyordu.

Ama François geri gelmedi.

Birkaç gün sonra Philibert, kolejde kalan en az bir kişinin hırsızlığa karışmış olduğu haberini getirdi. Hem araştırmacılar hem de rektör, hırsızların doğrudan doğruya hedefe yönelmiş olmalarına şaşırmışlardı gerçekten de. Birisi onlara, mekanı ve kasanın yerini tarif etmiş olmalıydı. Bu kişi, kolejde ikamet eden ve Pikardiyalı bir keşiş olan Dom Nicolas'ydı. Ama ortadan kaybolmuştu ve bulunduğu takdirde, keşişlerin giydiği aba giysiler içinde olmayacağına bahse girilebilirdi.

* * *

Yedi yıllık çalışma ve üç dükkanla, kırk iki bin lira ya da frank –aynı şeydi– biriktirmişti Jeanne. Kayda değer bir miktardı bu: Bin elli ekü ediyordu. Daha hafif olsun diye bir kısmını eski altın ekülere çevirmişti; birkaç yüz altını vardı. Bir bölümünü de gümüş lira olarak saklıyordu. Geri kalan üç bin liraysa bakır paralardan oluşuyordu. Barthélemy'nin ilk hediyesi olan ve yatağın ayakucunda duran sandıkta saklamıyordu parasını; hırsızların ilk bakacakları yer orası olurdu. Demirden yapılmış bir kutuya koyuyordu. Küçük François'yı sağlık ve temizliğe alıştırmak için artık delikli bir sandalyenin bulunduğu tuvaletin yeniden düzenlenmesini fırsat bilip, tuğlaların örttüğü, gizli bir bölme yaptırmıştı; oraya yerleştirecekti kutuyu.

"Uyuyan para, tembel paradır," diyordu kendi kendine. Ama bu konuda akıl danışabileceği hiç kimsesi yoktu. Birine paranızı nasıl artırabileceğinizi sormaya görün, ona borç vermenizi isteyecektir sizden.

Öte yandan, kralın ona vermiş olduğu ev de iki bin ekü ediyor ve kral Paris'e yerleşip refahın geri geldiği anlaşıldığından beri tüm evler gibi onun da değeri artıyordu. Yedi sene kadar önce Donky için kilit dahil otuz beş liraya yaptırmış olduğu üç hayvanlık küçük ahır bile değer kazanmıştı: Beş yüz lira önermişlerdi!

Jeanne bunları düşünürken bir kral fermanı, birkaç ay önceki fiyat artışlarınınkine eşit bir şok yaşattı ona: Para devalüe edilmişti! Eskiden bir gümüş frank etmesi için yirmi sol gerekiyordu, oysa artık yirmi beş sol bir frank ediyordu.

Demir kutuda muhafaza ettiği bakır paralardan oluşan üç bin lirası, sadece iki bin dört yüz lira eder olmuştu artık. Beş ya da altı haftalık kârına eşit bir kaybı vardı. Ve bu hiçbir şey yapma-

dan uyurken olmuştu. Bunu düşünmek deli ediyordu onu. Bütün sabah boyunca üzüntüye boğuldu. Öyle ki oğlu bile bunu fark etti ve neden üzgün olduğunu sordu.

Parasının büyük bölümünü altın ve gümüşle değiştirmiş olduğuna sevindi. Öyle yapmamış olsa, sekiz bin beş yüz lira kadar kaybetmiş olacaktı! Bunu düşünmek bile onu dehşete düşürmeye yetiyordu. Ayların kazancıydı bu!

Küçük pastacı kızın kaderinin, başkalarının elinde olduğunu düşündü bir kez daha.

Ve yiyecek fiyatları tekrar fırlayacaktı. "Olsun, ben de fiyat artırırım," dedi kendi kendine omuz silkerek.

Philibert, kraliyet harcamalarının arttığını ve kralın kendi altın ve gümüşüne değer katmanın yolunu böyle bulduğunu açıkladı ona. Bilgiç öğretmenlerinden duymuştu bunu, ama Jeanne'ın hiç mi hiç umurunda değildi bunlar. Kendini güçsüz hissediyordu.

Çöreklerle bir hayat kurulmazdı! Ve gelecek sabahların birinde, başka bir sarsıntı, bir savaş, bir salgın hastalık veya devler arasındaki bir kavga sokağa atardı onu.

Oysa kazanmış olduğu para, büyük tüccarların zenginlikleri yanında gülünç kalan bu tutar, onun tek sığınağıydı.

Ama kime akıl danışabilirdi ki? Yedi sene önce, Donky ile birlikte La Coudraye'den ayrıldığı zamanki gibi yalnız olduğunun bilincine vardı. Zenginlik, yalnızlığında hiçbir değişiklik yapmamıştı. Ve artık çocuk yükümlülüğü de vardı.

Galande Sokağı'ndaki kumaş satıcısı Bayan Contrivel geldi aklına. Onu ziyarete gidip bir miktar parası olduğunu ve yatırım yapmak için bilgi almak istediğini açıkladı.

"Size gereken adam kocamdır," dedi kumaşçı kadın. "Sağlıklı değil, ama aklı yerinde. Ona haber vereyim."

Kısa bir süre, sonra romatizma nedeniyle kımıldayamaz duruma gelmiş olan yatalak adamın son yıllarını yaşadığı odaya alındı Jeanne. Nemli bir hararet içinde pis kokular yayılıyordu. Belinin altına yastıklar yerleştirilmiş olan adam bir koltuğa uzanmış ve deri kaplı geniş bir taburenin üzerine uzattığı bacakları da ince yün örtülere sarılmıştı. Daha önce hiç görmemişti onu, Jeanne; kumaşçının balmumundan yapılmış bir maskeye benzeyen yüzü dikkatini çekti. İçi boşaltılmış ve beyazlamış bir bal kabağını andırıyordu. Gözleri sarı, ağzı dişsizdi.

Babacan bir tavırla yer gösterdi Jeanne'a.

"Ne kadar yatırım yapmak istiyorsunuz Bayan Beauvois?" diye sordu hemen.

Cevap vermekte tereddüt etti Jeanne.

"Karım ve ben, işlerinize bakarak aşağı yukarı bin ekü kadar olması gerektiğini tahmin ettik. Zira sizin gibi uyanık bir genç kadının, kazancını altın ve gümüşe çevirmeyi ihmal etmeyeceği muhakkak."

Jeanne'ın yerine, yüzündeki şaşkınlık ifadesi konuştu. Şaşmaz bir değerlendirmeydi bu!

"Pekala," diye devam etti yarattığı etkiye ve tahmininin doğruluğuna sevinen Üstat Contrivel, "güvenilir bir sarraf bulmanız koşuluyla, paranızın onda ya da on ikide biri kadar bir gelir elde edersiniz. Güvenilir sarraf derken, sadece dürüst bir adam değil, aynı zamanda işleri size bu faizi garanti etmeye yetebilecek kadar iyi giden bir bankacı olmasından söz ediyorum. Bunu, Lyon'da yerleşmiş olan Floransalılar, Cenovalılar ya da Romalılar yapabilir yalnızca. Ama bu aralar, Médicislerin işlerinin tehlike arz ettiğini ve Strozzilerin de parayı işletmek gerektiği ve bu da risksiz olmadığı için artık mevduata faiz ödemek istemediklerini duyuyorum."

Bu kavram ve isimleri ilk kez duyuyordu Jeanne. Hayret içinde dinledi; o âna kadar haklarında en ufak bir fikri bile olmadığı, çok farklı faaliyetler vardı dünyada. Kendisinin ancak teğet geçmiş olduğu kraliyet iktidarına paralel, güçlü ve gizli bir dünya mevcuttu. Tek kelimeyle, cehaletinin bilincine vardı.

"Karım size şefkat duyuyor," diye devam etti kumaşçı adam. "Bu durumda, benim de şefkat göstermem lazım size. Ve böyle bir yatırım yapmanızı tavsiye etmiyorum. Paranızı güvenli bir yerde saklayın. Floransalının biri size karşı yanlış bir şey yaparsa, yıllardır harcadığınız emeğin meyvesini yitirirsiniz."

Orada bulunan üç insan bedenini saran bir sessizlik, vadiye çöken bir bulut gibi kapladı Galande Sokağı'ndaki evi.

"Siz servetinizi nasıl edindiniz?" diye sordu Jeanne.

"Servet çarşıdan başka yerde edinilmez ama bu, mesleği iyi bilmek ve yerleşik bir düzen kurmakla mümkündür ancak. Ve sadece değerli madenler, dokumalar, yünlü kumaş, ipek, işlemeler, zor bulunan eşyalar, baharatlar gibi dayanıklı mallar servet kazandırır."

Jeanne, yedi sene önce Argentan pazarında ilk sarrafı, Üstat Barbolan'ı gördüğünden ve daha sonra başka pazarlarda Jacques Coeur'den ve onun aşırı gücünden bahsedildiğini duyduğundan beri bunları seziyordu.

"Çarşıda, çöreklerle servet yapamazsınız Bayan Beauvois. Sadece birkaç saat dayanır onlar."

Çan sabahın on birinci saatini çaldı; gerçekten de çörekler, gece yarısında tazeliklerini yitirmiş olurlar ve ertesi gün yenilemez hale gelirlerdi. Bu düşünce Jeanne için yeniydi.

"Paranızı artırmak için faaliyetlerinizi değiştirmeniz gerekir," diye devam etti kumaş satıcısı. "Size bir faaliyet önermeyeceğim, zira önerirsem o iş boyunca tavsiyelerde bulunmam gerekecek-

tir ve buna zamanım yok artık. Bir ev satın almanızı ve kiraya vermenizi tavsiye ederim. Geliri mütevazıdır ama tehlikesiz bir yatırımdır."

Daha önce bunu düşünmemişti doğrusu. Teşekkür edip, gitmeye hazırlandı.

Jeanne kapıya vardığında, güle güle ya da elveda yerine: "Siz yalnız bir kadınsınız Bayan Beauvois," diye ekledi adam.

Gri bakışını ona dikerek söyleyeceklerinin devamını bekledi Jeanne; devamı yoktu.

"Hepsi bu kadar," dedi kumaşçı muzip bir gülümsemeyle. "Tanrı sizi korusun."

Bayan Contrivel kapıya kadar geçirdi Jeanne'ı.

"Size söylemiştim, aklı tamamen başında," diye fısıldadı. "Vücudunu koruyamadı. Hayat bir tefecidir."

Daha çok görüşmek üzere sözleşerek kucaklaştıktan sonra ayrıldılar.

Hayat bir tefecidir! Sokağa çıktığında, sıcak tavuk hayal ederken bir kase soğuk bulgur yemeğiyle karşılaşmış gibi hissetti kendini Jeanne. Ciboulet'nin uyarıları ve Contrivel'in tavsiyeleri hiç de iç açıcı değildi.

Hazır gelmişken, terzi kadına uğrayıp selam verdi ve Sidonie'nin yanına gitti. Bu kısa güzergah üzerinde bir sıçana rastladı. Lağım kanalına doğru yönelen kocaman bir sıçana. Küçük bir çığlık attı. Sıçanın çığlık attığı yoktu: Durdu ve belki de şaşkınlıkla küstah burnunu uzatarak Jeanne'ı süzdü. Onu görünce neden çığlık atıyorlardı ki insanlar? Onun da insanlar kadar varolmaya hakkı yok muydu? Sonra, hemcinslerinden birini bulmak ve bozulmuş çörekleri onunla paylaşmak üzere kanala doğru gitti.

33
ÇOK SEVGİLİ HAPİSHANE...

*

Jeanne'ın Charles d'Orléans'ın şiirlerini satın almış olduğu bir seyyar kitapçı Bûcherie Sokağı'na geldiğinde, 1457 yılının Nisan ayı, sağanak yağmurların arasından gülümsüyordu. Bayan de Beauvois'yı görmek istedi. Jeanne'ın kendi dairesine taktırmış olduğu çıngırağın ipini çekti Guillaumet. Dükkandan ayrılamadığı zamanlarda, onu çağırmak için çıngırağı çalması yeterli oluyordu.

Jeanne aşağıya indi, seyyar satıcı onun önünde eğildi ve yeni bir kitap çıkardı heybesinden. Bu kitabın ilgisini çekeceğinden emindi, zira kopyaları peynir ekmek gibi satılıyordu. Jeanne deri kapağı açıp başlığı okudu: *François Villon'un Vasiyeti*. Şaşkınlıktan donakaldı. François ölmüş müydü?

"Hayır hanımefendi, capcanlı," dedi işportacı.

İlk mısraları okudu Jeanne:

Sene dört yüz elli altı,
Ben, François Villon, talebe...

O mu talebeydi? Hah! Dümeni anladı Jeanne: Kilisenin imtiyazlarından faydalanmak ve kralın adaletinden kaçmak içindi bu. Okumaya devam etti:

... Paramparça yüreğimi sarhoş eden
Çok sevgili hapishaneye
Son vermek geldi içimden.

Çok sevgili hapishane mi?

Kitap satıcısı okuduklarının onu büyülediğini sandı; az daha suratına fırlatıyordu kitabı. Bir an tereddüt etti, kendine hâkim oldu ve parasını ödedi: Otuz sol. Belki de ondan bahsediyordu tüm bu şiirlerde; öyle olup olmadığını öğrenmeliydi. Kafası karışmıştı: *Sene dört yüz elli altı*... Ne zaman yazmıştı ki bütün bunları?

Ama sonuçta, önemi yoktu!

Daha kitabı bile açmadan öfkeden kuduruyordu yine de. Çok sevgili hapishanesiyle kimi kandırıyordu ki? Bu serserinin hatırasına zincirlenmiş olan kendisi değil miydi sanki?

Nankör ve katıydı bana karşı
Zaptetti beni bakışı;
Acı çekmeme aldırmadan
Ölümü yaşattı bana;
Yürekler acısı pişmanlığımı duymadan
Can alıcı kaynağı koparmak istedi!

Yoksa başka bir kadın mı söz konusuydu? Ama ona kur yapacak zamanı nereden bulacaktı ki? Chermoye hadisesinden sonra yedi ay ortadan kaybolmuş ve Navarre Koleji'ni soymak için dönmüştü Paris'e! Cinayetten soyguna koşmak, bir kadına kur yapmak için güzel bir tarzdı doğrusu.

"Öyle bir kadın varolsaydı bari," diye düşündü Jeanne. François'nın sızlanmaları, sadece hayali bir kadına yönelikti muhte-

melen ve aşkı da sızlanma isteğinden çok daha az derindi. Soytarı, kendine kurban rolü vererek okuyucusunu ağlatıyordu.

Akşam, Philibert yatıştırdı kızgınlığını.

"Yeteneğinden başka bir şeyi yok, onu da elinden alma onun."

Jeanne'a yapılmış anıştırmaları arayarak şiirden şiire geçti Philibert.

"Hayır, kutsal ermiş kemikleri gibi çekmeceye konacak kalbini sana vasiyet etmek dışında söz etmiyor senden."

"İşte sana, mucizeler yaratmayacak bir kutsal kalıntı sandığı!"

"Ama niye Jacques Raguier'ye vasiyette bulunuyor ki?" diye sordu Philibert.

"O kim?"

"Kralın başaşçısı Lubin Raguier'nin oğlu."

"Bizim kralımızın mı?"

"Evet."

"Nereden biliyorsun?"

"Babam noter. Bundan iki yıl önce darağacını boylayan bir soylu olan Régnier de Montigny'ye ait bir mülkü Lubin Raguier'ye satmıştı."

"Soyluların kafalarının kesildiğini sanıyordum?"

"Evet, ama o, tepe tıraşı yaptırmak gibi bir hata işlemişti ve Kilise tarafından reddedildi."

"Niçin?"

"Kutsal bir çanak çalmıştı."

"Bütün bunlar çok acayip!" diye bağırdı Jeanne. "Villon'un, kralın bir hırsızın mülkünü satın almış olan aşçısının oğluna vasiyetle miras bıraktığını mı söylüyorsun?"

"Okuduğum şey bu!" diye haykırdı Philibert gülerek.

"Yani Villon'un, kraliyet ailesinden bir subayı tanıdığı anla-

mına mı geliyor bu?"

"Onu tanımasa bile oğlunu tanıdığı kesin."

"Ne bırakıyor ona?"

"Sana şiiri okuyayım:"

Ve Üstat Jacques Raguier'ye
Abruvouer Popin'i bırakıyorum,
Şeftali, armut, şeker, incir ağaçları,
İyi bir parça toprağın her zamanki tercihi,
Çam Kozalağı *deliği,*
Kapalı ve örtülü, tabanında ateş var,
Jakopence süslenmiş,
Ve ne çok bitki dikmek ister.[1]

"Tüm bunlar oldukça anlaşılmaz geliyor bana," diye belirtti Jeanne kaşlarını çatarak.

"İmalarla dolu," dedi Philibert gülerek.

"Evet ama kimse anlamadıktan sonra, kimi ilgilendirir ki?"

Philibert, aslında basit olan bu soruya şaşırmış gibi görünüyordu.

"Gülünç olan," diye karşılık verdi Philibert –zira yüksek sesle düşünüyordu– "Villon'un, bilinmeyen nedenlerle, sahip olmadığı şeyleri vasiyet ederek, birisiyle alay etmesi."

"Ne güzel iş," dedi Jeanne inatla. "Sana Tournelles Köşkü'nü vasiyet ettiğimi farzedelim. Sen tanınmamış birisin, ben de öyle.

1) Bu metin, açıklaması güç olsa da, açık saçıklığı şüphe götürmeyen anıştırmaları nedeniyle oldukça serbest, hatta gayri ciddi yorumlara yol açmıştır zaman zaman. Jakopen sözcüğüyle, Jakoben kastedilir: Jakobenlerin dini tarikatının Saint-Jacques Sokağı'nda bir manastırı vardı ve bu adı oradan almışlardı; bu keşişler, ayaklarına kadar inen cüppeler giyiyorlardı ve papazların gözünde aynı Cordelier Rahipleri gibi ikiyüzlü ve açgözlüydüler. Dolayısıyla, şiirin yedinci mısrası ikiyüzlü ve ahlaksız birine gönderme olabilir.

Bu güldürür mü seni? Herhangi birini güldüreceğine inanıyor musun, bunun?"

"Jeanne!" diye bağırdı Philibert. "Haklısın ve haklı olmakla hata ediyorsun. Ama şunu dinle:"

Eski zamanlarda peşinden koştuğum,
Güzel şarkı söyleyip güzel konuşan,
Yaptıkları ve söyledikleriyle sevimli,
Çekici çapkınlar nerede?
Çoğu ölü ve kaskatı şimdi,
Onlardan geriye hiçbir şey kalmadı artık:
Cennette huzur bulsunlar,
Ve Tanrı geri kalanları kurtarsın!

"Ölümlü olduğumuzu mu keşfetmiş yani?" dedi Jeanne. "Bu yüzden mi dünyevi yaşamını suçla adıyor? Kiliseleri soyuyor ve Tanrı'nın affını mı istiyor? Onu inkar etmekten vazgeçmeyen bir insan için ikiyüzlülük değil mi bu?"

"Senin gözüne giremeyeceği belli," dedi Philibert kitabı kapatarak.

Rezil ve sefih bir dünyaya yönelik çağrışımlar kadar, sahte bulduğu pişmanlıklardan da sıkılmış olan Jeanne, kitabı Philibert'e hediye etti. Bu sayfaların orada bulunması bile serserileri eve davet etmekmiş gibi geliyordu ona. François'nın, kralın başaşçısıyla ne gibi bir ilişkisi olabileceğini merak ediyordu sadece; onu Bourbon Dükü'ne götüren aynı bağ mıydı? Tamamen bencilce bir meraktı bu: Ne kendisinin ne de oğlunun bir gün François'nın saray çevresindeki marifet ve gevezeliklerinden ötürü zarar görmesini istemiyordu. Elde ettiklerini güvence altına almaya kararlıydı. Vaktiyle François, asillerin karşısında bir

baldırı çıplaktan başka bir şey olmadığını yüzüne vurmuştu, ama aynı engelin farklı taraflarındaydılar artık.

Bunu düşünmek, eskiden sevmiş olduğu kişiyi artık sevmemekten kaynaklanan hayal kırıklığını daha da acı kılıyordu sadece.

Aşk, gece olmadan bir ağaca konmaya çalışan bir kuş gibidir. Onunkiyse habire ağaç değiştirmeye zorlanıyordu.

Bir kez daha değiştirdi.

Bir mayıs sabahı, iyi giyimli ve sevimli yüzlü bir burjuva, Bûcherie Sokağı'na gelerek onunla görüşmek istedi.

"Ben Ythier Bonsergent, Philibert'in babasıyım," dedi oturduktan sonra.

Söyleyeceklerinin devamını tahmin etti Jeanne.

"Siz tecrübeli bir kadınsınız," dedi adam anlayışlı bir edayla. "Kolayca anlarsınız size söyleyeceklerimi. Philibert, birkaç hafta sonra lisans diplomasını alacak ve evliliğini hazırlama zamanı gelecek. Kısacası bu evlilik zaten ayarlanmış durumda; üç sene önceden kendisi de noter olan mal mülk sahibi bir meslektaşımla, Philibert'in onun kızı Blanche'la evlenmesi konusunda anlaşmış bulunuyoruz."

Jeanne'ın dizlerinde birleşmiş elleri titrer gibi oldu. Bir noter oğlu için evliliğinin önceden ayarlanmamış olması şaşırtıcı olurdu aslında. Belli bir servet düzeyinde evlilikler, aile mirasını artırma ve gücünü genişletmenin yolunu oluşturuyordu. Köylülerin dişi koyunlar ve koçlara yaptıkları gibi genç kız ve delikanlılar çiftleştiriliyordu. Jeanne'ın buna hazırlıklı olması gerekirdi sadece.

Noter, Jeanne'ın yüzünde bir tepki aradı ve hiçbir şey bulamadı; aldırmaz görünüyordu.

"Üstelik," diye devam etti, "karım ve ben, Philibert'in çocuk sahibi bir duldan ziyade, yaşıtı olan genç bir kızla evlenmesinin daha tercih edilir olduğunu düşünüyoruz."

Çocuk sahibi bir dul, böyle betimleniyordu demek. Gözünü bile kırpmadı. Noter biraz şaşırmış görünüyordu. Kuşkusuz, duygusal üzüntü gösterileriyle karşılaşmayı beklemiş ve kendine, asil ve tutkuları yatıştırmakla yükümlü aile babası rolünü yakıştırmıştı. Yapmacık tavrı içinde kaldı. Bay Bonsergent'ın, oğluyla ilişkisini, kimliğini ve adresini nasıl öğrendiğini bile sormamıştı Jeanne. Ama Paris'in üç kuruşluk muhbirlerle kaynadığını biliyor ve kolej kapıcısının Philibert'i, onun verdiği rüşvetten biraz daha pahalıya satmış olabileceğini tahmin ediyordu.

"Bu durumda, artık oğlumu görmemenizi rica etmeye gelişimi anlayacaksınızdır hanımefendi. Bu konuda onu da uyardım zaten ve söz dinler bir oğul olarak güçlük çıkarmadan isteğime uyacağını düşünüyorum."

O anda bir tepki vermenin daha uygun olacağına karar verdi Jeanne; aksi halde noter, onun şuursuz biri olduğu dedikodusunu yayabilirdi.

"Anladım sizi beyefendi," diye belirtti herhangi bir tartışmaya girmeden. Ve görüşmenin sona erdiğini belli etmek için ayağa kalktı.

Adam da kalktı, şaşkınlığı açıkça görünüyordu. Kapıyı açıp yol gösteren Jeanne'ı bakışlarıyla sorguluyordu. Eşiğe vardığında, ısrarla yüzüne baktı. Jeanne da mümkün olan en ifadesiz şekilde ona dikti gözlerini.

"Elveda beyefendi."

"O halde, elveda hanımefendi."

Merdivene yöneldi noter. Jeanne, onun ardından kapıyı örttü ve içinden gülmek geldi.

En iyi intikam, çoğu zaman hasımları bekledikleri tepkiden mahrum bırakmaktır. Ve noter Bonsergent da bir hasım sayılırdı. Tam anlamıyla paranın memuru, bireylere hükmetmeye yönelik güçlü bir makinenin bir çarkıydı. Tıpkı monarşi gibi. Meselenin duygusal boyutuna gelince, iptal olmuştu: Eğer Philibert, ailesinin planlarına katılıyorsa, sadece iki türlü açıklanabilirdi bu: Ya bu planların kendi çıkarına olduğuna karar vermişti, ya da fazla zayıftı. Her iki durum da, Jeanne'ın onun için çekiciliğini yitirdiği anlamına gelirdi. Dolayısıyla, o da Jeanne için çekiciliğini yitiriyordu.

Ama melankolinin saldırıları nasıl savuşturulacaktı? Philibert'le ilişkisi bir seneye yakın bir zaman sürmüştü ve bu kül yutmazlığını uyutmaya yetecek kadar uzun bir süreydi. Buna pek inanmasa da insanın asla belli bir amaç için sevmediğini düşünmesine rağmen, boşu boşuna sevmiş olma duygusuna karşı kendini savunmakta zorlanıyordu Jeanne.

Masanın başına oturdu ve hiç ara vermeden yazdı:

Bana eşlik eden için
Sevenim ben,
Ve işime gelmeyince
Sevmeyen.

Güzel konuşma
Hoşa gider
Öpücük altında
Aynı kalırsa.

Ne altınlar gördüm
Ne hazineler

Sağda solda
Bakıra dönüştüler.

Bir gün süren
Aşk yemini
Yalandır
Ve saçma sapan.

Yol üzerindeki
Bir sonraki sevgili,
Bana eşlik edecekse
Hiç bakıra dönüşmemeli.

Daha sonra aşağı indi ve Barthélemy'nin mezarını ziyarete gitti.

François için başka bir öğretmen tuttu, ama çan çalmadan çok önce koleje dönmüş olmasına dikkat etti. Yeniyetme delikanlıların aşk öğretmeni değildi o.

Jeanne ve Philibert'in ilişkisi kolejde duyulmuş olmalıydı, zira Francet de Pataye adındaki kızıl saçlı ve kalkık burunlu yeni öğretmen, birkaç baygın bakış attı ona doğru. Ama Jeanne mermerden yapılmış gibiydi. Üstelik fazla ham meyve yemenin, midede ekşimelere yol açma tehlikesi vardı.

34
"FRANSA KRALİÇESİ"
*

Ciboulet, sayılarının kırk bin olduğunu tahmin ediyordu; onun iyi haber aldığına şüphe yoktu. Kırk bin, neredeyse Paris nüfusunun dörtte birine eşitti bu. Her zaman fazlaydılar zaten ve Komutan-Kardinal d'Estouteville'in tepesi anideri attı; sertleşmeye karar verdi. Kırk bin kabuklu, bunun üç misli suç anlamına geliyordu. Sucuk hırsızlığından kutsal emanet deposu soygununa kadar çeşitli suçlar işliyorlardı. Uzmanlık alanları, burjuvaların, özellikle de kilisede dua eden burjuvaların keselerini kesmekti: "Bağbozumu" deniyordu buna. Yargıçlar bu serserilere ve onlar yüzünden işlerinin fazlalaşmasına diş biliyorlardı. Ayaktakımı da olsalar, en azından onurlu olmalıydılar biraz. Oysa laik ya da kiliseye bağlı yargıçların önüne çıkarıldıklarında, ağlayıp sızlanma, yalan ve alçaklıktan başka bir şey sergilemiyorlardı. Cılız bir yargıcın kaprisiyle sorgulamaya alınıp, kendilerini çırılçıplak bir halde büyük "sıpa"[1]nın üzerinde bulacaklarından şüphelendiklerinde, nasıl da güzel "soğan ayıklıyorlardı".[2]

Ne pis bir aletti şu 'sıpa'; üzerindeki demir çıkıntılar kıçınıza ve taşaklarınıza batarken, uyluklarınızı ayrık tutuyordu. Sonra, aşağı indiriyor, bir çorba içmek üzere mutfağa yolluyor ve daha

1) İki ucunda iki üçgen oluşturacak şekilde dört ayak üzerine sabitlenmiş, dar ve uzun tahta. (Ç. N.).
2) Argoda kullanılan "soğan ayıklamak" deyimi, soğanın kat kat soyulması gibi, gerçeği yavaş yavaş itiraf etmek anlamına gelir. O zamanlar, ispiyonculara "soğan ayıklayıcı" denirdi.

sonra da, tekrar ata biner gibi oraya oturtmayı öneriyorlardı. "Pişirmek" diyorlardı buna. Yaptıkları kötü işleri ve suç ortaklarının adlarını itiraf etmemekte direnen dik kafalılar, "kerevete"[1] yollanıyorlardı; kemikleri öyle kırılıyordu ki, daha sonra atıldıkları zindanda ölümü beklemekten başka yapacak birşeyleri kalmıyordu artık.

Atlı ve taşaklı muhafızlar, Mısır'ın üzerine çöken on felaket gibi kabukluların üzerine çöktüler birdenbire. Ayrım gözetmeksizin tutuklamaya giriştiler ve Tanrı bile kendi yandaşlarını tanıma zahmetine girmedi çünkü bir tane bile yoktu aralarında. Birçoğu Saint-Jacques de Compostelle'e gidip hacı olmuşsa da, laik adaletten korunmak için yaptırdıkları tepe tıraşı, ellerine geçen ilk fırsatta kiliselerin bağış kutularını soymalarına, Kudas kitabını ya da kutsal ekmek kabını aşırmalarına mani olmuyordu. Onlara göre bu günah değildi. Hatta tam tersiydi neredeyse. Tanrısal iyilikten önce davranmaktan başka bir şey yapmıyorlardı.

Her ne olursa olsun bir çok orospunun hoşuna gitti bu baskınlar: Kazançlarının tamamını kendilerine saklayabileceklerdi artık, zira kabukluların çoğu pezevenklikle iştigal ediyordu.

Bu sefer, ne başpiskoposluk ne de üniversite sahip çıkıyordu, bu fırsatçı tepe tıraşlılara. Kötü niyetliler, onlara bakan yargıçların bit veya cüzam kapmaktan korktuklarını iddia ediyorlardı.

Her halükarda, Paris'teki bit ve pire sayısının azaldığı doğruydu. Bazı şakacılar, havayı temizlemek için kabukluların çoğunun içine kapatılmış olduğu Châtelet'nin ateşe verilmesini dilediler.

İçlerinden rasgele seçilen en az iki düzinesi asıldı. Aranan ka-

1) Şüpheliyi bir ipe bağlayıp, belli bir yükseklikten yere veya içi su dolu bir tekneye atmaktan oluşan bir işkence.

tiller, nüfuzlu ilişkileri olmayan sabıkalılar, Jeanne'ın kardeşi Denis'nin ayağını kesmeye kalkışmış olan adam gibi "timsahlar" ve diğerleri.

Parisliler rahat nefes aldı, Jeanne da öyle; küçük François'nın hava almak için sütanneyle birlikte her dışarı çıkışında titremeyi bırakabilirdi artık.

Geriye, Mucize Alanları kalıyordu. Başlıca altı tane vardı Paris'te: Maubert Meydanı, Barbeau Kulesi çevresi, Grev Meydanı'nın kuzeyi, Sainte-Avoie, hal bölgesi ve Saint-Martin Kapısı'nda. Kabuklular kadar müteşebbis olmayan dilenciler, elverişli yerlerde yoğunlaşıyorlardı. Her şeyden önce yiyecek ve büyük hanların olduğu bölgelerde. Hal bölgesinde örneğin, kapanıştan sonra artıklar onlara atılıyordu zira. Ve hanların etrafında, çünkü karınlarını doyurmaya gelenler ya da tıkınıp çıkanlar, bu aç insanların görünümünden bir nevi suçluluk duyuyorlar ve onları kendilerinden uzakta tutmak için para atıyorlardı. Daha çok kalabalık yerlerde bulunuyorlardı dilenciler. Mesela Grev Meydanı'nda, zira bir çok insan acaba tesadüfen asma veya haşlama yoluyla infaz edilen birkaç güzel idam ya da çark işkencesi görebilir miyim diye dolaşmaya geliyordu oraya. Bir cellat tokmağının, çarka bağlanmış bir serserinin kemiklerini çatır çutur kırışını seyretmek kanlarını güzelce ısıtıyordu!

Bir sabah, bir kral vekili geldi ve Belediye Başkanı Guillaume de Vercel'in, Jeanne'ın belediye meclisinde yer almak üzere seçildiğini bildiren yazılı kararını iletti. İlişikteki bir mektup, ertesi gün başkanla görüşmeye gitmesini rica ediyordu; görevinin hak ve ödevlerini anlatacaktı ona. Jeanne düşündü: Üç dükkan için vergi ödediği, pastacılıkta yılların tecrübesine sahip olduğu ve saygın biri olarak tanındığı için satıcılar, tüccarlar ve zanaatkarlardan oluşan bu mecliste yer almayı hak ediyordu kuşkusuz,

ama bu işte kralın da parmağı olduğunu da tahmin ediyordu aynı zamanda.

Başkanın söyledikleri bu tahminini teyit etti.

Başkan, bir sürü kağıdın ağırlığı altında bel vermiş rafların daha da daralttığı kendi dairesinden ancak biraz daha büyük bir büroda kabul etti onu. Ama cüppe, özel başlık ve kürklü, kırmızı pelerin, yani parlamento yargıçları gibi rahatsız edici bir kıyafet giymişti. En az Noter-Dame'ın dış cephesi kadar işlemeli, yüksek arkalıklı bir koltuğa oturmuştu. Geniş ve alaycı yüzünde kurnazlık okunuyordu.

"Hanımefendi," dedi belediye başkanı, "meclisimizde kadın sayısı azdır. Hepsinin de bilgeliklerinden dolayı aramıza seçilmiş olduklarını öğrenmeniz hoşunuza gidecektir."

Jeanne gülümsedi ve böyle bir mecliste yer alma şerefine nail olduğu için memnuniyet duyduğunu belirtti.

"İyi bir danışman olarak tanındınız şehrimizde," diye devam etti Guillaume de Vercel muzip bir bakış atarak:

Kraldan başka hiç kimseye danışmanlık yapmış değildi ve Barthélemy bunu yapış tarzını ihtiyatsızca bulmuştu üstelik. Bu göreve atanması, kralın isteğiyle olmuştu demek ki.

Görüşme karşılıklı nezaket ifadeleriyle son buldu ve başkan, bazı somut ayrıntıları açıklaması için belediyenin başmemuruna emanet etti Jeanne'ı. En önemlisi kıyafetti, en kısa zamanda diktirmesi gerekiyordu. Masrafı karşılanacaktı.

Terzi durup dinlenmeden çalıştı. Uzun elbise denen giysi, on günde hazır oldu. Bu bir şanstı çünkü ertesi gün meclis toplanıyordu. Jeanne, kemerli zemin katı nedeniyle Direkli Konak diye anılan Belediye Sarayı'na atla gitti. Binici, kiraladığı bakla kırı rengindeki rahvan kısrak üzerinde görkemli olmanın yanı sıra güzel de olduğu için geçerken insanlar toplandı etrafında.

VII. Charles, maddi hediyelerden sonra şerefli ve yüksek bir görev vererek onu ödüllendiriyordu aslında. Bunun farkındaydı Jeanne. "Niçin bu kadar uzun zaman sessiz kaldı ki?" diye sordu kendi kendine. Onu sınamak içindi, kuşkusuz.

Sayıları otuzu bulan meclis üyeleri, Jeanne'ın daha geniş olacağını umduğu bir salonda toplandılar: On metreye altı metreden ibaretti. Dahası, Paris onun öneminin bilincine yeni yeni varıyordu.

Jeanne, şu ya da bu konuda öneriler sunan tüccarları dinledi: Su ihtiyacının karşılanması, bazı sokaklara kaldırım taşı döşenmesi, hazineye kalan evlerin onarımı, kabuklulara yapılan baskının sonuçları. Sonra da söz almak istedi.

"Mucize Alanları sorununu hatırlatmak isterdim monsenyör."

Hafif bir uğultu yükseldi.

"Bayan meclis üyesi," diye karşılık verdi belediye başkanı, "pek çözüm bulamadığımız bu sorun hakkındaki düşüncenizi duymak çok memnun eder bizi."

Jeanne başını salladı ve ayağa kalktı.

"Bu alanları dolduran dilencilerin hepsi," dedi "sefil, sakat ve şanssız zavallılar değil. Halkın hayırseverliğini sömüren fırsatçılar bunlar. Kötülükte usta olan kabukluların tersine onları suçtan ayıran tek şey, tembellik. Çoğu köylerinden sürülmüş ve iradeleri felaketler yüzünden felce uğramış köylüler ve eski askerler. Onlardan birini, ilgisini uyandırarak saygınlığına kavuşturdum yeniden: Ona yiyecek vermemi istiyorsa, banyoya gitmesi gerekiyordu. Ve oradan çıktığında, özsaygısını geri kazanmıştı. Önceden topal taklidi yapıyordu: Normal bir şekilde yürümeye başladı. Ve iyi niyetle çalıştı. Onların toplandıkları yerlere niye Mucize Alanları dendiğini biliyor musunuz? Çünkü orada, ani-

den ve Tanrı'nın hiçbir müdahalesi olmadan organ ve duyularına kavuşuyorlar. Eller içlerine kıvrıldıkları giysi kollarından dışarı çıkıyor, bacaklar çözülüyor, dizlere bağlanmış takma bacaklar çıkarılıyor ve pelerinlerin altından ayaklar beliriyor yeniden; bayat sucuklardan imal edilmiş kesik kol ve bacaklar sökülüyor, balmumundan yapılmış tuzlubalgam ve cüzamlar atılıyor, balık pullarından başka bir şey olmayan göz perdeleri yerlerinden çıkarılıyor, topallar topallamayı bırakıyor..."

Meclis üyelerinin duyduklarıyla büyülenmiş ve faltaşı gibi açılmış gözleri Jeanne'ın üzerine çevrilmişti. Bu sarışın, güzel ve tertemiz kız, o alçakların sırlarını nasıl bilebiliyordu?

Ama biliyordu işte, bir çözüm önermesini bekliyorlardı.

"Onların yakalanıp zorla yıkanmalarını, bitlerden arındırılıp saç ve sakallarının tıraş edilmesini öneriyorum. Böylece sahtekarlıklarına son verilsin. Sonra da temiz giysiler verilsin onlara. Bu yolla, iğrenç mesleklerinin gerektirdiği tiksindirici kılıkları da ellerinden alınır..."

Yeni gülüşmeler ve daha yoğun alkışlar yükseldi. Başını sallayarak dinleyicilere teşekkür etti Jeanne.

"Uygun bir şekilde giyinince," diye devam etti, "acıma hissi uyandırmayacaklar ve dilenemeyeceklerdir artık. Çalışmayı kabul etmek zorunda kalacaklardır. İçlerinde gerçekten sakat olanlar, bekçilik yapabilirler mesela ya da dört organa ihtiyaç duyulmayan herhangi bir iş. Daha sonra gitmeyi alışkanlık haline getirdikleri yerlerde, şu meşhur alanlarda toplanmalarını engellemek uygun olur. Bu tür yerleri biliyorum. Terk edilmiş bölgelerdir ve namuslu insanlar buralara gitmekten kaçınırlar, çünkü dilenciler istila etmiştir. Buraların eski durumlarına getirilmesini ve çekici kiralarla tüccarların oraya yerleşmeye teşvik edilmesini öneriyorum."

Yine alkışlar duyuldu. Sonra da sorular:

"Nasıl giydireceksiniz onları?"

"Nereye yerleştirilecekler?"

Kolunu kaldırdı Jeanne.

"Giyim konusunda, başkanın onayıyla sahiplerinin artık giymediği, eski, ama düzgün ve temiz giysiler toplanmasını öneriyorum. Sandıklarda da yer açılmış olur böylece."

Bu yorum bazı üyeleri güldürdü. Başkan da gülümsüyordu.

"Konut meselesine gelince, çalışma karşılığı alacakları ücret, mütevazı da olsa bir konut edinmelerine olanak sağlayacaktır. Mal sahipleri de onların imkanlarına uygun kiralara ve ödeme mühletlerine razı olurlar. Herkesin memnuniyeti, maddi fedakarlığı fazlasıyla telafi edecektir. Üstelik Paris'te kimsenin oturmadığı ve az biraz beceriyle oturulabilir hale gelebilecek bir çok yer biliyorum. Ben kendim, Normandiya'dan yeni geldiğimde böyle bir yerde kalmıştım, bir süre."

"Nerede?" diye sordu başkan yardımcılarından biri.

"Cornouailles Koleji'nin sağındaki dar sokakta," diye cevap verdi Jeanne gülümseyerek. "Eşeğimle birlikte orada kalıyordum."

Kahkahalar ve alkışlarla selamladılar bu bilgiyi.

"Bu insanları eski haline getirmeyi düşündüğümüz binalarda bir araya toparlamak gerekmez mi?" diye sordu kendini sepici ve kunduracı olarak tanıtan bir tüccar.

"Yeniden bir araya gelirlerse kötü alışkanlıklarına dönmelerinden korkarım. Tam tersine onları dağıtmak ve onlara iyi örnek teşkil edecek sıradan insanların içinde eritmek daha iyi olur bence."

Zabıt katibinin tüyü, Bayan de Beauvois'nın önerilerini özetlemek için kağıdın üzerinde gidip geliyordu. Guillaume de Ver-

cel, üyelerin düşünüp karar vermelerini, sonra da lehte ve aleyhteki oyların sayımına geçilmesini istedi. Bayan de Beauvois'nın tasarısı oybirliğiyle kabul edildi.

Başkan, tokmakla kürsüsüne üç kere vurarak oturumun sona erdiğini bildirdi. Meclis üyeleri kalktılar ve büyük lal rengi bir dalga halinde içerideki büyük salona geçtiler. Başkan gülümseyerek ona doğru yöneldiğinde, Jeanne'ın çevresini sarmışlardı bile.

"Hanımefendi, sizinkileri sormamız doğrultusunda bize yapılan tavsiye, bize yıllardan beridir çözümsüz gibi görünen bir sorunun çözüm yolunu, on beş dakikadan kısa bir sürede önrenmemizi sağladı."

Özellikle bu denli aklı başında bir kadın tüccardan destek bulmaktan çok memnun olan kadın üyeler sarmıştı Jeanne'ın etrafını. Bunların çoğu, yaşlı ve saygın hanımefendilerdi ve kuşkusuz kralın gözdesi olarak gördükleri biriyle ilişki kurmaktan mutluydular.

Yandaki büyük salonda hafif bir yemek verildi, ama salon o kadar da büyük değildi aslında, zira o kadar sıcaktı ki pencereleri açık tutmak gerekti. Başkan, yeni kadın üyeyi sağına oturttu.

Kendini sarhoşluğa bırakabilirdi Jeanne. Hoşnut olduğu kesindi ama serinkanlıydı; kısrağına binip Bücherie Sokağı'na döndü.

François hayranlıkla baktı ona.

"Anne... Sen misin?"

Çekingen bir şekilde okşadı kırmızı pelerini. Jeanne oğlunu kucağına aldı ve şakadan azarladı onu:

"Kırmızıya mı hayran oldun? Anneciğine mi?"

Dadı da hayran kalmıştı.

"Hanımefendi... Bir kraliçeye benziyorsunuz!"

François Villon'dan öcünü almış olduğuna hiç kuşku yoktu. Onun pek hoşlandığı, gerçek ve sahte sefiller dünyasını yıkmıştı işte. Onu affetmiyordu. Ayaktakımının o yılışık zayıflık dünyasını ortadan kaldıracaktı.

Gerçekte affetmediği, bir an bile olsa, onu sevmiş olmasıydı.

İki gün sonra kral, Jeanne'ı çağırttı.

Yeniden Tournelles Köşkü'nün salonunda ve VII. Charles'ın kırmızı burnunun karşısındaydı.

Jeanne içeri girince kral ayağa kalktı, orada hazır bulunan kişileri gönderdi ve gitgide tekdüzeleşen dertli adımlarla salonda gezinmeye başladı. Ama her zamanki bariz cansızlığına rağmen taşkın duygularla sarsılıyor gibiydi. Sağ ayak bileğinin şişmiş olduğunu fark etti Jeanne.

"Meclisteki ilk müdahalenize ilişkin rapor masamın üzerinde," dedi Charles neşesiz bir sesle. "Şu dilenciler yarasına gereken ilacı bulmuşsunuz. Önerilerinizin uygulanması emrini verdim. Sizi Guillaume de Vercel'e tavsiye etmekte haklı çıktım."

"Efendim..." diye söze başladı Jeanne. Teşekkür etmek istiyordu.

"Bana teşekkür etmeyin. Menfaat icabı yaptım bunu. Ve beni çok memnun ettiniz. Size söylemiştim, Jeanne adı bana şans getiriyor."

Birdenbire insan ilişkilerinde daha önce hiç çıkmamış olduğu bir düzeyde buldu kendini Jeanne: Yalnızca hayatta pişerek çelikleşmiş kalplerin kaldırabileceği apaçık gerçeklerin düzeyiydi bu.

"Jacques Coeur'ün gücü hakkında hiçbir şey bilmiyordunuz ama tehlikeli olduğunu sezdiniz. O adamın iyiliği kadar kötülü-

ğü de dokundu krallığa. Düşmanlarım olan İngilizler ve Burgonyalılarla bağlar kurdu. Demir kadar güçlü bağlardı bunlar, çünkü altından dokunmuşlardı. Panayırların yararına kırsal bölgelerimizi yıkıma terk etti, zira onun için çalışan sarraflar en fazla kârı orada yapıyorlardı. Ülkenin altınını dışarı çıkarttırıp, Venedikli ve Floransalıların kasalarına yolladı. Fazla güçlüydü. Siz haklıydınız."

Bu kadar iltifat neyin habercisiydi acaba? Merak ediyordu Jeanne.

Kral ona doğru döndü ve her zamanki nezleli sesiyle:

"Siz ve ben, büyük bir haksızlığın kurbanlarıyız Jeanne," dedi. "Fransa Kraliçesi olmalıydınız siz. Ama artık çok geç. Ve metres olarak seçmekle size kötülük yapmış olurum. Çok gençsiniz: Tanrının belası oğlum dert açar başınıza. Görevinize devam edin: Korunmanızın en iyi yolu, kraliyet için çalışmanız olacaktır."

Demek ki kral sevgi istemek için değil, teşvik etmek için çağırtmıştı kendisini. Ve onun geleceği için kaygılanıyordu. İçten ve gösterişsizce teşekkür etti Jeanne. Charles başını salladı. Genç kadın ayağa kalktı.

Kapıya vardığında kral ona seslendi:

"Kardeşinizi gördünüz mü bir daha?"

"Hayır efendim," diye cevap verdi Jeanne afallayarak.

"Niye?"

"Doğruyu söylemek gerekirse efendim, büyük bir hayal kırıklığına yol açtı bende."

Muzip bir gülümseme süsledi hükümdarın yüzünü.

"D'Argency Efendi sevginizi hak etmiyordu, öyle değil mi?"

Vay canına! Bu adam her şeyi biliyordu demek ki!

Jeanne'ın gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Kral, onun cevabını

beklemedi ve Jeanne'ın bir kez daha duymuş olduğu, o münasebetsiz, rezilce gülüşle güldü.

"Gördüğünüz gibi Jeanne, benim zaten bildiğim bir şeyi teyit ettiniz. Asil bir kan, en iyiyi de en kötüyü de üretebilir! Haydi, Tanrı sizi korusun!"

Görüşmeden alak bullak bir halde çıktı Jeanne. Fransa Kraliçesi ha! Atına binerken, d'Argency Kontluğu'nun el değiştirmesinin sarayın gözünden kaçmasının gerçekten mümkün olamayacağını düşündü.

"François Villon'dan söz açmadı ama," diye düşündü sonra da. Bu meseleden haberdar olmadığı için mi susmuştu? Yoksa nezaket icabı mı?

Uzun meclis üyesi cüppesini giydiği günkü gibi, La Coudraye'den beri çok yol almış olduğunu düşündü bir kez daha. Kralın ağzından, Fransa Kraliçeliğine layık olduğunu duymak güzeldi!

Ama bu şeref verici iltifatlar, özsaygısını okşasa da, erkeksiz bir eve dönmekte olduğu gerçeğini değiştirmiyordu hiçbir şekilde.

35
YAHUDİLER SOKAĞI VE ŞEYTANLIKLAR

*

Sorun olduğu gibi duruyordu. Kumaşçı Contrivel, ona ne yapmaması gerektiğini söylemiş ama ne yapması gerektiğini belirtmemişti. Ve yeni elde ettiği konumda, insanlara tavsiyelerini sormak daha da güçleşiyordu. Belediye meclisi üyelerinden biri, işbilir ve dürüst bir para babasının isim ve adresini verebilirdi ona elbette. Ama o zaman mallarının ve gelirlerinin kesin miktarını öğrenir ve onun üzerinde üstünlük sağlardı; hatta gerektiğinde bunu ona karşı kullanabilirdi. Bazı üyeler, başarının fazlasıyla ödüllendirdiği bu genç kadına kıskançlık duymuş olmalıydılar gerçekten de.

Bir akşam aynada kendini incelerken, sorusunun cevabını elinde tuttuğunun farkına vardı. Isaac'ın aynasıydı bu. Praglı Isaac'ın. Onun sözcükleri yankılandı kafasında:

"Gidip babamı gör, Isidore Stern, Yahudi Sokağı'nda oturuyor."

Heyecanlanmıştı Jeanne.

Neredeyse yedi sene olmuştu. İlk aşığıydı Isaac. Hatırası, ilk günkü gibi duruyordu.

Niye gitmemişti ki Yahudi Sokağı'na? Çünkü olaylar hızla çökmüştü üzerine. Çünkü Isaac'ın kendisi, Yahudilerle görüştüğü takdirde karşılaşacağı tehlikeler konusunda uyarmıştı onu. Ve zaman geçtikçe, uyarılarının haklılığını anlıyordu. Yahudiler, esrarengiz engellerle yalıtılmış gibiydiler. Bu bahis, Hıristiyanlar

arasında nadiren geçiyor ve her zaman bakışmalar ve suskunluklar ona eşlik ediyordu. Guillaumet bile Yahudilerin cehennem güçleriyle tehlikeli ilişkiler içinde olduklarına inanıyordu.

"Her cumartesi gece yarısı şeytan çağırıyorlar," diye belirtmişti, bir Yahudinin Bücherie Sokağı'ndan geçtiği bir gün.

Siyah pelerininin sırtındaki sarı yuvarlaktan dolayı hemen tanımıştı onu... Zira şehirde nadiren görülüyorlar, Sainte-Avoie ve Billettes Manastırı taraflarındaki mahallelerinde duruyorlardı.

"Şeytanı çağırmak, Tanrı'yı çağırmaktan daha kolay gibi görünüyor," diye karşılık vermişti Jeanne. "Neden çağırıyorlar ki onu?"

"Kurşunu altına dönüştürmek için!" diye bağırmıştı Guillaumet.

"Ben de çağıracağım öyleyse," demişti Jeanne şakayla.

"Aman hanımefendi! Ruhunuzu ona satmanız gerekir!"

Kendisinin kesin doğru olarak gördüğünü saçmalık olarak değerlendiren Jeanne'ın şüpheciliğine kızmış görünüyordu.

"Guillaumet," dedi Jeanne sert bir şekilde, "bilmediğin şeyi tekrarlamayı bırakmalısın."

Şeytanın kurşunu altına çevirdiğini gördüğünde bana haber ver ki, ben de gideyim oraya.

Bunun imkansız olduğunu, çünkü Yahudilerin şeytanı sinagoglarında çağırdıklarını ve Hıristiyanların oraya girmelerine izin verilmediğini söyledi Guillaumet. Ama ses tonu ateşliliğini yitirmişti yine de.

Her ne olursa olsun, Yahudi Sokağı'nın nerede olduğunun sorulması gereken kişi o değildi.

Erkenden yola çıktı Jeanne, Küçük Köprü'yü ve daha sonra da Notre-Dame Köprüsü'nü geçip Saint-Antoine Sokağı'nı katetti. İşlemeci dükkanındaki bir kadına, Yahudi Sokağı'na nasıl gi-

dildiğini sordu. İşlemeci kadın, gün ışığından faydalanmak için kapının eşiğinde çalışıyordu. Yaptığı işe hayran oldu Jeanne: Turuncu haşhaş rengi ipeğin üzerine altın rengi iplikle bir çiçek resmi işliyordu. Bitmiş kısım, Argentan'da Isaac'ın çadırında görmüş olduğu değerli kumaşları hatırlattı ona. İşlemeci kadın kafasını kaldırdı ve gözlerini kırptı.

"Yahudi Sokağı diye bir yer yok," diye cevap verdi.

Afallayan Jeanne, kendisini süzen kadına baktı.

Yahudiler Sokağı var. Yahudi Sokağı Lyon'da.

Oraya nasıl ulaşacağını tarif etti kadın.

Öyleyse Isaac, sokağa başka bir şehirdeki adını vererek yanılmıştı. Demek ki Parisli değildi ve buraya sık gelmiyordu kuşkusuz.

"Yaptığınız şey pek güzel," dedi işlemeciye.

"Onların tüccarlarından biri için. Kafirlere satacaklar onu."

Yahudiler Sokağı diğerlerine benziyordu. Tek fark, lağım kanalında neredeyse hiç çöp bulunmayışıydı; su dümdüz akıp gidiyordu. Isidore Stern'in adresini sordu Jeanne. Hiç de sıradan bir dükkan değildi burası: Demirlerle donatılmış iki kalın kapı, duvarları tahta kaplı küçük bir salona açılıyordu. Taş zeminde bir halı örtülüydü. Bir etajerin üzerinde yedi kollu büyük bir şamdan, bir kitap, birkaç kağıt ve bir terazi duruyordu. Mobilya olarak bir masa, bir bank ve iki tabure vardı. İki adam masada oturmuş, satranç oynuyordu. Her ikisi de beli kemerle sıkılmış uzun ceket giymişti. Duvarda, iki tane uzun, siyah ve kürklü pelerin asılıydı. Adamlardan biri küçük ve kalındı, kahverengi ve dörtgen bir sakalı vardı ve başı açıktı; zayıf olan diğeri sakalsızdı ve siyah ipekten takkesinin altındaki saçları beyazdı.

Komşu dükkanda da satranç oynanıyordu.

"Şah!" dedi takkeli adam.

Kahverengi sakallı adam sessizce güldü.

"Isidore," dedi gülünç bir aksanla, "para için oynasan, hayatını bundan kazanabilirdin!"

Birden, Jeanne'ın varlığını fark ettiler ve başlarını ona çevirdiler.

"Ben Jeanne de Beauvois. Isidore Stern Üstat ile görüşmek istiyordum."

"Benim," dedi beyaz saçlı adam belli belirsiz bir tereddütten sonra ve ayağa kalktı.

Oğlu gibi iri yapılıydı.

Öteki adam izin istedi ve gitti.

"Sizin için ne yapabilirim?" diye sordu Isidore Stern.

"Tavsiyede bulunabilirsiniz."

Isidore Stern bir an düşündü ve Jeanne'ı karşısına oturmaya davet etti.

"Hangi konuda?"

"Parasal."

"Size adımı kim verdi?"

"Oğlunuz, Isaac."

Kaşlarını kaldırdı yaşlı adam.

"Oğlumu tanıyor musunuz?"

"Aşağı yukarı yedi yıl önce, Argentan'da bir panayırda tanımıştım. İhtiyacım olursa, size başvurmamı tavsiye etmişti."

Isidore Stern başını salladı ve karanlık bakışını Jeanne'a dikti. Parmaklarını masanın üzerinde birleştirdi; elleri Isaac'ınkiler kadar ince ama biraz daha kemikliydi belki.

"Tavsiyenize karşılık size ödeme yapmaya hazırım Üstat Isidore," dedi Jeanne.

"Sizi dinliyorum."

Jeanne durumunu ve isteğini açıkladı ona; kumaşçı Contri-

vel'in uyarılarını da aktardı.

Stern bir süre suskun kaldı.

"O kumaşçının hakkı var," dedi. "Paranın önemli ölçüde artırılabilmesi, sadece ticaret, banka ve finans alanlarında mümkündür gerçekten. Bu üç alanın hiçbirinde yer almıyorsunuz."

"Tüccar değil miyim ben?" diye sordu Jeanne, şaşkın bir halde.

"Hayır. Siz, ticaret zincirinin ucundaki bir satıcısınız. Çöreklerinizde kullandığınız malzemeleri ve unu da kendiniz satsaydınız, biraz farklı olurdu. Ama o zaman, tarlalara, bir un değirmenine ve ununuzu taşımak için arabalara sahip olmanız gerekirdi. Şüphesiz yüz yirmi sol ödediğiniz beş kiloluk bir torba unun değeri, yirmi ya da otuz soldan fazla değildir aslında. Ununuzu halden alarak, çiftçiyi, değirmenciyi ve nakliyeciyi zenginleştiriyorsunuz mesela."

Bu basit analiz Jeanne'ı hayrete düşürmeye yetti; bunları hiç düşünmemişti. Adamın besin maddelerinin fiyatlarını bilmesine de şaşırmıştı.

"Gerçek tüccar," diye devam etti Stern, "panayırlara kendi malını satmaya giden kumaş veya deri imalatçısıdır. Sadece kendi masraflarına para öder ve aradaki farkın tamamı ona kalır."

Kumaşçının servetinin kaynağını şimdi anlıyordu Jeanne.

"Bir çiftliğe sahip olmam mı gerekir yani?"

"Çiftlik satın alacak imkanınız varsa şayet. Bu durumda, çiftliğe yatırdığınız parayı ancak bir sonraki sene hasatta geri almaya başlarsınız. Üreteceğiniz un miktarı tükettiğinizden çok daha fazla olacaktır kuşkusuz. Gerekli arabaya da sahip olmanız şartıyla, fazla unu panayırlarda satabilirsiniz o zaman."

Yeni edindiği bilgileri sindirmeye çalışarak bir an düşündü Jeanne. Sonuçta pek bir şeyden fazla bir şey anlamamış olduğu-

nu anlıyordu.

"Peki paranın kendisinden kazanç elde edemez miyim?" diye sordu.

Stern arkasına yaslandı ve bir gülümseme gölgesi sert yüz hatlarını gevşetti.

"Ödünç verilen paradan faiz almak, kilisenizce haksız kazanç olarak görülüyor," diye cevap verdi. "Yine de yapılıyor bu elbette, ama hemen hemen yasadışı bir şekilde ve para miktarı fazlalaşıp da borçlu taraf ödeme güçlüğüne düştüğü anda, haksız kazanç var diye bağırmaya başlıyor ve alacaklı taraf toplumun gözünde lekelenmekle ve genellikle mahkeme yoluyla alacağının iptali ya da hapisle karşı karşıya kalıyor. Kraliyet himayesinden yararlanan bir adamın başına da geldi bu."

"Jacques Coeur mü?"

"Ta kendisi."

Bir sessizlik oldu ve Isidore Stern dikkatli dikkatli ziyaretçisine baktı.

"Isaac'ı Argentan'dan beri görmediniz, öyle mi?" diye sordu.

"Hayır. Şimdi nerede?"

"Napoli'de."

"Paris'e gelmeyecek mi?"

"Nadiren geliyor. 10 Haziran gibi gelmesini bekliyorum."

Bu haber üzerine vücudunu kaplayan heyecanı belli etmemeye çalıştı Jeanne.

"Ona Jeanne'ın, Jeanne de Beauvois'nın, Argentan'daki satıcı kızın sizi ziyarete geldiğini ve kendisini tekrar görmekten mutlu olacağını söylemek inceliğini gösterir misiniz lütfen? Bücherie Sokağı'nda, *Büyük Çörekçi* adında bir dükkanım var."

Isim ve adresi tekrarlayarak başıyla onayladı yaşlı adam. Jeanne ayağa kalkıp tavsiye için para ödemeyi teklif etti. Stern ba-

şını salladı gülerek.

"Sözcükler için para alınır mı? Ya da tecrübe için?"

Bu düşünceye şaşırarak gülümsedi Jeanne.

"Belediye meclisine yeni atanan hanım sizsiniz, değil mi?" diye sordu Stern, ona dükkanının eşiğinde eşlik ederken.

"Doğru," diye cevapladı Jeanne, bu haberin ona kadar ulaşmış olmasına şaşarak. "Siz nereden biliyorsunuz?"

"Atamanız, Belediye Sarayı İdare Amirliği'nin kapısına asılan günlük bültende ilan edildi. Paris dilencilerinin yeniden saygınlıklarına kavuşturulmasını ve Mucize Alanları'nın ortadan kaldırılmasını öneriyorsunuz, öyle değil mi?"

Başıyla onayladı onu, Jeanne. Tasarının ilan edilmesi, hayır işleriyle toplumda saygı uyandırmaya karar veren dokuz hanımın kendiliklerinden onun etrafında toparlanmasını sağlamış ve Jeanne da onların yardımını kabul etmişti.

"Sorunuz hakkında düşüneceğim," dedi Stern. "Sizi tatmin edebilecek bir cevap bulursam, Isaac'la haber yollarım size."

Teşekkür etti ve yola koyuldu Jeanne. Hem umutlanmış olduğu, hem de bu umuda hayatında yer vermek istemediği için kafası karışmıştı.

Dönüş yolunda, ilerlemesine izin vermeyecek kadar yoğun bir kalabalığın içinde buldu kendini Grev Meydanı'nda. Biri mi infaz ediliyordu? Buna dayanamayacağını düşündü. O gün, herhangi başka bir günden daha zor katlanabilirdi buna. Sonra kaynana zırıltıları eşliğinde, takıntılı yaşlı karıların kesik kesik ve kafa şişiren ritmi yükseldi kalabalığın üzerinden. İnsanlar müzik eşliğinde mi infaz ediliyordu artık?

Kalabalıktan kurtulmaya çalıştı ama boşunaydı. Kaygıya kapıldı birden, kaybolmuş gibi hissetti kendini. Gözlerini kaldırdı ve üzerine siyah bir bez gerilmiş büyük bir sahne gördü. Kıpır-

dayıp duran iskeletler ve şeytanlar vardı sahnede. İskeletler, üzerine kemikler çizilmiş siyah çorap ve kazaklar giymişlerdi, kaval kemiklerini sallıyorlardı. Şeytanların giysileri kırmızıydı, ellerinde kocaman çatalları ve boynuzları vardı.

Mayıs'ın 19'uydu o gün, avukatların koruyucusu Aziz Yves'in günüydü ve avukatlar birliği, *Son Yargılama* adını taşıyan dini bir temsil oynattırıyordu.

İskelet ve şeytanlar, krallar, savaşçılar, piskoposlar, kabuklular ve köylülerden oluşan bir kalabalığı sahnenin sol ucundaki büyük bir kapıya doğru iteliyorlardı. Kapıdan, çığlıklar ve cehennem alevlerini simgeleyen kırmızı çaputlar fışkırıyordu. Tüm kortej, yaşlı karıların sesiyle kesik kesik dans ediyordu. İskeletlerin elindeki kaval kemikleriyle dövülüp şeytan çatallarıyla dürtüklenen insanlar, yüzlerini buruşturarak, ahenkli bir şekilde bacaklarını kaldırıyor ve "Merhamet! Merhamet!" diye bağırıyorlardı.

"İşte böyle bitiyor her komedya, ey iyi insanlar!" diye haykırıyordu bir oyuncu sahnenin ön kısmında.

Kırmızı ve ihtişam,
Veba ve kıyma makinesi gibi,
Açlık ve kötülük
Aynı eve götürür!
Âşıklar ve savaşçılar,
Satıcılar ve ortakçılar,
Keşişler,
Ve piskoposlar,
Erdemliler ve güçlüler,
Kötü niyetli sefihler,
Şarkının sonunda

Hepsinin yatacağı yer
Toprak yatak olacak sadece
Böcekler eşliğinde!

Bir düzine kadar kaynana zırıltısı ortalığı gürültüye boğarken, başka bir oyuncu da birincinin yanına yerleşerek elindeki gerçek bir iskeleti gülünç bir şekilde sallamaya koyuldu.

Sonra dans yeniden başladı; sahnenin solunda gözden kaybolan kortej, sağdan tekrar ortaya çıkıyordu.

Bu debelenen iskeletlerden gözünü ayıramıyordu Jeanne. Gerçekten daha gerçektiler.

Kendi ölümü geldi aklına birden.

"En güzel kısmını kaçırdınız," dedi geveze bir kadın, "avukatın Aziz Pierre önündeki savunmasını."

Jeanne cevap vermedi ve insanları ite kaka kendine yol açarak kaçar gibi çıktı kalabalığın içinden.

Hayır, ölüm seyredecek hali yoktu şimdi! Yeterince görmüştü zaten!

Şimdi zamanı değildi.

36
AY ADAM
*

Belediye Başkanı Guillaume de Vercel, meclisin onayıyla artık şehirde Dilenciler Savaşı diye adlandırılan harekatın komutasını Jeanne'a verdi. Bu adlandırmada biraz alay da yok değildi işin doğrusu. Bu iş için on muhafızdan oluşan bir kuvvet görevlendirdi ve yüz liralık bir bütçe ayırdı.

Jeanne, iki muhafız ve yardım etmeye gönüllü olan hanımlardan ikisi eşliğinde giysi toplamaya başladı. Toplama işi o kadar verimli oldu ki Jeanne'ı bile şaşırttı. İnsanlar tereddüt etmeden hatta coşkuyla veriyorlardı eski elbiselerini. Zira artık ne yapacaklarını bilmedikleri, kimi solgun kimi fazla yamalı olan, ama genellikle fazla kirli olmayan bu giysilerden kurtuluyorlardı böylece. Uygun olmayanlar yıkamaya verildi.

Üç kadın bir araba dolusu elbise topladı ilk gün. On gün sonra, Belediye Sarayı'nın bir odası dolmuştu. Bununla birlikte ayakkabılar azdı.

Geriye en zor iş kalmıştı. Harekatı gece, dilenciler inlerine dönünce gerçekleştirmek gerekiyordu. Bu sefer on muhafızın hepsini birden götürerek ve yanına on adam için giysi alarak iki meşaleyle Maubert Meydanı'ndan başladı işe. Dilenciler iki yüz kişi kadardılar ve bir kadın tarafından kumanda edilen manganın geldiğini görünce, ürkek gözleri yuvalarından fırladı. On tanesinin tutuklanması emrini verdi Jeanne.

Hiçbir suç işlemediklerini haykırarak, yüksek çığlıklar attılar.

"Ayağa kalkın! İleri!" diye emretti muhafızlar.

Dilenciler, "Nereye götürüyorsunuz bizi?" diye kadınlara sordular.

Kadınlar cevap vermekten kaçındılar. Ama Jeanne, dilencilerin kafalarının, kortejin Châtelet istikametine yönelmemesine takıldığını anlıyordu.

En yakındaki banyonun açık kalmasını ve personelin özellikle zor bir görev için hazır bulunmasını sağlamıştı Jeanne. Muhafızlar onları banyoya itince, dilenciler ses verdiler.

"Ah, hayır! Bunu yapmayın!"

Muhafızlar gülmemek için zor tuttular kendilerini.

Jeanne, dilencileri soyup pılıpırtılarını yakma emri vermişti banyo personeline. Giriş holünden, dalaşma bağrışmaları duydu; muhafızlar zor kullanıyor olmalıydı. Elbirliğiyle sefilleri çırılçıplak soymayı başardılar sonunda. Sahtekarlıklar açığa çıktı ve sahte tek bacaklıdan, kıvrılmış dizinin altındaki tahta bacağı çözmesi istendi. Leş gibi bir koku vardı ve Jeanne'ın beklediği hole kadar ulaşıyordu. Başlangıç olarak kirin, irinin, sahte yaraların ve kimilerinin bacaklarına kadar inen dışkının bir kısmını çıkarmak için kovalarla su döküldü başlarından aşağı. Kaynar yağa batırılıyorlarmış gibi, hatta daha da korkunç çığlıklar atıyorlardı. Sonra at kuyruğu, sabun ve bitlerinin hakkından gelebilecek tek şey olan kafur yağıyla oğuldular. Bağırıp çağırıyor, sövüp sayıyorlardı. İçlerinden ikisi kaçmaya yeltendi; muhafızlar onları kapıda yakalayıp pek ölçülü olmayan bir şekilde geri götürdüler. Kuşkusuz, baskının etkisiyle çığlıklar azaldı. Son olarak da berber, darmadağınık saç ve sakallarından kurtardı onları. Bir buçuk saatin sonunda tertemiz, süklüm püklüm ve kendilerine süsünü vermek istediklerinden çok daha az sakat ve

çürük bir hale geldiler. Kadınlar da elbiseleri dağıttırdılar o zaman.

"Peki, bu kılıkta nereye gideceğiz şimdi?"

Muhafızların sıkı gözetimi altında, Saint-Victor ahırlarına uyumaya götürüldüler. Orada, sıcak çorba ve ekmek bekliyordu onları. Muhafızlar Jeanne'a eve kadar eşlik ettiler sonra. Iki hanım ertesi gün tekrar gelip, değişime uğramış dilencilere ücretli bir iş ve konut verdi.

Akşama aynı harekat yeniden başladı. Yardımsever hanımlar dönüşümlü olarak görev yapıyorlardı. On günün sonunda, Maubert Meydanı'ndaki Mucize Alanı ıssızlaşmıştı; baş eğmek istemeyenler başka yerlere sığınmışlardı.

Belediye, binaların yıkanıp yeniden sıvanması emrini verdi. Jeanne'ın tavsiyeleri doğrultusunda düşük kiralı dükkanlar açıldı oralara.

Mahalle değiştirerek ucuz kurtulduklarını sanan dilenciler hayal kırıklığına uğradılar; Jeanne'ı yanlış tanımışlardı. Kadın yardımcılarıyla birlikte Barbeau Kulesi yakınındaki Mucize Alanı'na saldırdı daha sonra. Bu iş için on kadın fazla sayılmazdı; neyse ki, başarılarının ünlenmesi ve bu girişimin halktan aldığı övgüler başka iyi niyetli insanları da yanlarına çekiyordu. Dilenciler Savaşı'nı sürdüren kadınların sayısı yirmiye yaklaşmıştı. Jeanne her akşam dışarı çıkmak zorunda değildi artık. Bu girişimin sağladığı şöhreti başkalarına bırakmaktan fazlasıyla mutlu olarak evcil alışkanlıklarına dönebildi ve oğlunu daha çok görebildi. Genel görüş, Grev Meydanı'nın kuzeyinde, Sainte-Avoie'da, hal bölgesinde ve Saint-Martin Kapısı'nda yapılacak çalışmanın, sonbahardan hatta kıştan önce bitmeyeceği yönündeydi. Meclis, öngörülen bütçede bir artış yapılmasını oylayıp kabul etti. Ama dilencilik mesleği de çok daha zor hale geldi. Muhafız

karargahından bir teğmenle görüşen Jeanne, Paris'teki dilencilerin sayısının üç bin civarında olduğunu tahmin ediyordu. Oysa Dilenciler Savaşı, dört haftaya yakın bir sürede iki yüzden azının elenmesini sağlamıştı ancak. "Tutuklama" sayısını gecede beş veya altıdan, on ya da on ikiye, hatta daha fazlaya çıkartmak gerekiyordu.

Böylece haziran ortasına kadar gelindi.

Bir akşam, yemekten sonra panjurlar kapalıyken Bücherie Sokağı'ndaki evin ana kapısının küçük çanı çaldı. Meraklanan Jeanne pencereden aşağı eğildi ve bir adam gördü. Yukarıdan bakınca tanınması imkansızdı zira siyah bir başlık giyiyordu. Bekliyordu. Jeanne bir mum alıp dikiz deliğinden bakmak üzere aşağı indi. Kalbi yerinden çıkacakmış gibi çarptı. Emniyet çubuğunu kaldırıp kapıyı açtı.

Isaac.

Uzun uzun bakıştılar.

"İçeri girsene," dedi Jeanne nihayet.

Yavaşça içini çekti. Emniyet çubuğunu yerine takmasına yardım etti Isaac.

"Yukarı çıkalım," dedi Jeanne.

Jeanne'ın daha önce de fark etmiş olduğu esnek ve sessiz adımlarla takip etti onu Isaac.

Masanın önüne oturdu ve tek kelime etmeden bakıştılar. Sonunda Isaac gülümsedi:

"Hiç de oğlan çocuğuna benzemiyorsun artık."

Isaac'ın yüzü zayıf, saçları da siyahtı hâlâ. Ama elmacık kemikleri daha belirginleşmiş olmalarına rağmen eskiden kaygı verici olan çilekeş görünümü silinmişti.

"Yedi sene," dedi Jeanne.

"Dün gibi."

Şarap ikram etti Jeanne.

"Niye bu kadar geç geldin?"

"Bugün mü, genel olarak mı?" diye sordu Isaac, dudaklarını şarapla ıslattıktan sonra.

"Bugün."

"Babam, senin tanınmış bir kadın olduğunu söyledi. Seni zor durumda bırakmak istemedim."

"Nasıl yapardın bunu?"

"Pelerinimdeki yuvarlakla."

"Isaac!" dedi Jeanne sitemkar bir ses tonuyla.

"Sen bunun önemli olmadığını sanıyorsun kuşkusuz, ama başkaları için önemli. Hıristiyan evine giden bir Yahudi; dikkatleri kendinden çok o evin üzerine çeker."

Ciddiyetle baktı ona Jeanne.

"Isaac, yedi seneden beri, seni düşünmekten vazgeçmedim, evliyken bile."

"Artık evli değil misin?"

"O öldü."

"Ikimiz de duluz öyleyse. Argentan'da sana rastladığım zaman, karım bir önceki yıl doğumda ölmüştü. Çocuk da."

Bir yudum daha şarap içti.

"Neler yapıyorsun?" diye sordu.

Jeanne gerçeğin üzerinden şöyle bir geçti; ne Matthieu'den, ne François Villon'dan, ne de Philibert Bonsergent'dan bahsetti. Bir kez daha tüm gerçeği söylemek uygun değildi, en azından vaktinden önce. Daha sonra söyleyebilirdi belki.

"Babam, yatırımlar konusunda ona danıştığını söyledi."

"O da bu konuda düşüneceği cevabını verdi."

"Düşünecektir."

"Neden geldin Isaac?"

"Yarım kalan ve ebediyen öyle kalacak olan nedeniyle," dedi Isaac hüzünlü bir gülümsemeyle. "Tensel bir tanışmamız oldu ama Argentan'daki handa geçirdiğimiz o gecenin, meleksi, madde ötesi bir anısı var bende yine de. Hacca gitmek gibi bir şey bu..."

"Hiçbir şey değişmiş değil," dedi Jeanne.

Isaac kafasını salladı.

"Unutuyorsun hep."

"Neyi? Yahudi olduğunu mu?"

"Sadece geceleri görüşeceğiz. Gece kuşları gibi. Ve sen bir gece kuşu değilsin."

"Isaac, bu gece burada uyuyacağını biliyor musun?"

Uzun uzun baktı ona, Isaac.

"Gün doğumunda gideceğimi de biliyorum."

Çok uzun zamandır gecikmiş olan ateş, zifte bulanmış odun gibi bir anda tutuştu.

Argentan'da meleksi bir tarzda seviştiklerini söylemişti Isaac. Doğru söylüyordu. Onu Isaac'a bağlayan şeyin ne olduğunu şimdi anlıyordu Jeanne: Isaac'ın kendisi meleksiydi. Onun akışkan ve ipeksi vücudu, yıldızları oluşturan maddeden yoğrulmuş gibiydi. Eskiden ayna-adamdı, bundan böyleyse gece ateşi, ayadam olacaktı. Isaac'ı, karanlıkların en karanlığında bile görüyormuş gibi geldi Jeanne'a.

Karanlığın içinde kanat çırpışını duyuyordu. Onun gibi adamlar eskiden varolmuştu belki de ve kutsal yazıların anlattıkları onların hikayesiydi belki.

Yarım kalmış olanı tamamlamasını istedi ondan.

"Olmaz," dedi Isaac, "bir kurban daha yapmamalıyız."

"Ne kurbanı?"

"Bir Yahudi çocuğu."

Bu cümlenin Jeanne'da yarattığı üzüntü, gece aşkının selinde sürüklenip gitti.

"Jeanne!" diye haykırdı Isaac, "Anka kuşları çok yüksekler-den uçtular."

O cümle aşağıda, taşa kazınmış olarak kaldı. Ve onu her okuyuşunda Jeanne Parrish'in yüreğini hüzün kapladı.

*

BİRİNCİ KİTABIN SONU

ROMANDAKİ TARİHİ KİŞİLİKLER HAKKINDA AÇIKLAYICI BİLGİLER

*

VII. Charles (1403-1461)

"Deli kral" VI. Charles ve Isabeau de Bavière'in beşinci oğlu. Annesi tarafından piç olduğunun açıklanması, Fransa tacının o sırada bir yaşında olan İngiltereli VI. Henri'ye geçmesine yol açtı. 1422'de, on dokuz yaşındayken, içler acısı koşullarda tahta çıktı. O zamanlar ülke İngilizlerin işgali altındaydı ve Paris bile onların eline geçmişti. O zamana kadar sadece gülünç "Bourges Kralı" olan VII. Charles'ı, aslında Fransa Kralı olduğuna inandırarak, onunla birlikte Fransa tahtını da kurtaran Chinon'da karşılaştığı Jeanne d'Arc oldu. Marie d'Anjou ile evliliği de tiksinti verici oldu: Ondan doğan oğlu veliaht Louis, VII. Charles'ın baş düşmanı Philippe de Bourgogne'un ve annesinin desteğiyle sürekli entrika çevirdi ona karşı. Nazik bir fiziğe ve bozuk bir sağlığa sahip olan VII. Charles, ülkeyi İngilizlerden kurtararak, tahtın itibarını yeniden canlandırmayı ve Yüz Yıl Savaşı'nın yakıp yıktığı memleketin yeniden inşasına girişmeyi başardı yine de. 19 Ekim 1453'teki Castillon zaferi sayesinde, Ortaçağ'ın en karanlık bölümlerinden biri ve aynı zamanda Ortaçağ'ın kendisi son buldu. Fransa, bağımsız bir krallık haline gelmişti sonunda.

Agnès Sorel (1422?-1450)

Jeanne d'Arc'la birlikte VII. Charles'ın iradesinin en güvenilir destekçisi oldu. 1444'te onun metresi haline gelen Beauté-sur-Marne'ın hanımefendisi –orada bir şatosu vardı– dört kız çocuğu ve o zamana kadar eksikliğini çektiği teselliyi verdi VII. Charles'a.

Jacques Coeur (1395-1456)

Bourgeslu bir deri tabakhanesinin oğlu ve becerikli tüccar. 1436'da kralın maliye bakanı, sonra Kraliyet Meclisi üyesi ve daha sonra da elçi oldu. Sınırsız bir serveti, kırk tane şatosu, Bourges'da bir sarayı –Fransa'nın en güzel yapılarından biridir– Beaujolais ve Lyon'da gümüş rnadenleri –VII. Charles tarafından verilmişti– vardı. Kralın bankacısı haline geldi. Zenginliklerini sergilemesi kıskançlıklara yol açtı, ama gözden düşüp sürgüne yollanması daha çok bariz ihtiyatsızlıklarından ve iktidarının aşırı yayılmasından dolayı oldu. Chios adlı bir Yunan adasında öldü.

François Villon (1431-1463?)

Belki de babası olan, Paris'teki Saint-Benoît-le-Bétourné Piskoposluk Kurulu üyesi Guillaume de Villon'un adıyla anılan François de Montcorbier, karanlık koşullarda doğdu ve öldü; hayatı da daha az karanlık değildi. 1449'da

Paris Sanat Okulu'ndan (faculté des Arts) lise diplomasını aldıktan sonraki yıl, kınanılacak davranışlar içine girdi ve bunları gitgide artırdı; 1455'te, hâlâ karanlık olan nedenlerle rahip Chermoye'yı öldürdü ve cezasının bağışlandığı aynı yıl, Navarre Koleji soygununa katıldı. Taşraya kaçtı, Orléans Piskoposu'nun emriyle Meung-sur-Loire'da tutuklandı, sonra affedildi ama Paris'e geri dönünce tekrar tutuklanıp, hırsızlık suçundan Châtelet'ye hapsedildi. 1463'te idama mahkum oldu; yine affa uğradı ve sürüldü. O zamandan itibaren izini kaybettirdi. Hayatının büyük bölümü darağacının gölgesinde geçti ve idamdan kurtulmasını sağlayan tek şey, esrarengiz himayecileriydi. Fahişe ve oğlanlara düşkün bir hovarda, hırsız ve pezevenk, iğneleyici konuşmayı ve acı alayları seven bir serseri prototipi ve en dokunaklı Fransız şairlerinden biridir.

Gerald Messadié

Gül ve Zambak

1450 Mayıs ayının o günü, Jeanne ormanda sepetini mantarlarla doldururken, talih ona sırt çevirmişti. Birkaç fersah uzaktaki evleri yağmalanmış, anne ve babası katledilmişti. Küçük kardeşi Denis ise ortada yoktu. Sadece eşekleri hayattaydı. Bu katliamı gerçekleştirenler, bölgeye aç kurtlar gibi saldırıp, haraca kesen, intikama susamış İngiliz asker kaçaklarıydı. Saldırganlar, La Coudraye kilisesini de yağmalamış, kutsal eşyaların saklandığı dolabı talan etmişti. Papaz da öldürüldüğünden, ölmüş anne babasının cenaze duasını okumak, yüreği acı içindeki Jeanne'a düşmüştü.

Jeanne kederli yüreğini nasıl avutacaktı? Darağaçlarına asılmış insanlarla dolu meydanları ve çamura batmış sokaklarıyla, dilenci ve serserilerin yuvası olan Paris, ona acılarını unutturabilecek miydi?

Tüm varı yoğu eşeği, bir torba un, tereyağ ve biraz da tuzdan ibaret olan on sekiz yaşında bir kızdı o sadece. Çörek yapmaktan başka bir şey bilmeyen bu kız, hırsız ve soyguncuların arasında nasıl ayakta kalacaktı?

Vebanın kırıp geçirdiği, maceracılara teslim olmuş Fransa'da, hiç kimse Jeanne'ın hayatına yüksek değer biçmezdi. Ama gül iyilikseverdi, zambak ise yüce gönüllü. Bir kral –VII. Charles– ve bir şair –François Villon– onun güzelliğine uzun süre kayıtsız kalamazlardı.

KİTAP
SKB 02J9345 VUI

ISBN 975-8725-93-9
9 789758 725939

ithaki